Cod. Alc.
274
CCCX

LIVRARIA
DE
J. G. MAZZIOTTI
SALEMA GARÇÃO

Cod. Ilc.
274
CCCX

Foi impresso este livro pela primeira vez
em Moguntiae, per Johan Fust et Petr. Schoiffer,
1465, die XVII mensis decembr.
in-fol. goth. — é muito raro —

Tenho duas edições em formato pequeno (8°)

Uma de Paris de 1537
outra de Antuerpia de 1569
Vidé Brunet - livro I pag 1093 onde [illegible]

Este codigo foi remettido (publicado) pelo papa
Bonifacio VIII em 1298 com o nome de VI
por o considerar como que uma adição
aos 5 livros de Gregorio IX.
A redacção deste codigo foi confiada a
3 bispos e ao seu chanceler D. Richard,
dirigiu o editar sob a forma de [illegible]
à Universidade de Bolonha para ser
fim de regulamentar o ensino e os
julgamentos pelos [illegible].
Este deve conter 250 capitulos em
decisões proprias a Bonifacio VIII, seguido
juntamente de 88 regras de direito;

Bonifacius ... Volumen istud quod sextum vocandum ... ex constitutionibus ... Gregorii pape x. ... et uti in iudiciis et in scolis ... nulla alia decretalis admittatur ... compilationem continentur.

Incipit vi. liber
decretalium domini
Bonifacii pape viii.

Bonifacius episcopus ser
vus servorum dei. dilec
tis filiis doctoribus
et scolaribus univer
sis in romana curia commorantibus salutem
et apostolicam benedictionem. Proemium.

Sacrosancte romane ecclesie quam imperscru
tabilis divine providentie altitu
do universis dispositione incommutabili pre
tulit ecclesiis. et totius orbis precipuum voluit
obtinere magistratum regimini presidentes assi
due sollicitamur continuis. et assidua me
ditatione urgemur. ut iuxta creditam nobis dispen
sationem omnium subditorum commodis in quantum prospici
te utcumque prosperantur. nunquam quantum nobis ex alto
concessum fuerit sollicitudinis studio intenda
mus. Amplectimur quippe voluntarios. pristine
quiete labores. et noctes quibus insimus
insompnes. ut scandala removeamus
ab ipsis. et que humana natura novas
semper deprompsit. contra formas. lites cotidie
invenire conatur. nunc antiquarum declara
tione. nunc novorum editione iurium prout
nobis possibile est reprimamus. ¶ Sane quia
post volumen decretalium a felicis re. Gregorii
pape ix. predecessoris nostri. tam provide quam utiliter compilatum non
nulle ab eo. et ab aliis romanis pontificibus
successive super diversis dubitantur arti
culis edite decretales. de quarum aliquibus an de
cretales existerent. eorumque auctoribus dubi
tabatur. sollicitudine in iudiciis et in scolis
¶ Nos ad apicem summi pontificatus superna

dispensatione vocati. sed hi etiam instantia requisiti
a multis. ambiguitatem et incertitudinem
huius dispendium plurimum afferentem omnino
tollere ac elucidate quas decretalibus ipsis
tenemus quia velle delerentur imposterum refutari gratia
suffragante divina. pro utilitate publica. desi
derabiliter affectantes. per venerabiles fratres
nostros. Guillelmum archiepiscopum ebredunensem
et Berengarium episcopum Biterrensem. ac dilec
tum filium magistrum Richardum de senis sancte
Romane ecclesie vicecancellarium. iuris utrius
usque doctores. decretales huiusmodi diligentius
fecimus recenseri. et tandem de pluribus ex ipsis
cum vel temporales. aut sibi ipsis vel aliis
iuribus contrarie seu omnino superflue vi
derentur penitus resecatis. reliquas quibusdam
ex eis abbreviatis. et aliquibus in toto vel
in parte mutatis. multisque correctionibus
detractionibus et additionibus prout expe
dire vidimus factis in ipsis eorum librum
cum non nullis nostris constitutionibus in quibus
ad correctionem morum subditorum quamquam
multa statuuntur salubria fructu uber
res deo propicio in tomo duximus allatura
et plurima in iudiciis et extra frequentata
dubia decidimus redigi mandavimus
et sub debitis titulis collocari. Quem
librum quinque libris aliis dicti voluminis
decretalium annectendum sextum censui
mus nuncupari. ut idem volumen sena
rium qui numerus est perfectus librorum illo
... numero complectens perfect...
... formam tribuat et in ...
... ¶ Nos sine causa more...
... qui constitutiones aliquas ...

nouit eas mandauimus sub antiquis serie situari obmisimus in hac parte seruare. Deni[que] ferimus ne infinitos libros textuum et aliquos non sine maximis dispendiis laboribus et expensis de nouo fieri oporteret. Uniuersitati uestre per apostolica scripta mandamus quatinus librum huiusmodi cum maturitate digestum quem sub bulla nostra uobis transmittimus prompto suscipientes affectu eo utamini de cetero in iudiciis et in scolis nullas alias preter illas que inseruntur aut specialiter reseruantur decretales aut constitutiones a quibuscumque nostris predecessoribus romanis pontificibus post editionem dicti uoluminis promulgatas ulterius aut pro decretalibus habituri. De summa trinitate et fide catholica. Gregorius .x. in generali concilio lugdunensi . . .

Fideli ac deuota professione fatemur quod spiritus sanctus eternaliter ex patre et filio non tamquam ex duobus principiis sed tamquam ex uno principio non duabus spirationibus sed unica spiratione procedit. hec professa hactenus predicauit et docuit. hec firmiter tenet et predicat profitetur et docet sacrosancta romana ecclesia mater omnium fidelium et magistra. Hec habet orthodoxorum patrum atque doctorum latinorum pariter et grecorum incommutabilis et uera sententia. Sed quia nulli ... inestimabilis premisse ueritatis ig... ... errores uarios sunt prolapsi ... ... erroribus uiam precludere cupi... ... approbante concilio dampna... ... qui negare presump... ... spiritum sanctum ex patre et

filio procedere siue etiam temerario ausu asserere quod spiritus sanctus ex patre et filio tamquam ex duobus principiis non tamquam ex uno procedat. De constitutionibus.

Bonifacius .viii.

Licet romanus pontifex qui iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere constitutionem condendo posteriorem priorem quamuis de ipsa mentionem non faciat reuocare noscatur. quia tamen locorum et personarum singularum consuetudines et statuta cum sint facti et in facto consistant potest probabiliter ignorare ipsis dum tamen sint rationabilia per constitutionem a se nouiter editam non expresse cauetur in ipsa non intelligitur in aliquo derogare. Item.

Ut animarum periculis obuietur sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis ligari nolumus probabiliter ignorantes dum tamen eorum ignorantia non fuerit crassa et supina. Statuto episcopi quo in eos qui furtum commiserit excommunicationis sententia promulgatur eius subditi furtum eis ipsius diocesis committentes minime ligari noscuntur cum excommunicatorum eius dicenti non pareatur impune. De rescriptis. Gregorius .x. Ipso iure rescriptum uel processus per ipsum habitus non ualeat si ab excommunicato super alio quam excommunicationis uel appellationis articulo fuerit impetratum. Innocentius .iiii. in concilio lugdunensi.

Cum in multis iuris articulis infirmitas deprehendatur prudenter duximus statuendum ut per illam generalem clausulam. Quidam alii. que frequenter in litteris nostris inseritur ultra tres uel quatuor in iudicium non trahantur quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator ne locum fraudi forsitan relinquat.

Cum in ulteriis. Per clausulam quidam alii ultra iii. uel iiii. citari non possunt quorum nomina sint in primo citatorio expressa.

si eam eum possit libere vacare. Idem.

Dispendia litium excitatis contentio-
nibus volentes quantum possumus in distincta [?]
coartare constitutionem felicis rec. Gre. pape x. pre-
decessoris nostri super hoc editam ampliantes decer-
nimus ut si quis contra alium plures per se vel alios
movere voluerit questiones non adversus eum in
diversos sed ad eosdem super omnibus huiusmodi
questionibus litteras studeat impetrare. Qui vero
contrarium fecerit omni commodo care-
at litterarum. nec processus habitus valeat per easdem.
Alius vero si eum per ipsas fatigavit de expen-
sis legitimis condempnatus. Reus quoque si
coram durante iudicio actorem suum obno-
xium dicit de reconventionis beneficio vel
conventionis si litteras contra eum impetrare volu-
erit de iure suo videlicet apud eosdem iudices
experiri non eos ut suspectos poterit recu-
sare. sibi pena si contra fecerit puniendus.

Bonifacius VIII.

Cum aliquis recipiendi aliquem in
canonicum alicuius ecclesie non obstantibus
eiusdem ecclesie privilegiis consuetudinibus vel sta-
tutis iuramento confirmatione apostolica vel
quacumque firmitate alia roboratis per
nostras litteras concedimus facultatem. si ca-
nonicatus receptio alias in ipsa ecclesia non spectat
ad eos quibus huiusmodi littere diriguntur sed
ecclesie [?] recipiunt potestatem. is qui re-
cipitur auctoritate apostolica de novo [?] censendus [?] est receptus.
Si vero canonicatus receptio alias pertineat
ad eosdem non apostolica sed recipientium ecclesie
auctoritate receptus. nisi quem auctoritate nostra reci-
pient in nostris litteris caveatur expresse. Idem.

Si gratiose a Romano pontifice concessum [?]
ut beneficia que tunc promotionis [?] optines
possis usque ad sue beneplaciti volup-
tatis retinere hec gratia per eius obitum. per quem
ipsius beneplacitum omnino extinguitur. eo ipso
expirat. Secus autem si usque ad apostolice
sedis beneplacitum gratia concedatur predicta. nam
cum [?] que sedes ipsa non moritur durabit per-
petuo. nisi a successore fuerit revocata. Re-
ceptum non [?] tamen concessionis. quod cum sit am-
bigua restringi. eam solum beneficia que ca-
nonice optines potes licite optinere. Idem.

Susceptum ab apostolica sede mandatum
ut ab aliquo beneficium quod optinet
resignatione recepta ipsum alteri conferas
et assignes. adimplere non potes si ille
ante quam resignet rebus eximatur humanis.
Cum non per resignationem vacaverit sed
per mortem. nisi de intentione mandantis aliud
appareret expresse. Si duo super eodem
beneficio litteras impetrent primo eorum per illius
obitum qui tenebat. secundo vero per cessionem
eiusdem ipsum proponente vacare. Si cum
beneficium ipsum cessione non morte va-
caverit. de primo in ipso effectum prestari [?].

Gratiam quam super beneficio a sede Idem.
apostolica te impetrasse proponis. viciosam [?]
reputamus non debere [?] quotiens de alio beneficio
ab episcopo tuo tua et absentia et ignorantia col-
lato nullam tempore impetrationis necessitate [?]
feceris mentionem. Cumcumque [?] tamen si tale
sit beneficia que simul nequeunt [illegible]
neri. hec non potes. sed eligere [illegible]
malueris retinere. Idem.

Quamvis is cuius gratia [illegible]
valeat in certa ecclesia provi[illegible]

prime vacationis per eos fuit revo-
cata restituatur ambobus de novo ad eadem.
Non tamen ei est post revocationem et ante resti-
tutionem predictis filiis in eadem ecclesia gratia
facta fuit, non hoc expresse duximus antefe-
ri debebit. Cum talis restitutio non ali-
ud non expresse intelligi fieri sine iuris pre-
iudicio alieni. Idem.

Si eo tempore quo de beneficio cum cura
vel sine cura mandavimus provideri
ad obtinendum curatum beneficium idoneam
non habeas etatem, et licet nunc cum etatis legi-
time sis effectus, auctoritate litterarum huiusmodi cum prece-
dente tempore ad hoc non esses idoneus de beneficio
curam animarum habente nequaquam poteris provideri.
Beneficium autem sine cura, cum ad ipsum
sufficientem tunc etatem haberes, per eas licite
potes obtinere. Idem.

Si pro tua debita persolvenda fuerit
beneficiorum primi anni que in tua
vacaverint diocesi est non obstantibus quibus-
libet consuetudinibus privilegiis vel statutis
per que minus impediri concessio possit usque ad
quinquennium de speciali gratia concedimus. Inten-
tionis nostre nequaquam existit ut si fructus
huiusmodi ecclesie vel fabrice vel aliis usibus
seu cuicumque singulari persone de speciali
consuetudine privilegio vel statuto for-
san debeantur, per eis per concessionem ipsam
... expresse caveatur in ea preiudicium
... generetur. Idem.
...tum quod certa iudices a sede
...deputatos iuxta continuis ...
...ta in eo quod per eos utilitate
...mittitur indulta sic expedienda

decuit tenere diocesanum ad novam
sectionem presentis constitutionis inviolabiliter obs-
ervari mandamus suadente utilitate
immo verius exigente reformandum. Statui-
mus igitur ut nullis nisi dignitate preditis
aut personatum obtinentibus seu ecclesiarum ca-
thedralium canonicis cause auctoritate litterarum
sedis apostolice vel legatorum eiusdem de cetero com-
mittantur. Nec audiantur alibi quam in
civitatibus vel locis insignibus, ubi possit
commode copia iurisperitorum haberi. Cum
vero eiusdem civitatis seu diocesis fuerint
actor et reus, extra ipsius tamen non committantur nec
conveniantur aliquis extra eam. Non ab eo quod ali-
quem de sua diocesi vel ab aliquo quam cum aut contra
eius capitulum seu contra universitatem civitatis
ville aut castri fuerit actio dirigenda,
et non actor eandem civitatem seu dioc-
esim intrare non audeat, aut sui adversarii po-
tentiam merito perhorrescens, cum infra ipsius
nequeat convenire secure. In hiis enim
casibus extra eandem civitatem et diocesim possit contra
predictos causa committi, ita tamen ut ultra
unam dietam a fine sue diocesis valeat con-
veniri. Sed et in duobus ultimis casibus nisi
impetrans predictum timorem quem in litteris omis-
sionis exprimi teneatur, a primo forte iudici
faciat saltem per se prestitum iuramentum. Iudex
ipse nullatenus in causa procedat. Sed partes
a sua iurisdictione dimittentes in presentiam
eiusdem in expensis legitimis ante parti con-
tempnis. Cum autem idem actor et reus civita-
tum diocesis fuerint diversarum, si actor in civi-
tate vel diocesi rei iudicem habere recuset,
ipsum non in sua sed in alia civitate vel dioc...

Si eo. Tempore .xx. annos habens si impetret beneficium curatum vel sine cura non obtinebis illud curatum licet .xx.v. annorum antequam beneficium vacaret sit effectus. Sed aliud sine cura poterit obtinere.

Si pro tua debita. Si concedatur alicui redditus vacantium ... prime anni non ob... consuetudinibus vel statutis ... alteri ... nisi ... consuetudine de ... nullatenus ...

... non possunt committi alie ..., ap. non canonicis ecclesiarum cathedralium vel dignitatem habentibus aut personatum et in signibus ... debent. Item actor ... non potest ... diocesanum ... extra diocesim non venire convenire episcopum capitulum vel universitatem ... in ... diocesi, aut ad adversarii potentiam merito perhorrescens cum in sua ipsum nequeat convenire secure ... cum per unam dietam extra ... de predicto timore ... in rescripto et coram iudice debet facere saltem per iuramentum. Item si sit diversarum diocesum actor et reus ... potest ad ... diocesim ... usque ad unam dietam. Item ... partes in sua diocesi non de voluntate partium non possunt ... quo modo non personis et locis superius notatis ... non modicum ... non plus ab una parte quam ab alia nec recipere assessorem non indigeat. Et si ... ipsum et notarios ut ad eius spectat officium ... non ... ipsis in loco ... ullo modo ... teneatur quod ... non possunt ... non debent qui vocati ... non necessitas ... expensis ... quod ... est ... et iane.

illis impetrante valeat. Iidem quoque trahere ad
causam, dummodo loco ad quem eum traxerit
ultra unam dietam sit in casu alio permit-
titur minime sit remotus. ¶ In nullo ca-
suum praedictorum intra ex civitatem vel dioecesim
in qua hi deputati fuerint, citent partes, nec de
causis sibi commissis cognoscant, nisi ad id expres-
sus accesserit partium assensus, neque ali-
bi quam infra illas ex personis dumtaxat de-
signatis super his committant quemlibet vices suas.
¶ In super ut gravis cum omni puritate iu-
dicium coram ipsis procedat, nullum munus vel
quicquam aliud, nisi forte esculentum vel pocu-
lentum, in ea liberalitate oblatum, quod paucis
possit consumi diebus, vel non ipsi nec ipsorum
causam sibi commissam contingerit ex suis domi-
nus percipiant, moderatas expensas recipe-
re ab eisdem partibus quas rationabiliter praesumat. ¶ Pro-
visurus attendens quod in ipsis expensis mo-
dum nequaquam excedat, nec plus ab una
parte quam ab alia exigat. Cum causa gerat ne-
gotium utriusque, ipsique licet causae sibi commissae
utilitas vel necessitas non exegerit, occasione
propter huiusmodi expensas percipiendi, ex domi-
cilio suo non assumat. Sed et ubi notabiliter fue-
rint pauperes litigantes, et pro expensis
nil prorsus exigat ab eisdem. ¶ Assessorem
autem, ut quandoque faciunt aliqui fraudulenter, nisi
eo indigeant, quod conscientiae relinquitur eiusdem,
sibi nequaquam adiungat, alioquin de suo pro-
prio providere teneatur eidem. ¶ Si autem indi-
geat ipsum, nec ut per eum suspectum assumens
eidem competenti salario providere moderamine ad-
eo faciat aptius commoderate providendi. ¶ Notarium
vel notarios in causa sibi commissa scientes

qui ut plurimum in exigendo salario
metas rationis excedunt, ut ad ipsos spec-
tat officium prudenter deserere. Nec cum ipsis
aut cum assessore praefato lucro participet
ullo modo. ¶ Si quis autem contra constitutionem praesentem
receperit, ad ipsius restitutionem integram tene-
atur. Nulla eorum quibus restitutio facienda
fuit remissione nullatenus profutura
eidem. ¶ Praeferendo quoque testimonio
praetextum aut aliquo aliove fraudulenter
interdum a iudicibus vocari procurant, ut
eos laboribus et expensis fatigent aut
extorqueant aliquid ab eisdem, nullum
nullatenus convocet, nisi cum conditio istius
causae requirent. Sed nec tunc nisi adiudicum
ceteri competentes vocato pro testimonio perhi-
bendo stricto, et recedito faciat ministrari
expensas. ¶ Quicquid autem contra praemis-
sa vel eorum aliquod contigerit acceptari, sit
ipso iure irritum et inane. Idem.

Tibi qui gratiam in Biterrensi eccle-
sia impetrasti a nobis dato executore con-
cesso, qui te in canonicum recipi faceret et praeben-
dam tibi si qua in eadem ecclesia tunc vacabat, ali-
oquin de vacatura proximo provideret. Aliqui
alii post tuam impetrationem obtinentes
in eadem, licet prius quam tu suas literas praesentarunt,
et in canonicum sint recepti in plenitudine tempore tuae
receptionis vel in post vacante ex quibus alicui
ante tuam receptionem collata non extitit an-
fectum non obstat. ¶ Item quia si ante receptionem
tuam in canonicum vacavisset praebendam per
processum tui executoris, quae
praesente collo praelato n...
quia eam volebat plus...

Quia per ambitiosam. Indulgentie preterite de recipiendo fructus in absentia concesse revocantur nec ulterius concedentur.

sa aut indixerat: ne conferret eamdem.
seu illam sue reservaverat collationi: per obsta
culum interpositione decreti affecta: tunc est
et non alteri de prebenda huiusmodi assignari. Quin
immo si ante receptionem et presentationem et tunc
prebenda vacaverit: idem erit censendum.
si in huiusmodi gratia est factum decretum a nobis extat
irritum et inane. quod contra ipsam contigit
attentari. ¶ In predictis itaque casibus de
bes tu prebendam vacantem prius quam ipse pre
dor ultimus optinere. per quam dum tamen dolus
est non possit vel notabilis negligentia imputa
ri. Idem.

Si propter alicuius defectum fuerint scrip
te nostre. ut est de canonicatu et prebenda
certe dictis. si ad id accedat episcopi et capituli
ecclesie prelibate assensus: auctoritate apostolica provide
ret. Alter postmodum impetrans. qui ex collatione
apostolice sedis. vel executoris super huiusmodi depu
tati provisione. propter quod episcopi et capituli predictorum consen
sus ad provisionem tibi accederet faciendam:
canonicatum optinuit dictum: Sed licet tu in
veniente postea predictorum assensu dicti pri
oris mandati auctoritate in canonicum ipsius
ecclesie sis receptus in prebenda vacante tibi
merito ante fertur. Idem.

Duobus super provisione sibi facienda
in eadem ecclesia litteras a nobis optinentibus:
una die certis eius executoribus deputa
tis. si non appareat quis primo impetravit ex
illis. Is eorum est canonicatu [illegible] est
in prebenda preferendus alteri. qui a nobis canonica
[...]tur assecutus. Sed prius quam alius.
[...] spectat canonicorum receptio.
[...]e presentavit litteras et

ab eis in canonicum sit receptus. ¶ Sed si do
nee tamen eorum vel utrique canonicatum contulimus:
tunc ex quo in gratia sunt equales. is qui primo
presentavit erit potior in prebenda. ¶ Sed
si forsan ambo simul in presentatione concurrant
hiis ad quos ut premittitur spectat cano
nicorum receptio et collatio prebendarum vel eorum
maior pars. ex eis alterum quem voluerint eli
gere teneantur. Sed electio alius omnino careat
impetrantes. nisi tamen ex tenore litterarum ipsius expresse
appareat quod utrique ipsorum voluimus pro
videre. Idem.

Quia per ambitiosam importunitatem
quesitam tamen nos quod nonnulli predecesso
res nostri romani pontifices. indulgentias
quasdam multis concessimus de percipiendis
fructibus beneficiorum suorum. distributionibus co
tidianis dumtaxat exceptis. sive in scolis
essent. sive in ecclesiis suis aliis residerent.
aut in romana curia moram traherent.
seu alio certo loco. vel etiam alicubi preter quam in sole
ne (committitur) vagandi. et dissolutionis prestant
materiam. minuitur cultus divinus quem de
sideramus augeri. et officium plerumque. propter quod
beneficium conceditur datur omittitur. Nos eas no
lentes emendare predicta et quantum possu
mus adversus futura cavere. quas huiusmodi et similes indul
gentias personis non electis vel dignitatibus
datas penitus revocamus quas ex certa scientia
nostris nolumus emulare exemplis. per quod nobis
licere non patimur nostris successoribus in
dicamus. Bonifacius VIII. De consuetudine.

Consuetudinem ecclesie cuiusdam observa
tam assiduis tanto tempore quod in contrarium memo
ria non existit. videlicet quod ipsius ecclesie canonica

Si propter. Mandatur primo ut provideat alicui de canonicatu vitiis (?) si consentiat episcopus vel capitulum secundo provideri seu ... ut canonicum receptum antequam consentiat ... primo dicitur quod ipse est in prebenda preferendus.

Duobus. Si duo eadem die in eadem ecclesia impetrent et non appareat quis est primus is qui prior consulit ... alter ... uno

Consuetudinem. Statuitur ut nullus sine dispensatione apostolica non unicam prebendam aut dignitatem cum officio [illegible] habere licet contra consuetudo existat.

4

dunc

duce, psonatus aut dignitates vel pposituras, seu ad ministerias, aut duo officia, in quorum altero cum reliquo insimul et plenarie possint, una licite absque dispensatione sedis apostolice optineri corruptela, cum satis sit iniqua, canonibus et traditionibus radice precisa inito reputantes, eam auctoritate apostolica reprobamus. Volentes quod ad ipsius observantiam, et si iuramento firmata extiterit, cum iuramentum iniquitatis vinculum non existat, teneantur nullatenus astricti. Statuentes ut cum unum officium vix dignus valeat aliquis adimplere, nulli liceat de cetero non unicum psonatum, vel dignitatem aut personatum sive administrationem, vel officium quodcumque aliud pretio quocumque nomine censeatur, cum prebenda simul absque dispensatione dicte sedis in eadem ecclesia optinere, vel iam optenta tenere. Quod si a quoquam quam secus presumptum fuerit, irritum sit omnino. Idem.

Non putamus illam consuetudinem quantumcumque sit de facto servata consonam rationi, quod ab officiali episcopi ad eiusdem episcopum valeat appellari. Nec ab eodem ad se ipsum cum sit auditorium utriusque appellatio interposita iudicetur. Idem.

Non est dubium cum alias sit prescripta canonice consuetudo quod allegat esse reprobanda. Quod in inquirendis puniendis et corrigendis subditorum excessibus consilium sui capituli requirere minime teneatur. Idem.

Cum in tua ecclesia in qua consuetudo habeatur quod antiquiores canonici gradatim meliores sive volunt possint cum vacant per se vel per alios optare prebendas

pluribus mandavimus alicui de prebenda nulli alii de iure debita primo inibi vacatura. Nos non obstante mandato poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare cum prebenda vacabit. Et illa que optata non fuit si nulli sit debita erit illi prius scripto nostro conferenda. In prebendis vero apud sedem apostolicam vacantibus eodem tempore per Romanum pontificem ordinatur locum predicte consuetudini non existit. Ne autem predicti eiusdem consuetudinis pretextu provisiones auctoritate apostolica facientes ultra debitum differantur statuimus ut executores super huiusmodi provisionibus deputati optare volentes per .xx. dies dumtaxat expectent. Quibus elapsis liberum sit non optantes ad exsequenda mandata procedant predicta consuetudine non obstante. De postulatione.

Perpetuo prohibemus edicto Bonifacius viii.

Ne sub aliqua sub huius formis quas pruriosa curiositas adinvenit eligo postulando vel postulo eligendo aut eligo postulandum seu postulo eligendum cum nec vera electio nec vera postulatio dici possit quis ipsius qui est pretio iudice adinvenerunt. Et aut sub illis eligo in postulandum vel postulo in eligendum cum idem ipsis fortuito significare noscantur ad faciendas electiones vel postulationes de cetero procedatur. Et si secus actum fuit irritum decernentes. Sub ea et forma eligo et postulo pro ut potius melius de iure valere cum incertitudinis continear quamquam postulari vel eligi prohibemus. Statuentes quod eadem fuit viribus omnino careat. Et non quum probabiliter dubitatur utrum quis sit eligendus vel potius postulandus quod cum

Sic putamus. Sic. videlicet consuetudo ut de officiali ad episcopum non aveatur ad se ipsum cum sit idem auditorium appelletur.

Sic non est dubium si consuetudo ut episcopus sine capitulo consilio puniat et corrigat subditos.

Perpetuo. Prohibetur hic forma eligo postulando vel postulo eligendo seu postulo eligendum seu eligo in postulandum, et hic est ratio eligo et postulo, pro ut melius valet, nisi sub dubitatur utrum eligendus sit vel postulandus, tunc eligi potest sub una vel alia forma vel eligere ad aliam inire tergiversatione.

Cum in tua. Si mandatur alicui providi de prebenda vacatura in ecclesia in qua consuetudo est quod canonici antiquiores prebendas eligant meliores, debebit in pretius in firma primo optantis. Secundo est supplenda in qua vacet et habebit antiqui canonici .xx. dies ad optandum.

Ubi periculum. Si papa decedat cardinales presentes pro decem diebus expectabunt absentes in ipso palatio et tunc cum servientibus singulis sine in medio includentur. Non ibi exire poterunt nec aliquis intrare vel loqui cum eis qui sit exclusus per fenestram ... ministrabitur eis victus ... tres dies eligitur per v dies sequentes ... unum ferculum ... et tunc si non elegerit panis vinum et aqua dabitur ... de camera recipient ... nec de aliquo alio negotio durante electione se debent intromittere ... cum clave vel exierit ... ad ministratur ... expectati per x dies si venerint admittentur. Si extra civitatem obierit in civitate ... obierit ... Rectores civitatis ... in animo prestito ... et si contra ... deliquerint sint infames et officiis publicis ...

is qui sic postulatus fuit et electus consensit
ipse unam electionis vel postulationis ne incerto
vagetur eligat utramque teneat. Preterea
si ad aliam postquam unam elegit sine licentia
penitus interdicta. Innoc. iiii. in conc. Lugd.

Statuimus ut si quis (De electione. R.) electionem postulationem vel provisionem factam impugnat in forma obiciens aliquid vel ponens et propter hoc ad nos appellari contigerit, tam is qui apponit quam qui defendit et generaliter omnes quorum interest et quos causa contingit per se vel per procuratores ad causam instructos ad sedem apostolicam a die obiectionis iter arripiant infra mensem. Si vero pars aliqua non venerit per xx dies post adventum alterius expectata, in electionis negotio non obstante cuiusquam absentia sicut de iure fuerit procedatur. Hec autem in dignitatibus, personatibus et canonicatibus observari volumus et mandamus.

Adicientes ut qui plene non probaverit quod in forma opposuit ad expensas quas per hoc pars altera se fecisse docuerit condempnetur. Qui vero in persona defectum eius quem obicit ipsarum ab officiis ecclesiasticis triennio noverit se suspensum. Quod quo si infra illud tempus ipsa temeritate se ingesserit eis ipso iure perpetuo sit privatus, nullam super hoc de misericordia spem aut fiduciam habiturus, nisi manifestissime constiterit documentis quod ipsum a calumpnie vitio causa probabilis et sufficiens excusaret. Idem.

In electionibus et postulationibus ac scrutiniis ex quibus ius oritur eligendi vota conditionalia alternativa et incerta penitus reprobamus. Statuentes ut huiusmodi votis pro non adiectis habitis ex puris consensibus celebretur electio voce illorum qui non pure consenserint ea vice in alios residente. Greg. X. in generali concilio Lugd.

Ubi periculum maius intenditur ibi procul dubio est plenius consulendum. Quam gravibus autem sit onusta dispendiis quot et quantis sit plena periculis ecclesie Romane prolixa vacatio exacti consideratio temporis edocet et consideranda preteritis temporis discrimina manifestant. Hec nos evidenter exhortatur ut dum reformandis et minoribus intendimus sollerter vacamus, ea que periculosiora sunt nequaquam absque remedio reformationis accommode relinquamus. Ideoque omnia que pro vitanda discordia in electione romani pontificis a nostris sunt predecessoribus et precipue a felicis recordationis Alexandro papa iii. salubriter instituta omnino immota in sua firmitate manere censentes, nichil enim derogare illis intendimus sed quod experientia deesse probavit presenti constitutione supplere. Hoc sacro concilio approbante statuimus ut si eundem pontificem in civitate in qua cum sua curia residebat diem claudere contingat extremum cardinales qui fuerint in civitate ipsa presentes absentes expectare x diebus tantummodo teneantur. Quibus elapsis sive absentes venerint sive non, extunc omnes conveniant in palatio in quo idem pontifex habitabat contenti singuli singulis tantummodo servientibus clericis vel laicis prout duxerint eligendum. In illis tamen quibus patens necessitas id suggerit indigentia duos habere permittimus eiusdem electoris arbitrio reservato. In eodem autem palatio unum conclave nullo intermedio pariete seu alio velamine omnes habitent in communi. Quod reservato libero ad secretam cameram aditu ita clau...

Statuimus. Si quis appellaverit ab electione et impugnat ... infra mensem ... ad sedem apostolicam ... expectati per xx dies ... in dignitatibus ... et canonicis ... si non probaverit obiecta in ... ab officio et beneficio ... excuset.

In electionibus. Nulla est vox conditionalis alternativa vel incerta.

bonis. ipse qui tenet ad eam pervenire. Cardinales libere et sine pactione et iuramento procedere debent. quia sic iuramentum ... contra ... esset nullum. Tota ... contra ... etate.

claudatur undique, ut nullus intrare valeat vel exire. Nulli ad eosdem cardinales aditus pateat vel facultas secrete loquendi cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos qui de voluntate omnium cardinalium inibi presentium, pro hiis tantum que ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis cardinalibus vel eorum alicui nuncium mittere vel scripturam. Qui vero contra fecerit, scripturam mittendo vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secrete loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. In conclavi tamen predicto aliqua fenestra competens dimittatur, per quam eisdem cardinalibus ad victum necessaria commode ministrentur, sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus.

Verum si, quod absit, infra tres dies postquam, ut predicitur, conclave prefatum iidem cardinales intraverint, non fuerit ipsi ecclesie de pastore provisum, per spatium quinque dierum immediate sequentium singulis diebus tam in prandio quam in cena uno solo ferculo sint contenti. Quibus provisione non facta, extunc tantummodo panis, vinum et aqua ministrentur eisdem, donec eadem provisio subsequatur. Provisionis quoque huiusmodi pendente negotio, dicti cardinales nichil de camera pape recipiant, nec de aliis eidem ecclesie tempore vacationis obvenientibus undecumque; sed ea omnia ipsa vacatione durante sub eius, cuius fidei et diligentie camera eadem est commissa, custodia maneant, per eum dispositioni futuri pontificis reservanda. Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc a perceptione quorumlibet reddituum ad ipsos spectantium abstinere, donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant.

Ipsi autem cardinales accelerande provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant, nisi forsan necessitas adeo urgens incideret, quod eos oporteret de terra ipsius ecclesie defendenda vel eius parte aliqua providere, vel nisi aliquod tam grave et tam evidens periculum immineret, quod omnibus et singulis cardinalibus presentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sane si aliquis ex cardinalibus conclave, quod intravit, ut superius exprimitur, non intraverit, aut intrans absque manifesta causa infirmitatis exiverit, ipso minime requisito, nec in eiusdem electionis negotio ulterius admittendo, per alios ad eligendum summum pontificem libere procedatur. Si vero infirmitate superveniente aliquem ex eis conclave exire contingat, ipsa etiam infirmitate durante poterit eius suffragio non requisito procedi. Sed si ad alios post sanitatem obtentam seu etiam ante redire voluerit, vel si alii absentes, quos superius decem dies diximus expectandos, supervenerint re integra, videlicet antequam eidem ecclesie sit de pastore provisum, in eodem negotio in illo statu, in quo ipsum invenerint, admittantur, premissa tam de clausura quam de servientibus, cibo et potu et reliquis cum aliis servaturi.

Porro si Romanum pontificem extra civitatem predictam, in qua erat cum sua curia residens, contigerit ab hac luce migrare, teneantur cardinales in civitate, in cuius territorio seu districtu idem pontifex obiit, convenire, nisi forsan civitas interdicta vel contra Romanam ecclesiam in aperta rebellione persistat; quo casu in alia viciniori conveniant, que similiter nec interdicto subiaceat, nec sit ei aperte rebellis. In hac autem civitate

tā quo ad expectacōēꝫ qꝰ q̄ ad hitacōꝫ
ꝛ cām clausuram ꝛ cetā oīa in domo
ep̄ali uł' alia qual; cisēē cardinalibꝰ
deputanda caute obsuētur. q̄ sup̄ius
obeunte dō pontifice in ea in q̄ cum
sua residebat curia sunt expssa. ¶ Pñā
q̄ pax ē iura cōtere n̄ sit q̄ caute tue
atur. adiciendo s̄amꝰ. ut dō alij rc
ctores ꝛ officiales ciuitatis illi' in q̄
rōmani pontificis elcō fuit celebranda
auctē nr̄a ꝛ cuiuscūq; applicacōē cōcilij pō
tate ē cardita p̄missa oīa ꝛ singla. ple
ne ac inuiolabilit' sine fraude ac dolo
aliq̄ faciant obsuari. ¶ nec cardiales
ultra q̄ p̄mictit' artare psumant.
¶ Sup hijs aūt taliē obsuandis sta
tim audito sūmi pontificis obitu. co
ram clero ꝛ pplo uniu'so ciuitatis ipiꝰ
ab h' sp̄alit' cōuocandis p̄stēt corporalit'
iuramētū. ¶ Qz si p̄missa diligēt' n̄
obsuauit aut fecitē in eis uł' tā ca
dmibit. cuiuscūq; sint p̄eminēcie cōdi
cōis aut status oī cessante p̄uilegio eo
ipō sentēciā excōis incurrat. ꝛ ppetuo sit
īfames. nec unq̄ eis porte dignitatis
pateat n̄ ad aliqđ publicū offm̄ admit
tantur. ¶ Ipsis ī sup feudis ꝛ bonis cetīs
q̄ ab eadem rōana uł' quibuscūq; alijs ec
cłijs optinēt ipō facto decernim' eē p̄ua
tos. ita q̄ ad ecclīas ipās plene ac libere
reuertantur. administratoꝝ earūq; eccīar
arbitrio sn̄ cōdicōē aliqua disponenda.
¶ Ciuitas uō p̄dcā nō solū sit ītdō
supposita s; eciam pontificali dignitate
p̄uata. ¶ Cetēm qui cū arbitrum l' īordiāc
captiuat affēc l' ad cū aliqđ obligacōis
cuiuscūq; necitas adigit cessat elcō dum
libtas ad inuitur eligendi. ¶ Cardinalis
cōstēq; obsecrantes p̄ uiscera misē dī nr̄i
ypassionē sui p̄cōsi sanguis obtesta
mur. ut pensantes attēcius qđ eis im
neat cū agit' de electacōē uicarij ihū xpi.
successoris petri rectoris uniu'sal' eccē
gregis dnīca dirigendis omū p̄uate
affeccōis inordinacōē deposita cuiuslib;
paccōis cōuencōis obligacōis necitate nec
nō cōdicōi ī ingrediencia cōtēplite cessātib;
nō in se recipiāt cōsideracōis īcautū uł' in
suos nō que sua s; querat nō cōmodis p̄
uatis intendant ¶ s; nullo artante ipōꝝ ī
eligendo iudiciū n̄ dm̄ puris ꝛ libis mē
tibꝰ nuda eleccōis cōsciā utilitatē publicā
lib̄e p̄sequāt' oī conatu. ꝛ solicitudie. p ū pos
sibilitas patitur id acturi tm̄ mō n̄ eoꝝ
mistio acceleretur utił' ꝛ p necīa toti mū
di p̄uisio ydoneo celeriter eccē sp̄o
dato. ¶ Qui aūt secus egerit diuine subiaceat
aīe ulcōi. eoꝝ cl'pa n̄ grauis pp hec p acta
p̄nia nullatenus obolenda. ¶ Et ne q̄ n̄
oīꝰ paccōes cōuencōes obligacōes cōdicta ꝛ
interdimenta oīa sine iuramēti siue cūl;
alteriꝰ sint uinclo firmitati an exa cassa
mꝰ irritamꝰ ꝛ uiribꝰ decernimꝰ oīo carē.
¶ ita ut nullꝰ ad illa obsuanda quomōl; sit
astrictꝰ. nec q̄sq̄ ex eoꝝ trāsgressiōē notam
uēcatur fidi nō obsuare s; nō indigne lau
dis titulū potiꝰ mereatur cū lex humana
testetur dō mag' trāsgressiōēs hī q̄ uis in
iurati obsuacōēs acceptis. ¶ Quia uō fide
libꝰ nō ē tā de solicita q̄ cūcūq; inuenāt

Verum. Opponentes se contra provisionem vel electionem vel electum ipso ... omnia exprimant que in formam obiciunt vel contra electi personam ... et se posse probare ... non admittentur ad nova nisi ea verisimiliter ignoraverunt ... que ad opposita sustinenda probationes habere ... [illegible] ... statuimus.

ferventium quod de instantia orationis humilita-
te et devote supplicationis. Huic adicimus sacri.
[approbatione concilii] ut in omnibus civitatibus ceterisque locis insig-
nibus, ubi primum de morte Romani pontificis
obitu certitudo claruerit, a clero et populo sollemp-
nibus pro eo obsequiis celebratis, singulis die-
bus, donec de ipsius ecclesie provisione indubitatus
rumor pervenerit, veritate humiles preces
fundantur ad dominum, atque cum devotis orationibus
insistatur, ut ipse qui concordiam facit in sublimibus
suis, sic efficiat corda cardinalium eorum in eli-
gendo concordia, quod provisio celeris, concors et util-
is, prout animarum salus exigit et totius orbis requirit uti-
litas, ex ipsorum unanimitate sequatur. ¶ Sa-
ne tam salubre presentis constitutionis edictum ig-
norantie negligi pretextu contingat, distric-
tissime precipimus, ut patriarche, archiepiscopi, episcopi et alii eccle-
siarum prelati, ceterique quibus concessum est proponere verbum
dei, clerum et populum pro hoc specialiter frequentius
congregandos in suis sermonibus ad supplicandum
pro celeri et felici exitu tanti
negotii frequentem instanter sollicitent orationem, et ipsis
eadem auctoritate non solum orationum frequentiam,
sed et observantiam, prout circumstantie presentes
suaserint, ieiuniorum indicant. Idem in eodem.

Ut circa electiones, postulationes et provisiones
ecclesiasticas viam maliciis, prout est pos-
sibile, precludamus, ne diutius periculose vacent
ecclesie, vel quorumcumque dignitatum et aliorum ecclesiasticorum
beneficiorum provisio differatur. ¶ Edicto perpetuo
prohibemus, ut si quando aliqui electionibus,
postulationibus, provisionibus se opponunt,
proponendo aliqua contra electionis, postulationis
seu provisionis formam, aut personas eli-
gentium vel electi, sive illius cui erat provisio
facienda vel facta, et super hoc contingerit ap-
pellari, et appellantes in instrumento publico seu literis
super appellatione confectis omnia et singula exprimant
que in forma intendunt obicere vel personas,
coram persona autentica aut personis que super
hoc testimonium perhibeant veritati, corpora-
li prestito iuramento quod credunt ea que sic expri-
munt esse vera et se posse probare. ¶ Alioquin tam
opponentes quam appellationis interposite vel pro-
missi adherentes eisdem obiciendi aliquid
quod non fuerit in huiusmodi literis vel instrumentis expressum,
potestatem se noverint interdictam. ¶ Nisi aliquid
postea factum emerserit, vel super antiquis
supervenerit probandi facultas, aut aliqua
antiqua in opponentium notitiam de novo perve-
nerint, que appellantes appellationis emisse
tempore verisimiliter ignorare potuerunt et igno-
raverunt. ¶ Super huiusmodi autem ignorantia et supervenien-
te facultate probandi fidem per ipsum prestandum
corporaliter faciat iuramentum. Hoc adiecto
in iuramento eodem, quod ad ea probanda credunt
se sufficientes probationes habere. ¶ Sane illa
que fe. re. Innoc. pape iiii. nostri, que non plene probantes
ea que in formam vel personam obiecerint constitutio
in suo robore volumus permanere. Idem.

Cl. electum sive ... nunc pretextu ... [illegible]

Avaritie cecitas et dampnande ambitionis
improbitas aliquorum animos occupantes eos
in illam temeritatem impellunt, ut que sibi iure
interdicta noverint, exquisitis fraudibus usur-
pare conentur. ¶ Nonnulli siquidem ad regimen
ecclesiarum electi, quia eis iure prohibente non licet
se ante confirmationem electionis celebratam de
ipsis ad ministrationem ecclesiarum ad quas vocantur
se ingerere, ipsam sibi tamquam procuratoribus,
oeconomis seu yconomis committi procurant

Avaritie. Si quis ante confirmationem se immisceat ad administrationem ... iure ei per electionem ac quesito ipso iure privatur.

Cl. appellans contra electiones, postulationes seu provisiones ... [illegible]

Presentes. Ne [illegible] potestate [illegible] omnis electio [illegible] eius [illegible]

Cum itaque non sit malitiis hominum indulgendum: nos latius providere volentes hac generali constitutione sancimus, ut nullus decreto admissionis dignitatis ad quam electus est de persona sua celebrata electione de ipso confirmetur, sub yconomatus vel procurationis nomine, aut alio de novo quesito colore, in spiritualibus vel temporalibus per se vel per alium, pro parte vel in totum gerere vel recipere aut illi se immiscere presumat.

Omnes illos qui secus fecerint iure si quod eis per electionem quesitum fuerit decernentes eo ipso privatos. Idem in eodem.

Quam sit ecclesiis ipsis dispendiosa, quam periculosa vacatio soleat esse, non solum iura testantur, sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, hac edicto perpetuo constitutione: ut si alicui fuerit electio ad aliquam ecclesiam celebrata, electores electi ipsius quam citius commode poterunt electionem presentare ac petere consensum ipsius; electus vero non ultra mensem a die presentationis huiusmodi teneatur. Quod si electus ultra prestare distulerit, iure si quod ei de sua electione fuerat acquisitum, extunc se noverit eo ipso privatum. Nisi forte casus sit electus professus ordinis ut electioni de se celebrate absque superioris sui licentia ex prohibitione seu constitutione sedis apostolice assentire non possit. Quo casu idem electus seu electores ipsius consentiendi licentiam ab eius superiore cum ea celeritate quam superioris ipsius presentia vel absentia permiserit petere studeant et habere.

Alioquin si elapso tempore per eiusdem superioris presentia vel absentia vel permittitur moderando

denegando huiusmodi licentiam eos ne quamquam optime contingat: electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant potestatem. Ceterum quis electus infra tres menses post consensum electioni de se celebrate prestitum confirmationem electionis ipsius petere non obmittat. Quod si iusto impedimento cessante infra huiusmodi tempus omiserit: electio tunc eo ipso careat viribus. Idem in eodem.

Perpetuo sancimus oraculo de electionibus nominantes indignum per suffragium in scrutinio prestitum si aliquo in eo persistunt quod ex nominatione eorum electio subsequitur nequaquam eligendi potestate priventur. Illis pro eo quod indignum nominato scienter contra conscientias suas agunt et divinam vindictam et apostolice sedis indignationis motum poterunt non immerito formidare. Idem in eodem.

Nulli liceat de scrutinio postquam in scrutinio nominavit aliquem et electio fuit subsecuta. Vel postquam prestiterit electioni de ipso ab aliis celebrate consensum, illum super electione ipsius nisi ex causis postea emergentibus impugnare, vel nisi ei mox ipso antea celata de novo pandatur improbitas. Seu alicuius alterius latentis vitii vel defectus quem verisimiliter ignorare potuit veritas revelatur. Ne huiusmodi autem ignorantia fictam faciat pro iuramento. Idem in eodem.

Si quando contigerit in electionibus celebrandis parte altera eligentium duplo maiorem numero inveniri. Sed electores qui partem reliquam sic excedunt ad denunciandum zeli, meriti vel auctoritatis ipsorum reliquis vel electo obiciens

Quam sit. Statuit quod electores electi [illegible] quam citius [illegible] electionem presentare [illegible] consentire [illegible] mensem [illegible] privatus [illegible] eo ipso privabitur suo iure.

Nulli. Non potest impugnari in scrutinio nominatus vel electus non nominatus [illegible] ignorata.

Si quando. Contra electores vel electum [illegible] in duplo [illegible] examinatione zelum, meriti vel auctoritatis [illegible] opponant ea que [illegible] nullum.

aliquid opponendi omnem presenti decreto interdicimus facultatem. ¶ Si quis autem opponere noluerit quod novit, illius cui opposuerit nullus id de cetero ipso iure id eius non intelligimus in dictum. Hec in concilio.

Quamvis constitutio fe. re. Al. pp. iiii. predecessoris nostri circa electionum episcopalium seu superiorum electoribus eorum examinis non imminente cuiquam causa, dum annuntiant contentiones, ipsarum per appellationes quaslibet devolutum asserat ad apostolice sedis examen. ¶ Nos tamen determinatam appellationum audientiam: determinatam appellationum licentiam refrenare volentes hac generali constitutione duximus ponendum: ut si extra iudicium in electionibus vel in aliis dignitatibus episcopatu maioribus celebratis, ex ipsa cum manifeste frivola origine appellari per appellationes huiusmodi negotium ad sedem eandem negotium devolvatur. ¶ Si cum in electionum eandem negotiis in iudicio vel extra iudicium appellatur in scriptis ex causa probabili que probata debeat legitima reputari ad sedem ipsam huiusmodi negotia deferantur. ¶ Ceterum ipse remissis omnibus casibus liceat partibus ab huiusmodi appellationibus ulla tamen intervenientem pravitatem recedere antequam per ipsam sedem fuerint presentate. ¶ Inferiores autem iudices quorum erat ipsarum causarum cognitio appellatione cessante an sibi provintis extrescit an omnia diligenter inquirunt: et si circumventosse reperint se de causis ipsis nullatenus intromittant. ¶ Si pro figant dictis partibus terminum peremptorie competentem inquo cum omnibus actis et munimentis suis apostolico se conspectui representent. Hec in concilio.

Si forte in electa que obiciuntur electo aut postulato seu alias promovendo ad aliquam dignitatem eminentem: sive vel aliam personam defectum apponi contingat forte indiscussa: abiecto illum statimus ordinem incommutabiliter observandum. ut promoventes super defectu ipso ante omnia subiciantur examini eius: eius examinandi alias aut dabit initium aut negabit. ¶ Ceterum si premissi examinis exitus his opponentes deduxit veritate destitutum, opponentes omnino repellantur causa in talia obiecerint exclusionis: et per eum potiti deinnimus ac si penitus improbatum omnino que obiecerunt defecissent. Hec in concilio.

Sciant cuncti qui clericos vel quelibet alias personas ecclesiasticas ad quas in aliquibus ecclesiis monasteriis aut aliis piis locis spectat electio. ¶ Pro eo quod rogati seu alias inducti, seu pro quo regalium sive inducebantur eligere noluerint vel consanguineos eorum aut ipsas ecclesias monasteria seu loca eorum beneficiis sive aliis bonis suis per se vel per alios exspoliando seu alias iniuste persequendo gravare presumpserint se ipso facto excommunicationis sententia noverint innodatos. Hec in concilio.

Generali constitutione sanximus universos et singulos qui regalia: custodia: garda: advocationis, seu defensionis titulum in ecclesiis monasteriis sive quibuslibet aliis piis locis de novo usurpare conantes, bona ecclesiarum monasteriorum aut locorum ipsorum vacantium occupare presumunt contendentes dignitatis honore prefulgeant. ¶ Clericos etiam ecclesiarum monachos monasteriorum et personas ceteras locorum eorundem, qui haec fieri procurant eo ipso excommunicationis sine subiacere. ¶ Illos vero clericos qui se ut deberent talia facientibus non

Nemo deinceps. Ecclesia non commendetur nisi in xxv. anno constituto ... et ad sex menses quo decreto factum est irritum est ipso iure.

oppoment de proventibus ecclesiarum seu locorum tempore pretextu quo premissa sunt debita et dicuntur prevideant aliquo pretextu distincti conuenimus. ¶ Cum autem ab ipsis ecclesiarum rectoribus

(locorum) fundatoribus vel ex antiqua consuetudine contra quam hiis veniendum ab illorum abusu sic penitus abstineant, et suos ministros in eis sollicite faciant abstinere quod ea que pertinent ad fructus sive redditus provenientes vacationis tempore non usurpent, nec bona cetera quorum se asserunt habere custodiam dilabi permittant. Sed in bono statu conservent. Idem in eodem.

Licet canon a felicis recordationis Alexandro papa iiii predecessore nostro editus inter cetera statuerit ut nullus regimen ecclesie parochialis suscipiat nisi xxv. annum etatis attingit ac scientia et moribus commendandus existat, quique tali ad regimen assumptus huiusmodi non fuerit presbyter a canonibus tempore ipsum ordinatum arctantibus, a regiminis eiusdem ecclesie amoveatur officio et alii conferatur. ¶ Quia tamen in observatione canonis memorati se multi exhibent negligentes, nos periculosam illorum negligentiam volentes iuris executione suppleri, presenti decreto statuimus ut nullus ad regimen parochialis ecclesie assumatur nisi sit idoneus moribus scientia et etate, decernentes collationes de parochialibus ecclesiis hiis qui non attigerint xxv. annum de cetero faciendas viribus omnino carere. ¶ Is etiam qui huiusmodi regimen assumetur ut gregis sibi crediti diligentius gerere curam possit, in parochiali ecclesia cuius rector extiterit residere personaliter teneatur, et infra annum a commissi regiminis tempore numerandum se faciat ad sacerdotium promoveri.

Quod si infra id tempus promotus non fuerit, ecclesia sibi commissa nulla etiam monitione premissa sit presentis constitutionis auctoritate privatus. ¶ Super residentia vero ut premittitur facienda possit ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcit. Idem in eodem.

Nemo deinceps parochialem ecclesiam alicui non constituto in etate legitima et in sacerdotio commendare presumat. Nec tali etiam nisi una et evidenti necessitate vel utilitate ipsius ecclesie suadente. ¶ Hanc autem commendam ut premittitur rite factam declaramus ultra semestre temporis spatium non durare.

¶ Statuentes quod secus de commendis eisdem parochialium actum fuerit, esse irritum ipso iure.

Nicolaus iii.

Cupientes ecclesiarum vacationibus periculis occurrere ac malignantium subterfugiis obviare, licet provisis remediis alia que patefecit ipsa rerum experientia adiectis expedire indicavit, utilia remedia excepta subiungimus. Et quia felicis recordationis Gregorii pape x. predecessoris nostri de electis presentandis electis et tempore electorum petendo ac adhibendo consensum salubriter statuit in suo robore cum infra scripta temporis moderatione in presentandis electionibus permanere volentes. Sed quod diminute tempore pro consensu ad petendas confirmationes instituit quo ad illas que petuntur vel peti debent a sede apostolica temperantes. Cum interdum aliquorum locorum vicinitas, interdum exigat aliquorum distantia plurimi temporis ex posceat. Hac generali et imperpetuum valitura constitutione sancimus ut electi cathedralium vel regularium ecclesiarum quorum

Cum parochialis ecclesia nemini conferatur nisi sit idoneus scientia, moribus et etate, et si conferatur infra xxv. annum non valet collatio. Ille autem cui collata fuit tenetur personaliter residere ... infra annum ... promotus ... presbyter ... a tempore quo possessionem adeptus fuerit.

Licet canon. Cum ecclesia est collata curata parochialis infra xxv. annos facta est nulla, et tenetur residere personaliter et promoveri, alias ipso iure sua est privatus. Super residentia potest ordinarius dispensare.

Cum parochialis ecclesia non commendatur nisi constituto in etate legitima et sacerdocio et tali nisi una ... necessitate vel utilitate exigente et ... commenda ... ultra sex menses non durat, et si contrarium factum fuerit est ipso iure irritum.

Cupientes. Statuimus ut electi ad sedem apostolicam immediate subiecti vel ad eam appellantes infra unum mensem assensu vel notitia electionis ... [illegible]

electionum confirmationes vel infirmationes ad
ipsius sedis examen deducunt immediate
subiecti vel appellatione interiecta devolutum
infra unum mensem scilicet post consensum vel post
obtentam de ipsorum electione noticiam si ex
debito tempore non contigerit presentari: ad sedem
ipsam iter arripiant. Et extunc sive infra
prescriptum tempus iter arripuerint sive non:
absque fraude quam cito commode poterunt
locorum consideratis distantiis petituri suarum
electionum confirmationes vel defensuri electiones
suas quibus poterunt in iis licitis opponere: cum
omnibus actis iuribus et munimentis suis et
processus suos contingentibus coram nobis comparere
personaliter teneantur. ¶ Quod si per xx. dies post
temporis lapsum ex qualitate locorum moderan
di expectati sui eligentes seu opponentes
venerint suam non personaliter comparere et suarum elec
tionum confirmationes vel prosecutiones seu exe
cutiones petere nulla iusta causa interveniente con
tempserint de quo infra predictos xx. dies propo
sita infra xv. dies post tempus huiusmodi coram nobis vel
alio seu aliis deputando vel deputandis
a nobis si admittenda videbitur teneantur
apud sedem ipsam facere plenam fidem; Et nisi vel
infra eosdem xx. dies seu predictos xv. eo
casu tamen cum ad predictam causam propositam ut pro
diatur et ad missam probandam concessi fuerit
dilatio et tamen veniet similia proponi contingeret
quod in iudicio presidentis electus ipse ab
infra scripta pena merito excusaretur
et propter quod forsitan videretur esse ad probandam
oppositionem tempus plurimum indulgendum ¶ Insuper
et eo casu quo ad personale electorum oppositionem
excusandam aliquam iustam causam proponi con

tigerit vel ad mittendum infra idem
tempus iusto impedimento cessante procura
torem ad premissa omnia sufficienter instruc
tum. Et nichilominus ipsa causa cessante ut premit
titur se personaliter presentaverint. Electiones
de ipsis factas eo ipso viribus vacuatas
Ipsos omni iure si quod eis per electionem huiusmodi fuerat
acquisitum decernimus esse privatos ¶ Elec
tos vero qui se suis actis iuribus et munimentis
suis et processus suos contingentibus personaliter vel
per procuratorem non premiserint presentan
tur ea volumus ex contemptu constitutionis huius
eo casu pena percelli non habendis illis
alibi quam apud sedem ipsam nisi ex iusta causa
non possint dilationem aliam obtinere ¶ Ad
hec ut diligens inquisitio super electionibus
eligentibus et electis et aliis premissa contin
gentibus plena informatio possit haberi
quam informationem procuratores qui non ple
nique constituuntur absentes et processus
ignari eorum causarum non sciunt de facili
pervenire. Et de ipsis electionibus duo presentes
ad minus super negotio ipso ut de electis
premittitur sufficienter instructi quam electionem
contigerit esse contigerit infra idem tempus per ca
pitulum impensis de bonis ad placitum
ipsius ecclesie de cuius electione agitur pertinentibus
si sint discordia. Et aliquin de communibus
vel per ipsum capitulum absente personalis si
de ipsis discordiis vel omnibus tunc haberi non
possunt ad omnia instructe plenarie
transmittantur. ¶ Si vero in discordia
electio vel electiones ipse per certum tunc
duo presentes ad minus de parte qualibet cum sint
plures vel de parte electi cum electio una

processerit in negotiis, et moderatis expensis electorum. Quas si electi exhibere contempserint non forsan ipsius facultatum impotencia, pro qualitate negocij excusaret. Si vero ex tali electionis quesito provenerit. ¶ Et cum unicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt in expensis ipsius proprijs eo casu tenentur opponentes quod opponentes habent. Si vero tamen vel si plures, duo ad minus expensis opponentibus in expensis ipsius opponenciam plene. Ubi tamen est cum actis et munimentis instructi compareant, ut premissas personas vel negocium plenarie instruant, vel sectas eorum valeat informari. An et eorum utilitate pensata et alijs inspectis circumstancijs super habendis aliquibus personis seu quibuscumque alijs, sit alibi facienda commissio vel expectare sua debite partes processum apud sedem ipsis super pluribus et alijs sint attente. ¶ Ceterum si eligentes electionem ipsam concorditer vel in discordia celebratas infra viij dies postquam commode potuerint electis presentare distulerint: ipso quo electus probabiles in hoc extiterint quo ad se a processu presentationis totaliter excludentes, omnibus beneficijs suis quos in ecclesia ipsi de cuius electione agitur optinent per triennium continuum extunc inchoando volumus eo ipso fore suspensos. Ad quod si infra illud tempus propria temeritate vel alio quesito colore ingesserint, illis ipso iure penitus sint privati. ¶ Vel si personas instructas ut premittitur, et si opponentes vel electi mittere vel venire seu expensas ministrare contempnaverint, destinare neglexerint. non eos capituli vel convencionum paucitas seu alia iusta et probabilis causa excuset excuset. In quo casu procuratores sufficienter instructos mittere et nichilominus causa cessante dictas personas dirigere teneantur. Et a totali quo ad se prosecucionis processu et provenientium beneficiorum que in ecclesia ipsa optinent per triennium continuum percepcione priventur. ¶ Opponentis vel opponentium cum unicus est electus contumacia similis pena plectatur. ¶ Nichilominus tamen in premissis casibus quibus eligentes vel opponentes quo ad se processu prosecucionis privantur electus per hoc in prosecucione iuris sui nullum preiudicium generetur. ¶ Denique cum ad postulacionem concorditer vel discorditer procedi contingit et aliqui pacientes in ordinibus vel etate defectum vel huius similes postulentur. Si non qui alijs ecclesijs alligati liberum non habeat sine nostra permissione volatum, circa quos taliter alligatos nichil decernentis iuris observancia innovamus, postulatos hos et postulantes eorum ea moderatione districtionis perstringimus ut eo salvo quod postulati hii nec suis postulacionibus prestare consensum nec ut de electis dictum est expensas exhibere aliquibus teneantur. ¶ Sed postulantes ipsi concorditer vel discorditer expensas ipsarum personarum talibus submittere postulante inveniendo si non dissenserint et postulantes inmittendo personas instructas. In concordi vel discordi electione per omnia ut super premittitur moderacio premissa constringat. Et negligentes statuta ibidem similis pena percellat. ¶ Nec per hoc quod de postulatis processeri ecclesiarum expedicione statuitur postulaciones ipse minus deprecate intelligantur a gratia quam antea dependerant. ¶ Porro in singulis casibus super

Fundamenta. Statuitur quod nullus extraneus eligatur in senatorem rectorem Romanum nec advena nec per unum annum et sub eadem pena
spiritualis. Si secus fiat electio est nulla et electores et electi et intendentes et faventes sunt ipso iure excommunicati ipsi non electi et eorum posse
in ipso facto privati feudis et omnibus quae habent. Non valent precepta sive decreta vel obligationes quae coram eis fiunt. Judices et Tabelli-
ones coram suis officiis sunt privati contemptores promissores non possunt absolvi nisi per papam. Per predicta vero non excluduntur cives
Romani quin ad unum annum valeant eligi nec talem potestatem habeat extra urbem qui in premissis inhibitis rationabiliter includatur.

dictis in recipiendis ut reddendis expen-
sis eligendi. Electorum postulandi et in pro-
dictis illud servari decernimus quod iustum fuit
seu equitas canonum iudicabit. Item.

Fundamenta militantis ecclesie in montibus
sanctis prophetia commemorans per montes apos-
tolos et predicatores patenter insinuat.
quibus tota huius edificii fabrica consistere inve-
nitur quae firme bases ecclesie super fundamento
preter quod nemo aliud ponere potest quod est Christus
Ihesus velut summo angulari lapide soli-
dantur. ut veritas quae antiqua legis et prophetarum pre-
conio vehebatur per apostolicam tubam in salu-
tem universitatis exiret sic scriptum est.
In omnem terram exivit sonus eorum et in fines
orbis terre verba eorum. Huius autem muneris sa-
cramentum ita dominus ad omnium apostolorum voluit
officium pertinere. ut in beato Petro apostolorum omnium sum-
mo principaliter collocaret. ut ab ipso quasi quodam
capite dona sua velut in corpus omne infun-
deret. Hunc enim in consortium individue unita-
tis assumptum id quod ipse erat ipse voluit nominari
dicendo. Tu es Petrus et super hanc petram edifi-
cabo ecclesiam meam. ut eterni templi structura
deo edificante constructa mirabili munere
gratie dei in Petri consisteret firmitate. Sed cum sal-
vatoris nostri miranda provisio beatum Paulum
in apostolatum gentium preter ceteros societatis ad-
iunxit. Isti sunt per quos evangelium Christi resplen-
duit. Isti sunt qui una die pro merito uno loco pari
gloria sub uno persecutore pro passione Christi compa-
ssi. Urbem ipsamque glorioso cruore martyrii ex toto
consecrarunt. Isti sunt qui illam urbem gloria perduxerunt.
ut sit gens sancta populus electus civitas sacerdo-
talis et regia per sacram beati Petri sedem caput
toto orbis effectam. Hec autem ipsa mater
ecclesia in congregatione et pastura fidelium
temporalibus careret auxiliis quin potius ipsis
ad vitam spiritualibus semper proficeret incre-
mentis. Sed non absque miraculo factum esse conci-
pitur ut occasionaliter Constantinum monarchiae a
deo percussa sed curata baptismalibus fomen-
tis infirmitatis quidem quasi adiceret ipsi
ecclesie firmitatis. Qui quarto die sui bap-
tismatis una cum omnibus satrapis et univer-
so senatu optimatibus et cuncto populo imperio
beato Silvestro et Romane concedendo urbem
relinquens ab eo et successoribus suis perpetuo dominatum
constituit dispensandum esse decernens in
ipsa urbe utriusque potestatis monarchiam Romanis
pontificibus declararet. Non iustum
arbitrans ut ubi sacerdotii principatus et Christiane
religionis caput quod imperator celestis instituit.
illic imperator terrenus haberet potestatem. Quia
magis ipsa Petri sedes in Romano velut solio col-
locata libertate plena in suis agendis per
omnia poteretur nulli subiecta homini que ore divino
cunctis dignoscitur esse prelata. Decet
namque ipsi Romano pontifici per fratres suos
sacrosancte Romane ecclesie cardinales qui sibi in exer-
citio officii sacerdotalis coadiutores assis-
tunt libera providere consilia. Decet ipsorum nullo
metu vacillare iudicia. ut fratres ipsos nullo
secularis potentie metus exterreat. nullo temporalis favor obsecrat [temporis nullo]
terror immineat nec eos a veri consilii soliditate
removeat quin cum pro ipsis Romanis ponti-
ficibus in quibuscumque negotiis contingit eorum
petere consilia in consulendo per omnia ubi exterius
Romano pontifici in omnibus que pro tempore imminent
libere consulant et assistant. Ipsaque Romani potestas

vicarii dei quasi unus quibus competeret electio
et conditores condicionum cum expediret faciendam
pro modo in omni libertate procedant. ¶ Digne
itaque ad urbem ipsam eiusque regimen aciem
nostre consideracionis extendimus ut felici
ducta regimine pro successu a noxiis et opta-
tis semper proficiat incrementis. ¶ Numquid
obduxit oblivio que urbi que incolis
nota dispendia intulerunt hactenus
peregrina regimina. ¶ Numquid non hic testi-
ficatio memorie deformacio provenientes exter-
minis luce clarius manifestant. Numquid
non hic fidelium contrita despicit non hic ipsum vene-
randa dei templa persistentis manu sacri-
lega diebus nostris nephande violata
proclamant. Quid plura: nonne ipsius
urbis tenacitatis quibus incorrupta consta-
cia sub regentibus eo tempore nephando sub-
versa regimine ipsius urbis speculum fidei
tanta respersit infamia ut ante sua ro-
mana ecclesia filia predilecta deviare
compulsa contra coactionum quiete veneno-
sa ut dolor execranda quondam tamen in pe-
toris colubri tortuosi visu ecclesie ipsius
iudicio replevit, prodesse voluerunt in regnum.
Numquid adversum nunc matris ecclesie ma-
nifestis inimicis una cum suis fautoribus
conspirabat in contemptum dei sue matris ac
suis urbis obprobrium patenter extra per
receptio fauciter constituens se per hoc tam pate-
ntis hostis sue matris ecclesie filia adulterium.
¶ Hec ipsi rome prefuerunt senatores
incogniti hic persistentes impunis ut gloria
civitatis redderetur inglorium sua stabi-
litas verteretur instabilis sueque consta-

tie antiquata soliditas linguis hominum
vacaretur infirma. ¶ Propterea officii nostri
debitum circa hec tam periculosaque eventum ad
libram mentis trutinantes eligentes tamen de
subveniendis actiones ita salubris re-
mediis oppositionem providimus. ne illorum qui
ipsam rem publicam laudabiliter hactenus
gubernarunt vitream gloriam suggilla-
re vel merita que ille apud ineffabiles
et sanctorum omnium retributorem de iam platis
quesita laboribus salva persistat. ¶ Ut
igitur circa regimen ipsum talis adhibeatur in
omnibus cum dilectione sollertia per quam ipsi ro-
mana ecclesia plena libertatis que in omnibus et per
omnia sicut debetur optata proveniat. Intende-
rentur iam experta periculosa et damnorum ipsius
ab oppressionem novitatis perpetuis incursibus sede-
at secundo quiescat in pulchritudine pa-
cis in tabernaculis fiducie in spatium requie
opulenta de fratrum nostrorum consilio hac irre-
fragabili et in perpetuum valitura constitutione
sancimus. Ut quicumque et quocumque seu sena-
toris electio vel alio quocumque nomine censeatur
quacumque modo quocumque titulo ipsius urbis dominium habe-
at per esse regimen imposterum imminebit.
Nullus tamen imperator seu rex romanorum aut
alius imperator vel rex princeps marchio
dux comes aut baro. Aut qui alterius no-
tabilis preemineat potentie seu potesta-
tis excellentie vel dignitatis existat.
Fratres filius vel nepos eorum ad hec vel impe-
rium. Seu quis alius ultra annuale
spacium quovis modo colore vel causa per se vel
per alium premissis quibuslibet submittentem in
senatorem capitaneum patricium aut rectorem

ul' ad ciui; urb regime; seu offiu no
mietur eligatur seu ar' i assuat; aly
q: licencia sedis aplice spali pypio se
dis litas ocessioe; licencie hi' spalr ex
pmentes. ¶ Qz si secq fcin fuit noia
cões el'cões i assupcões hi' decernim' esse
nullas. ac carere oi robore firmitatis.
¶ Et non solu noiatores i assuptores.
Verum i noiati el'ci i assupti si hi' noia
ti electoi seu assupcoi cosenserint / in
tendentes i obedientes eisdem inhaerentes
ipis noiatoribz el'coribz assuptoribz:
aut noiatis el'cis ul' assuptis auxili
um osiliu ul' fauore; publice ul' occul'
te cuiscuq: dignitatis p'eminencie odi
cois aut status extiterit eo ipo snia; ex
cois incurrant / ac nichilo' ipos noiatos
el'cos seu assuptos si o' presente; osti
tucoe; p'dcis noiacoi el'coi ul' assup
coi cosenserint. aut se. quo q' mo igesserit
i eoz posicos imppetuu omibz feudis
pilegiis libertatibz imunitatibus
gris i honoribz q' ap'eca seu aliis eccl'
eccijs censemq ee puatos. / ita q' illi ad
quos eoz collo ocessio seu deposicio pti
net defunctoi ea retinendi ocedendi
seu ofeerendi aliis aut de ipis i dispone
di pro ut ad eos ptinet libam h'eat po
testate; ¶ Et ne tal' noiati el'ci ul'
assupti de sua ptinacia ul' cotemptu ua
leat gl'ari. Nos quel; mandata precepta
ordinacoes i statuta que fecerint cos
snias quas tulerint i qcq' fecerint
i octibz i obligacoibz seu qbzcuq: aliis
urb noie. l' tanq' seatores capitanei
priori aut rectores ul' officiales ipis
egerit irrita pxso ex tuc i uacua
nuciamq ¶ Judices uo i tabelliões q'
sup'his aut eoz aliqbz o' psentis ostitu
cois edcin piacinari l' inscia cotigerit
forte p'sumpserint iudicatq i tabellio
natq officiis se noiint ee puatos.
¶ Cotemptores q' seu uiolatores pmis
soz ul' aliquoz ul' alicuius eoz ab hi'
excõis snia pterq' imortis articlo ab
solui no possit n' p roanu pontificem
i de ipio petita i optenta licencia spa
li / no obstatibz aliqbz pulegiis sibi
gencijs ocessioibz ostitucoibz osue
tudibz i statutis qcuq: firmitate ual
latis q' imp'mississ oibz nolumq ali
qbz ul' alicui suffragari s; oia quo
ad illa decernimq no tene. ¶ Ut aut ci
ues illi q ex ipa urbe natale dinosce
noscunt origine. aut quis alij q i ipa
eiue domicilio n' adueñ s; ominu h'itatore
extitit q' ad honore; ipio urb aut re
gim gradus dicoibz potiant n' intedi
mq q' p'ses ostitucoe tal's excl'dat qn
ad unu a'nu dn durat l' ad aliud
t'pe breuius noiati ad ipis regim i offi
ciu; eligi ualeat i assumi / i si p'diuoz
pncipu taliu fue filii l' nepotes ost
itait. / aut i si eet urbe i ipis territoriu
sub noie comitatq baronie seu cui'
cuq: alterq tituli i hoibz l' locis aliqbz
iurisdicde; seu potestate aliq' tpale l'
ppetua optinerent / dum m' p'dcam iu
risdictoe l' potius eet urbe i territoriu
p'fata osistens n' dcite p eminencie

Quia. Electio ecclesie cathedralis i sola negligentia deuoluitur ad p uinm superiore. i pto 3 forma uel materia ad ipm. Sectus i inferiorib ecclis e dicendu.

Sic. omninus elco et nomiati p unu 3 apmi ssarijs et si p ples p nunciet nulla est.

ul' notabilius potestas existat q op-
tinentes eis accione ul ea cu alijs ex
clusis adite uel regimine ut p initur
psentis astitucois oraclo tenabilit
includantur. Bonifacius. viij.

Quamquam in casu neglie sit statu
tum aurite. ut in eccia cathedrali
uacante. si p eos ad quos spectat n
fuit elcco de plato ista tpr debitum
celebrata eligendi potas ad superiore
primu deuoluat. h tam no e ad ca
su aliu extendendu. Igit electores
ibi eccia ul ipo iure. cu eligunt scient
idignu ul p sentiaz cu forma tradita
ingeniali accalio n obsuat eligedi po
tate puent. nec ad tum superiore. s; ad
romanu pontifice potas eade deuol
uet. Secus aut i inferiorib eccijs e
censendum. Idem.

Is q 3 elcois forma ul elcti psona
aliq obiciens ad sedem aplicam appl
lauit corpali aie psito iuramento q
illa q in applacoe sua expssit. ul ea
q de ipis deberent sufficere. ua ce crede
bat et se posse pbare n e sup obiectis
ul expssis h audiendus. cu n simpli
sicata teneluit iux astitem. fe. Re. gg. p.
n. editam. i scil. lugd. iurauit expssa
seu obiecta se crede ua ce et se posse
pbare. s; indetiniate illa ul ea que
deberent sufice de eisde. Idem.

Qui 3 cta et noiata psonam ne aba
lijs eligatur ad sede aplica ante qm
fiat elcco duxerit appellandu. lz poa
i appellando suuare forma astois. fe. Re.
gg. iiii. p. n. edite. i scil. lugd. ac si elc
co iam sca eu atingeret appllare. alio
qn n obsuas. pene astitucois eisdem
se nouit sub iacere. Idem.

Sic cu p forma: scrutiniu ad elcoe
pceditur e p uni pmu cauda z sa
cienta cois elco sm canonica istituta
sic et p unu d; fieri cu p forma pceditur
cpmissi. Eiusmodi in arbitris cpmissariis
lex humana statuit q ab eis oib sit
pnunciacio facienda. alioqn a plib cpro
missarijs sca simul elco de iure nullib
no subsistit. Idem.

Statutu. fe. Re. gg. pp. x. p. n. de hijs
q ad pochialiu eccias regimen
assumuntur p mouendis ad sacerdotiu
infra annu alioqn eisdem eccijs sint
priuati. q cu sit pnale restingi debet
pcius q laxari. declaramus ad collegia
tas ecclias et si alias pochiales exstit
z assumptos ad eare regime no extendi. s;
antiq iura suuari debe peius i eisde.

Sicuti eligendi potas data fuit sb
hac forma. ut ipe secreto i sigilla
tim uotis singlor de caplo exqsitis et
i scriptis redactis. illu eligat i que ples
de caplo p ceiu cpmacie maior cosensit. licz
cosencientes maiore pte; totius capli n
attingant. ipseq; hi scco scrutinio et i
scptis redacto iux tradita s forma in
que no maior ps s; ples de toto caplo q i
i aliu direxerant uota sua duxit eli
gedu. tal elcco cu pt formas q s ge
nale actilu suuari statuit inclusib ce
lebratis decernes eas si alr fierent no

Qui 3. Lz suuari tenor astois n ita. si ante electione appellet sic si postea appellaret.

Sicut. No ualet electio si sic cpmittat uolumus ut eligas illu in que maior ps capli osenserit p ceiu cpacioe minor. qr n pt eligi ille i que minor ps totius capli osenserit.

Is q. No audiuit se opponens 3 elcoem ul forma n iurat oia que expssit ua ce et se posse pbare. n enim audit si et dicat ul q sufficerent ad pmiss.

Statutu. No puat ipo iure rectores pochial et collegiate eccie si se pmoui no faciat i fra annu. secus in pochialib. set i iure simplex ... e dicendum.

Quorundam. nulli religioso mendicanti acquiritur ius ex electione in discordia celebrata nec valet electio in discordia consentire sine licentia non aliis tributa (?) et electio a minori parte uno non possunt consentire eidem.

Ut quis. Non potest quis petere confirmationem ex duabus electionibus de se celebratis simul factis set tenetur aliam eligere aliam renunciare (?) alium eligendo.

valere fuerit acceptata robur non optineat firmitatis. Idem.

Quorundam cecitas sic vitium ambitionis excecat, quod qui sue professionis immemores, quia contemptis honoribus abiectis divitiis secularibusque deliciis arbitrium proprium subiugarunt alterius dicioni, retro respiciunt ad aratrum manu missa, dum sapere tantum vivit (?) in litigiorum anfractum, causarum strepitibus se involvunt, et extra admissitatis (?) proprii ordinis, solum prelature consentire moliuntur electionibus postulationibus seu provisionibus de se in discordia celebratis, impetrato preter (?) consensu, pretendi assensum a suo superiore non umquam extorta licentia proprii quos oportebat. Ex quo animarum et rerum dispendia nostro tempore provenisse et provenire maiora iam visibiliter formidamus. Volentes igitur pesti salubri remedio obviare presenti constitutione sancimus, ut nulli religioso Heremitarum, Predicatorum, Minorum, sancti Augustini aut quorumlibet mendicantium ordinum ex electione, postulatione, provisione seu vocatione ad aliquam extra admissionem sui ordinis prelaturam in discordia de se facta ius de cetero acquiratur. Nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, provisioni aut vocationi quomodolibet valeat consentire, etsi magistri aut ministri vel prioris generalis ad id accesserit licentia vel assensus. Certa religiosos quoque alios cuiuscumque conditionis vel status existant volumus observari, ut nec ipsi electionibus, postulationibus, provisionibus aut vocationibus a minori parte numero ad placitum celebratis valeant de se factis, quod hoc ipso quod a minori parte presserint (?) nullius, prelatis tribuant ius (?) existere suum cantentur (?) prestare consensum. Et si super hoc assensus vel licentia suorum intervenerit prelatorum. Hoc etiam quod contra premissa vel eorum aliquod quomodocumque contigerit attemptari omnino decernimus irritum et inane. Idem.

Ubi quis duas electiones de se in aliqua ecclesia celebratas prosequatur simul in confirmationes petat ex eis cum non nisi ex una ipsarum valeat ius habere, consonum non putamus, et si se contentum esse velle alteram per quam sue intentionis consequi posset effectum in iudicio protestetur. Oportet igitur eum, ne cum ipsius ecclesie vel sui adversarii sive quieti (?) hic dispendiose (?) in incerto vagetur, eligere quam prosequi velit ex illis et confirmationem tantummodo petere ex eadem; regressum ad aliam electionem aut per electionem alterius electionis renunciare (?) equum ius ex ea non competere proferri (?) nullatenus sentiatur (?). Idem.

Si electio ex eo non sortiatur effectum, quod electus consentire recusat, vel post consensum renunciat iuri suo, aut vite forte claudit extremum, seu per electum eius iuvit irritatur (?). Eligentes qui iam fecerint quod spectabat ad ipsos, infra tempus eligendo debitum ab dissensu (?) renunciatione, morte vel irritatione predictis, ac si vacatio nova esset, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam, dummodo nil fraudulenter egerint in premissis. Idem.

Si religiosus cuius arbitrium non est suum, cum velle cum nolle non habeat, set ex illius quem iuxta dominum super caput suum posuit et cuius imperio se subiecit voluntate

Si electio. Si electio dissolvitur renunciatur vel mouatur (?) vel occidatur (?) electio irritetur, capitulum habebunt integre tres menses ad eligendum.

Si religiosus. Sine licentia prelati electioni consentiat, consensus nullus est et electio nulla est et ita prelatum sit sancte (?) ... monacho licentiam transeundi de monachatu ad prelaturam.

Filius religioso. Alta e electio religiosi n ex pfse, pfessi n ad epm eligat.

depende'r. electi de se ad placitu aliqu
ex suu mastetu l sua ecclia celebit
sui supioris q dare ipa valeat n pre
cita licencia et optenta psupsetit con
sentire consensus sic pstitus n teneat
Sz ipena psupcois illius electio eadem
ipo fco uiribus vacuetur oio. Religiosis
no uiri religiosis osenciendi electoib
de se fcis et ad placitu ad que electi fuerit
tnseundi a suis supioribus sin fcm co
silio licencia dari possit. cu uero sr h
sint varia dubitatur interdu. Nos
ad hm dubitacoes tollenda. et n ordinacoes
ecclias ac mastior igitur tales electi ex
titint celerius et facilius valeat expedi
ri decernimus n hiitis supiores suis re
qsitis couetibus: electis hm osenciendi
et transeundi libere dare valeat facultate.

Nullo religioso ad albacia Idem.
seu prelatura sue ul alterius
religiois de cetero eligat. n ania sui
ordinis reglaris expsse pfesso. Si q. scie
cus actu fuit eo ipo irritu hearur.
Ad dignitate uo epale ad qua etia
nouicij eligunt intdu: tale i seclari
bus ul reglaribus ecclijs eligi minime
prohibemus. Idem.

Cum expediat cocordare vota vi
rius et eoz correcciones si sustinencia vale
ant euitari. Decretales. fe. Re: ina pp
iii. p. n. q inuit sub ea forma posse i
electoibus licite qpmitti n qpmissarij
secreto et sigillati voluntatibus oiu: req
sitis illu i que maior et sanior ps osen
serit elige teneantur. declaramus ab

---

rogata no ee p subsecutu ociliu ge
nerale. Imo potest i ipis electoibus ut
prius pcedi licite p eade. Idem.

Qui no deceat aliqu suu ostm ee
darpnosu statuimus ut hij q uirt
ostone. fe. Re. nicho. ppe. iij. p. n. sup h
edita: ad aplica: sede: uenint ca ecca
imineciu electionu negocia ixsecuti
cu tales ecclias suar psequentes utili
tate censeri debeat residentes. fructus
bnficioz suoz q optinet in illis ecclijs que
negocia psecuntur et alioz qs recipet
ul possent recipe in ipis ecclijs residendo
integre cotidianis distribucoibus dum
taxat exceptis recipiat ad sede, ppterea
ueniendo eade: ibido ac de ea morando
et ad ipas ecclias redeundo. ac si psonalit in
eisdem statutis residerent. Non obstanti
bus qbuslibet osuetudinibus ul eccliar ipar
statutis seu piuilegijs qbuscuq: p q
premissor effectus possit qmolibet impediri.

Ab eo q 9 electu l postulatu Idem.
seu pmouendu ad aliqua dignitate
inter cetera q obiciat euidete notoriu
seu manifestu scie ul aliu psce defec
tum opponit ipius defectus opposicio ul ei
qualitas nequeunt postea reuocari.
Etiam ei opponens si qd de defectu op
posuit hm defectum ueritati otingat
a psecucoe ca deserat oio excludi et pu
niri pnis ac si ipbacoe oiu: q obiecerat
defecisset iustu e ut postq ad opposi
coes eadem pcedit nequeat ipudicium
eius 9 que opposuit ulterius penitere
Idem.

Filius religioso. Alta e electio religiosi n ex pfse, pfessi n ad epm eligat.

Qui no deceat. Volentes ad se. ap. pp. ele
ctione venientes morando et redeundo perpiunt
fructus bnficior suor sic residentes. cotidianis
distribucoibus dutaxat exceptis statuto quo
n obstante cu nulli suu ostm debeat ee darpnosu.

Cum expediat. Val. electio si ompnissarij no
ia singlor inquirat et illu eligat i que maior et
sanior ps consentiat.

Ab eo. Opponens n pt opponens de defectu opposito ul de ei qu
tate. q ee i piudiciu electi ex eo q opponens excluderetur
a psecucoe oium alior si deficiat i pbando aliqd de obie
ctis.

Ex eo. Elon post oan pupillo sim sit i elite oe uo cato qr tales cu dispensatione careat ad prestandu i el'ctione ensu nllaten ad mitut. n debeat ulloni n p'fessi nec laica elcon i esse cu clericis.

Ex eo q ad el'ctione epi q de i pupil lari etate ostituto in tua ecca ex titit celebrata. cu certis eiusde ecce ca nonicis. no fuisti admissus de o tep tu eo q uen. aut el'ctione eate i pugnare n potes. cu tn iuris q donis existat. ut tales cu dispensatoe careant ad id p'stan du in el'ctoe suffragiu nllaten admit tantur. In eccijs q deglaribz l' mo nasteijs hij q no s tacite ul' expsse p'fe ssi no debent cu p'fessis. ul' oniu laici cu cl'icis el'ctoibz interesse. Idem.

Si postqm ab el'ctoe in cathedrali ul' re glari eccia celebrata fuit i c'eptis ex ca p'babili. q' p'bata deberet legitima reputari ad sede aplica appellatu el'cto nem ipsa p ordinariu o firmari otigat hi ofirmaco. n p fuit cadiuc ab appllaoe ipa recessu. cu sit ab eo qui no potuit de fco presupta ofirmaco nulla opam doloris firmitate. Si uo electi q iure ostitu. fe. Re. Nichola. pp. iij. p'n. ad dcam sede ueni p el'ctione sue negcio p'sequedo. de Romi. cur. decesserit sui licet ca ancq hi negin sic finitu. tn el'cto aucte ostitutois epio. q n solum n q's ueniat. Sz ex cesu mente exigit qd usq ad fine negocij p'sequtur eo ipo iu ribz uacuatur oio. Cu at ab el'ctois ofir macoe l' ecia p'uisice p eu ad q p ifior neglia fuiat duoluta eligedi potius ad se de aplica appllat' cadede ostitutiq p'ocati iudicio o n't eto. talijs q ipsi gu iat ica ouen obser uari. Idem.

Qui ex eo. q. fe. Re. greg. pp. x. p. n.

staturt in o cilio lugd. ii ad regimie p rochialiu ecciar assupti se ad sacerdoti p'moui faciant. infra annu a die omis si regiminis t'e numerandu. r poste reside ant i ecclie. alioqn si ifra dc t'pe. p'mo ti no fuint hi ecciijs absq moicoe alia sit p'uati. Nos uero multe ex tale parrochiales ecclas recusantibz accep tare legedi r proficiendi cu eis facultates n supe rant nec ab eccae. p'latis de alijs be neficijs i pleriisq in dioi p'celly i c'due puideatur ei stre opetunitas sic sub lata i gratie uniu'sal' ecce. q ad sui re gime iuris lucratis p mare nosatur idigere dispendiu r iacturam. Nos sup h multor instancia excitati frequenter. uolentes cupientibz isiam p'ficere i fructu i dei eccia suo t'pe afferre ualeat oportunu utili puidere p'senti ostitucoe sancim. ut epi cete q superiores cu hijs q hi eccias e. s. dete neas optinet l' obtinuit i fudii dispensa re possint lib'e. q usq ad septeniu litre studio insistentes p'moueri minime tene antur n ad ordine sb diaconatus dutaxat. ad que infra p'otm anni recipiedum. ne sic ambitis de ipsius patrimonio sibi hac. oli fctin ee dinoscatur r astatu tertio cete ualeat elicari oio attingi nolum. r n recepint p'na otenta i dco ocilio eo ipo p celli. Porro septennio ipso durante hy de epi r superiores sollicite puiden p'fect. ut p bonos sufficientes uicarios ab eis i hi eccijs deputandos aiar cura diligent exerceatur r deseruiatur laudabilr i diuinis. gl'a dispar ecce puetib necia o ge ministrent.

Sz ii ex eo. Epi possunt dispensare cu ctis ip studiu q n p'moueant n ad diachonatu ifra septenniu ita q b'ficiatur ecciis de suum. r p'et. vij. annos cari de ber sacerdotari.

Commissa. Si casu quod non potuit promoveri ad sacerdotium infra annum, non vacat ecclesia in toto anno elapso. Quando in capite quod possessio pacifica habetur, non currit tempus donec sit impeditus legitime quod non potuit infra annum promoveri. Item non potest conferri. Item quod se ad sacros ordines promoveri non fecerit infra annum cum impedito non esset. Item quamvis teneatur non habere ordinarium infra annum tenetur ad restitutionem fructuum et ordinarius eius si sciens tenetur ecclesiam servare irreprehensibilem.

[L]apso vero dicto septennio hii cum quibus fuerit ut permittitur dispensatum, ad diaconatus et presbyteratus ordines infra annum se faciant promoveri. Si aliquem tamen praedictorum non iusta causa detenti omiserint, ipso iure se noverint [illegible].

Commissa est parochialis ecclesia. Idem.

[C]uiquam cum de anno in anno constitit quod infra ipsum necessitas iuris statuti concilii Lugdunensis ad sacerdotium promoveri, non est non tunc termino currente de toto fuit ipso anno elapso ecclesia censetur vacare. Nec potest alii animarum cura de nolente conferri. Annus autem huiusmodi quod a tempore illo incipit, quo ipsius ecclesiae regimen commissum est eidem et possessionem eius pacificam habuisset vel per eum stetit quominus haberet, currit. Et non currit si promoveri iusto impedimento detentus infra tempus huiusmodi nequivisset. Porro si infra dictum tempus non fuerit promotus, ubi causa cessante promotus est, ecclesia ipsum quae de statuti auctoritate iam privatus existit, et adque eo ipso de inhabilem reddidisset, ne statutum ipsum fiat ludibrio debitum fuisset effectum, et non debet sicut ubique cum sit pactio contra faciendum lex interposita non teneat, nullatenus eam inde poterit iterato conferri. Ceterum si promoveri ad sacerdotium non intendens parochialem receperit ecclesiam, non fructus ex ea percipiat, immo perceptos ipsam postmodum dimissam non voluntate mutata promotus fuerit, tenebitur ad restitutionem fructuum eorundem, cum eos receperit fraudulenter. Illum autem qui est eam consecutus cum de non curaret ad huiusmodi ordinem promovendum, praeter divinam quam exinde incurrit offensam, ad huiusmodi in terpemine ceteris cautum de minimis obligatum. Idem.

Si abbatem. Abbas exemptus potest eligi et a legato de latere misso transeundi licentiam dari qui legatus potest conferre electionem episcoporum et archiepiscoporum et ceteri prelatorum et alii non.

[S]i abbatem immediate ecclesiae Romanae subiectum interim episcopum elegistis, deprehendi eum in illo in potestate. Sed tamen ab alio quam ab eo vel ab apostolicae sedis legato, si sit in provincia de latere missus, tamen non potest licentiam suum deserendi monasterium et ad curam ecclesiae transeundi. Huiusmodi vero legato qui maioris officii post romanum pontificem in provincia sibi decreta ipsius etiam scilicet fore archiepiscoporum episcoporum electiones potest ex officio suo confirmare. Alii autem huiusmodi nequeunt nisi id eis a sede apostolica specialiter sit indultum. Idem.

[S]i compromissarius in quem de facto capituli ius confertur eligendi potestatis negligenter intra tempus statutum a iure eligere praetermittat, ad superiorem potestas devolvitur providendi. Sed quia compromittentes imputent quod talem potestatem huiusmodi tribuerunt. Si vero eligat scienter indignum, tunc suum sciens id fecit cum dolo, ipso eius quod non est in culpa non debeat imputari. Sed si ignoranter, cum suo sit functus officio eligendi potestas. Si non et ipsi scienter electum talem tamen habuerint, libere reducitur ad canonicos eorum. Item sic cum eligit ydoneum, sed electus renuit consentire. Porro eo casu cum scienter indignus eligitur ab eodem compromittentes, quos illius dolo non convenit aggravari, neque quod non sic permittere tamen habuerint, puniuntur. Sed compromissarius ipse cum praedicta suum auctorem teneat a beneficiis ecclesiasticis triennio iure latere consilium suspenditur ipso iure. Ubi quoque praedicta nec in episcopo si ad eligendum fiat compromissario sic peccante, cum de iure nullam sententiam suspensionis incurrat, non de ipso expressa mentio habeatur, nec in aliorum quam episcopus et superior electorum cum peccaverint in ipsis

Si compromissario negligat eligere infra tres menses de voluntate potestas eligendi ad superiorem, primum scilicet si eligat indignum scienter cum dolo eius quod non fuit in culpa non debeat imputari non scienter tamen habeat. Vel et si ignoranter indignum elegit cum suo sit functo officio. Vel si talem elegit qui renuat consentire ad canonicos redit potestas eligendi non puniuntur canonici non praeconsenserit et ipse compromissario a beneficiis suspenditur quod in ea ecclesia obtinebat non fuit episcopus et licet hoc contra eum locum solum in cathedralibus ecclesiis et ideo in illis beneficiis est dicendum quod debet in praelatos obiecta contra primum.

Procuratori . . . [illegible]

Restituti . . . [illegible]

vendicat de levi hic pena. Restringitur tamen pena solum ad ea beneficia que sic percussus in ea optinet ecclesia quam tali electione specialiter noscitur offendisse. Idem in illis beneficiatis est censendum qui alicuius electioni, postulationi aut provisioni impugnationis ipsi bone detentionis ejus qui obtinet injuriam. Idem.

Procuratori ad appellandum contra electionem, postulationem aut provisionem, non aliter procuratorio decreto reputetur, quam si omnia que in forma obiceret vel probare et per que appellare intendit singulariter et clare in procuratorio eius sint expressa, vel habeat speciale mandatum iuratum corporaliter in eorum animas quorum procurator existit, quod ipsi credunt expressa hic esse vera et se posse probare. Idem.

Si confirmatore electionis per debita iuris sollemnitate in confirmatione ipsa obmissa vel ex eo quod qui confirmavit confirmandi non habuit potestatem cassari seu cassanda mitti vitiari contingat, non per hoc previe electio si sit alias canonica intelligitur infirmari.

Quia sepe contingit quod ecclesie Idem. Cathedralibus et regularibus ac collegiatis ecclesiis vacantibus capitula conventus collegia et singulares earumdem persone litteras apostolicas impetrant, vel mittunt per quas vacantibus prebendis dignitatibus ecclesiis ... ecclesiarum earumdem scilicet ad quas ...

litteras quibuscumque suspensi, donec plene restituerint, decreto de totius percepit fructibus non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis, aut dominiis consuetudinibus vel statutis iuramento confirmatione sedis apostolice aut alia quacumque firmitate vallatis, que omnia quo ad hoc auctoritate apostolica revocamus cassamus irritamus ac nullius decernimus esse volumus firmitatis. Idem.

Constitucio. Ex. Re. ggr. pp. x. p. n. edita in conc. lugd. Ita ex premissis sint que ab huiusmodi electionibus postulationibus aut provisionibus se opponunt debeat appellari locum ubi non vendicat non solum cum ab eis extra iudicium appellatur. Verum non in iudicio in hiis negociis appellari contingit que circa nunc cum prelatis immutata non fuerint observari oportet. Idem.

Indempnitatibus ecclesiarum que prelatis carent volentes occurrere, sancimus ut hi qui proventus de antiquo iure vel consuetudine percipiunt ... cum seu administratio cathedralis ecclesie plena et libera in spiritualibus et temporalibus a sede apostolica cum sedi hoc oportunitas fuerit concessa post alienacionem bonorum immobilium non tamen excepta omnia que iurisdictionis episcopalis existunt. Et quod post electionem in confirmatione libere exerceat, fiant illa que quemadmodum confirmatos episcopos excipit ... per alios faciat episcopis exceptum. Idem.

In temporibus monasteriorum monialium frequenter per electiones in discordia celebratas in spiritualibus grandia in spiritualibus et temporalibus dispendia provenerunt, occurrere desiderabiliter affectantes statuimus ut cum in eis fuerit electio facienda nulla monialis nisi xxx annum pegerit et professa fuerit tacite vel expresse ad eligendum vim ...

In margin: Prohibuimus . . . [illegible] . . . potestate.

In margin: . . . [illegible] . . . alienacione.

Quia sepe . . . [illegible] . . . non obstante.

Indempnitatibus . . . [illegible] . . . in mutatur.

[illegible]

aliis admittatur. Nec in abbatissam
vel priorissam quod per priorissam monasterium gub
natur, de cetero eligatur aliqua quae .xxx. annum
compleverit, et expresse professa fuerit ordinem
regularem. ¶ Sane si ad electionem per formam
scrutinii procedatur, et votis in diversa divisis
electiones plures in discordia celebrari contigerit
si ea quae a maiori parte numero fuerit celebrata
exceptione seu oppositione aut appellatione quacunque
partis alterius non obstante per superiorem ad quem
ex officio pertinet expectat ad ipsum diligenti
examinatione praemissa si aliter inventa fuerit
canonica confirmetur et confirmata si alterius
illa extiterit benedictio impendatur. ¶ Si autem nulla
careat electio in capitulis fuerit celebrata du
abus, tunc non obstante quod sit publicatum scru
tinium et ad electionem processum, possint monia
les quae in aliam vel alias direxerint vota sua
iterato per assensum earum ad actum diutius
extensum, vel pluralitate cessante ad illam
accedere quae ab aliis maiore parte communi
voto facientibus est electa. Et si per accessum
hunc ad duas partes pervenerit potior vel quae
aliam in eam assensum accedit comparatis confirmetur
et benedicatur, ac si duas partes ab initio ha
buissent in eam, prout est praemissum. ¶ Nimirum
si quae fuerint moniales quae professionem in praemissis
casibus tamen confirmata et benedicta extiterit ac
possessionem suae administrationis fuerit assecuta
volumus nihilominus in medium tenuitatis vel accu
sationis a dignitate decidat accepta pro
nec aliquo se ipsam eius per praefatum promovendi mu
nere sit sublata facultas. ¶ Si vero ad
illam quae a maiori parte non provenerit est electa
noluerint aliae accedere moniales, vel si ac

cesserint non tot tamen quod cum aliis pro ipsa consen
tientibus faciant duas partes, tunc si obiec
tionibus partis alterius si quae fuerint et si aliis quae
in tali negotio sunt ex officio inquirenda plene sine
strepitu iudicii et figura per superiorem inquira
tur praemissis aut confirmetur cassetur electio vel
et infirmetur. Si vero in praesentia constitutionis
auctoritate in spiritualibus et temporalibus libere administret, sic
tamen quod de rebus monasterii nihil penitus alienet
nec aliquam in monialem recipiat quoquo modo.
¶ Si quae vero a maiori parte conventus numero nomina
ta fuerit vel electa ex nominatione vel electione huius
modi consensu quae pars minor eam fecerit, nitentes ali
quos nolumus opponere ipsi nos aliquos quemvis
non quaerat. Nec ad eam ab aliis per consentientium
numeris cum valeat accessio fieri. ¶ Verum
cum per viam formam procedit facilius in huiusmodi mo
nialium electionibus ad concordiam veniatur
decernimus ut nec zeli ad zelum nec meriti
ad meritum sed solum numeri ad numerum
fiat collatio in eisdem. ¶ Ceterum si per formam
compromissi fuerit in electione processum et electae pars
aliqua se opponat, si minor pars ipsius non in forma
scrutinii statuitur confirmetur electio et electae bene
dictio impendatur partis alterius contradictione vel excep
tione aut appellatione quolibet non obstante. Si vero hac
denuntiandi vel accusandi eam postmodum de cri
mine sit praeclusa. Si maior eius contradictor obiecerit
et aliis non iacente forma scrutinii
praemittatur fuerit inquisitio confirmatio vel infir
matio differatur. Si vero interim non super praedictis
libere administret. Nec forsan pars opponentium
extiterit duplo maior tunc eam administrare
ipsam nolumus sed litis eventum penitus expec
tare. ¶ Porro si in huiusmodi electionum negotiis

14

Puta, quod electores pro electo et negocium ad se. ap. de uo
lunt. si pars ad appellacionem procedunt eodem iure
vel parte ad confirmacionem non procedant an ex cor
ruptione recesserit. quod si fecerint processus est nullus et ipse
est suspensus per annum ab administratione et consecratione.

contigit in illis dumtaxat causis, in quibus oppositum
vertitur premissa fiunt ad mittentem ad sedem
apostolicam appellari: appellantes formam constitutionis
fe. re. Gregorii pape X. predecessoris nostri in concilio Lugdunensi ob-
servare diligencius teneantur. ¶ Sed cum eas
propter sexus imbecillitatem suarum conditionis status
non deceat nec ipsis expediat publice
de monasterio ad curiam sua monasteria
evagari, volumus quod electe vel electe elige-
ntes cum appellantes seu hee contra quas fuerit appel-
latum ad eandem sedem personaliter veniant etc.
sed procuratores sufficienter instructos iuxta
constitutionem pie. me. Clementis pape IIII. predecessoris nostri ad sedem
apostolicam transmittant pro electionum ac ap-
pellationum suarum prosequendis negociis, pro ut in ipsa
constitutione continetur sub pena in eadem constitutione contenta
ipso iure si hoc non fecerint incursure. ¶ Ipsos
denique qui ad dirigendas in huiusmodi electio-
nibus moniales easdem de iure contigerit
eisdem ab huiusmodi processu abstineant, per quem in
casibus sic faciendis ipsis electionibus oriri pos-
sit discordia, vel excusare mittant sub alio
ipso excommunicationis sententie se noverint subiacere.
¶ Superdicta etiam necessario in monasteriis
in quibus sub moniales inveniuntur sub aliqua de
religionibus approbatis, sed in illis etiam in quibus ex quar-
dam presumpta consuetudine mulieres que non
expresse renunciant nec professionem faciunt
regularem sed vivunt in secularibus ecclesiis ca-
nonicarum secularium volumus per omnia observari.
Sed eo quod super dubitatur excepto ut non eli-
gatur nec eligant non professe cum in ipsis hoc
locum sibi negatur vendicare sibi per hoc tamen earum sta-
tum ordinis seu regulam nolumus nec inten-
dimus approbare. ¶ Cedo hic licet premissa que

indilate, aliunde eodem discrepare noscuntur
circa electiones in quibus mulieres in monasteriis
faciendas creatis casibus et tractabilibus specialiter
duximus statuenda sub interdictionis tamen nunc
necessario existit. in parte illa qui ad electiones in
aliis virorum monasteriis vel quibusvis ecclesiis
celebrandis aliquid immutetur. Sed immo
pretermissa in sua omnino remaneant firmitate.

Provida constitutione generale [I]ndem-
[nitati] Lugdunensis concilii, ut ad appellationibus
in iudicio vel extra iudicium ad sedem apostolicam in
electionibus episcoporum et eorum superiorum negociis in-
terpositis, per quos ad sedem ipsam eadem negocia de-
feruntur, partes nulla inficiente pervenire
recte valeant antequam ipsi sedi appellationes
hee ac eius fuerint presentate sub Sed inferiores iu-
dices quorum confirmatio est appellatione cessante
negociorum cognitio contra eam in hoc premittis in-
terdicatur cum omnia diligenter inquirant sub et
si ea sacrificaverit se reperierit, se non iudicent
tur illatione de eisdem. Sed prefigant ipsis
partibus peremptorium terminum competentem quo cum
actis et munimentis suis apostolico se conspec-
tui representent. ¶ Cum cum nulli concessione hi-
abuitentes sua inquisitione premissa omnissa
cognitione in eisdem negociis interponant ad con-
firmandas electiones et consecrandos electos
temere procedendo sub nos sic hoc corrigere cupien-
tes volentes confirmationes et consecrationes
huiusmodi ac quaslibet processus alios quos in quovis per-
missa non servata contigerit de cetero in talibus ne-
gociis acceptari. decernimus nullius penitus
existere firmitatis sub et confirmantes et consecran-
tes eosdem in eodem in quo peccaverint puniantur
ab episcoporum confirmatione ac consecratione per annum continuum
[i]pso iure fore suspensos.

Si eo tempore. Electio facta, Tolose antequam papa resciret cum decreto inhibitionis suum ut effectum careat quod sequitur. [illegible]

Quum. Confirmatio non valet si fiat non vocatis contradicentibus electioni ... [illegible] ... electio sive electio est in concordia celebrata.

Si eo tempore quo provisionem Idem.

alicuius ecclesie cathedralis ex quavis causa dispositioni seu ordinationi sedis apostolice reservamus, inhibentes ne ad electionem vel provisionem faciendam in ea contra huiusmodi procedatur, decernentes si secus super hoc a quoquam scienter vel ignoranter attemptatum extiterit irritum et inane, vel ad electionem forsitan sit processum in ipsa, per presentis constitutionis sanctionem declaramus quod licet reservatio inhibitio et decretum huiusmodi non afficiant electionem vel alia que precedunt, afficiunt tamen ut effectu careant ea que post modum subsequuntur. Idem.

Si quis iusto impedimento detentus in electionis negotio nequeat interesse, potest vices suas uni vel pluribus committere, nisi vices suas uni committat: is cui commissum fuerit, non tamen aliqui ipsorum in solidum potestatem. Et ideo cum in casu melioris conditionis occupantis. Cum similes non admitti: nisi unus nomina sua dirigere instruxisset, eisque ius ... [illegible] ... vices non valeret ... quem capitulum vel pars maior elegerit, vel si concordare nequeant, is qui primo in scrutinio vel ... pro ... nominatus. Nullus ipsorum in solidum fuerit deputatus ... ipsorum aliquis non debebit admitti, sibique imputet, qui sic eos constituit indiscrete.

Porro cum unus est procurator simpliciter constitutus, si is uni suo taliter de suis vocibus in scrutinio nominandi duxerit, non agit sed ... eligendi potestatem, tunc ... speciale mandatum ... cum illam eo ... suo nomine ... potest consentire. Absens quoque licet nullius

tamen collegio velit esse procurator, eidem nec ipse nolente capitulo: cuius voces valeat deputare. Nec potest aliquis ... pluralitas exprimere vocalium quod non est ... secretum: sed in ipso scrutinio secreto et sigillatim tantummodo exprimendo. Idem.

Quum electio non in concordia celebrata, sive quando quidem electionis ipsius confirmatio pertinet consueverint interdum sue confirmationis celeritate preferre, et ... ad hoc ... confirmare et confirmationem alteri ... et alios vel eos qui se voluerint opponere quin electus est ... supplantare dum nullis vocatis et non discusso negotio per repentinam confirmationem contra doctrinam apostoli manus imponunt electo. Nos volentes huiusmodi morbo et fraudibus obviare, presenti constitutione sancimus confirmationes tales nullius omnino existere, ipsasque decernimus irritas et inanes. Vocatione autem huiusmodi nominatim non est necesse ... vel apparet oppositor: alias generaliter in ecclesia in qua facta est electio ut sic sint qui se velint opponere compareant assignato peremptorio termino competenti facienda esse censemus. Quod et si electio in concordia celebrata fuerit, volumus observari.

De renuntiatione. Bonifacius.

Quoniam aliqui curiosi disceptantes de his que non multum expediunt et plura sapere quam oporteat contra doctrinam apostoli temere appetentes in dubitationem sollicitam an romanus pontifex maxime cum se insufficientem agnoscat ad regendum universalem ecclesiam et summi pontificatus onera supportanda renuntiare valeat papatui eiusque oneri et honori deducere minus provide videbantur. Celestinus papa quintus predecessor noster dum ecclesie romane regimini presidebat, volens super hesitationis huiusmodi materia dubitare

Quoniam. Papa renuntiare potest oneri et honori maxime cum se insufficientem agnoscat secundum constitutionem Celestini quinti ... quam ... confirmavit.

[illegible]

15

Si te plen[ari]am. In petiti[one] aliq[ui]s p[re]b[end]a[m] p[ri]us vacaturam i[n] eccl[es]ia p[ar]tien[s] ... q[uod] aliquis, ut dictu[m] est, i[n] eccl[es]ia p[re]motu[m] obtinebat pingue[m] p[re]b[end]am sive fines ut in ep[iscop]u[m] p[ro]mouerit. Ex his q[uod] si pinguior vacauerit postq[uam] in tenua vacauit ... q[uod] dicitur te[ne]me q[uo]d resignauit confertur expectantis ... statuit q[uod] i[n] petitio[n]e nullum p[re]iudicium generet. Et q[uod] fraudule[n]ter ... careat et ambitu. Et statuit q[uod] fraus sic eo ipso q[uod] pinguius sit renuntiatum collata ... hic locu[m].

[F]re liberatio[n]e h[ab]ita cu[m] suis filiis, etc. de uoto coniugalibus de co[n]se[n]su mutuo sue c[arissi]me de uxore et ip[s]or[um] o[mn]ium ac com[m]uni co[n]silio et assensu, auct[orita]te ap[osto]lica statuit et decreuit d[omi]n[u]m potuisse ac posse libere resignare. Sed nos, q[uia] ne statutu[m] h[uius]mo[d]i p[er] temp[or]is cursu[m] obliuioni dari aut dubitatio[n]is emergente [in]discussionis disceptatio[n]is ulterius redeunte co[n]tingat, ip[su]m inter co[n]stitutio[n]es alias ad p[er]petua[m] rei memoria[m] de fratru[m] n[ost]ror[um] co[n]silio duximus redigendum. Idem.

Si te p[re]bendam vel dignitatem in aliqua eccl[es]ia p[ost] p[ri]us uacaturam auct[orita]te ap[osto]lica expectante, aliq[ui]s p[re]bendam vel dignitatem tenue[m] optinens in eade[m] fraudule[n]ter eam renu[n]tiaret, nulla sic p[ri]mo uacante p[re]beluntur ... ea p[ro] [con]sequens ad optinendu[m] p[re]b[en]dam vel dignitatem alia[m] pinguiore[m], q[uam] p[er] mortem alicuius vel al[iter] in ip[s]a eccl[es]ia accidit uacauisse in p[ri]us uacatura, sed p[er] renu[n]tiatio[n]e[m] h[uius]-mo[d]i de p[re]missa fraude appareat saltem p[er] aliq[ua]s p[ro]babiles co[n]iecturas, sicut q[uod] dicte renu[n]tiatio[n]is t[em]p[o]r[e] is q[ui] p[re]bendam vel dignitatem pinguiorem h[ab]ebat in extremis laborare grauiter detinebatur, vel aliq[uo]d aliud i[n]sidebat, p[er] q[uo]d illius p[re]benda seu dignitatis uacare i[n] p[ro]ximo p[ro]babilit[er] credebatur, s[ed] nullu[m] e[ss]e uolumus obstaculum interponi, q[uo]minus p[re]benda vel dignitate p[re]dicta sic fraudule[n]ter renu[n]tiata omissa, possis tu eam pinguiorem vel eam vel aliam, si p[ro]ximo t[em]p[o]r[e] uacare contigerit, auct[orita]te p[re]fata libere petere, vel uti t[ibi] debitam, et h[ab]ere.

¶ Certum si p[ro]ut dicto renu[n]tiati h[uius] p[re]benda vel dignitas pinguior forsitam co[n]fert eo ip[s]o tanta fraus intelligatur e[ss]e p[ro]bata. S[ed] ita renu[n]tians habita o[mn]i careat et ambitu. Inno[centius] iiii.

Romana. S[uper] d[ic]ta eccl[es]ia ... executor n[on] potuit ... ad ... tio eor[um] de uolunta[te]

R[ubrica] de supplenda neglige[n]tia p[re]lator[um].

Romana eccl[es]ia, et j. e[ode]m l[ibro] u[nd]o p[ro] rem[edio] p[ro]uinciam publicatam ut a subditis et eor[um] ip[s]i p[ro]uinciae p[ro] audientiis et emandatis eor[um] causis libere ad remed[ium] et inuitam acce[n]dant p[ro]xim[o] reuocamus. Sed [ill]a i[n] si teneantur huiusmodi ep[iscop]i p[ro] suis cl[er]icis uinculo excom[m]unicatio[n]is astricti, non tamen exceptis ip[s]is cum id n[on] inueniat, aut re co[n]cessus ad re[medium] archiep[iscop]um iurisdictio[n]e deuolueretur eor[um]. Sed alia forte p[ro] ult[ra] p[ro]pria ip[s]is canonica possit infligi. Idem baronibus et comitibus regni Portugal[ie].

Grandi n[on] i[m]merito, e[t] j. Mandamus q[ua]tenus dil[e]ctu[m] filium n. nobilem uir[um] comite[m] Bononien[sem] p[re]fati regis Portugalie fratrem, de deuotio[n]e, p[ro]bitate ac circu[m]spectio[n]e multiplicat[a] co[m]mendatum, q[ui] cum d[ic]to regi sublat[us] ab legitimo decedente filio iure regni succederet, si quod in p[re]senti ma[n]date dilectio[n]is affectu q[uo]d nos et fratrem regnu[m] p[ro]sequitur magna nimietate ac potentia eius plurimu[m] suffragantibus regnu[m] ip[su]m maturius reforma[ndum] firma credulitate sperat[ur]. ¶ P[ro]uisio[n]e cu[m] ad curam et administratio[n]em generalem et liberam regni eiusdem nominis nostri p[ro]sequenda[m] regis q[uo]d ip[s]ius regni utilitate supplete accedat ac ad defensione[m] eccl[es]iar[um] monasterior[um] aliorumq[ue] pior[um] locor[um] regni p[re]fati, et p[er]sonar[um] ecclesiasticar[um] religiosar[um] q[uam] secularium, nec non uiduar[um] orphanor[um] et ceteror[um] ibidem degentium, ac de p[ro]titor[um] ibi recuperatio[n]e. Salubriter ut in d[omi]no co[n]fidimus sic assumpt[us]. S[ed] cum aduc[at] accessit fidelitate homagio iuramento seu pacto, s[ed] aliquibus forte p[re]fato regi vel cuicumq[ue] alii p[re]stito te nimium cum i[n] de ip[s]o

Grandi. p[ro]uidet[ur] p[er] fr[atr]em Regis Portugalie q[ui] ip[s]e p[re]stet admi-nistratio[n]em Regni. s[ed] inutilis negligentis et co[ntra] p[er]sone subditos administrandu[m] coadiutoru[m]

Sede vacant. Quis eps' ... ordinet in locis ... patentes cum ... dispensat ... eiusdem ... penam ordigna puniendi.

regis p(ro)hibicio(n)e / vel m(od)o p(ro)pt(er) eius ... ac legitimi sui filii si aliquem ipsum habere contigerit facilis obuentus / debitum eis exhibentes honorem. nequaquam obstantibus ciuitatibus / castris villis / et municipibus p(re)fati regni cu(m) o(mn)ibus suis terris. ac eius dispositioni ordinacioni et mandatis vniuersaliter singulis et singulariter vniuersis p(er) o(mn)ia et in o(mn)ibus accedant absque difficultate qualibet pareatis / Impedientes s(ed) contra q(uo)slibet repugnantes ac etiam volentes consilium auxilium et fauorem / de ... p(re)fati regis uiribus suis diminuere aliquam plenarie ... / ... ill' ... regni ... q(uod) sua ... excellencia ... ac sinc. et p(re)fati regni necessitatibus p(ro)sperit(at)e ac negocio(rum) eius gerendorum consultius valeat p(ro)uide(re). ¶ Alleg(atur) ... archiep(iscop)o et ep(iscop)o bracarensi et colimbriensi. dantes n(ost)ris l(itte)ris i(n) p(re)ceptis ut uos ad id mouear(is) p(re)missa p(er) cens(uram) eccl(esiastic)am appellac(ion)e remota compellat(is). ¶ Per h(oc) aut(em) n(on) intendimus med(iante) ... regi v(e)l ip(s)iu(s) legitimo filio si quem habuerit p(re)fatu(m) regnu(m) adimere. s(ed) pocius s(ibi) et eidem regno destructioni exposito / ac vbi ipsius in uita euitare regis p(er) solicitudinem et p(ro)uidenciam comitis co(n)sule(re) subsidio. Bonifa. viij.

Si ep(iscopu)s apugnis aut scismaticis capi(t)atur no(n) archiep(iscopu)s s(ed) capitulum ac si sedes p(er) mortem vacaret illius in sp(irit)ualibus et t(em)p(or)alibus ministrare debebit / donec eu(m) libertati restitui / vel p(er) sedem ap(osto)licam aliud ... p(ro)uidere necessitatibus ... caplin ... co(m)mitte(re) potest ... contigerit ordinari. Idem.

Ecc(lesi)e cathedrali vacanti visitator ab alio q(uam) a romano pontifice deputari n(on) pot(est). / Et si forte capitulum i(n) sp(irit)ualibus et t(em)p(or)alibus negligenter aut p(er)uerse administret / tunc si archiep(iscopu)s ob negligenciam v(e)l maliciam capituli conuocato eidem sup(er) h(oc) corrigere p(re)missa visitatorem. seu administratorem eidem ecc(lesi)e licite pot(er)it deputare. ¶ Huiusmodi q(ui)d(em) visitator q(ui)cq(ui)d sp(irit)ualium et t(em)p(or)alium administrac(i)o legitima censeatur h(abe)re. b(e)n(e)ficia q(ue) ad collac(i)o(n)e(m) p(er)tinent ep(iscop)i (con)ferre n(on) pot(est). si ab alio q(uam) a romano pontifice fuerit deputatus. Cle. iiij.

De temp(or)ibus ordinac(i)onu(m).

Si ep(iscopu)s ... q(uod) nonnulli cl(er)ici vicio ... ... aut apostate. seu irregulares v(e)l al(ias) ad ordinu(m) sacrorum susceptione(m) indignu(m) ... p(ro)uincia(m) / ... de hijs ... noticia fugientes se intermortis ... faciunt ad h(uius)mo(d)i ordines p(ro)moueri. ¶ Nos ig(itur) volentes ... ip(s)orum p(er)iculis obuiare: statuimus. v(t) nulli ep(iscop)or(um) ... tracto aliquem vltra mo(n)tanu(m) cl(er)icum ordinare p(re)sumat / n(isi) an(te) sp(eci)alem licenciam habeat / v(e)l ab ep(iscop)o de cui(us) dioc(esi) ... origine: ordinandus / v(e)l in cui(us) dioc(esi) b(e)n(e)ficiatus existit. p(er) eius patentes l(itte)ras ... testabiles ... cont(ra) ip(su)m nol(ue)rit aut nequiuerit ordinare. ¶ Ep(iscop)us v(er)o quis contra p(re)missa ... ordinari: manere volumus absque ... dispensac(i)o(n)is sup(er) h(oc) a sede ap(osto)lica optinenda suspensos / ac ordinatos p(re)dicta (con)digna p(ro)uiniri ¶ Omnibus nostris ... i(n)hibentes districte. ne absque n(ost)ra licencia sp(eci)ali: cl(er)icum taliter ordinatis dispensent. / v(e)l vt suas eis ... tant l(itte)ras. p(er) q(ua)s cu(m) ip(s)is debeat dispensari.

Gregor. x. i(n) gen(er)ali conc(ilio) lugd(unensi).

Eos q(ui) cl(er)icos p(ro)uincie alie absq(ue) licencia

Si eps. Si capitulum a paganis no(n) ... iurisdicc(i)o v(e)l ad ministracio ad archiep(iscopu)m s(ed) ad cap(itu)lum donec ... aliud ordinetur.

Sede. Cathedrali vaca(n)ti dat visitatore(m) ... archiep(iscopu)s n(on) vocato cap(itu)lo ... negligit administrare. n(on) visitator dare ... b(e)n(e)ficia n(on) ... habeat mandatum sp(eci)ale.

Eos q(ui). Ep(iscopu)s ordinans cl(er)icos alt(er)ius ep(iscop)i / sine eius l(icenci)a e(st) p(er) annu(m) ab ordinu(m) collac(i)o(n)e suspensus. et qui ... durat cl(er)ici eius ... sine l(icenci)a ... ep(iscop)i ordinari.

ordinatore licentia faciente, seu affectata ignorantia, seu quocumque alio figmento quaesito praesumpserint ordinare: per annum a collatione ordinum ipso facto sint suspensi. Huiusmodi quoque statuimus contra taliter ordinatos in suo robore duraturum. Clericus quoque praedicta ratione suspensus, postquam eius suspensio fuerit manifesta, absque ipsius licentia interim recipiendi ordines ab aliis minime episcopis alicui [illegible] liberam accedendi facultatem. Bonifacius VIII.

Cum nullus clericus praeter alienae praeter sui superioris ipsius licentiam debeat ordinari: superior intelligitur is, cum episcopus de cuius dioecesi est is qui ad ordines promoveri desiderat oriundus, seu in cuius dioecesi beneficium obtinet ecclesiasticum, seu habet [illegible] alibi natus fuerit domicilium in eadem. Inferiores quoque praelati religiosi sive ulli alii sive [illegible] eis qui sunt clerici aut subditi ipsi sunt aliquos voluerint episcopo facere ordinari, [illegible] sede apostolica specialiter [illegible] vel officialis episcopi ad hoc se ipsos officium non extendat [illegible] licentia ipsorum. Episcopi autem [illegible] [illegible] ipsis auctoritate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] missionis spiritualium [illegible] [illegible] dare possunt licentiam ordinandi. Religiosi non [illegible] superioribus in non exemptis [illegible] deputati [illegible] et eorum [illegible] possunt alicui [illegible] [illegible] moratur [illegible] ordinari licite, licet non sint de ipsorum dioecesi oriundi. Idem.

Nullus episcopus vel quivis alius infirmo nisi forte religionem intraverit seu illicito [illegible] nec absque sui superioris licentia [illegible]

dicere alicui clericale praesumat conferre tonsuram: sed nec [illegible] coniugato non volenti intrare religionem aut ad sacros ordines promoveri, prout est sacris canonibus diffinitum. Qui vero contra fecerit, ut in ipsum peccavit, privatus per annum a collatione clericalis tonsurae, dignoscitur noverit se suspensum. Bonifacius VIII. De aetate et qualitate et ordine praeficiendorum.

Permittimus ut episcopi cum his qui [illegible] annum complevit, qui dignitates vel personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, possint si aliud non obsistat canonicum, libere dispensare. Bonifacius VIII. De filiis presbyterorum et aliis illegitime natis.

Is qui defectum patitur natalium ex dispensatione praedicti episcopi licite, si ei aliud canonicum non obsistat, ad ordines promoveri minores, et obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum, sive primo sit talis [illegible] quod recipiente episcopum valeat dispensari. Ad ordines autem maiores vel beneficia sub quibus neque [illegible] dispensatione sedis apostolicae promoveri [illegible]. Ille vero cum quo praesidentium [illegible] ut prima [illegible] non obstante defectu valeat [illegible] beneficium, et si curam animarum habeat, promoveri: neque praetextu dispensationis huiusmodi quod [illegible] aliud oportet [illegible] [illegible] [illegible] in unico beneficio obtinere. Idem.

Si is cum quo fuit per sedem apostolicam dispensatum ut non obstante defectu natalium quem patitur ad omnes ordines promoveri valeat et obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum, sine dispensatione alia, tacito de praefato defectu, postmodum obtineat a sede praefata [illegible] uno aut plura beneficia

Altercationis. Bigamus privilegio clericali caret et foro seculari addictus, consuetudine contraria non obstante, et prohibetur deferre tonsuram vel habitum clericalem sub anathemate.

Statuimus. Conservatores ... possunt defendere a manifestis iniuriis et violentiis ... non ad alia que iudicialem indaginem exigunt ...

similem curam habentia possit recipere. Si enim alia
canonice conferantur, ita simul licite retinere
talis dispensatio. cum non sit ubi simile sectetur
ipse: cum illo preter patientem dicitur noluisse
si hec fuerit expressum cassa pluralitate beneficiorum hi
dispensare velut per subreptionem obtenta
nullius penitus est momenti. Gregorius X. in concilio Lugdunensi.
Altercationis antique dubium. De bigamis.
presentis declarationis oraculo decidentes
bigamos omni privilegio clericali decernimus
esse nudatos et coercioni fori secularis addictos
consuetudine contraria non obstante. Ipsis etiam sub
anathemate prohibemus deferre tonsuram vel
habitum clericalem. Idem in eodem. De officio vicarii.

Romana ecclesia. Cum vicarius archi-
episcopi in officialem alicuius suffraga-
nei sui exercens sententiam excommunicationis pro-
ferret, illos tamen qui vices illius gerunt ipsius ex-
communicationis vinculo non astringit, cum non teneat ob-
eo officium eius ... similiter ...
sine distinctione, pro eo quod sibi non extitit ostium
non aperitur. Sed cum quis episcopi gerendo huiusmodi
vices agitur, eo talis excommunicato manebit
sine iurisdictione: cum utique non abesset non possit obtinere vigorem. Bonifacius VIII.

Licet in officialem episcopi seu vicarium generalem
per commissionem officii seu vicariatus
generaliter eius cause cognitio transferatur, potestatem
tamen inquirendi, corrigendi aut puniendi
aliquorum excessus seu aliquos a suis beneficiis vel
administrationibus amovendi transferri nolumus
in eundem, nisi hec sibi specialiter committantur. Idem.

Cum in generali concessione non veniant ea
que quis non esset verisimiliter in specie concessurus, fieri
regulariter tamen valeat in eum bonorum admi-
nistratio et libera est concessa. Officialis autem vica-
rius episcopi generalis beneficia conferre non potest, nisi
beneficiorum collatio specialiter ipsis sit commissa. Idem.
Innocentius IIII. De officio et potestate iudicis delegati.

Statuimus ut conservatores quos plerumque
concedimus a manifestis iniuriis et vio-
lentiis defendere possint illos quos eis com-
mittimus defendendos, nec ad alia que iu-
dicialem indaginem exigunt suam possint
extendere potestatem. Alexander IIII.

Quia pontificali dignitate preditis
obvenientibus sacri officii que exercent
plurimum deferri convenit et eos plus aliis
honorari, decet ut cum auditoribus vel conservatori-
bus a sede apostolica deputatis contra eos ad citatio-
nes aliquas sive processus fieri petitur, ... gravamen et
molestia in hoc processu fiat, ita quod eis
qui quadam condigna reverentia supportans
ingressu primo ipsis ecclesie vel sacerdotale in-
terdicant minime, ac temporali pena consi-
stant, et subsequenter aggravaverint censuram
contra eos, si non forte aliud suadeant
nimia contumacia, privilegiis suis clipeo.

Si... ex certis Bonifacius VIII.
a sede apostolica delegatus duobus
aliis non in solidum subdelegaverit vices
suas, ipsique subdelegati cum delegato suo
in causa processerint, delegatum si appellatur, ad
ipsius non ad subdelegantes, sed ad primum delegantem
omnino appellari debebit. Idem.

Si uni ex duobus iudicibus cum illa
clausula quod si ambo interesse non pos-
sint alter eorum ... procedat a sede apostolica delega-
tis suspicione causa legitima proposita ipsa
suspicione contra non recusatum iudicem.

Romana ecclesia. Si archiepiscopus excommunicat officialem alicuius suffraganeorum suorum non excommunicat eius vices gerentes ... officiali ... excommunicatus manet ... sine iurisdictione.

Quia pontificali. Episcopus propter reverentiam officii pontificalis ... vel sacerdotalis officii ... interdicatur ... aliud suadeat nimia contumacia sive culpa.

Licet in officialem. Officialis generalis non potest aliquos punire, corrigere, inquirere, aliquos beneficiis privare ... nisi hoc sibi specialiter committatur.

Si a sede. Si delegatus duobus ... subdelegans ... appellatur ad ipsum non ad delegantem ... ad primum delegantem.

Cum in generali. Officialis vel vicarius episcopi non potest conferre beneficia nisi hoc specialiter sit commissum, cum in generali concessione non veniant que quis non esset verisimiliter concessurus ... in bonorum administratione ... concessa.

Si uni. Cum committitur duobus cum clausula quod si alter ... si alter recusatur, cum delegato cognoscet de recusatione ... principali cognoscere ... clausula ... arbitros ... delegatus vel officiali episcopi tenetur ad ipsum.

17

Iudex recusatus. Datus (?) super pro [illegible] recusatus [illegible] si totum committere non potest recusari vel commissio impugnari. Si recusationem propositam potest committere de recusantis assensu. Et non potest committere si lite pronuntiatum super recusatione quod iudex desiit esse iudex.

Cum plures iudices vel executores deputantur et clausula non [illegible] vel [illegible] aut uno [illegible] quibus [illegible] si alio in absentia alii non possunt se intromittere de commissione non existentia [illegible] vel maliciose qui recusauit, procedere recusant, iurisdictio perpetua per ipsum incohata perpetuata in [illegible].

ad quem eum per tenorem clausule de ipso sic con-
nexo pertinere probari, et ab eo exceptione [illegible].
¶ Ubi vero non est talis clausula in rescripto: tunc se-
cus est ad arbitros recurrendum. ¶ Cum autem de-
legatus episcopi recusatur, recusationis causa coram
episcopo est probanda. ¶ Item est si officialis recusetur
eiusdem, licet ad ipsum ab eodem officiali necesse sit ap-
pellari. Idem.

Iudex ab apostolica sede datus, qui ut legitime
recusari valeat ut suspectus, potest
licite vices suas committere, antequam contra ipsum
recusatio proponatur. Et si in totum commi-
serit recusari ulterius non potest, pro eo quod commissio
impugnari nequibit, quod posset si sibi de univer-
sitate aliquid reservasset. ¶ Post recusationem
quoque propositam committere, nisi de recusatoris pro-
cedat assensu, non potest. Sed eo volente licet potest.
Et si iam recusatio eatenus sit probata, quod dum
modo pronunciatum non fuit super ea, et tunc
ei cum omnino iudex esse desierit: nulla etiam cum
illius assensu potest fieri commissio penitus.

Quamvis vices alicui vices Idem.
suas in causa tibi a sede apostolica delegata
in totum commisisse noscaris, si tamen antequam il-
le iurisdictione usus fuit, commissio huiusmodi per te
revocetur ab ipso, vel cum eo rebus eximi conti-
gat humanis, causam ipsam resumere poteris.
Sed cum iurisdictio ex quo ipsa usus non extitit
non censeatur meam efficaciter transiuisse. Idem.

Si delegatus causam cui ab eo contigit
est commisit vices suas potius eo rebus
humanis exempto, cum in tunc censeatur ab eo com-
missum est negotium dum cum illo vivente iuris-
dictione uti ceperis, licite definire. ¶ Item potius
quam est vices suas sub ea forma commisit

donec eas duxerit revocandas: nam talis com-
missio per quam censetur et tunc placito non anta
fuit revocata committenti, neque morte commit-
tentis expirat, ex quo res integra non existit.
¶ Ad eum quoque qui vices suas committit donec
revocet vel qui ex certa causa: sive tamen aut
quod aliud revertitur de re tenet, non ad de-
legantem primum appellari debebit et si forsan
fuit appellandum. Idem.

Cum plures sub illa forma ut omnes
aut duo, vel unus eorum mandatum
apostolicum exequantur seu alia consimili iudices
vel executores ad sede apostolica deputantur: contingit
si ipsorum quibus in totum potest licite adimplere
mandatum. ¶ Porro uno eorum negotium inchoan-
te commissum: alii nequibunt se intromittere
ulterius de eodem nisi vel infirmitate vel alia
iusta causa illum contingeret impediri, aut si
nolit, vel maliciose incepto procedere recusaret.
¶ Iurisdictione vero perpetuata per citationem univer-
te per unum eo casu quod potest ceteris delega-
tis perpetua intelligitur quod ad omnes. Idem.

Si super gratia cuiusque ab apostolica sede facta ex-
ecutores fuerint deputati eiusdem est
censemus, ut sic ipsa gratia licet nondum sit in-
executione processum morte non perimitur conce-
dentis. Sic nec etiam de integra perimatur exe-
cutoribus data potestas: quod velut gratie parte
accessoriam naturam sequi contingit principalis:
nec gratiam cantem: vel reddi causam quam omnino inuti-
lem sub ipso effectum in tempore longius est illius
dispositio cui facta extitit defectum contingat.

Si is cui causa [illegible] pro tunc non Idem.
expresso a sede fuerat apostolica delegata.
subdelegaverit non in totum alicui vices

Si delegatus moriatur re non integra potest subdelegatus diffinire si in forma commissionis sit non cognoscat quicumque delegatus ad eos contigat. Item si commiserit vices suas donec eas duxerit revocandas. Item appellatur ad delegatum non ad primum delegantem si commiserit vices suas donec revocet vel ex certa causa; sive seu quod de iurisdictione retinuit.

Si is cui. Fuit cum delegata subdelegeret aliis non in totum et recedat vel excedat potest a subdelegato ad sedem apostolicam appellari.

Quamvis. Sub delegatis in totum revocari potest et revertitur iurisdictio ad delegantem re integra moriatur.

Si super gratia. Data executoribus et ipso decedit re integra non expirat potestas eorum morte mandantis.

Arbitris. Qui de iudicis suspicione cognoscit ... vel de revocatione habet ... appellatum ...

Si a subdelegato cui non in totum commisit delegatus vices suas et appellet ... ad principalem ... delegatum mortuum esse ... appellatur ... delegatum ... delegatum ...

suas sive a sub delegato. hic si te delegatum ipsum
excommunicari aut de medio tolli contingat.
impedimento tali durante ad sedem apostolicam sive
ad absolventem vel successorem expectato illius
prejudicari litigantibus vel causa plus debito
valeat prorogari. volumus appellari. Idem.

Ab arbitris qui secundum formam iuris non de
compromisso cognoscunt iudicare suspicionis causa recuse
tur sive vel qui cum de revocatione ambigitur
litis iudicibus nequeuntibus summa sententia cum
contemnitur ad concertacionem hic sopiendam appellari
eligitur. sive si gravatum ad sedem apostolicam appellando.

Is cui ab apostolica sede committitur. Idem.
certe parte prius provisio de beneficio secundum certam
dyocesim vel provincia facienda potest alii vices co
mittere vices suas. Si tamen non expressa certa
persona committitur electio vel alicui certe de persona
ydonea certa causa vel beneficio debeat pro
videre. quod circa eligendam personam eius industria
eius videtur electa proinde sibi commissa alii
demandare non potest sive in forma commissionis
habeat non per se vel per alium id valeat providere.

Statuimus ut is per quem Idem.
sedem apostolicam certo loco inquisitio fieri
vel quodquod aliud expediri mandatur sive si propter
potentiam vel maliciam illius contra quem inqui
rendum fuerit processum seu forte eiusdem non possit
ibi exequi eo loco secure sive nec ipse commode
ex dolo vel fraude reperitur ad id exequen
dum locum alium eligat ydoneum et securum.
Idem faciat si alia rationabilis causa subsit propter
quam in loco decreto persona neque commode
quod mandatur sive sic tali processu impediri
contingat mandatum apostolicum vel decreti. Idem.

Statuimus. Si mandatur alicui ut inquirat vel aliquid faciat certo loco, locum mutare potest si criminalitas vel potentia partis impediat ut possit commode perfici quod mandatur.

Si a subdelegato cui delegatus
non in totum commiserat vices suas
ex eo fuerit appellandum: quod ex receptione co
ram se provocatum quam ante quam post eum vel post eum de
legatum in aliquo processit fuisse. delegatus
vero fuerat universe causas ingressus ad
mittere recusavit. non ad delegatum sicut
iurisdictione negetur habere. sed ad delegantem
potius appellari debebit. Idem fiet in aliis
casibus in quibus delegatus iurisdictione habere ne
gatur sive alias si appellari deberet ad ipsum sicut
appellans qui sic facere videretur eius certe
iurisdictionem habere. quam negaret contra eum
ipsi. Idem.

Hac constitutione perpetuo valitura sanci
mus. ut conservatores qui aliquos a manifestis
festis iniuriis et violenciis defendatur
commissione per litteras apostolicas conceduntur de certo
deputari non possint sive nisi episcopi vel eorum superio
res. aut abbates seu dignitates vel personatus
in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis op
tinentes. Illique deputati conservato
res esse valeat conservatores. Nec aliquis
regibus et reginis. qui sic dignitatis alti
tudine preeminent sic prerogativa gaudent
ipsis conceditur ante fieri dum taxat exceptis
de ceteris conservatores habeat cum quo sub sua
iurisdictione aut dominio vel districtu existunt
vel temporali existat. Conservatores autem
hii extra civitates seu dyocesim in quibus fuerint
deputati vel alibi in civitatibus seu
locis in similibus non possit copia peritorum haberi
contra quoscumque procedere sive aut aliquos ultra unam
dietam a fine dyocesis eorundem trahere non presu
mant. Vices quoque suas citacionibus et sententiis

Hac constitutione. Conservatores esse non possunt nisi episcopi vel superiores aut abbates seu dignitates aut personatus in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis obtinentes, nulli que potest esse conservator sui conservatoris, non alius potest habere conservatorem nisi sit rex vel regina, nec possunt extra civitatem vel diocesim ubi sunt deputati nec aliquem trahere possunt ultra unam dietam a fine diocesis sue, nec vices suas committere nisi in citationibus et sententiis ... et si se intromittunt de aliis que exigunt potestatem sunt ab officio suspensi per annum ... si procedunt ... est ipso facto excommunicatus ... nec negotia non recepta ... [illegible] ... statutum.

sex nunciaciis duntaxat exceptis, quas pro aliquibus valeant extere nulli committere possint. nisi hii eis competerent ex beneficiis legationis. Sed nec tunc nisi in civitatibus seu dioecesibus in quibus deputati fuerint, et in personis tantum que sibi sunt subiecte exercere. ¶ Ut autem conservatores limites traditae potestatis, quos frequenter excedunt, metu poenae diligenter observent: decernimus ut si de aliis quam de manifestis iniuriis et violentiis sese intromiserint, seu ad alia quae iudicialem indaginem exigunt suam extenderint potestatem, eo ipso per unum annum ab officio sint suspensi. ¶ Processus quem habere fecerint, praetextu sententias excommunicationis, in eam incidat, et non possit absolvi nisi ei quem sic fatigavit impenderit primo satisfactionem integram de expensis. ¶ Officium quorumcumque conservatorum ipso iure quoad non cepta negotia per obitum concedentis volumus expirare. ¶ Circa numerum vero et expensas assessorum ac notariorum et personarum testimonii causa vocatarum, illa per omnia ipsis conservatoribus per omnia observari que in delegatis iudicibus constitutio antecessoris super hiis edita observanda decernit. ¶ Quod autem contra premissa vel eorum aliquod attentari contigerit, ordo decernimus irritum et inane. Innoc. iiij. R

Officii nostri debitum remediis invigilat subiectorum qui dum eorum **Officio legati.** excitamus onera, dum scandala removemus, nos in eorum quiete quiescimus et fovemur in pace. ¶ Quum itaque presenti decreto statuimus ut cum Romane legati ecclesie, qualemcumque plenam legationem obtineant, sive a nobis missi fuerint, sive suarum praetextu ecclesiarum legationis sibi vendicent dignitatem, ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nulla habeant potestatem nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. ¶ Quod tamen in fratribus nostris legatione fungentibus nolumus observari, quia sicut honoris prerogativa letantur, sic eorum auctoritate fungi volumus ampliori. Clemens. iiij. ic. Sce ecclesie presbytero cardinali apostolice sedis legato.

Iste non expirat per mortem delegantis. Rubrica.

Legatis quibus in certis provinciis committitur legationis officium, ut ibidem evellant, dissipent, edificent atque plantent, provinciarum sibi commissarum ad instar proconsulum ceterorumque presidum, quibus certe decrete sunt provincie moderande, ordinarios reputantes, presenti declaramus edicto commissum eis a predecessore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum expirasse.

Presenti declaramus. Bonifacius viij.

Pretextu reservationis quorumcumque beneficiorum ab apostolice sedis legato sue legationis auctoritate factas decreta interposita super ipsis, si non tunc vacantia in huiusmodi vacaturis expresso quibus per eum vel percipientes deputatis ab eo habitis dicta ipsis, sed dumtaxat ad collationem eorundem beneficiorum vel vacantium interim sit processum, eo ipso quod ipsius finitur legatio, viribus penitus vacuari, nec executores eorum posse ulterius beneficia taliter reservata conferre. ¶ Decernimus reservationes huiusmodi per quas interdum prelati et ecclesie nimium onerantur, restringere cupientes, prohibemus ne posthac legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reservationem aliquam duxerit faciendam: aliam illa petere faciat aliquatenus in eadem. ¶ Nec etiam posthac aliquis

Presenti. Reservationes seu inhibitiones legatorum seu ipsorum nomine facte cessant cum legatio finitur, nec postea legatus reservavit in ecclesia aliqua non potest facere fieri reservationem per alia prebende, nec etiam reservet aliquod beneficium alicuius prelati per reservationem prebende.

Vel alius. Legatus aliquis non potest sibi provisionem dignitatum ecclesiarum cathedralium vel regularium vel collegiatarum, nec dignitates cathedralium ecclesiarum, quibus praeficiuntur per electionem, quod si aliquis contra fecerit est irritum. Item de legato non potest concedere alicui quod beneficia quae in manibus eius resignaverit conferre valeat, et extenditur ad futura et ad praeterita haec constitutio quo ad istud.

reservavit alius beneficium ad collationem pertinens cuiuscumque, aliud quod ad illius collationem pertineat eiusdem reservationis praetextu vel alterius se quomodolibet reservet. Decernimus ergo quicquid contra praemissa contigerit attemptari, omnino viribus non subsistat. Idem.

Deliberatione provida duximus statuendum, ut nullus apostolicae sedis legatus, cuiuscumque legationem plenariam obtinens, dignitates cathedrales vel regulares aut collegiatas ecclesias, seu ipsarum cathedralium dignitates ad quas hii qui praeficiuntur eisdem maiores in earum capitulis post episcopos existentes, huiusmodi per viam electionis assumi, sive ordinationi, collationi, provisioni, electioni aut dispositioni cuiuscumque reservet, nec de ipsis commendandis, conferendis vel disponendis se aliquatenus intromittat, sed illi aliqui cuiusmodi huiusmodi ad quos pertinuerit eligere aut postulare libere valeant, cum vacaverit, obstaculo cuiuslibet impedimenti, decernentes quicquid contra hoc actum extiterit omnino irritum et inane. ¶ Prohibemus insuper ne legatus huiusmodi ignem? cum clericis cuiuscumque concedat ut absque beneficia infra legationem existentes ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta illa valeat personis idoneis conferre per se vel cum plus apud posset una contra latam concessionem ad beneficia vacatura. ¶ Nos enim concessiones quae contra hoc contigerit attemptari et quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit nullius prorsus fore statuimus roboris firmitatem, volentes non solum ad futura sed etiam ad praeterita et adhuc pendentia negotia hoc extendi. Idem.

Collatio. Beneficium factum a legato non valet nisi in ea fiat mentio de beneficio ante obtento quod solo iure non potest.

Collatio beneficii per legatum sedis apostolicae facta nullius momenti existit, si in ea non fuit

Romana. Prohibetur archiepiscopo constituere officiales foraneos in diocesibus suffraganeorum, et possunt in eisdem aliquid inhibere causae de voluntate per appellationem, de legatione quae in ultra iam habent iurisdictionem, alias non nec vel consuetudo quae possit inhibere suffraganeis ne procedant in causis per appellationem devolutis. Item officiales archiepiscopi non possunt excommunicare in diocesi vel suspendere suffraganeos archiepiscopi praesentes in provincia sua.

facta mentio de alio beneficio quod primitus obtinebas. Innocentius IIII. De officio vicarii.

Romana ecclesia et infra. Prohibemus ordinarii quoque ne deinceps archiepiscopi diocesium suffraganeorum suorum foraneos officiales constituant, quia cum metropolitani ne suorum suffraganeorum in quorumlibet diocesibus non iure agere per se iudicent, aut disponant aliquid, ne alio agat canonica prohibeat institutio, nequaquam hoc possunt in illos per alios exercere. ¶ Nec pro eo quod causas per appellationes delatas ad ipsos possunt in suffraganeorum suorum diocesibus delegare. Similiter licet eis tales officiales instituere in eisdem qui causarum vice cum appellatur ad ipsos citationes vel inhibitiones faciant seu exerceant in hac parte de relevantes. ¶ Quia in causis per appellationem devolutis ad ipsos iam iurisdictionem obtinere noscuntur, quod possunt super illis committere vices suas. ¶ Non sic autem in aliis, in quibus nondum extitit appellatum. ¶ Ideo non debent aliquis constitutis praetextu nisi in suis casibus appellationum et inhibitionibus faciendis. ¶ Si autem aliud tenentur eorum circa talium officialium institutionem de consuetudine obtinent specialiter, quia in quibus et si de consuetudine huiusmodi possunt in eorum provincia constitui, in huiusmodi ne procedant in casibus, propter quod adversarii contra appellationem interpositam. ¶ Officiales autem archiepiscopi quandoque in sua provincia vel circa illam exercent in suffraganeos interdicti suspensionis vel excommunicationis proferre sententias non acceptent. ¶ Et haec iterum ab officialibus aliorum metropolitanorum circa ipsorum suffraganeos quibus obedientiam pontificalis officii deferri volumus in hac parte scripturi mox observari. Gregorius X. in generali concilio Lugdunensi.

Si canonici ad divinis cessare voluerint

Si canonici. Canonici qui ex consuetudine apud cessare non valet ad divinis nisi in ipsis litteris vel patentibus eius sunt et auctoritas sigillis sigillatis causam exprimat et eius quare cessare intendunt assignent. Sed si fecerit vel cum minus legitima fuerit non de proventibus illius eius et recipiant interim et recepta restituant, dum iniuriae et iniuste satisfaciat, sed si canonici causam cessationis tenetur ad interesse. Item reprobatur irreverentia quae solet fieri imaginibus et sanctorum sanctarum praesentatur.

sunt officiales cum pontificalibus
in suffraganeos

Quia plerique. De cuius ... inquisita prohibitiones ... illis qui ... ne inquisitoribus ... visitatori vel superiori vel a sede apostolica delegato illi quoque qui talia faciunt vel sententias ferunt in revelantes sint graviter puniendi.

per nos in ecclesiis aliquibus que sunt ex consuetudine vel aliis vendicant, sive antequam ad cessationem huiusmodi quomodolibet procedatur, in instrumento publico vel patentibus litteris sigillorum suorum aut alterius autentici munimine roboratis cessationis ipsius causam exprimant, et illud vel illas ei contra quem cessare intendunt assignent. Statuimus quod si absque premissis cessaverint, sive causam quam expresserint non fuerit inventa canonica, omnia que de quibuscumque proventibus illius ecclesie in qua cessatum fuit cessationis tempore debebuntur, eiusdem ecclesie nullo modo percipiant, sed ipsi ecclesie cedant, ac nomine eius contra quem cessaverant de dampnis et iniuriis satisfacere tenebuntur. Si autem causa canonica iudicata fuit, sive etiam que cessationi dedit ad eius interesse debitis canonicis, sive ecclesie est debitum officium ex culpa subtractum, ad eius utilitatem convertendam et divini cultus augmentum convertenda, superioris arbitrio compellatur. Ceterum detestabilem abusum horrende irreverentie illorum qui crucis beate virginis aliorumque sanctorum ymagines seu statuas irreverenti ausu tractantes, eas in aggravationem cessationis prosternunt in terram, urticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri decetero districtius inhibemus, statuentes ut in eos qui contra fecerint ultio procedat divina sententia, que delinquentes sic graviter puniat quod alios a similibus perpetrandis compescat. Idem.

Precipit restitui ... illa non si per eos ... fit

Ordinarii locorum subditos suos plures dignitates vel ecclesias quibus animarum cura imminet obtinentes, seu personatum aut dignitatem cum alio beneficio cui cura similis est annexa, districte compellant dispensationes auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus seu dignitates canonice se tenere asserunt, infra tempus competens ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio exhibere. Quod si forte interim impe- dimento cessante nulla dispensatio exhibita fuerit, ecclesie beneficia personatus seu dignitates, quas sine dispensatione aliqua quis possidet, illicite detenta censebuntur, per eos ad quos eorum collatio pertinet libere personis ydoneis conferantur. Ceterum si dispensatio exhibita sufficiens evidenter appareat, exhibentes nequaquam in beneficiis huiusmodi que canonice obtinent molestentur. Provideat tamen ordinarius qualiter nec animarum cura in eisdem ecclesiis, personatibus seu dignitatibus negligatur, nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si vero de dispensationis exhibite sufficientia dubitetur, super quo erit ad sedem apostolicam recurrendum, cuius est estimare quem modum sui beneficii esse velit. In conferendis insuper personatibus, dignitatibus et aliis beneficiis curam animarum habentibus annexam, iidem ordinarii illam diligentiam observent, ut personatum, dignitatem vel aliquod beneficium similem curam habens alicui plura similia optinenti non conferre presumant, quin eis super optentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur. Qui et si ostensa fuerit, tamen ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem quod is cui est collatio facienda huiusmodi personatum, dignitatem vel beneficium retinere licite valeat cum optentis, vel si ea que sic optinet licite ac sponte resignet. Aliter autem de personatibus, dignitatibus et beneficiis talibus facta collatio nullius penitus sit momenti. Bonif. VIII.

Quia plerique prelati non sine multe temeritatis audacia suis subditis aliquando interdicunt, ne ipsorum superioribus aut apostolice sedis legatis vel inquisitoribus ad inquirendum, corrigendum et reformandum in eorum ecclesiis, monasteriis

Ordinarii locorum. Debent compellere plures dignitates vel ecclesias curatas habentes seu personatum aut dignitatem cum alio beneficio curato tenentes, ut ipsi infra tempus moderatum dispensationes ostendant. Quod si infra tempus predictum ostendere noluerint, beneficia conferantur. Si ostendant, eos non molestent, provideat tamen ut beneficia debitis officiis non fraudentur. Si vero de sufficientia dispensationis dubitetur, ad sedem apostolicam recurratur. Non conferant dignitatem vel curatum beneficium alicui similem obtinenti, nisi dispensationem ostendat, et tunc conferatur si appareat quod simul possit obtinere obtinenda cum obtentis.

Cum episcopus. Episcopus potest in quolibet loco sue diocesis non exempto omnia que iurisdictionis sunt exercere.

siue locis a sede deputatis eadem vel aliis quibuscumque personis per quas ad eorum valeat notitiam peruenire statum ecclesiarum et monasteriorum seu locorum suorum per se vel per alios insinuent vel expo-nant. In ipsis si secus egerint ex omnis suspen-sionis vel interdicti sententias proferentes, eosque ad hoc celandum iuramentis promissionibus et obli-gationibus aliisque penis nonnumquam astringentes. ¶ Nos huic malitie ne ecclesiis preterea per-sonis monasteriis et locis eisdem in quibus correc-tio seu reformatio cum fuerit necessaria valeat impediri occurrere cupientes sententias predictas et eorum quodlibet attemptari decreto districti inhibemus. ¶ Decernentes auctoritate apostolica quecumque contra presentem inhibitionem attemptata extiterint nullius penitus existere firmitatis. ¶ Nec quemquam huiusmodi iuramentis promissioni-bus obligationibus vel penis his obligari quominus vel astringi. ¶ Prescriptores autem easdem ne ipsos teneri taliter quocumque modo censeat ipsi uita a superioribus vel legatis seu inquisitoribus me-moratis animaduersione condigna per ipsum casti-gari. Idem.

Ut litigantes releuentur a laboribus et expensis statuimus ne archiepiscopus causas que per appellationem vel alias iure metropolitano de-feruntur ad ipsum alibi quam in sua prouincia audiat vel diocesi aut in eis in quibus appellatur extitit vel in eis in quibus causa ipse consistit deleguntur audiat vel committat audiendas committat. Si non secus aliud de consuetudine obtentum in hac parte.

Si episcopus suam diocesim non ex causa Idem iuste prohibetur faciat per alium vi-sitari sed licet episcopus ipse ibi habeat et aliis necesse compulerit. ¶ Hi tamen qui visitare mittuntur

tenentur expensas uictualium uisitanti. Sed secundum apostolum non sit magnum si ab eo metantur carnalia per quem spiritualia seminantur. ¶ Iste tamen episcopus cum per alium non visitet nihil per se ab hiis qui per illum quem deputat fuerint visi-tati exigere poterit aut debebit. Idem.

Cum episcopus in tota sua diocesi iurisdi-ctionem ordinariam noscatur habere, dubi-um non existit quin in quolibet loco ipsius diocesis non exempto per se vel per alium possit pro tribunali sedere, causas ad ecclesiasticum forum spectantes au-dire, personas ecclesiasticas cum earum excessus exege-rint capere ac carceri deputare, necnon cetera que ad ipsius spectant officium libere exercere.

Quamuis super cessationibus Idem a diuinis, que a capitulis conuentibus seu collegiis secularium vel regularium ecclesiarum inordinate fiunt ra-tionabiliter attemptantur, manifesta satis a fe. re. Innocentio papa iiii et Gregorio x predecessoribus nostris manauerint in-stituta, sed tamen post illa cum plerumque contingat eas sacros canones irrationabiliter esse factas. ¶ Nos ad tam periculosum eliminandum abusum eadem statu-ta cum ista scripta mouantur in suo uolentes robore perdurare, de fratrum nostrorum consilio distri-ctius inhibemus ne a seculari vel regulari capitulo collegio seu conuentu ecclesie cuiuscumque cessatur ipse sed non ueritatis omnibus pro ut sunt per electionis ne-gatum euacuandi. Et deliberatione habita diligenti ac ex eo aliquo quocumque clerico seu laico cuiuscumque dignitatis preeminentie conditionis aut status existat, propter cuius iniuriam vel offensam eadem in-terdicto cessatio fuerit cum per predictos uocati et deliberatione de cessando habita requisito quod irrogatam iniuriam vel offensam competenter aliquatenus acceptetur. Sed neque tunc etiam si eiusdem inte

Ut litigantes. Alius est de episcopis qui aliter audiunt per appellationem delegatas non possunt audire nec committere audiendas extra diocesim vel ciuitatem metro-politanam vel prouinciam in qua causa oritur nisi de consuetudine hoc habeant.

Si episcopus. Iusta causa suam diocesim faciat per alium visitari, visitantes dabunt uictualia visitanti cum non episcopus aliquid potest per hoc.

Quamuis. Canonica que fiunt ex consuetudine que cessare uolentes ab officiis debent primo uocare eos sic delinquentes et sic monere offendentem quod satisfaciat. Quod si nolit et perseuerat ad predictam cessationem infra unum mensem debent accipere. Item ad sedem apostolicam uenire per se uel per procuratores cum omnibus munimentis. Et si hoc quod est plausibilis fuerit per summum pontificem uidebitur punitur. Et si ipse canonicus suspensi cessantes et uenire ad sedem apostolicam non sinuerit tempore cessationis fuerit et sic in ecclesia piu celebretur.

Episcopali. Capitulum sede vacante potest absolvere a sententia excommunicationis sive fuit hominis sive iuris.

habuerint, vel per eos steterit quominus haberent competentem. ¶ Si autem praemissis servatis, capitulum, collegium, vel conventus alicuius ecclesiae ad cessationem eatenus duxerint procedendum, extunc infra unius mensis spatium post initium huius quo cessant, tollere et propterea secundum adversus cessantes, si non sufficiente concordia inter eos cessatio illa cesset, iter arripiant per se vel procuratores idoneos cum munimentis et actis ad negotium ipsum spectantibus ad Sedem Apostolicam veniendi, et continuatis dietis quanto commode poterunt, se Apostolico conspectui repraesentent, sive partibus praesentibus, aut una praesente, non veniente altera, vel mittente, examinato negotio apud Sedem eandem: per quod eis publice innotescat, fuerint irrationabiliter praemissis, praeter alias poenas a canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, poena debita cognoscat quantum excesserit qui cessationem fecit irrationabilem. Capitulo demum si vel qui sine rationabili et manifesta causa cessaverit. ¶ Porro interim a divinis cessante super scripta forma in cessando, quod in veniendo seu mittendo ad Sedem Apostolicam non servante, non servetur ipsa cessatio, sed ea non obstante valeant in ipsa ecclesia celebrari.

Praesenti declaramus edicto, Idem. quod episcopi vel eorum superiores, aut abbates seu quivis alii regulares vel saeculares praelati ecclesiastici quicumque per se vel vacantibus dignitatibus, personatibus, praebendis vel ecclesiis aliis quibuscumque eis subiectis, seu ad collationem ordinariam eorum pertinentibus, vel custodiam proventuum eorumdem seu bona mobilia eorum rectoribus vel ministris in ipsis seu circa ipsas tempore vacationis obvenientia, quae in utilitatem earum expendi vel futuris debent successoribus fideliter reservari, occupare aut in usus suos convertere quomodolibet praesumant, si non de speciali privilegio vel consuetudine iam praescripta legitime, seu alia causa rationabili hii eisdem competere dinoscantur; alioquin episcopi et eorum superiores ab ingressu ecclesiae, ceteri vero ab officio et beneficio tamdiu eo ipso noverint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de praedictis. ¶ Porro, si ex privilegio vel consuetudine seu alia de causa rationabili aliquis praedictorum asserit sibi competere supradicta, si hoc de illis bonis solum debet intelligi, quae solutis debitis, si quae sint, et huiusmodi quae fuerint necessaria pro servitoribus et ministris ac iam dictis omnibus usque ad novos redditus supportandis congrue reservatis ex ipsis recepta fuerint superesse. ¶ Hanc autem constitutionem quae supra specialiter contra capitula, collegia et conventus seu singulares personas ipsorum cathedralium aut collegiatarum ecclesiarum vacantium occupantes, per constitutionem praesentem, quae in dignitatibus, personatibus, praebendis et ecclesiis aliis locum habere censemus, nolumus in aliquo derogari. Bonif. VIII.

De maioritate et obedientia.

Episcopali sede vacante per capitulum, seu illos ad quem episcopalis iurisdictio tunc temporis noscitur pertinere, his qui possunt, si invenerit ab excommunicationis sententia sui iuris seu hominis fuerit absolutionis beneficium impertiri. ¶ Nisi ei fuerit a Sede Apostolica specialiter interdictum potius. Bonif. VIII. De pactis.

Pactum cum rectore parochiali praedictis ecclesiae factum a vobis: ne aliquos vel ceteros ipsius ecclesiae parochianos recipiatis ad ecclesiasticam sepulturam, omnino servare debetis, quamquam sepultura libera sit monasterio vestro ab apostolica sede indulta, et illi apud vos elegerint sepeliri, cum per tale pactum in illo huiusmodi derogetur. Idem.

Observamus pactum patri factum a filia, dum:

Praesenti. Praelati quandoque aliquid de bonis rectorum morientium in ecclesiis vacantibus recipiunt; si sint episcopi, sunt suspensi ab ingressu ecclesiae; si sunt inferiores praelati, suspenduntur ab officio et beneficio donec restituant. Sed si ex privilegio vel consuetudine hoc recipiant, non debent nisi quae supersunt solutis debitis et servitorum necessariis reservatis omnibus supportatis, et huiusmodi usque ad redditum novos. Nec per hoc constitutio edita contra canonicos et personas singulares occupantes bona vacantis ecclesiae derogatur.

Pactum. Cum rectore parochialis ecclesiae a religiosis factum quod parochianos suos non sepeliant, derogat privilegio quo dominus concedit quod possent quoscumque libere sepelire.

Minus pactum. Filia quando dotatur renuntiat cum iuramento bonis paternis, contra venire non potest.

Cavendum est quod negligens fuerit ...

Ex eo. pacta tractata inita fratrum minorum vel aliorum ordinum conventualibus procuratoribus cum assensu conventus facta etiam non velit licet aliquorum suorum non confirmet.

Non indiscrete. Laicus potest esse procurator in causis spiritualibus, et qui non prohibetur ad hoc idoneus reputatur. Item procurator ad iudicia ante litem contestatam alium substituere non potest, si non habeat generalem potestatem substituendi, sed post litem contestatam potest, licet non habeat mandatum. Item procurator ad negotia potest substituere quandocumque.

nuptiam traderetur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet: impleret se ... sicut iuramento non vi nec dolo praestito firmaverat, fuerit ab eadem: omnino servari decrevit, si tamen non vergat in aeternae salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum. Idem.

Dubia ex eo quod fratres praedicatores et minores et alii mendicantes compositiones et pacta cum praelatis et capitulis, rectoribus et personis ecclesiarum civitatum, castrorum seu villarum et locorum, in quibus domus seu habitationes eorum existunt, super iuribus parochialibus vel aliis quibuscumque, contractis ab eis vel eorum antecessoribus inita, servare recusant, et pacta ea eo praetextu infringere moliuntur, quod magistri eorum ministri vel priores generales seu provinciales consensum non adfuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia vel provincialia capitula extiterunt, multa in diversis mundi partibus insurgunt scandala, et ipsorum fratrum quos decet puritatem omnimodam in suis observare actibus et abstinere ab his [i. dissensiones] per quae possit aliis exempli perniciosi generari, famae detrahitur plurimum et honori. Nos his occurrere paternae sollicitudinis studio intendentes, praesenti decreto statuimus compositiones et pacta huiusmodi cum praelatis, capitulis, rectoribus et personis praedictis a fratribus conventualibus prioribus seu guardianis facta, vel approbata de suorum conventuum consilio et assensu, dummodo alias sint licita et honesta, debere ab ipsis fratribus in locis in quibus facta fuerint perpetuo inviolabiliter observari, non obstante quod magistri vel ministri aut priores generales seu provinciales praedictorum non intervenit eisdem assensus, seu ab ipsorum generalibus vel provincialibus capitulis extiterint approbata. Seu quod sedes apostolica his quae per fratres minores facta fuerint ac actis suae non praestitit vel assensum. ... cit. viii.

De procuratoribus.

Non indiscrete censetur egisse constituens: qui mandatum ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus admittendo scienter regularem, quem non prohibetur expresse ad exercendum procurationis officium idoneum delegat deputari. Licet autem constituere procuratorem libere concessum sit ab eo, possit cum dominus sit litis efficere tamen alius procurator. Quamvis tamen non possit, nisi mandato suo sit datum vel a domino substituendi alium, et certa non expressa persona est fuit concessa potestas. Procurator vero dato ad negotium potest libere quemcumque alium deputare. Idem.

Quamvis procurator possit ante litem contestatam a domino revocari, postea tamen ipso nolente nequibit, nisi ei domino inimicus fiat vel suspectus, aut adulatio affinitate coniungi, vel causa honesta fieri vel efficiat, seu in gradu religionis aut in longinqua peregrinatione, vel aegritudine aut inimicitiis detentum contingat, seu alia rationabilis causa subsit, per quam sit merito revocandus. Nec etiam ut procurator revocari non possit dominus cum suae causae una cum eo litem procurare mariti si de collusione timeat merito.

Implicitur ad ea. Idem.

Is qui a procuratore super hoc a domino potestatem habente procurator extitit substitutus non potest procurator mandatum susceptum, etsi eo usus non fuerit, licet in delegato sedis apostolicae vices suas alteri committente, de aliud desistat ulterius revocari ab illo, nisi revocandi potestas concessa fuisset eidem. Nec si cum ad plures vel ad certas causas generaliter constitutus fuisset, in una tantum substituit, exercere in aliis

Quamvis. procurator non potest invito domino revocari post litem contestatam nisi causa rationabilis subsit, sed ante potest cum suo periculo sine causa ad esse.

Is qui a procuratore. Si procurator habens potestatem substituendi substituit, non potest revocare substitutum, et id intellige non expresse habeat potestatem revocandi. Item si habeat potestatem ad plures causas, potest substituere in una et in aliis remanebit procurator.

Si ad agendu(m). Si generalis constituit(ur) p(ro)curator ad alia et simi(lia) dictu(m) exigat specialem ... generalitate specialia non p(er)tinent ... n(on) aliq(ui) de specialibus sit expressa cu(m) generali ita sic fecerit. Idem p(ro)curator absq(ue) speciali mandato non p(otest) iuramentum deferre transigere vel paciscia non eadem sic libera administratio concessa.

21

neque prohibetur procuratoris officium exercere. Idem.

Qui ad agendum et defendendum hac generali ad alia clausula et si mandatum exigit speciale constituitur procurator ex vi generalitatis huiusmodi ad alios articulos in quibus speciale mandatum exigitur admitti non debet. Si vero aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati fuissent, ad ipsos clausula generalis trahitur et ad non expressos admittetur. Procurator quoque absque speciali mandato iuramentum deferre, transigere vel pacisci non potest, licet ei libera administratio sit concessa. Idem.

Qui generaliter constituitur ad negocia procurator agere et excipere potest, exceptis hiis tantum que mandatum exigunt speciale. Secundum non ad negocia sed ad iudicia potest filius familias absque patris assensu fieri procurator. Licet autem quis post xvii annum procurator ad negocia licite deputetur, ad iudicia tamen nisi maior xxv annis fuerit deputari nequibit. Idem.

Si duo procuratores simul non adiecto in solidum deputentur, unus sine altero non debebit admitti. Secus si fuerint in solidum constituti: tunc enim illius melior erit condicio qui per litis contestacionem negocium primitus occupavit. Post occupacionem vero huiusmodi alter se intromittere nequibit ulterius, cum ille litis dominus sit effectus, nisi dominus in se actum fuisse quod non fieret melior condicio occupantis. Sed et si eum qui occupavit infirmari, mori, absentari vel alias impediri contingat, aut si prosequi nolit, poterit alter suscipere ac perficere negocium ab alio inchoatum. Idem cum ab illo non fuerit alius substitutus, nam si sit, is preferri debebit eidem. Secus enim, nullo substituto, alter susceperit negocium prosequendum, is qui occupavit primitus ipsum resumere, postea impedimento cessante, nequibit, nisi forsan illum contingeret impediri.

Sane in electionum, postulationum, provisionum et aliorum spiritualium negociorum causis, cum talia celeriori expediri exigantur, dinoscatur volumus specialiter observari. Ut si plures procuratores simul in eis fuerint non in solidum deputati, licet ex eis concursu negocia eadem intricari contingat, ut [illegible] eligere valeat et ille solummodo prosequatur, statuentes quod cum illo sic electo fuerint expedita plenam obtineant firmitatem. Nec ad prosequendum alio admittatur postmodum nisi per eum qui non occupat negocium consensum post occupacionem fuerit alio ad mittendum. Idem.

Is qui procurator constituitur ab absente dicit presentatum se suscipere nolle mandatum, hic tamen nequicquam obstante, quod dominus constituens in eadem persistit voluntate, ipsum procuratorium acceptare poterit quandocumque placebit. Idem.

Si quem sub ea forma quod quociens de absente contigit constituis procuratorem ad causam, nondum lite contestata, postmodum per te ipsum petere procuratorem ipsum dinoscetis revocare, quamvis procurator idem, procuratoris assumens officium, quandoque de contigit absentari. Secus si simpliciter de facto fuerit constitutus: tunc enim suum animum lite contestata, cum postea ad causam ipse veniens non tempore procurationis assistens, vel non causam tractando ipsum revocare censetur, nisi dicens expresse quod ipsum in officio procurationis vult non obstante [illegible]

Si duo. Unus duor(um) p(ro)curator(um) n(on) debet admitti n(isi) sit i(n) solid(um) const(itutus) ... i(n) solid(um) tunc erit melior condicio occupantis ... n(on) alter ... occupa(n)s sit i(m)pedit(us) ... alius substituit(ur) ... p(ro)curator ... i(m)pedimento cessante n(on) potest resumere negociu(m) ... Idem si sint plures constituti i(n) nego(cio) electionis n(on) i(n) solid(um) ... unu(m) ... eligere ... ad mitte(n)d(um) n(on) electu(m) i(m)pediri contingat.

Qui generali(ter) co(n)stitu(itur) p(ro)curator ad negocia ... agere et defendere ... mandatu(m) exigunt speciale. Idem si filius familias ... p(ro)curator ad negocia ... ad iudicia ...

Is qui. P(ro)curator co(n)stitutus dicat se nolle ... suscipere tu(m) potest ... placebit dominus p(er)manente i(n) eade(m) voluntate.

Si quem. Co(n)stitutu(s) p(ro)curator ... n(on) revocat(ur) ... si sit simpl(iciter) constitutus ... revocatu(s) ... n(on) ... revocari ... n(on) fuisse.

Procuratori. scilicet est procuratore ad contrahendum matrimonium. ut licet super hoc spirituale mandatum non in hoc possit substituere alium nisi hoc specialiter concessum. Item si procurator ad contrahendum matrimonium constitutus ante contractum matrimonium revocetur licet revocatus et ille cum quo contrahit ignoret, contractum tamen hoc sic ullius est momenti.

hec facias ex aliquibus appareat occurrens, vel si forsan aliquis immineat articulus in quo tu nostri melius vitaretur. ¶ Aut si sit procurator ipse infirmus vel forsitan se absentet, seu quodque aliud accidat, propter quod ipsi omnino tua sit presentia oportuna. Innoc.

Procurator non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam si ad id mandatum habuerit speciale. ¶ Et quamvis alias is qui constituitur ad negotia procurator alium dare possit, in hoc tamen casu propter magnitudinem quod ex eo tam arduo possit preiudicium imminere, non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit concessum. ¶ Sane si procurator antequam contraxerit a domino fuerit revocatus, contractum postmodum matrimonium, licet tam ipse quam ille cum quo contrahit revocationis huiusmodi penitus ignoraverit, nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequivit. Greg. X. in concilio Lugdunensi.

De his que vi metusve causa fiunt.

Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia vel quacumque revocatione, ipsius autem suspensionis seu interdicti, per vim vel per metum extortas, presentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus. ¶ Ne autem sic violentie crescat audacia, eos qui absolutionem seu revocationem huiusmodi vi vel metu extorserint, excommunicationis sententie decernimus subiacere. Greg. X.

De in integrum restitutione.

Ecclesia que ad retractationem sententie vel contractus per beneficium restitutionis in integrum postulat se admitti, si competens spatium post lapsum tempus negligenter obmiserit, non est ad beneficium huiusmodi admittenda, si non prevaricationis vel fraudis manifeste probetur super-

hoc intervenisse commentum, aut alia rationabilis causa subsit que secundum morem debeat eam ad id beneficium admittendam. Bonif. VIII.

Si ad usus collectionis iudicium a se factum lesa ecclesia beneficium restitutionis in integrum infra competens ab ipsius collectionis tempore computandum non petere negligenter omittat, non est, nisi aliquid rationabile appareat quod aliud suadeat faciendum, ad beneficium huiusmodi admittenda, sed vis proinde carere revocationis, errore quod in facto preterit vel ad usum sua collectione cessat se iuvare, licet semper quicumque potest donec negotium sit finitum. Bonif. VIII.

De arbitris.

Si certum arbitrio ducentur duo in tres in quinque decreverint, sed sententia prevalebit duorum, quamlibet cum unus in xv. alius in x. tercius in v. pronuntiaverit: illius qui decimam minorem cum media concordes existunt sententia censeatur. Idem.

Ut quod ubi plures per arbitrium contumacia seu malitiosa absentia remaneret in tractatu, finis celerius imponatur, statuimus ut si a pluribus arbitris aliqui ex illis electis, aliis legitime requisitis ad examinandum, diffiniendum una cum eis negotium super quo in ipsos extitit compromissum, non curaverint interesse, ipsorum nihilominus legitimo ducentur super presentes procedere, quod vel lex aliud in eius iniunctum vitatur. Sic alii eo casu remanere decimo potius possint malitiosa seu voluntaria ipsius absentia non obstante diem exactam negotium et lite diffinire, sicut possent illo presente nec volente aut eis invicem sententiis contradicere, sed ut hic ipsius

Ecclesia. Si competens sit elapsum ad beneficium restitutionis in integrum non debet admitti nisi prevaricatio vel fraus vel alia causa evidens subsit.

Ut quod ubi. Si certum sit electi arbitri duo possunt procedere et diffinire si tertius contumax malitiose vel voluntarie velit adesse licet presens tamen esset sed per hoc aliqua iam non iudicare immutatur.

Absolutionis. scilicet nulla revocatio extortus seu ipsius per metum vel per vim facta. si extorserit ipso facto excommunicatus.

Si certum arbitrium ... in duo ... decreverint ... [illegible]

Juris &c. delegatus n̄ pt̄ compelle͛ ptē ptr opere ĩire libetur spāle mādatū ul ĩ cā ciuili ul p̄ ueritate dicē da ul p iuramēto calūpnie ul n̄ alit̄ ẏure necessi tetur.

absentia p̄sentia repleta diuiā: cū reputari faciat p p̄sente ¶ Circa iu dices uo antiq̄ iura nolumꝰ ĩmuta ri. Innoc. iiij. i cōci. lugđ. Incip. s.

Iudicis ẽẽ ambiguū. lib. đ iudiciis

nō uĩ iudicẽ delegatū. qui a se de. ap. mādatū ad h̄ n̄ recepit spāle: iudere n̄ posse alt̄utrū pa rtium corā se p̄sōalr̄ in iudicio cope re s̄ Nisi cā fuit criminal' s̄ ul' n̄ p ueritate dicenda s̄ ul' p iuramēto calūpnie faciendo s̄ ul' al' iur̄ necitas p̄tes. ĩtaq; eo exegerit p̄sonalr̄ p̄sentari.

Mulieres q̄s uagari Boni. viij. nō conuenit nec uiros cetibꝰ imis ceri auctē litar ap̄. sedis. l' legator ipsio aū alia q̄cūq; ad iudiciū p̄sōalr̄ euocari l' trahi inuitas cā ferendi testiōiū aū alia q̄lꝫ q̄ iure n̄ ex p̄mitt̄ pdilemꝰ ¶ Sꝫ cū necāiū fuit testiōiuꝫ earūꝫ: iudex i ea p̄sēs p̄ās p̄ducētas easdꝫ tabellionē aū alias p̄sōas ydoneā: ad eas trāsmittat s̄ ul' si forte tal' casꝰ acciderit q̄ iure ꝓhibente recepto testiū aliā cōmicti nō possit p̄latꝰ iudex tūc ꝓ h' p̄sōalr̄ ad illas accedat s̄ aū ꝯ mictat liꝫ al' h' n̄ possꝫ si tal' sit p̄sōe iudicantis cōdicō: q̄d id p ipm̄ n̄ deceat fieri ul' nō possit mictat ad eas ¶ Porro q̄ casꝰ hī ui delꝫ ū iudex uadat p̄sōalr̄ n̄ fingat: ut fraꝰ icuciat in hac p̄te s̄ alioqn̄ fictor hi' ul' fraudator ipō fcō s̄nīaꝫ excōis incurrat ¶ Cetēm femie religiose p̄fa: q̄ debēt sb̄ clausura morari/ ex suū mo nasteriū l' clausurā n̄ uocētur ad iudiciū

Mulieres. ꝓhibet h̄ ne mulieres p̄sōalr̄ citent̄ ad ferendū testiū. s; q̄ mittat̄ ad eas ex p̄sētis p̄ducētis. ul iudex ipē eat. ubi cōmitte n̄ pt̄ nec fingat iudex cū necessitatis causa n̄ sit q̄ si fac ipō fcō s̄nīam excōis incurrit. Itē religiose n̄ debēt citari p̄ter ẽ si uelint. q̄d ꝯ fit iuitū ẽ.

Si anū. Cū sit maior. xiiij. an. cās bn̄ficiales seu spūales p se ul' p p̄cūratorē potest exercere si sit minor. xiiij. an. dabitur sibi curator p ep̄m ul' p officialē p quē potest ꝯstituē cū actē p̄cūrato͛ p̄cul. si maior i feāte sit ul' delegato pt̄ ē dare auctē, si litigetur corā eo. Itē pt̄ litigare i p̄ dictis sīn p̄ris assēsu q̄uis i potāte patris existat.

ul' ãnexã ex q̄uis cā p̄sōalr̄: ꝯ si ad hec uolūtas accederet earūꝫ ¶ Decēnimꝰ q̄ n̄ ipō iure sit irritū ꝯ sane sigō ꝯ p̄missa ꝯtigit actēptari. Idem.

Si anū. xiiij. tue p̄egisti etatis/ i bn̄ficialibꝫ/ ꝯ aliis cāis spūalibꝫ. nec nō ꝯ dependentibꝫ ab eisdē. ac sic ma ior. xxv. ānis existēs ad agēdū ꝯ defē dēdū p te l' p p̄curatorē. q̄ ad h' cōsti tuēdū decreueris admicti debebis. ¶ Cū uo infra. xiiij. ānū existas: p te agere aū defendere nō poteris sup ipis. s̄ l; ul' p tuū ep̄m. ul' p officialē eiꝰdeꝫ ẽ curator dabitur ad lites hi'ꝰ ex cedas s̄ aū tu ip̄e si maior i feāte fuis cū auctē alterꝰ cōrtes: p̄curatorē ad eas poteris deputare. ¶ Delegatꝰ ꝯ ap̄. se. ꝯ sub delegatꝰ ab eo: ẽ si n̄ habeas ẽa tores dare ualeāt s̄ ul' auctē: ꝯstitue di p̄curatorē p̄stare ad illas cāis ul' lites dūmodo q̄ corā ipis fuīt uētilāte. ¶ In hi' q̄ litibꝫ suū cāis q̄cūq; i potāte p̄ris existas: nec al' absq; ipio assēsu i iudicio legit̄ ẽẽ possis/ eiꝰ. cū de hiis i admicte hac nequāq̄ requi debeb' assēsꝰ.

Innoc. iiij. De foro cōpetenti.

Romana ecclā ꝯ j. Nec applībis ar ticło p̄missō s̄ nec al' i cū mi nūe appllāciū exercit Remēn archiep̄e. l' eiꝰ officialis/ de cāis clicor taq̄ iudi ces. lꝫ sup̄s tūꝫ eciā de fcō ꝯscīant/ ab q; dyocesanor suor uolūtate cognoscit ¶ Nec ep̄ suffraganeor Remēn ecclē sub dito: ipōꝝ delegatiōꝫ suscipe s̄ ul' s̄nīas i p̄cepta exeq s̄ aū i cāis p appllacōnē

Romana. archiep̄s n̄ pt̄ cognoscē de causis subditor suffraganeor ꝯ si ꝯscīant ipi etiā n̄ ad eū fuit appe llatū. Itē n̄ pt̄ cōpellere subditos suffraganeor recipe delegaciōēs ul' execuciōēs ul' testiōniū ꝯ i causis p appllaciōēs ad ipm̄ deuolutas. Itē suffraganeor officiales aū archidiac n̄ subditos suffraganeor po ssunt cōpellē respōdē corā ꝯ sup salariis ad uocā Remēn ecclē. Itē n̄ pt̄ ẽtiē subditos suffraganeor p̄sōaliter uiuas i Remēn dioc. si pt̄ face missiōēs i possessiōēs bonor q̄ ibi hīt ul' iudicare missiōēs ẽẽ faciendā i possessiōēs bonor q̄ alibi hīt ꝯ dioc sua nō faciat missiōēs ad denūciaciōēs archiep̄i. Itē n̄ pt̄ mitte clicos ad dioc suffraganeor p̄ inicētis ul' recognos cēdis ꝯcessō corā ipis. n̄ pt̄ cōpellere subditos suffra ganeor actione hīi stare uiua. n̄ pt̄ officiales suffraganeor excōicare si corā ipō noluit respōdē.

Cū ē clavis... ... ... ut tercii q̄ pos
tea ... ...
... ...

deuolutis ad eos testimonium. Si aliud
in his tribus casibus de consuetudine opti
neant prohibere compellant. ¶ Nec i sufra
ganeor ipsorum officiales aut archidiacones.
archipresbiteros. et alios inferiores prelatos suf
fraganeis eorum subiectos. dummodo alid
eis contraria consuetudo non tribuat. ¶ Nec sub
ditos suffraganeorum ipsorum seu salariis ad
uocatorum et procuratorum in causis que in eorum con
uentilantur curia cogant querelantibus in sua
presencia sententie. ¶ Continentes non alia
rum dioces. super premissis iniuriis in eorum dioc.
absistere si inueniantur. ibidem exhibere
coram se non debent inuite. Sed in eorum pre
sessionem qui in hoc et cum alibi copiam sui fa
ciant si eorum auctoritate citati comparere contempnant
possint / missionem facere contra eos / si si forte mali
ciose se ipsos occultent. ne citatio peruenit
ad eosdem deuenire faciendum; in possessionem bonorum
que in alia et dioc. optinere noscuntur. Sed de
loci diocesanus ad denunciandum ipsorum faciat
huius missionem ¶ Nec clericos suos mittant
a suffraganeorum suorum dioc. pro iniuriis uel
recognoscendis contractibus coram ipsis ¶ Nec
eorundem suffraganeorum subditos compellant
coram se ecclesiastice huiusmodi contractu iuri stare. ¶ Neque
pretextu archiepiscopi ipsi in suorum suffraganeorum officia
les et subditos pro eo quod uocati ab ipsis no
luerint querelantibus in sua presencia respondere
ecclesiasticam exercere censuram. Bonif. viii.

Seclaire iudicare qui licet ipsis nulla
competat iurisdictio in hac parte prelatos eccla
sias ad soluendum debita super quibus coram
eis quod ipsas exhibuerit licet liter probatione
aut inducatur dampnabili presumptionem

Seclares. ... ... debent compellere iudices
seclares non compellant clericos ad soluendum debita que
cognouerint coram ipsis.

compellunt satenitate. hi per locorum ordinarii
ecclesiastica censura decernimus compescendos.
Cum. C. laycus. pro quo ... Idem.
Absoluisti certam pecunie quantitatem.
in qua pro eo de fide iussorio mic obli
gatus. restituere recusset in tempore. ... iura
mentum a te prestitum temere ueniendo / ipsum
coram ecclesiastico iudice ad cuius forum non
iuramenti eius huius cognitio noscitur pertinere de
iure potes conuenire / ut ipsum modo
primo ... per censuram ecclesiasticam que de super
... ut tenetur soluere in tempore predicta ...
compellat. In noc. iiij. in c. lug. De litis
contestatione.
Exceptionis peremptorie
seu defensionis cuiuslibet principalis co
gnitionem negocij contingentis. ante litem contestatam
obiectio ¶ Nisi de re iudicata. transacta
seu finita excipiat litigator. litis contes
tacionem non impediat nec retardet. Licet dicat
obiecte que deceptum non fuisset oppetam si
quod ipsi terminati opposita fuissent ex opposita
Si de leganda. Bonifacius. viij.
Si oblato ab actore libello excepte
rei exceptio peremptoria proponatur, neque per hoc
litis contestatio intelligitur esse facta / Sed immo
ea non obstante fieri non sit de illa exceptio
nibus quod litis contestationem impedunt opportebit
Secantem. Bonif. viij. De iuramento
Si de calumpnia seu de ueritate de calumpnie
dicenda in primo litis exordio non iuretur ut
debet / potest postmodum in qualibet parte litis iurari.
Sed cum huiusmodi iuramentum prestari ab initio de solita
ordinis iudiciarij non existat ¶ Propter
ob nullum quod tacite in tota causa calumpnie iu
ramentum iudicialem processum ac festis legitime non est

Si calumpnia. Iuramentum de calumpnia uel de ueritate di
cenda potest in qualibet parte litis prestari cum ab initio prestari
de solita iudicis ordinarii non existat. non iudicat processum al'
tamen fit si omitatur. ... in causis spiritualibus de iure ...
de calumpnia quod de ueritate dicenda in una calumpnia ...
datur.

Exceptionis peremptorie obiectio ... litem contestatam non impedit nisi de re iudica
ta uel transacta uel finita.

Si oblato. Exceptio peremptoria non facit litem contestari
sit de hiis exceptionibus que litem impediunt contestari.

In appellationis. cum in principali iuramentum sit de de calumpnia iurari idem est de ueritate dicenda ... quod ... iuramentum debet iurari de calumpnia ... iudex ... iuramentum de calumpnia in omnibus causis ... quotiens ei uidebitur expedire.

23

nullus nec in antea teneatur. ¶ Quamvis in causis
spiritualibus in quibus debet de veritate dicenda iurari
tantummodo, non indicatur aliud calumpnie iuramentum, nos
tamen quia frequenter calumpniari videmus, in ipsis
utile reputamus, quod similiter sicut pluries observatur
tam de veritate dicenda, quam de calumpnia non iura
percludatur calumpniis iurari debeat in eisdem.
In appellationis causa quoque in principali. Idem
iuramentum fuerit prestitum in ipsa calumpnie
iuramentum. ¶ Et item in iuramento de verita
te dicenda volumus observari. ¶ Procurato
res quoque quod post iuramentum calumpnie reputantur
teneri, volumus non calumpnia iurare ab ipsis ad
subeundum huius sacramentum sed si a suis dominis
ponere causam sentencie seu agere debeant sit instructi.
¶ In omnibus autem causis ne dum ante sed et postquam lis
fuerit contestata, sive de veritate sive de calump
nia sit iuratum in ipsis potest iudex exigere
a partibus iuramentum malicie quociens viderit ex
pedire. Idem
Nulla est [illegible]
qui procuratores tam ad universitatem constituti ad
causam habentes, sed hoc speciale mandatum, admittuntur
ad prestandum in eam calumpnie iuramentum. Innocentius
IIII in concilio Lugdunensi. De restitutione spoliatorum.
Frequens et assidua nos querela concussit
quod spoliationis exceptio non nunquam in iu
diciis calumpniose proposita causas ecclesiasticas im
pedit et confundit. Dum enim exceptioni insistitur
appellationes interponi contingit et sic intermittitur et plerumque
perimitur causa negotii principalis. ¶ Et propterea nos
qui voluntarios labores appetimus ut quietem
aliis preparemus, fines litibus cupientes imponi
et calumpnie materiam amputare statuimus
ut in civilibus negotiis spoliationis obiectu quod

ab alio quam ab actore fuerit proposita iudex in
principali procedere non postponat. ¶ Si
in civilibus ab actore, vel criminalibus ante
se spoliatum reus asserat ad quem ... infra
xv. dierum spacium post diem in quo proponitur quod as
serit comprobabit. ¶ Alioquin in expensis quas ideo ac
tor ob hoc fecerit iudicialiter taxandas plenius
condempnetur salvo si iudicis arbitrio visum fuerit
puniendus. ¶ Illum autem spoliatum intelligi volu
mus in hoc casu cum criminaliter accusatur qui tota
sua substantia vel maiori parte ipsius se per violentiam
destitutum affirmat sed secundum hoc legum canonumque sancti
no ... est intellectu. ¶ Nulla non nudi com
petere nec inhibemus inimicis opponere
nos debemus sed hic tamen spoliatus privilegium
ut non possit exui iam nudatus. ¶ Solet etiam
inter scolasticos dubitari si spoliatus a tercio
de spoliatione contra suum accusatorem excipiat
an ei tempus a iudice debeat indulgeri infra quod
restitutionem impleret ne forte sic velit ex
cludere ... et ... eludat sed quod satis eq
uum et iuri consonum estimamus. ¶ Quod si
infra tempus indultum restitutionem non peregerit et
cum potuerit non ducat ad finem sed non obstante
spoliationis exceptione deinceps potest accusari.
¶ Ad hoc sanccimus non reum privari spoliatione agen
ti sed ecclesiasticas. Et cum nullatenus appropriat.
Bonifacius viii.
Ad decimas quas canonici sancti Nicholai se
asserunt infra parrochiam ecclesie b. clericus posse
disse aliquamdiu et eis per eundem clericum spolia
tos fuisse nequaquam debent restitui sed non eviden
ter docuerit quod earum possessionem legittime assecuti
fuissent sed quia eas occupasse iniuste verisimiliter
presumitur cum pertineant ex debito in terra aliena

Decimas. Si excipiatur de exspoliatione ab alio quam ab actore ... in civilibus ... non proponatur. et si ... spoliatum dicat ob actore in criminalibus ... infra xv. dies non probet condempnabitur in expensis ... videbitur iudicia puniendus ... tota substantia vel maiori parte per violenciam destitutus ... excipiat de spoli atione ... deinceps potest accusari. spoliacio non reum privatur agenti super beneficio ...

Ad decimas. Si aliquis canonici parrochialium spoliati fuerit decimis quas aliquamdiu possederat ipso spoliatu dicta non restituetur non probato quod eas possessionem fuisse legitime assecutus.

procuratam constitutis ... sitq; magister ... eos, vel aliud ostendat eas testitur coram ad ... ecclesie; ecclesiam partes. Innoc. iiij. in conc. lugd.

Vt dolo vel contumacia.

Actor qui ad terminum non venit ad quem citari adversarium fecerat, non citatus conveniat reo, expensis eius propter hoc factis legitime contempnet, ad citationem nec aliam minime admittendus nisi sufficientem cautionem quod in ipso a liquido fidelis ... tenebit ... Bonif. viij.

Cum quis a sua interlocutoria vel gravamine ipso parte ... appellatione ... aliqua processit ... appellans ... se nolle coram ... litigare, citare ad aliam quod postea ... ut ... ad curiam audientiam non sponte appellationi sue renuntiaverit, non tenetur, nec tamen minimo ... absentia ... tamquam pro ... reputari debebit. Innoc. iiij. in conc. lugd.

Vt eo qui mittitur in possessionem

Eum qui super dignitate causa rei servande possessionem vel beneficio ecclesiastico optinendis cum aliis litigat possessore ob ... contumaciam causa rei servande in ipsius possessionem: mittimus non mittendum nec plus ad ea suspecta ingresso parte valeat ... Sed ... licet in hoc casu contumacia absentia divina repleatur presentia ... lite non contestata diligentius examinato negotio ipsum fine debito terminare. Bonif. viij.

Vt lite pendente non innovetur.

Ne ... eleccionibus divisas ecclesie ... accidere ... statuimus ut si aliquibus apostolica sede ... sive alibi litigantibus super electionibus ... misericordia celebratis aliquis eorum mori per suum iuri renuntiare aut apostolice ... ipsius ... eligit ... alia lite super electione superstitis electi pendente nullatenus procedatur, sed alias acceptata ... hoc electo ipsius iure ... non subsistat.

Si hys que ... super dignitatibus ... personatibus vel aliis ecclesiasticis beneficiis que ... litigatur lite pendente cedit vel forte decedit ne per adversarios qui maliciose ... petitoribus subrogatur litigia in ecclesiarum dispendium prorogari contingat. Statuimus ut dignitates personatus vel beneficia huiusmodi donec de superstites lis finita fuerit aliis nullatenus conferantur nec ad ea eligatur aliquis vel presentetur. Quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. Sane si ad ... ipsius litis aliquis quoque ... eos ... fuerit ... se admitti ... statu illo ... ipsius invenerint ... admittentur. Innoc. iiij. in conc. lugd.

Statuimus ... Sive in ... negativa equitate suadente ... admittatur ... negativas ... probari non possunt in ... adversarii ... iudices admittere possunt si equitate suadente viderint expedire. Bonif. viij.

Si post ... contra ... calumpnie ... iuramentum reo vel procuratori ipsius ... ab adversario ... interrogatus iussus ... absque ... responderit ... causa recusat aut noluit seu contumaciter se absentaverit ... super hys ... positionibus interrogatus extitit, pro ... confesso. Si ... sententie ... iussis fuerit.

... cum ... ad aliquem ... super ... vel ... ipsius ... contra ... ipso ... ad ... statu ... admittendo.

... actor ... qui non venit ... reo ... ad ... comparere ... possessio ... ipsum ... contumacia ... in ... processu ...

... si a ... appellatione ... vel ... renuntiare ...

... si ... super dignitate ... cum ... agitur ... de ... causa ... ad ... rei ... possessionem ... ad ... non ... procedere.

... statuimus ... possessio ... negativas ... admittatur.

Mediatores. Symonie ad mittunt' ꝯ simoniacos ... si agat' ciuilit' ⁊ emolumētū crimīs n̄ fuit assecuti.

24

cū ɔtumacit' absentari ɔtingat. de posses-
sionibz h'ea. ¶ Qd' ē al' ꝯ eū tamq̄ ꝯ ɔtu-
macē p ut rō dictauit ꝓcedēdū. G. ix.

Mediatores p q̄s scelꝰ. De testibꝫ.
simonie plerūq; admittunt' ad testi-
mōiū ꝯ scelꝰ eiusdē actores ī testimōi;
crīis admittūtur s; i n̄ agat' criminalit'.
s; ciuilit' ⁊ emolumētū ex eo n̄ fuit assecuti.

Prelectū ē auditē mādatū. Innoc.
q̄stionis ī cā q̄ int' abbēm ⁊ ꝯuentū
sc̄ā sūctolaj antegauch. ex una pte ⁊ p[ri]o-
rē ⁊ ꝯuentū de spaldig'. linc. dyoc̄. exorta
sup eo q̄ dcī abbas ⁊ ꝯuentꝰ se ab ipīs
priore ⁊ ꝯuentu de spald. possessiōe ecc̄lie
arꝫ ꝑraro asserunt spoliatos. Et lʒ tan-
tūdē quantū ꝯpiciē oli' ī iuita iē ptes ⁊
tēlis aliis utitur ab eisdē abbe ⁊ priore nūn-
ciis ⁊ ī aīas ꝯuentuū corpe' ul' maioris
⁊ sanioris ptis ipsor' recepto iuramēto
de ueritate dicenda in uīgas dcīs abbi
⁊ priori. ū tā īponēdo q̄ sentiēdo dicant
ueritatē. q̄ sup ꝑticlis ē sub bulla nr̄a
trāsmissis ipi sciāt ⁊ ꝑcipiāt intelligūt
ī q̄; aīas iurauerīt. ¶ Porrecta sigilla-
ta s̄ q̄; articlo' inq̄; ꝑpiāe ꝯtcīo: fac-
as a ptibꝫ sufficiēt ad iurāe scienti.
ulla ꝑrsō ab eis sup ipis ꝑticulis ꝯdi-
cōe recepta. ¶ Sin iuramēto att a sin-
dico utriq; ptis qd sciāt de hīs ꝑticulis
ul' credat ī qtas. ¶ Testes ē. q̄s sup
articlis sub cātz bulla trāsmissis ps-
dcōr priorꝭ ⁊ ꝯuentꝰ dixit ꝓducendos ad
reprobandos testes ptis alti' ī cāi pnci-
pali ꝓductos. quor' nōia ī eisdē arti-
clis ꝯtinent' usq; ad kl'. nouēb. prio

fuei examines. sm ptis admisse in-
terrogatoria q̄ ē sub cātz bulla trās-
mittimus diligēter. ¶ Primo tā ūp-
scāe cuilz testis a ꝑtis abbis ⁊ ꝯuē-
tus ꝓducti scriā sigillatz specificacōē. criminū
⁊ alior abiector. inscisis articlis ꝯ-
tētor. ¶ Secūdo tū abbas ⁊ ꝯuentꝰ aliq̄s
testes corā te ꝓduxint ꝯ testes ab
eisdē prior ⁊ ꝯuentu ꝓductos uul' ar-
ticlis q̄s ipi abbas ⁊ ꝯuentꝰ ē s̄ rep-
bacōe testiū ꝓductor priorꝭ ⁊ ꝯuentꝰ
ī cā cātz ꝓduxint recipe. ac eos usq;
ad kl'. febr. prio fuiū diligēter exa-
minare ꝓcures. ¶ Si illi specificacōē c-
riminū ⁊ alior q̄ ꝯ testes corā priorꝭ ⁊ ꝯuē-
tꝰ obiecta fuint obſuata. ¶ Ptm tā
pstito iuramēto a ꝑcuratore dcōr ab-
bis ⁊ ꝯuētꝰ q̄ ad h' ex malicia n̄ pce-
dat. Innoc. iii.

Romana eccā ⁊ ī. In appllōis cā-
is q̄ appellantis ꝑcurator ul' ad-
uocatꝰ in ꝑori iudicio fuiat n̄ recipiat'
ī testē. ¶ Nec ī distinctē ipi appllā-
ti ꝑsūpcōe faciēte ꝓ eo deferenti ⁊ iu-
ramētū s̄ si de cā inspectis ꝑsōr ⁊ ipīo
cāe circumstanciis id fuit faciēdū. De

Pschola. iii. Iure iurando
Contingit ī nullis ecc̄iis de cār ꝯsue-
tudie obſuari q̄ rectōr plati cū pmo
ad eccās ipār accedunt s̄ l' eū de recipien-
dis uitez nouis cānōicis agit' n̄ plati
admittit' n̄ canoīa alr recipiūt ī ipīs
ñ iurēt statuta ⁊ ꝯsuetudies ipār
eccār scēpta ⁊ n̄ scēpta iuiolabilr obs-
uare. ¶ Int' laicos ⁊ similis ciuitatib'.

Romana. Qd' sit pcurator ul' aduocatꝰ ī cā pncipali n̄ dꝫ ēē testis ī cā appllacōis nec dꝫ deferri iuramētū appellāti h' pse ꝑsūpcōe. ipi at reualia cā id fuit faciēdum.

Prelatum. dcī abbas ⁊ prior q̄ iurauit ī aīas ꝯuentꝰ ... ī ponēdo q̄ ... debet dic̄e ueritatē q̄ ipi sciūt ... ī q̄ aīas iurauit. ... sigillati ī q̄l articlo debet sufficiēt ⁊ sine ... Secūdo att. ... si testes ꝓducūt ad reprobādū testes ī pncipali cā ... debet specificare ꝯ q̄l̄; ea q̄ obiciunt' ... testes ... ī ꝓgatiā abaduśa pte ... si actor uelit reprobare testes a pte rei ꝓductos ad reprobacōē ... debet ī ꝓgari sup oībꝫ q̄ obiciunt' ... actor iurabit q̄ ad hoc ex malicia n̄ procedit.

Contingit. Si plati ... ul potestas ī ingressu iurēt seruare statuta ⁊ ꝯsuetudines ecc̄e ul ciuitatis ... tum ... ad illa q̄ n̄ sūt illicita ... obſuācia ... ul ... ul cōe obſuācia n̄ō tenetur.

castris, et terris, ac suis potentibus rectoribus vel officialibus assumitis consuetudinis more irrepsit, quod potentes rectores et officiales huiusmodi, communitatum rectorias et officia exercere non prius admittuntur, quam se statuta ipsorum locorum et clausulas iuraverint nullatenus admittant. Cum autem in statutis et consuetudinibus supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita, seu impossibilia vel obviantia ecclesiasticae libertati, sitque sub tali generalitate iurandi sic iurantibus peccandi occasio praebeatur, cum iuramentum non fuerit ut esset iniquitatis vinculum institutum, sed hac generali constitutione animarum periculis obsistere cupientes, praecipimus, a quolibet cum facientibus statutis, consuetudinibus ista tamen illicita, impossibilia vel libertati ecclesiasticae obviantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus non praestari, sed talia iuramenta ea intentione faciant vel fiant, ut illicita vel impossibilia seu libertati ecclesiasticae obviantia observentur, scientes quod sub tali intentione praestari non possunt absque divinae maiestatis offensa. Decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilibus seu libertati ecclesiasticae obviantibus non servanda. Quamquam pro animarum salute sub forma praedicta vel simili aliqui ignorantes praestiterint illicita seu impossibilia vel libertati ecclesiasticae obviantia, iuratione coguntur ad observanda dumtaxat licita, possibilia et non obviantia libertati ecclesiasticae iuramentum duximus referendum intentio. Declaramus quod iuramenta sub huiusmodi generalitate qualiacumque, et sub qualicumque illorum praestita forma vel praestanda, ad licita, possibilia et libertati ecclesiasticae non obviantia tantum extendi, ipsosque iurantes ad alia per praestationem iuramenti huiusmodi non teneri.

Licet mulieres quae alienationi Bonifacius VIII. dotibus, dotium et donationum propter nuptias consenserunt non contra venire, proprio iuramento firmantes, servare iuramentum huiusmodi, non vi nec dolo praestitum, de iure canonico teneantur: quia tamen quandoque iudices saeculares eas contra praestitas alienationes audiunt, quamvis eis constet legitime de eisdem iuramentis: Nos animarum periculis obviare volentes, eosdem iudices observationem huiusmodi iuramenti per locorum ordinarios censura ecclesiastica decernimus compellendos. Idem.

Cum in episcopis seu electis tuae negotio post iuramentum in causa praestitum a te tantum seu responsionibus quas ad positiones tuas adversarium fecisse dinosceris, reperiatur confessas manifeste et tamquam probatio non visa cum terminis de excusset seu ipsi electione praetensi silentium imponi debebit. Secus fiet si de ex parte mandantis vel ex post facto sciente ac tacite habente seu non revocante procedens cum sanctis causis huiusmodi quas tuo nomine tuus fecit procurator.

Innocentius IIII. in Lugduno. De exceptionibus...

Pia consideratione statuit sancta mater ecclesia, quod maioris excommunicationis exceptio in quacunque parte iudiciorum apposita lites differat et repellat agentes, ut ex hoc magis censura ecclesiastica timeatur et communionis periculum evitetur, sicque contumaciae vitium reprimatur et excommunicati, dum a communibus actibus excluduntur, rubore suffusi ad humilitatis gratiam et reconciliationis effectum facilius inclinentur. Sed hominum succrescente malicia, quod provisum est ad remedium tendit ad noxam. Dum enim in causis ecclesiasticis frequentius haec exceptio per maliciam opponatur, contingit in eodem differri negotia et partes fatigari

Cum quidam. Compellat iudex secularis [illegible] excipiatur de re iudicata per ecclesiam non [illegible] consuetudine vel de iure. Similiter iudices ecclesiastici compellunt seculares [illegible] de re iudicata per iudices seculares.

laboribus et expensis. Porro quia in morbis uite quidam communis inceperit dignum duximus contra ad huius medelam. Si quis igitur excommunicationem apponit, sciat excommunicationis maioris vel minoris speciem illius et nomen excommunicatoris exprimat, sciens se deferre debere in publicam notionem. Quam infra viij. dierum spatium, die in quo proponitur minime computato, probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probaverit, iudex in causa procedere non obmittat, reum in expensis quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, prehabita taxatione condempnans. Si vero postmodum instantia durante iudicii et probationis copia succedente de eadem excommunicatione vel alia excipiatur, eiusque plene facta probatio, actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere, hiis que precesserunt nichilominus in suo robore duraturis, proviso quod ultra duas vices hoc non apponatur exceptio, preterquam si excommunicatio nova emerserit, vel evidens et prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem iudicatam talis exceptio opponatur, executionem impediet, sed sententia que precessit non minus robur debitum optinebit. Eo tamen salvo ut si actor excommunicatus sit publice, et hoc iudex noverit quandocumque, etsi de hoc reus non excipiat, iudex ex officio suo actorem repellere non postponat. Bonifacius viij.

Cum quidam seculares iudices coram eis excipiatur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata in causa in qua eorum pendet cognitio, de consuetudine vel de iure recusent exceptionem audire huiusmodi, in derogationem ecclesiastice iurisdictionis et contemptum, decernimus ut per censuram ecclesiasticam ab huiusmodi iniquitate compescantur, et ad admittendum exceptionem talem compellantur. Similiter ecclesiastici iudices si coram ipsis excipiatur de re per seculares iudices iudicata, exceptionem ipsam admittant in hiis que circa personam [illegible] non inducunt, et per superiores suos si non fecerint, canonica districtione debita castigandi.

Bonifacius viij. De prescriptionibus.

Ecclesiam que ecclesias et decimas ab eo repetens proponit, licet in ecclesia sint constitute diocesis, se legitime prescripsisse allegare oportet, cum ius commune contra ipsum faciat huiusmodi prescriptionis titulum exprimere, sola licet ei quod de prescriptione ecclesiastica. Si enim non est commune ius contra se vel contra eum presumptio non habetur, sufficiat bona fides. Ubi est ei ius commune contrarium vel habetur presumptio contra ipsum, bona fides non sufficiat, sed est necessarius titulus qui possessori causam tribuat prescribendi. Nisi tanti temporis allegetur prescriptio cuius contrarii memoria non existat. Idem.

Si qui exigentibus clericis vel excessibus ab eisdem omissis bonis que ab Romana vel ab aliis tenent ecclesiis sint privati vel ipso iure privati, statuimus ut in capiendis vel occupandis postea quandocumque bonis eisdem, nullius licet leges humane super hiis alia tempora statuisse videantur, ipsis ecclesiis temporis lapso obsistat, nisi contra ipsam Romanam ecclesiam centenaria, vel contra ecclesias alias quadragenaria prescriptio legitime sit completa. Si post mortem hereticorum qui dum viverent catholici putabantur, bona ipsorum a catholicis eorum filiis, nepotibus aut emptoribus quibuscumque spatio xl. annorum fuerint bona fide possessa, sancimus eos super bonis huiusmodi a Romana

Eum. [illegible] ius commune prescribit [illegible] oportet eum prescriptionis titulum allegare et probare. [illegible] super prescriptione contra ipsum [illegible] bona fides non allegetur prescriptio [illegible] memoria non existat.

Si qui. Etsi quis bona sua ipso iure vel per sententiam esse privatum dixerit, non valet prescriptio nisi centenaria contra ecclesiam Romanam vel quadragenaria contra alias ecclesias sit completa. Item si filii quadraginta annos possideant bona parentum hereticorum qui catholici putabantur, non puniantur illis, etiam si eos post xl. annos fuisse hereticos detegitur.

c. iiii. Iudex ecclesiasticus iniquam per gratiam vel per sordes ferens sententiam per annum ab officio suspensus est. Et ad estimationem litis parti condempnari tenetur. Et si sic suspensus se ingerit divinis est irregularis a qua preterquam per summum pontificem absolvi non potest. Salvis et aliis penis que sunt per antiquos canones institute.

cum in hoc casu non esse ulterius molestandum, quoniam illi ex dolo fuit ne detegitur beati certitudine. Innoc. iiii. in conc. Lugdun. De sententia et re iudicata.

Cum eterni tribunal iudicis dicata illum reum non habeat quem iniuste iudex condempnat, testante propheta: nec dampnabit eum cum iudicabitur illi, caveant ecclesiastici iudices et prudenter attendant ut non in causarum processibus vel vindicte odium livor usurpet, timor excludat, premium aut expectatio premii iustitiam non evertat, sed stateram gestent in manibus, lances appendant equo libramine, ut in omnibus que in causis agenda fuerint presertim in concipiendis sententiis et ferendis pre oculis habeant solum Deum, illius imitantes exemplum qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominum referebat ut secundum eius imperium iudicaret.

Si quis autem iudex ecclesiasticus ordinarius aut etiam delegatus fame sue prodigus et proprii persecutor honoris contra conscientiam et contra iustitiam in gravamen partis alterius in iudicio quicquam fecerit per gratiam vel per sordes, ab executione officii per annum noverit se suspensum, ad estimationem litis parti quam leserit nihilominus condempnandus.

Sciturus quod si suspensione durante dampnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo se involvet secundum canonicas sanctiones, a quo nonnisi per summum pontificem poterit liberari.

Salvis aliis constitutionibus que iudicibus male iudicantibus penas ingerunt et infligunt. Dignum est enim ut qui in tot presumit offendere pena multiplici castigetur. Idem.

Ad apostolice dignitatis etc. Sane continuata guerrarum commotio nonnullas professionis christiane provincias diutius afflixisset, nec ad fugandum precipuum principum secularium huius dissensionis et tribulationis auctorem A. Fe. etc. propter suos excessus anathematis vinculo innodatum spiritales nuntios et magne auctoritatis viros ut venerabiles fratres P. Albanensem et G. Sabinensem episcopos ac dilectum filium G. basilice XII apostolorum presbyterum cardinalem qui salutem zelabant ipsius duximus destinandos facientes [illegible] proponi quod nos et fratres nostri quantum in nobis erat pacem per omnia secum habere nec non cum omnibus hominibus optabamus parati secundum pacem et tranquillitatem dare ac mundo et universo.

Et quia prelatorum clericorum omniumque aliorum quos detinebat captivos et omnium tam clericorum quam laicorum quos ceperat in galeis restitutio poterat esse pacis plurimum inductiva, eum ut illos restitueret tam nos tunc quam ipse quod sumus in minori adhuc ad apostolatum vocati essemus officio promisissent rogari ab ipso et peti fecimus proponi ac proponi insuper quod hiis dictis per nos parati erant dare et tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem quam facere princeps vellet de illis pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, et offerri preterea quod si ecclesia eum in aliquo contra debitum lesisset quod non credebat parata erat corrigere ac in statum debitum reformare.

Et si diceret ipse quod in nullo contra iustitiam lesisset eum vel quod nos eum contra iustitiam lesissemus, parati eramus vocare reges, prelatos et principes tam ecclesiasticos quam seculares ad aliquem tutum locum ubi per se vel per sollempnes nuntios convenirent. Eratque parata ecclesia de consilio concilii sibi satisfacere sicut lesisset, et aliquam ac revocare sententiam si quam contra eum iniuste tulisset, et cum omni mansuetudine et misericordia

Ad apostolice. Imperator deponi potest si sit periurus, sacrilegus, de heresi suspectus, clericos detinens in prisione, et pacis fedus rupit, de quo Fredericus.

[illegible]

q̃ tā cā tō ⁊ honore suo fieri potat ten
pe de iniuriis / offensis ipi ecce suisq;
pcū integris satisfactiōe: ab ipō ſ uolētū
⁊ oēs amicos suos sibiq; adhērentes ipa
ce ponēe plenaq; securitate gaudere.
ñ nūq̃ ac occasioē posset aliqd subire
discrimē. ¶ Sz lz sic ap cū ꝑ pace pluꝭ
moīs. ⁊ pcū cūrātemo insistē leuitate.
Jtē tn̄ pharaōis īmitatꝰ duriciā / ⁊ ob
turans more aspidis aures suas / pīꝭ
bis. ⁊ moitū tlata obstinacōe ac obstiā
tā elacōe despexit ¶ Ppt̄ qđ ñ ualētes
absq; graui offensa x̄ / eiꝰ iniq̄tates
ampliꝰ tolerare. cogim̄ urgēte nos cō
ciā iuste aīaduērtere ī eūtē: ¶ Et ñ ad
plens de cetꝭ eiꝰ sceleribꝰ taceamus /
q̃tuor grauissia q̄ nlla possuñ cguīsa
tōe celari omisit ¶ Detentū ei mīto
acīs pace quōdā int̄ eccāz ⁊ ipiū tesse
tā teme uiolato ⁊ j. ¶ Pretmiuit sac
legiū. capi faciēs carpinalꝭ scē rōne ẽ
ecce. ac aliaz ecciaz platos / ⁊ clicos. re
ligiosos. ⁊ sclares uenientes ad cōsiliū /
qđ dō ꝑtece nr̄ duxāt cōuocādū ⁊ j.
¶ De hesi q̃z nō dubijs ⁊ leuibꝰ / s; di
ficilibꝰ ⁊ euitentibꝰ argumētis suspec
tꝰ hētur ⁊ j. ¶ Pret̄ h regnū cecilie qđ
ē spāle patrimoīj btī pet̄ ⁊ iđ; p̄nceps
ab aplica sede tenebat infeudū ul ad
tātū ī clicis / ⁊ laycis exīāticōe ſuitu
tēq; redegit qꝰ eis pene penitꝰ ñ hītabꝰ
⁊ oībꝰ ex iñ fere plꝰs electis illos q tema
ſuñ itē; sub ſuili q̃i cōdicōe uiuere ac
romā ecclā cuiꝰ sūt hoīes p̄ncipalit̄ ⁊ uas
salli offendere ⁊ rete mltiplr ⁊ hostilr ipug
nare cōpellit ¶ Postz ⁊ mīto reph'edi q'
mille q̃ngentoz scōz annuā pensiōez iq
ꝑ eoœ; regno ipi ecce rōne tenet̄ p. ix. a'
nos ⁊ ampliꝰ solue p̄timisit ¶ Nos itaq;
sup p̄missis ⁊ q̄plibꝰ alijs eiꝰ nefādis
excessibꝰ cū frībꝰ nrīs ⁊ scō cōcilio delibā
cōe p̄ hita diligēti cū ihū x̄ uices lz ī
mīti teneamꝰ ī terris nbq; ī btī pet̄ pri
sit dcm̄. q̃cūq; ligauis sup terā; erit li
gatū ⁊ ī celis. memoratū p̄ncipē q se ī
pio ⁊ regis oīq; honore / ⁊ dignitate red
didit tā indignū. qq; ꝑ suas iniq̄tates
a dō ne regnet / ul' ipēt ē abiectꝰ. suis
ligatū pctīs. ⁊ abiectū oīq; honore / ⁊ dig'
tate p̄uatū a dn̄o ostēdimꝰ. denūciam̄.
⁊ nōiꝰ sniāndo p̄uamꝰ. oēs q ei iuramēto
fidelitatis tenent̄ absoluti a iuramēto hī
ꝑpetuo absoluētes / auctē. apl̄. firmiter
inhibendo / ne qsq̃ de cetō tāq̄ ē ipato
ri. l' regi pareat / ⁊ ītēdat. ⁊ de cetero
q̄sliꝰ q deinceps ei uelud īpatori l' regi
cōsiliū ul' auxiliū p̄stiterit seu fauorē
ipō fcō excōis sntīe subiaceat ¶ Illi aūt ad
q̄s in eodē; impio īpatoris spectat elec
tio / eligat libe successorē; ¶ De p̄dcō aūt
sic regno puidere curabimꝰ. cū eorūdē
frm̄ nrōz cōsilio sic uiderimꝰ expedire

Idem preceptori hospital' uallistolī. ī spi
ni. ⁊ conuētui ac frībꝰ domꝰ de ēuacia
hospital' cistercⁱ.

Abbe sane ⁊ j. Albas de benifaz ꝑ se
⁊ cōuētu suo ꝑpones locū de uecll' eē p'.
dcā monasterij iure dominij ul' q̄si. ⁊ cū
suis finibꝰ ex lgicōe regis aragonū.
ad ipm̄ monasteriū ptinē ſ pcessit adiu

Ānote . . . . iuus regis aragonie dedit locū de Avellis eidā hospitali cū ipm̄ alienaciis ad manū fidelū ... de ... nouis. Sic post regis aragonie locū postea acq̄siuit ⁊ monasterio de ... reddit. p̄t h ... de bināz ... ⁊ locū de ... ab hospitali q̄ dicebat eū ē collatū a rege ... . littē ... cū hospitali isto de bināz ... lit̄ ... albas ... dedit istis de bināz locū de ... . nūc ... debat eē locū istū ... hospital' q; ... de bināz ñ ... donacōez ñ ei ualuit donatio ... . lit̄ ... ⁊ sic ... cū ... ⁊ ex ... ī ... sup ueniente ... lit̄ ... ñ ... ī ... ñ ... plur ... ī ... ꝑ ... sucedit nec ... ī ... reportare.

dicari cite; monasterio locum ipsum et uoces ex
uno amouit ¶ Allegabatur autem ex parte una
quod licet ubi tractatus de premissis ualida existebant.
quamuis illa sub Sarracenorum tunc existeret
potestate / quia non simpliciter sed sub conditione fuit
donata. uidelicet si ad manus fidelium de
uenirent. in quo casu concessio poterat et
debebat habere uigorem / quia ipsa donacio tenere
tractatur nata uel qualitas non obstabat. Et
salubre ac laudabile quidem erat expectare
i. expectare
in pristinum tempus quo illa ad manus christianorum deuenirent
/ Quare mora cum peruenirent ad manus fidelium
ad nos totaliter de uoluta / dubium ... dicta
bit an ipsi monasterio debere ... prout
monasterio completa ab eodem rege tractatus licet
fuisset / quia non liquebat predictam monasterio completam
ab ipso rege. ac ab illo abbati et conuentui de
beneficium fuisse collatam / non tamen ob hoc constare
bit dominum regem ipsi monasterio debitum ... illa
dedisse. uel mandasse tradi ¶ Preterea pro eo quod uolu
it statuit ut edificaretur ibi monasterium
poterat et debebat intelligi eum predictam uel eorum
aliquid construendo monasterio donauisse / cum
illa prius fuisse uideretur intencio. ut quia predictum
monasterium completum tot et tantorum bonorum largiatur
dictabatur / abbas et conuentus ipsius pro sua et suorum
ex salute monasterium construere tenentur.
/ predictum quod monasterio quod nondum erat aliquid fieri
donatio non ualebat ¶ Premissa uero con
cessio licet monasterio debebatur ab abbate et con
uentu monasterii completi illius pallio ei uide
batur afferre suffragium / pro eo potissime quod
post litem contestatam et processum iudicii facta
fuerat sicut clare patebat ex illorum processu / unde
cuiuis suspectis ipsis ipsi monasterio debebatur ex eo
cessione huius oportebat inuidiam minime de
duxisse. quia uideri non potest illud uenisse.
quod postmodum accidit. pronunciari utique
super petitis non poterat exactore ¶ Parte autem
altera dicebatur / quod cum rex ipse sua probitate
ac studio ab infidelibus loca acquisiuit su
per tractatus autem uel predictis ipsius prius licet de mi
cum ad cultum fidei peruenirent regem eundem
quod ad hoc sic per eum postmodum acquisita obliga
re non potuit. cum sua propria licet esset. et uide
rentur ab aliis donis hereditariis separata
¶ Porro predicta concessio licet monasterio debe
nefaciat a monasterio completa. licet post acceptum
iudicium esset quod processum inuenitur preter dum
et ualere debebat / cum pro actore quod de iure
suo ex causa ydonea quamuis superuenienti
appareat satis sufficere uideatur / satis sequi
esse si per ut seruatur in eo inter sit ipsius ... esse
sentencie proferente ¶ Sed ad hec ex parte una respon
dit. quod cum tamen super dicti autem tractatus quod locorum ac
quisicio predictorum fuimus nunc regum fuit me
moratus rex donacionem huius seruare tenebatur;
¶ Cetera predicta monasterii completa fratribus hospita
larie concessio monasterio debebatur; adiu
uari non poterat in hac parte / quia cum quis
egit ex aliqua causa et specialem causam et postea si
ue alia sibi filius ei quod exposuit accidit
uideri non potest illa iniudiciam deuenisse.
/ cum uidere tunc respicere ac attente debeat
diligenter an ex omni causa / quod per expressa
creditur. ut potest que tunc et aperiet actoris
intencio sit fundata ¶ Secundo autem quod quis
egit uel precise ingenere nullius certe uel
spalis causae faciens mentione; / uidelicet
quod generaliter forte proposuit aliquem obnoxium

ce͂ s͂ ul' ad se uite dn͂y ul' qi͂ re; aliq͂
ptinē. ¶ Tunc ei h͂ p̄pue insp͂ic͂oı͂
ē iudicia an sufficienter ul' minime tenuit
ul' i͂tencı͂e ōtet actoris / vn͂ si te h͂ ex
cā͂ ⁊ postmodū͂ accitenti ligat pōt ⁊ teb;
uitet ⁊ si appeat minꝰ iuste acͣna pro
fore actū͂ suū͂ erit aı͂mū͂ i͂formare / qm͂
⁊ si petici fuit intebite n͂ ob h͂ ti͂ mı͂
ualuit ⁊ tenuit iudiciū͂ subsecutū͂ ..
nec illiꝰ acta ul' gesta ꝑea mı͂ ual
da extiterı͂t ¶ Hec ⁊ ulter ip̄e cogi͂ta
h͂ ui͂tate p̄nuciare i͂ sū͂ posse cū͂ uba co
scientia secura ¶ Non p̄terēt ⁊ ml't ci͂ teo
sicut forte ⁊ ip̄m ex h͂ sr͂ ueniena cā͂ o
tepnaı͂te nō ferē͂. cū͂ mox alio instituto
iudicō fores ex illa mito otepnaꝰ / vn͂
⁊ si actori suaz exsup ueni͂eti cā͂ itenı͂;
sufficiat fūtauisse. cū͂ egit aliq͂ spalit n͂
expssa ¶ Secꝰ ti͂ ē si cı͂ta ⁊ spālē i͂sua
peticı͂e subi͂unxit / n͂ postmod i͂tencı͂e;
ex eatez ꝑ ssꝰ quā prıꝰ expssit. ⁊ cē ⁊ co
petenti cā͂ fundauit. ¶ Quare cū͂ mco
ratꝰ abbas monastı͂ te lenefa; ꝓposuit q
p̄ facil loci te tocell' cū͂ suis tı͂nis ad ip̄m
monastı͂ ul expstā regis largicı͂e expecta
te nec te aliq͂ fcā͂ ip̄i monastio sup h͂
ab co te; rege ocessicē tocaı͂t / ostenterit
[.i. facta fuit donatio] ac͂ tonacō; quōda; fcām illi te hys ab
abb͂e ⁊ ouētu monastı͂ ꝑplēta. q͂ n͂ i͂ sua
peticı͂e fuiat expssa. nec ⁊ aı͂ fcā͂. nullū͂
ꝑfcō comodū͂ ex ea reportare telebat...
¶ Prefatꝰ gͭ cardinalis p̄missis oibꝰ
⁊ aliys q̄ hinc inte fuīnt ꝓposita dilıgēt
auditis. ac utriꝰq; ptis mitis equa. i͂u
ticie lance discussis / prauterer attendit.

to qd̄ p̄dı͂ abbas ⁊ ouentꝰ te leneſa; ꝓ
sueuit intentōne; uidelic; actoris ex hys
q̄ post lite; ote. acttoı͂t posse fundari / ca
q; tele i͂ iudiciū͂ teuenit. tuc loci h͂ere
sic ogrue allegatu; ē sup q͂to exc̄ta ⁊
expssa cā͂ spālit n͂ ē actū͂ / Ex hys eni;
q̄ p̄t inchoatū͂ iudiciū͂ euenīnt qn͂ cā͂
fuit exposita spāl'. nec d;. nec pōt iudi
cis aı͂mꝰ ad ꝓferenda; snia; informarꝰ.
/ Qua cū͂ tōc cāē fcā͂ ē mcō ꝯ potē tonacōis. ⁊
uēdicōis aū͂ altı͂ spāl' oportet incepti iudi
cij tp̄e attendi / ut liqdo cognoscatur
an tuc interfuit actoris ꝑ illa q̄ spālē
omittant͂ cām. ⁊ ncōio ad cē teler͂ uelut
lecꝰ ⁊ tp̄e ⁊ h͂ q̄ s͂ sollicite attentenda.
⁊ sūi qbꝰ uacua ⁊ inualida censetur / sc;
cū͂ ē in genere absq; alicꝰ cāē teclamacōē
petitū͂ nō sit opt; accepti iudicij tp̄e in
spici. q; nō requirītur nec sūt oportuna n͂
attendi possūt h͂ comunicāa i͂ h͂ cāu.
¶ Et l; aliqbꝰ curiosiis / q te hys q̄ nō
ml'ti expediunt sepe disceptāt aliı͂ for
sa; appareat qn͂ actū͂ ē cā͂ aliq͂ nō expssa
/ utiliꝰ ti͂ uitēr negā tali expedita open
dio q̄ p q̄da; ex actū͂ subtilitate lōgo dis
pendio progredi / p̄sta; cū͂ nulla ꝓ ualita
te cōı͂ ōⁱ iuris asꝑitatē ex eqtatis mansue
tudine tol'ari noscaı͂ / vn͂ tōē cōı͂al' ōsite
rāis / q ip̄i abbas ⁊ ouētꝰ te bn͂fa; n͂ p̄ba
uit largicı͂e; sr͂ hys a rege s͂ fcā͂; / ex qua
spālit uo; i͂ petē utebantur. ab h͂ eo te;
abbis ⁊ ouentꝰ i͂ peticı͂e te mādato nr̄o p̄
h͂ito fr̄m nr̄or ōsilio uo; dux͂ spālit absol
uēda; ¶ Nos gͭ cōı͂al' ei͂te sniā; tam h͂ntes
cū͂ acc̄te. ap̄. ōfirmamꝰ. ¶ Dnic͂. viij.

Cum ab uno. Arbitro aliis mandantibus et presentibus sententia recitatur per omnes lata ac si ab omnibus recitata fuisset, ita quod qui recitat sub verbis pluralis numeri, secus in electione que recitari sub verbis numeri singularis ut appareat esse communis.

Cum ab uno arbitro vel iudice
aliis presentibus et mandantibus scripta
sententia recitatur, videtur per omnes lata ac si simul
esset ab omnibus recitata. Oportet tamen ut is qui
recitat non utatur verbis singularis numeri
sed pluralis, ut dicat: Nos tales iudices vel ar
bitri pronuntiamus seu statuimus in hunc
modum; licet secus in electione fuerit introductum, ut censea
tur electio unica et communis, que ab uno
vice omnium suo per compromissum sive per scrutinium
procedat electionis pronuntiatio per verba singula
ris numeri facienda. Idem.

Et si sententia. Alias non valet sententia nisi audiens sedendo proferat et in scriptis; episcopus non potest per alium recitare.

Et si sententia diffinitiva postquam scripta
fuerit debeat audire, non ab alio de
scripto recitari, presentibus partibus; sed alias nec nisi sententie mit
tatur hic nec ab ea sic appellare necesse, scripto
tamen que propter dignitatis prerogativam amplio
ri honore fulget sententiam, ab eo seor
sum licebit ad instar illustrium personarum
per alium recitare. Sententia que scripta edita au
dientibus litigatoribus non recitata seu vel que ab
ipso stante non sedente prolata contigit nullius
penitus est momenti. Innoc. IIII. in con. lugd.

Cordi nobis est lites minuere de appellationibus
et a laboribus relevare subiectos.
Statuimus igitur ut siquis in iudicio vel extra super
interlocutoria vel gravamine aliquo ad nos duxerit
appellandum, causam appellationis in scriptis assig
nare debeat et petat apostolos quos ei precipimus
exhiberi. In quibus appellationis inserere causam exprimat
et cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi
fortasse ex scriptis reverentia sit delatum.
Post hec appellatori secundum locorum distantiam
personarum et negotii qualitatem tempore prosecutionis
indulto, seu si voluerit appellatus et petierit,
principales pro se per se vel per procuratores in
structos cum mandato ad agendum et cum documentis
et munimentis ad causam expedientibus accedant
ad sedem apostolicam sic parati ut si nobis visum
fuerit expedire, finito appellationis articulo
seu vel de partium voluntate obmisso, procedatur
in negotio principali quantum de iure poterit et de
bebit, hiis que in appellationibus a diffinitivis se
ntentiis interpositis antiquitus statuta sunt non
mutatis. Qui si appellator que premissa sunt
non observet, reputabitur non appellans et ad prio
ris iudicis redibit examen in expensis
legitimis condempnatus. Si autem appellatus con
tempserit hoc statutum, in eum tanquam in contuma
cem tam in expensis quam in causa quantum a iure
permittitur procedatur. Iustum est enim ut
in eos iura insurgant qui iura iudicem et
partes eludit. Idem.

Legitima suspicionis causa contra iudicem
assignata, super ea arbitris a partibus secundum
formam iuris electis, qui de ipsa cognoscant,
seque contingit quod ipsis in unum convenire no
lentibus nec etiam advocantibus cum quo alio vel
alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotii
ut tenentur, seu inter procedat examinationis
sententia contra ipsos seu quemquam ipsorum odium tamen per favorem
partium ducti inveniuntur, sive cum ipsum pro
ferendo prorogatum non proceditur ad cognitionem
negotii principalis. Volentes igitur morbo
huic mederi ad huius medelam statuimus ut
ipsis arbitris per iudicem competens terminus
prefigatur infra quem in unum conveniant vel etiam con
cordiam adiuvet cum quo alio vel alter eorum ceterum suspi
cionis negotium terminare procedat. Alioquin iudex extunc
in principali negotio procedere non omittat. Idem.

Cordi. Qui appellat cum appellationis causa in scriptis exprime
re et apostolos petere quos debet eis tradi et debet continere causam cur
appellatio non sit admissa, vel si fortasse ei ex scriptis re
verentia sit delatum. Post hoc appellatori arbitrio tempore ad prosequen
dum appellationem, et si appellatus velit ad sedem apostolicam cum mu
nimentis mittere hoc fiat in appellatione a gravamine et
ab interlocutoria in iudicio et extra; de appellatione a diffinitiva servan
tur iura antiqua. Si appellans hoc non fecerit reputa
bitur non appellans; contra appellatum non facientem procedetur tanquam
contra contumacem.

Legitima. Si arbitri electi non de iudicis suspicione
cognoscere noluerint et non advocare vel infra terminum prefixum con
venire, procedit iudex ex non allegatione suspicionis
non obstante procedet in negotio principali.

Romana ecclesia i[nnocentius] iiii. Cum suffraganeorum Remensis ecclesie suorumque officialium, qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus eorundem vices supplendo cognoscunt, unum idemque consistorium sive auditorium sit censendum; sed ab ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos, nec ab eisdem ad se ipsos interponi appellatio videatur. Sed recte ad Remensem est curiam appellandum.

Ab archidiaconis vero aliisque inferioribus prelatis suffraganeis subiectis eisdem, et eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, et non ad eandem curiam, omissis dictis suffraganeis appellari, sed nisi aliud Remensis ecclesie de consuetudine competat in hac parte.

Cum autem ad prefatam curiam ab eorundem suffraganeorum vel suorum officialium audientia fuerit appellatum, Remensis archiepiscopus, qui pro tempore fuerit, vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interposite ante diffinitivam sententiam, citatis partibus, nec in aliis ullam committat, appellationis causa probabili seu legitima non expressa.

Si vero vocatis partibus vel nullatenus, aut non infra decem dies post interlocutoriam ante diffinitivam sententiam appellatum fuisse dicatur, seu aliquod aliud sit talis, sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum vel eius officialem devolutum negotium proponatur, sed idem non prius ipsis constiterit causas ipsas ad eos taliter fuisse delatas, prohibere ne in illa vel ne ad executionem procedatur, sive non presumant.

Ac si obiciatur ex iniusta causa seu minus legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, et ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam, sed nequiunt pro hoc archiepiscopus vel eius officialis prohibere, ne procedatur in causa, sed in huiusmodi appellationis causa recepta velut emissa ex causa probabili cognoscere incipiat de causa huiusmodi an sit vera.

Generaliter post sententiam in casibus a iure prohibitis, ut puta de sententia super manifesto et notorio crimine, vel de eo quod quis in iure confessus extitit promulgata, vel consimilibus appellatum fuisse dicatur, sed poterunt ne sententia executioni mandetur, postquam cognoscere ceperint utrum sit recipienda an non appellatio interposita ab eo inhibere, sed in aliud quod, quia ecclesia de te quod interim appellantem et appellatum contravisa vivitur aliquid post eorum inhibitionem attemptatum non valeat ac si huiusmodi validitate aliquid vendicare.

Cum vero iusta ad Remensem curiam super aliqua causa vocem appellationis emittat, nichilominus in causis aliis ordinarii sui iurisdictioni subiaceat, sed Remensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisdictionem episcopi in aliis impediat, aut ab eiusdem ordinarii potestate totaliter eximat talem appellantem.

Nec autem ad eos ab episcopis prefate provincie super causis in quibus temporalem iurisdictionem exercent, nisi forte de consuetudine aut privilegio seu iure alio speciali sit appellandum, ad alium appellari.

Sententias quoque interdicti vel suspensionis vel excommunicationis in appellantem ab eo a quo appellatum proponitur promulgatas nullatenus nisi vocatis partibus et de appellatione legitima cognito revocent aut tenuatet nullas esse.

Cum autem ad Remensem archiepiscopum ab audientia suffraganei sui super aliqua causa fuerit ante sententiam appellatum, idem archiepiscopus postquam de appellatione cognito constiterit causam minus probabilem extitisse, causam ad eundem suffraganeum remittere non postponant. Iudex eius.

Ut super appellatione ac eius causa instructio

Vt sup. Iudex de re apostolos appellanti si fuit requisitus quod si non faciat extitit invalidum vel corrupt…

Romana. Non appellatur ab officiali ad episcopum cum idem sit auditorium sed ad archiepiscopum. Item ab archidiacono vel officiali eorum appellatur ad episcopum non ad archiepiscopum nisi sit aliud de consuetudine. Non archiepiscopus debet citare partes vel causam committere ex appellatione ante sententiam interposita nisi in appellatione ante sententiam sit expressa causa legitima seu probabilis appellandi. Item archiepiscopus non debet prohibere episcopum ne procedat in causa pro appellatione nisi constet quod fuit appellatum ad eum et infra x. dies. Item si proponatur appellatum fuisse ex causa illegitima non debet prohibere episcopum ne procedat usque sit cognitum quod causa appellandi sit legitima et incipiat cognoscere si sit vera. Si si dicatur appellatum est in casibus a iure prohibitis, puta a condempnatione super notorio crimine vel confesso potest inhibere executionem postquam cognoscere cepit utrum sit recipienda. Si non habet iurisdictionem in aliud quod attemptatur aliquid non tamen in iudicio sententiante. Item cum appellans non eximitur ab ordinario nisi tamen in articulo appellationis et de eius crimine in aliis. Item si episcopus in iurisdictione temporali fuerit aliquem, debet appellari ad archiepiscopum nisi aliud sit de consuetudine nec archiepiscopus debet sententias latas in appellantem revocare aut declarare nullas nisi partibus convocatis appellationem legitimam esse cognoscatur. Item si cognito de appellatione invenerit causam minus probabilem debet appellantem remittere ad episcopum.

Cum appellationibus. Si iudex inferior appellationem non admittat et appellans prosequitur eam coram superiore, et sit illegitima, vel causa remittitur [illegible] et eadem die appellans [illegible] Si vero inferior habet deferre appellationi minus licite [illegible] abdicavit se tota causa in superiorem potius est transfusa nec de necessitate est ulterius remittenda.

Non solum. Revocantur innovata post appellationem [illegible] et debent revocari innovata lite [illegible] sententiam et appellationem [illegible] quae postea interposita [illegible] fuit appellatum [illegible] innovata post appellationem emissam ante sententiam non revocantur donec constet appellationis causam esse veram [illegible] superior [illegible] ne perdat [illegible] causa appellationis non sit vera [illegible] in statum pristinum revocandum.

facilior valeat in processu haberi, duximus providendum quod ille a quo appellatur apostolos appellanti iuxta tenorem constitutionis nostrae super hoc editae tribuat requisitus. Si vero non tribuerit, extunc si forte in causa processerit, non appellationi renunciatum fuisse, eius invalidus et irritus sit processus. Clemens IIII.

Cum appellationibus frivolis nec iniusta (i. reperiatur) deferat, ne sit a iudice deferendum: si iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, sed contra appellatorem nihilominus prosequitur: superior de ipsa cognoscere, tamquam ad forum iudicis iure sanctientes canonicas sine difficultate quilibet remittat, eandem dicte interpretationem faciens expresse. Si vero iudex ad iniectam eandem, vel tamen appellationem, quae ipsius iudicis delatio a superiore valeat restitui, sed quia tamen iudex ipse, quantum in se fuerit, a se iurisdictionem abdicavit eandem, appellationi deferendo minus iuste, sed totius causae translatio in superiorem est potius transfusa (i. delata). nec est illi causa de necessitate ulterius remittenda, salvis his quae de appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta. Bonifacius VIII.

Ab eo qui appellat infra xxx dies instanter apostoli peti debent, et eos infra dictum tempus a iudice exhiberi, alias praesumitur appellationi suae renuntiasse appellans: si eos infra idem tempus petere praetermiserit. et si vadat aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam. Illud autem quod fel. rec. Innocentius papa IIII praedecessor noster statuisse dicitur, ut si is a quo appellatur apostolos appellanti non tribuat requisitus, extunc si forte in causa processerit, non appellationi renuntiatum fuisse, eius invalidus sit processus, sed tunc demum optinet cum iudex super hoc cum debita instantia loco et tempore congruo requisitus

extunc expresse denegaverit vel infra praemissum tempus malitiose aut negligenter illi dare praetermiserit. Idem.

Non solum innovata post appellationem a diffinitiva sententia interiectam debent sed et exceptis casibus in quibus vim post sententiam prohibitam appellare ante omnia per appellationis iudicem primitus revocari, sed et ea omnia quae medio tempore inter sententiam et appellationem, quae postmodum infra decendium interponitur, ab eadem contigit innovari, ac si post appellationem eadem innovata fuissent. Illa vero quae post appellationem interpositam ante diffinitivam sententiam innovantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, revocari non debent, sed nec iudex appellationis praetextu quod sibi constitit per appellationem emissam, ex causa probabili fore ad se negotium devolutum, inhibeat ordinario iudici a quo appellatum exstitit ne procedat, sed tunc eius quod post inhibitionem huiusmodi fuerit innovatum, licet causa eadem non sit vera, pendente appellationis iudice ante omnia in statum pristinum revocandum. Idem.

Concertationi (i. de decendio) Idem.

Concertationi antiquae finem imponere praesenti constitutione volentes, statuimus ut ab electionibus, postulationibus, provisionibus et quibuslibet extraiudicialibus actibus in quibus potest appellatio interponi, quisque ex eis se gravari reputans per appellationis beneficium gravamen illatum desideraverit revocari, infra x dies postquam scivit, si velit, appellet. Post decendium vero eidem non pateat appellandi, sed si super condicione debita vel alia iuris remedia potuerit revocari gravamen: et dum non in medio tempore huiusmodi non assensit lapsus decendii non obsistit. Idem.

Appellationi quam in scriptis iudici a quo appellatur volebas te porrexisse asseris: non potest ex eo

Concertationi. Qui se [illegible] gravatum [illegible] x dies [illegible] appellans [illegible] non audiatur appellans [illegible] non valet remedia [illegible] se iuvare.

Ab eo. Appellans videtur renunciare appellationi si infra xxx dies apostolos non petat, et si non est datus eos petit loco et tempore irritus est processus.

Appellatio. Non si redigatur in scriptis [illegible] si non legatur [illegible] iudici a quo exstitit appellatum scripta ostenditur.

Si a iudice. appellans a gravamine non tenetur super eodem coram eo a quo appellavit in ... ad tardationem quod gravata sit, nec etiam ad audientiam revocationis gravaminis comparere tenetur. Et si non comparuerit et iudex in termino gravamen revocaverit cum effectu, in causa procedet ac si appellatio interposita non fuisset.

Clerici. Qui cum unicis et virginibus contraxerunt si tonsuram et vestes deferant clericales gaudent privilegio clericali ... clericis per decretalem ... ne tales a iudicibus secularibus possunt ullatenus criminaliter aut pecuniariter condempnari. Ceteri vero non gaudent privilegio clericali nisi in istis, si tonsuram et vestes deferant clericales.

quod coram ipso lecta non fuit, rationabiliter impugnari.

Si a iudice a quo pro gravamine Idem. extra tempus illatum appellas, se ad tardationem te fore gravatum, et ad audientiam revocationem eiusdem gravaminis, si de ipso constiterit, termino praefigatur: nec coram eo cum ipse pro se eodem iure habeat hoc tacere: nec est tamen quod coram iudice cum proposuerit suspensa ipsius iurisdictione opere teneris: non ad hoc solum, ut revocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendam, sed si non apparueris, et ipse in termino gravamen revocaverit cum effectu, poterit exinde libere in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset.

Ut collatio beneficii quod conferre per episcopum Idem. et capitulum in eum competit, praeiudicium facere: non ad ipsum episcopum si est in ea collatione non placito interfuit, sed ad superiorem: te oportuit appellare. Sed si ut capitulum interfuisset tunc potuisti appellare licite ad eundem. Idem.

Licet ab interlocutoria per quam facta vel praescriptionis aut alia principali negotio praeiudicans, vel iudicium nullum non reddens, exceptio est repulsa, non fuerit appellatum, si tamen ad diffinitivam quam permodo est ulterius procedendo promulgatam appellari contigerit, post interpositionem appellationis contra ipsum gravamen per interlocutoriam eandem illatum licite per appellationis iudicem emendari. Ubi vero interlocutoria sic edita constiterit quod non praeiudicat negotio principali vel iudicium nullum reddidit, si non fuerit appellatum ab ipsa, per appellationem a diffinitiva post ea interiectam gravamen illatum nequaquam poterit revocari. Bonifacius VIII. Incipit liber tertius. De vita et honestate clericorum. Rubrica.

Clerici qui clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes se ioculatores seu goliardos faciunt seu bufones, si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso iure, si autem tempore breviori et tacito moniti non resipuerint, careant omni privilegio clericali. Bonifacius VIII. De clericis coniugatis.

Clerici qui cum unicis et virginibus contraxerunt, si tonsuram et vestes deferant clericales, privilegium retineant canonis ab Innocentio papa quarto editi in favorem totius ordinis clericalis. Cum autem per hoc a clericis ceteris distingui cum contemptu deberet auctoritas secularis presentium declaratione edicimus huiusmodi clericos coniugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis trahi non posse criminaliter aut civiliter ad iudicium seculare, nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter aut etiam pecuniariter, ne per unam viam contemnantur eisdem iudicibus, quod per aliam tenentur ullatenus condempnari. In ceteris autem illi non permittuntur, tonsuram et vestes deferant clericales, et in premissis eos gaudere volumus privilegio clericali. Bonifacius VIII. De clericis non residentibus.

Consuetudinem tertius in textu vel presentem quam in quibusdam partibus inolevit, quod canonici et alii beneficiati seu clerici cathedralium et aliarum ecclesiarum collegiatarum distributiones cotidianas que alias manualia beneficia seu victualia nuncupantur, etiam residentibus tribuuntur, quibus in civitatibus seu aliis locis in quibus ipse consistunt ecclesie sunt presentes, licet divinis officiis non intersint ex integro percipiant, ac si continue ipsis ecclesiis in eisdem officiis debuissent personaliter interesse, statuimus ut distributiones ipse cotidiane in quibuscumque rebus consistant canonicis ac aliis beneficiatis et clericis ecclesiarum ipsarum qui eisdem officiis in ipsis ecclesiis adfuerint tribuantur iuxta ecclesie cuiuslibet rationabilem ordinationem.

Collatio ... cum episcopo ... [illegible]

... ad superiorem ... [illegible]

Consuetudinem. [illegible]

Clerici. qui pannum se faciunt goliardos ipso iure vel ... privantur privilegio clericali vel ... tempore breviori ... moniti non desistant.

ia fca: seu i faciendam. Cu uo alr de dis
tribucoibz ipis quicqd receperit. exceptis
in qs in finitas. seu iur et irreabilis cor
poralis necitas aut euidens eccar utilitas
excusaret. Ita sic receptam ditum non
acquirant. nec faciant eas suas. sed imo ad
omnium restitucoem q contra huius tenorem constitucoes
recepit teneant. De distribucoibz et p
tesauratorum anniuersarijs largiendis tunc de
ceteris obseruandis. Clemens iiij. De
Suscepta regis cura prebendis et dignitatibus
nos sollicitat. ut utilitatibz subiecto
rum in illis prouide p q eorum saluti consu
litur nunc nouorum edicione utili nec an
quorum innouatione sollicite prouidere curemus.

Suscepti. Ad obstar consuetu
do que patronii eccarum religi
osi qui aliqui teneant presentans re
ctoribus tum de fructibus alique
re q possint inuenire pe
r annos ac ipsi quod edu... con
mode sustentari et omnia eis epi
lia supportare.

Sane fuit olim p sedem aplicam pru
de constitutum. ut diocesani locorum ad presen
tacionem religiosorum nullum ad aliquas eccas
recipiant. nisi tamen ei de prouentibz ipius eccar
cura eius fuit assignata: unde iura epi
lia possint soluere et congruam sustentacoem habere.
Quum sic nob querela multorum frequens insi
nuat: religiosi exempti et non exempti
parochialium eccarum in quibus ius obtinent
patronatus. seu rectores presentaco pertinet
ad eosdem: tamen percipiunt annuatim q rectores
eccarum ipsarum non possunt de residuo commode
sustentari et epalia iura soluere ac alia
incumbencia eis onera supportare. Propter q se
pe contingit q non inueniuntur qui eas velint
quibus hmoi eccas velint recipere. sicque sepius minus idonee
consuetudo exq. pericula imminent animarum. Nos itaque
uolentes super hoc salubre remedium adhi
bere. presenti decreto statuimus et mandamus
constitucoem huius quo ad omnes patronos eccarum

Religiosor. Beneficia vacancia tam ... ...
aliqs conferre in ... patronis ... inter
presentans prouisionem habere super beneficijs in cur vacantibus
conferendis.

religiosos. tam exemptos quam non exemptos: tali
ter inuiolabiliter obseruari. Consuetudine
contraria non obstante. Idem.
Licet eccarum personatuum dignitatum ali
orumque beneficiorum ecclesiasticorumque plenaria dis
posicio ad romanum noscatur pontificem perti
nere. ita q non solum ipsa cum vacauerint potest
de iure conferre. Verum et ius aliis ad
ipsa tribuere vacatura. Collacionem tamen eccarum per
sonatuum dignitatum et beneficiorum apud sedem aplicam
vacancium specialius ceteris antiqua consuetudo
romanis pontificibus reseruauit. Nos igitur
laudabilem reputantes huiusmodi consuetudinem.
et eam auctoritate aplica approbantes. ac nihilominus vo
lentes ipsam inuiolabiliter obseruari. eadem
auctoritate statuimus. ut eccas dignitates per
sonatus et beneficia. que apud sedem ipsam deinceps
vacare contingit: aliquis preter romanum ponti
ficem quacunque super hoc sit auctoritate munitus
suum iure ordinario potentes ipsorum electio.
prouisio. seu collacio. ad eum pertineat. Seu litteras
super aliorum prouisionem generales. vel in spe
cie. sub quacunque illorum forma receperit. Nisi
ei sit super conferendis eisdem in curia romana
vacantibus specialiter et expresse aliquid a summo
pontifice auctoritas attributa: conferre aliqui
seu aliquibus non presumat. Et si secus
actum fuerit. decernimus irritum et inane.
Gregorius x. in concil. generali lugdun.
Statutum felicis recordationis clementis pp. predecessoris nostri de
dignitatibus et beneficijs in curia romana
vacantibus nequaquam prouiden quam per romanum ponti
ficem conferendis de ceteris taliter moderamur:
sut hij ad quos eorumdem beneficiorum et dignitatum
spectat collacio statuto non obstante predicto

Statutum. Cum beneficium vacat in cur ... ...
... ... predicto non obstante ... ...
collatum fuit.

Quamvis. Si alicui mandatur ut provideri usque ad certam summam, ei provideri de possessionibus nisi exprimatur in litteris ... Item si mandetur provideri alicui in aliqua ecclesia civitatis vel dioecesis, ad ecclesiam cathedralem non extenditur huiusmodi mandatum. Secus est cum mandatur provideri in aliqua ecclesia provinciae, quia sub hoc mandato metropolitana et cathedrales ecclesiae includuntur.

Sup... [illegible] ... in [illegible] provisum habeat ... curatum in [illegible] ... cum ei obviet ... generali.

demum post missas ad eius quo dignitatis seu beneficia ipsa vacaverint nuntiando ea conferre valeant. tamen per se ipsos vel ipsis agentibus in remotis per suos vicarios generales in eorum dioecesi existentes, quibus id canonice sit commissum. Bonifacius VIII.

Quamvis plenissime sit alicui de beneficiis inspectantibus facienda, si tamen super obtinendis beneficiis spectantibus ... debent cum sint ambigua, commode restringi. Et ideo si alicui usque ad certam summam provideri mandemus, seu non ipse sit capax beneficiorum ecclesiasticorum, tamen volumus provideri, non dependentiam [illegible] litteris mentio habeatur, expressa. Cum quis autem sub nomine ecclesiae civitatis repraesentatur alicui ecclesia cathedralis, cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesia civitatis vel dioecesis provideri, ad cathedralem ecclesiam quae pro ipsius honore sub hac generalitate nolumus hoc casu includi, se mandatum huiusmodi non extendit. Secus est cum mandamus in aliqua ecclesia provinciae provideri, sub qua etiam metropolitana et cathedrales ecclesiae includuntur sub tali mandato, cum ubi [illegible] hoc casu quis alio specialem gratiam facere valeamus. Idem.

Cum de beneficio ecclesiastico consueto clericis saecularibus assignari provideri mandatur, de illo debet intelligi quod tanto tempore ab uno vel pluribus saecularibus clericis institutis in eo rectoribus extitit continue ac pacifice gubernatum, ut praescriptio legitima sit completa, etsi ante vel post religiosi quandoque ministraverint in eodem. Cum vero scribitur ut provideatur de aliquo separatum alicui clerico saeculari provideri non potest de separatu quod per religiosos ... modo praemissum est solitum gubernari, si non hoc in litteris caveatur expresse. Idem.

Sup... eo quod praesentatus quibus parochiales ecclesiae consueverunt annexae in quibus spiritualem iurisdictionem secundum earum consuetudinem approbatam et sic secundum aliquorum interpretationem curam animarum habetis, simul cum praebendis, quae aliquibus animarum curam imminet, in eadem ecclesia optinetis. Ubi cum hec generali constitutio non obviet dispensatio necessaria non existit. Idem.

Cum tu canonicatus alicuius ecclesiae a sede apostolica collatus, licet non dum sis in ea receptus, decernimus in assecutione praebendae vacaturae nostre provisionis ordine omnibus praeferendo, quibus postmodum in ipsa ecclesia similis gratia est concessa, sed etiam primo quibus litteras praesentaverunt et primo recepti fuerint in eadem. Idem.

Si presbyteris pauperibus vel aliis mandas provideri, Idem.

Si mandas ut eis de beneficiis provideas, etsi animarum cura sit annexa eisdem, recipere te contingat ipsis, licet nec in sacris sint constituti ordinibus, si de defectu ordinum in eisdem litteris mentio habeatur: potius de beneficiis curam habentibus licite provideri, nec praetextu dicti defectus, talis potest provisio impugnari. Oportebit tamen ut ipsi ad ordines quos requirit collata eis beneficia se faciant ... statutis a iure temporibus promoveri. Idem.

Si cui sit cuius provisione apostolicae sedis legatus in certa ecclesia suas litteras quibus obtemperatum non fuerit destinaverat mandamus auctoritate nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi et in fratrem, sibique provideri de praebenda nostris ipsius legati continentia litteris, etiam si alius receptus fuerit auctoritate mandati nostri legati sicut nostra intelligitur esse auctoritate receptus et ideo est in assecutione praebendae omnibus praeferendus cum eadem auctoritate receptis in dicta ecclesia praeferatur. Idem.

Mandato nostro sub ea forma directo ut alicui provideas de beneficio ad collationem tuam

Quamvis perpetuo provisi ... qui primo praesentavit litteras ... et primo receptus est ... receptis.

Si presbyteris pauperibus mandatur ut provideatur eis de beneficio curam habente, etiam si ... non obstante defectu ordinum ... eis de cura provideri ... se faciant promoveri.

Si cui. Si legatus mandavit aliquem in canonicum recipi et in fratrem et non fuerit obtemperatum, et papa mandat quod ille recipiatur ... auctoritate papae receptus et ideo ... praefertur aliis omnibus ...

Quod de beneficio. Clericis saecularibus assignari consueto provideri mandatur, de illo intelligitur quod ab uno vel pluribus clericis est tanto tempore gubernatum quod praescriptio est completa et si religiosi ante vel post ministraverint in eodem. Si vero scribitur quod provideatur clerico de separatu, non intelligitur quod religiosi tenere consueverunt, nisi caveatur in littera expresse.

Mandatum. Si mandatur archiepiscopo Rothomagensi quod provideat alicui de beneficio spectante ad ipsum vel ad abbatem ... providebit de suo ... Sed si simul vacent plura beneficia spectantia ad ipsum et ad abbatem, providebit de spectante ad ipsum quod primo scriptum est in litteris.

Si eius negligat primo vacantem qui in petere cum vacavit et canonicus sit receptus, eo vacantem non potest acceptare quia gratia sua facta per eius negligentiam est extincta. Si tamen auctoritate apostolica est canonicus factus nec sit sibi prebenda provenda, potest acceptare eo vacantem nulli alii de se debitam nisi alii auctoritate eadem expectent in ipsa ecclesia et per illos ad quos spectat prebendarum collatio [illegible].

vel alterius pertinere, de beneficio quod primo vacabit, suum ad tuam seu ad ipsius ad collationem pertinuit, ei per quo scribitur providere debebis. ¶ Si vero plura beneficia ad tuam et illius collationem forsan spectantia simul vacent, tunc scripture ordinem servare debebis, ut illi solum provideas de illo beneficio quod ad te noscitur pertinere. Idem.

Si clericus pro quo a sede apostolica recepisti mandatum ut ei de prebenda prius vacatura in certa ecclesia provideres, eumque postea in canonicum ipsius ecclesie recepi faciens et in fratrem, prebendam sibi debitam cum vacaret petere negligenter omiserit, alia postmodum in ipsa ecclesia vacante nequibit pretextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa eius potes providere, cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. ¶ Dummodo si prefatus clericus fuisset auctoritate apostolica effectus ab initio canonicus in ecclesia prelibata, tunc cum remanserit in ea canonicus, dicta negligentia non obstante, ac per consequens tamen canonicatus sit inania, prebendam nulli alii de iure debitam ceteris preferentibus petere poterit prebendam aliam primo vacaturam, dummodo non sint alii eadem auctoritate prebendas in ipsa ecclesia expectantes, vel etiam de ipsa, non parte cum mandatum non susceperit, super illa, licet per eum ad quem spectat in eadem ecclesia prebendarum collatio provideri debebit, alias facta de prebenda huiusmodi alteri collatio nullius penitus eo ipso viribus non subsistat. Idem.

Hii qui auctoritate apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti debent in prebendarum assecutione ceteris anteferri legatorum vel aliorum quorumcumque auctoritate receptis ante eos in eadem. ¶ Eum quoque qui ad mandatum legati vel alterius auctoritate apostolica generalis specialiter in hac parte concessa fungentis recipitur auctoritate apostolica receptum esse dubium non existit.

Hii qui. recepti in canonicos auctoritate apostolica debent anteferri in prebendarum assecutione receptis auctoritate legatorum vel aliorum, et qui recipitur per legatum vel per alium habentem super hoc speciale mandatum, auctoritate legati non est receptus [illegible].

Si postquam. qui recipit alium in canonicum et mandavit sibi provideri de prima vacatura, et collatio ignorans ad quem hoc spectat collatio est nulla.

Si postquam canonicatum in aliqua. Idem.

ecclesia tibi contulimus et de prebenda nulli alii de iure debita inibi prius vacatura mandavimus provideri, hii ad quos in ea spectat collatio prebendarum prebendam que vacavit in postmodum motu proprio ignorantes gratiam tibi factam alii duxerint conferendam, talis collatio in vanum provisionis tuam acceptatam nullam optinet firmitatem. Nam eo ipso quod canonicus auctoritate apostolica fuisti effectus, ius ad optinendam prebendam prius vacaturam iam tibi est acquisitum, certum est quod cito vacavit, eamque nulli alii debebatur, iuste petere potuisti, et ideo a prenominatis licet ignorantibus alii conferri nequivit. Idem.

Dudum venerabili fratri nostro S. episcopo Penestrino quem ad partes destinavimus gallicanas recipiendi auctoritate nostra resignationes ab optinentibus beneficia ecclesiastica in eisdem partibus qui ea vellent libere in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis ydoneis conferendi per nostras literas potestate concessa, ac postmodum decessit, vi non habita mentione, Nicholao de Bu[illegible] camerario dilecti filii nostri [illegible] sancti Laurentii in Damaso presbyteri cardinalis canonicatum in Lexoviensis ecclesie que in partibus ipsis existit et prebendam nulli de iure debitam si qua tunc vacabat in dicta ecclesia contulimus et de eis providimus de eisdem. ¶ Si vero nulla talis prebenda vacabat ibidem, nos prebendam prius inibi vacaturam conferendam dicto camerario cum vacaret donationi apostolice duximus reservandam, decernentes ex tunc irritum et inane si secus super hiis a quoquam contigerit attemptari, etiamsi ad hec esse [illegible] deputatis. ¶ Cumque postmodum Nicholaus Vassalli clericus canonicatum et prebendam.

Dudum. Si legatus qui habet potestatem conferendi beneficia resignata in suis manibus alicui contulit canonicatum et prebendam in eadem ecclesia, papa alteri eadem contulit decernens irritum etc., licet legatus hoc totum ignoraret, valet papae collatio et non legati.

que in dicta Leodiensi ecclesia optinebat in dicti episcopi
manibus resignasset. Et idem decanus potestate predicta abu-
tens: extra casus collationis, provisionis, reservationis,
et decreti predictorum forsan ignarus de quibus tamen de-
cernere non posset: Guillelmo Vassalli presbitero con-
tulisset. Et dicti executores eisdem non obstantibus pre-
dictis: litterarum nostrarum auctoritate prebendam eandem dicto
Camiacio velud que debita extiterit contulerunt. Et quamvis decanus
predictus et ceteri collationis eiusdem per dictum episcopum de facto: quod prebendam
ipsam pacifice possidere valeat non permittunt.
Propter quod idem Camiacius nobis supplicavit humiliter.
ut providere sibi super hoc de oportuno remedio dig-
naremur. ¶ Nos igitur attendentes quod et si me-
morato episcopo predictam concessimus potestatem. pene-
nos tamen nominis retentionem maiorem licet eandem po-
testatem et in prebendis. propter quod nimia quam eadem provocau-
patiuntur potestate potior debet esse conditio secundo presertim qui
tum qui secundum canonicas et legitimas sanctiones pro se-
gnitie revocatur. quamquam de gratie et revocatione expresse
mentio nulla fiat. Et considerantes etiam quod nos ex pro-
fesso nobis de potestate predicta: nominis litteras gratiosas
dederimus in dictis prelaturis non habita mentione de ipsa.
¶ Quod solet ab subditis si tam late nimia ipse
diceretur potestas. et si in omnibus provisionum materiis
litteris que concedimus in prelatis superstites oporteret
nos de sepedicta potestate specialem facere mentionem.
Et quia decanus nimium potestate: maxime sibi non iam
dicti Camiacii ante decanus renuntiationem per nos
ecclesie Leodiensis. curiales status ignorantes litigaverat.
cum sit incerto non esset eorundem. non ex alieno pende-
ret arbitrio. vel voluntate cuiusque. qua ac-
ceptandi potestatem haberet. Et ex tenore per illum et ex
proposito videmus nec aliquis possit conferre et po-
testate predicta quamvis ad prebendam spiritualem revocasse
se. Et quod in hoc casu ut de iure dictum est. tamen agitur:

et non de preiudicio episcopi memorati. ab igno-
rante potuit revocari. nec post revocationem hu-
iusmodi per eum in alium et ignorantem iure revo-
cata transferri. Et ad instar et servi kalenda-
rio proposita quam post mortem domini proponentis mu-
tuatas pecunias accipientis non facit. licet
inter contrahentes mors domini prepositum revocans
fuerit ignorata. Et domini que peculium quod servo ser-
vo concesserat statim perimit cum in eo suam muta-
verat voluntatem. ¶ Discretioni vestre mandamus.
quatinus prefatum presbiterum monitione premissa. per cen-
suram ecclesiasticam compellatis. ut collatione de canoni-
catu et prebenda predictis per dictum episcopum de facta/que
nulla extitit non obstante. dicto Camiacio prebendam
ipsam omnino dimittat. et cum super ea deinceps nulla-
tenus inquietet. Idem.

Quia sepe dubitatur an litteris sic canoni-
catu alicui ecclesie sic collatis a sede apostolica
successive duobus scriptum fuerit mandatum: primo de
prebenda in dignitate personatu vel officio. Secundo
vero de prebenda et dignitate cum se facultas obtu-
lerit providendi. Et quis ius in prebenda que cum dignita-
te personatu vel officio vacat in posterum debeat de
iure preferri. ¶ Nos dubitationem huiusmodi sopire
volentes, sententiando declaramus eundem primum cum
sit tempore antiquior cum per mandatum sibi preiudicatum
auit. in ipso absorberi non debet ex quo de intentione man-
dantis. etiam non apparet preferendum esse in dicta prebenda
sibi vacatura dignitatem personatum vel officium sit
annexa. Sed nam si esset annexa: secundus tum deberetur
dignitas personatus vel officium preferretur in ipsa. Idem.

Cum in illis beneficiis curam animarum
habentibus committitur: maior quam in hiis
que ad alia promovetur sufficientia requiratur.
In intentione nostre necessarium existit. ut cum aliquibus

Quia sepe. mandatur primo provideri alicui de prebenda. Consultationi quod mandatur secundo quod sibi provideatur de prebenda et dignitate. postmodum vacat prebenda cui dignitas est annexa: illa prebenda debetur quod prius est collata et prebenda sibi nisi prebenda dignitati vel officio sit annexa quia tunc secundus preferetur primo.

Cum illis. Si mandatur alicui provideri de certa prebenda aut dignitate non debet provideri de prebenda cui cura non inest quod provideatur ei si curam habeat animarum. Item si mandatur quod provideatur alicui de prebenda vel dignitate etiam curam animarum habentibus non potest provideri de dignitate que fit per electionem. Item si mandatur provideri de beneficio ad episcopi collationem pertinente non potest provideri de spirituali ad eius institutionem pertinente nec econverso. Item si mandatur sic provideas de beneficio spectante ad collationem episcopi et capituli communiter non potest provideri de beneficio spectante ad collationem episcopi tantum vel ad capitulum vel divisim. Item si mandatur alicui provideas de beneficio ad episcopum spectante non potest provideri de beneficio spectante ad episcopum et capitulum coniunctim.

Sed si intrudens se in beneficio curato eo ipso privatur iure quod primo habebat in eo. Item privatur beneficio curato si quod habebat cum se intrudit.

de ecclesiis, personatibus, dignitatibus vel aliis beneficiis quibuscumque de animarum cura modo non habentibus provideri mandamus, super ipsis de huiusmodi beneficiis quibus is curam imminere possit aut debeat providere. Illi vero per quos scribimus ut provideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus et similiter curam habeant animarum, ad collationem, provisionem, praesentationem vel dispositionem spectantibus quorumcumque, providere nequibit de praelaturis, personatibus vel dignitatibus ad quas seu quae per electionem hii qui eis beneficiis vel dignitatibus habent praefici de iure vel de consuetudine assumentur. Cum autem inter collationem, praesentationem et institutionem differentia magna esse noscatur, si autem de beneficio ad alicuius collationem spectante provideri mandetur, de illo quod ad eius praesentationem vel institutionem pertinet provideri non poterit, nec e contra. Ex ipso etiam uno casuum praedictorum mandatum super hoc factum, quod debet de sui natura restringi, ad casus alios extendi non debet. Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel praesentationem spectante, non adiecto communiter vel divisim, provisio iniungitur facienda, de beneficio quod ad collationem vel praesentationem alterius ipsorum tantum pertinet adimpleri non potest. Sic etiam de beneficio spectante ad collationem unius provisio committenda fuisset, impleri non posset in beneficio cuius collatio ad eum simul cum alio pertineret. Idem.

[S]i clerico absenti per aliquem episcopum beneficium conferatur, licet per collationem huiusmodi, donec eam ratam habuerit, ius in ipso beneficio, ut tamen dici valeat, non acquirat, si tamen episcopus vel quivis alius de ipso beneficio non consentiente interim in praeiudicium alterius ordinare nequibit. Et si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio in ipso viribus non subsistat.

Glossa. Episcopus [illegible] dedit beneficium existenti in curia et tamen non potest alii conferre non ille consentit [illegible] vel si fecit collationem nulla [illegible] libere conferre potest non ille consentit [illegible] assignato. Item postquam sit lapsus terminus [illegible] beneficium si ille consentit [illegible] episcopus beneficium conferre nequibit.

Si qui [illegible] [illegible] donec per [illegible] nolens [illegible] [illegible] [illegible] provide [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cura non [illegible] animarum. Item similiter [illegible] plura beneficia non [illegible] [illegible] [illegible] duo sine cura.

Sed si episcopus notificata collatione ad consentiendum terminum competentem assignet, si non consenserit, poterit eo elapso beneficium libere [illegible] uti de eo expedire conferre alii. Quod tamen ipsum consuluit tamen potest non obstante quod lapsus sit terminus praestare assensum, et extra tempus de ipso non poterit alii ordinare.

Eum qui beneficium cum animarum cura. Idem.

[C]lericus qui occupat seu se scienter iniuste intrudit in eo, decernimus de ipso iure fore privatum beneficio quod cum cura similiter primitus obtinebat, ne solo etiam ut stultus melioris conditionis quam prius existat, vel qui invasor eo quod iniuste ingreditur privilegio gaudeat potiori. Insuper ut violenta quorundam vel aliorum temeritate praesumant occupare dignitates, personatus aut alia quaecumque beneficia ecclesiastica non verentur, et si non virtutis amore, poenae saltem formidine a sua temeritatis audacia refrenentur, et eo ipso ius si quod in dignitatibus, personatibus et beneficiis occupatis talibus vel ad ea in ipsis forsitan competebat amittant. Idem.

[Q]ui cum conceditur ut auctoritate apostolica possit uni personae et donec in sua vel in alia ecclesia providere alicui aliud beneficium sufficiens obtinenti, provideri non potest si non primo illud beneficium quod obtinet omnino dimittat, vel nisi in concessione huius sit expressum quod aliud beneficium valeat provideri personae. Et tunc ei provideri poterit, vice dimittat beneficium obtinenti, dum tamen illi cura non immineat animarum. Si vero concessum fuerit ut provideri illi valeat qui alia beneficia noscitur obtinere, is pluralitatis debet solummodo ad duo beneficia sine cura restringi, provisio quod facta contra praemissa eo ipso viribus non subsistat. Idem.

[S]i beneficia quae per literas apostolicas conferuntur au-

Si beneficia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud beneficium [illegible] episcopus hoc ignorat et confert illud alii [illegible] primo aliud beneficium [illegible] [illegible] [illegible] statuit quod ille libere ad suam primum beneficium redeat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dedit episcopus alii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] collatione [illegible] [illegible] mutatione [illegible] [illegible] ad prima beneficia.

Non per. Non per dispensationem pluralitatis beneficiorum concessam cum modicum beneficium ... intelligitur de duobus primis ... quae per indultum ... obtinet ... non obstante tali beneficio non intelligitur per hoc dispensatum ut possit utrumque retinere.

Si motu proprio. Si cui petenti confert beneficium ... non intelligitur ... motu proprio si hoc in littera exprimatur.

de certo incorporato reservari invicem contingat ab his, ad quos alias pertinet, eisdem eorum aliquibus huiusmodi collatis seu reservatis, ignorantibus de facto contra facta, et beneficia quae illi tenebant ante praedictam acceptationem dimissa per eos aliis assignata, non talis ignorantia eis cum sint sine culpa praeiudicialis existat: statuimus, ut si ipsi de collatione seu reservatione praedicta postea cognoverint, effectu sublata difficultate quacumque omnino dimiserint beneficia sic eis de facto collata, ad beneficia sua priora collatione quibuscumque personis facta de ipsis, nequaquam obstante, libere redeant; et aliquem recedendi ad ea si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis, sit ipsis penitus interdicta facultas. Eundem quoque modum in dimittendo recepta et recuperando dimissa quo ad omnes alios qui forsan occasione praedicta sua dimiserint beneficia et dimissa per alios fuerint assecuti per omnia decernimus observandum. Idem.

Non per dispensationem pluralitatis beneficiorum concessam impetranti, praeterquam aliquod quantumcumque modicum beneficium subiicitur in eadem, sed illo auctoritate apostolicae sedis indultum, ut quaecumque duo beneficia curam animarum habentia si alias canonice conferantur eidem, possit recipere ac simul licite retinere, intelligitur de duobus primis beneficiis, quae tunc curata per dictum indultum obtinere contingit eundem. Cum vero est non obstante quod aliud beneficium obtinere noscatur a sede praefata vel alio quovis beneficio providetur contingit, per hoc tamen ut primum beneficium cum secundo retinere valeat, non intelligitur dispensatum, sed hoc ei solum praedicta operatur expressio quod secunda est gratia nequaquam subreptitia iudicari. Idem.

Si apostolicae sedis legatus est volens suae le-

gationis auctoritate in certa ecclesia providere canonicatum et praebendam nulli alii de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collationi suae reservet, et decernat irritum et inane si secus super his contigerit attentari, certis quod eos ei conferant cum vacabunt executoribus per suas litteras deputatis; nosque postmodum plene de his notitiam habentes quod ab ipso legato sic extitit actum, et gratum habentes id auctoritate apostolica confirmamus, et eisdem executoribus vel aliis nostris damus litteris in mandatis, ut in huiusmodi provisionis negotio auctoritate nostra procedant iuxta ipsius legati continentiam litterarum. Sancitum est quod cum ipsa provisio post nostram impetrata a nobis auctoritate nostra censeatur effecta, omnibus quibus postea mandavimus in eadem ecclesia provideri, etsi canonicatum ipsius ecclesiae duximus conferendum eisdem, de iure praeferri debebit in praebenda postmodum inibi vacatura. Idem.

Si motu proprio alicui aliquod beneficium obtinenti conferimus aliud, de illo non habita mentione, sed non ob hoc gratiam habere quod de nostra mera liberalitate processit invalidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam gratiam huiusmodi faciamus, sed tunc cum quantumcumque modicum beneficium taceatur in ea, ipsam velut subreptitiam viribus nolumus obtinere. Motu proprio quod tunc solum gratia facta censeatur, cum hoc expresse capitur fuerit in eadem. Idem.

Si pluribus simul in aliqua ecclesia vacantibus dignitatibus vel praebendis, nec de hac vacatione incerti, dignitatem vel praebendam si quam nulli alii de iure debita in ipsa vacat ecclesia cuiquam in genere conferamus gratiam huiusmodi si motu

Si apostolicae. Legatus confert praebendam et canonicatum alicui ... in certa ecclesia et mandat executoribus ut ei ... providerent ... censeatur auctoritate papae receptus ... omnibus ... postea ... [illegible]

Si pluribus. Papa confert alicui motu proprio praebendam vel dignitatem in certa ecclesia nesciens quod in alia vacant ... si plures vacent ... vel si sint ... [illegible] ... eligendi ... [illegible]

Cum in eccl. In eccl. parisien. sunt .xij. canonici et viij. prebende. ita quod si eps licet non sit canonicus percipit prebendam. post eps mandat quod quam primum petiat prima vacatura quam prebendam petit dicit quod non debebat vacaret prebenda eps successurum.

Cum de non. mandat alicui prouidi de prebenda non sacerdotali sacerdotali et quod nolens cum negabit. Sic si de integra prouidi mandat media hic non potest. Sic si mandat prouidi de prebenda maioris ualoris prebendam minoris ualoris non potest acceptare

ipso eam; decernimus ut cui fiat in ceptacione ple nissima in eadem; referri uolumus ad dignitatem uel prebendam que inter illas maioris esse cen setur ualoris. seu si sit forsan; equales ad eam. quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta uacatione noticiam duxerit eligen dam. Si uero ad certam aliquis fuerit ipsa gratia per nos facta. seu eam ut hic casu pro ut uiri contigit restringatur ad illam; que minoris ualoris ex sistit. seu sit equalitas in eisdem: ad eam; quam is ad quem ipsarum spectat collatio infra dictum tempus elegerit. postquam de hac gratia erit nota. decernimus de ferendam; ¶ Alterutro quoque; ipsorum pro ut ad eum pertinet infra tempus debitum eligere negligente. ad alium extunc electio libere deuoluatur. Idem

Cum in ecclesia tua que .xij. canonicorum et viij. prebendarum sit numeri. consuetudinem esse proponas. ut eps qui est pro tempore uicem habeat in eius canonicis. licet canonicus non existat et unam de dictis prebendis sic unus canonicus obtineat in eadem. secundum est cui cum auctoritate apostolica prouideri man datur. de prebenda nulli alij de iure debita primo in ipsa ecclesia uacatura. seu prebendam. quam per mortem epi uacare contingit: ne contra consuetudinem. aut per prefatam; mandatum non intelligitur derogari. Sicut eps prebenda careat et dictis canonicorum nu merus ampliatur habere non posse. sed expectare debere quousque uacet alia opportebit eum.

Si in concesso annis ut fructus Idem. beneficiorum quousque ad certum tempore uicinia uacabunt domini pape ualeas percipere debitis quibus est tua ecclesia onerata. seu beneficium ua cans primo dicit curam habens animarum anneram aliquo simile beneficium obtinenti de officio con tingat. equum est ut eiusdem fructus ipsius

percipis primum non debeat reputari uacante.

Cui de non sacerdotali prebenda Idem. prouideri mandatur si in uolenti sacerdotali auctoritate mandati hic conferri nequibit.

¶ Similiter si in ecclesia in qua integre ac di midie prebende habentur mandetur integra con ferri prebenda. seu quamquam talis pro quo scriptum extitit dimidia uellit esse contentus. eam ipsi non po terit prouideri. ¶ Item cui iniungitur prouideri alicui de prebenda certi ualoris in prebenda mi noris ualoris et ipso uolente mandatum non poterit ad implendum. sed ideo cum hic mandatum est si nes diligenter seruari opportet: debet ad eam alias que expressas retinendi. Idem.

Licet eps beneficium qui cum animarum cura tene bas postquam aliud recepisti consile ac ipsius possessionem pacificam habuisti: uel pre stetit quod minus haberes eandem: possit alii de iure conferre. illum tamen cui conulerit non debebit de non uacato. cum tu forsan nisi possit opere tem neri. possessionem ipsius in ducere corporalem Idem.

Cui prouideri mandatur simpliciter de prebenda primo uacatura. seu sacerdotalis prebenda con ferri non potest si non in etate tali existat: quod possit ad sacerdotium promoueri. sed aliam expec tare debebit. Idem.

Si pauper clerico cui cum beneficium nullum; habere mandatur de beneficio uiri sue ciuitatis mixta percipiam prouideri: aliud autem quam sit pin guem ei de beneficio fuerit assecutus. prouideri debet. cum cessit eum mandatum decreto in tenetur

Si a sede apostolica uel legato ipsius Idem. uni et alteri ordinario alteri eodem die. idem beneficium conferatur non appareat quod collatio fuit primo fa cta: potior conditio possidentis. Si uero neuter pos

Sit. Eps. huius prouisum non habeat reddituum beneficiorum uacantium primi anni. alio casu conferat cum alia non uacat prima quam uult eps recepit fructus seculares.

Si a sede. Si idem beneficium eodem die conferatur ab ordinario et legato uel papa alii non appareat quis prior potior est conditio possi dentis. si si neuter possideat prefertur ille legati uel pape.

Licet eps. Cum uno conferat alia ... ipse pacificam possessionem ... ipso non uacato ... forte ... non spectat ... curam conferre ... possessionem ... dare non uacat

Cui prouideri de prebenda ... primo uacatura ... prebenda sa cerdotalis conferri non potest si ... talis quod promo ueri possit

Si pauper. Si pauper clerico ... mandatur prouideri in sue ciuitatis me nita non tene tur eps ... prouidere.

Cum in ecclesiis. Invitari canonici absentes ad receptionem et beneficiorum collationem communem, si commode fieri potest, nisi non vocatis eisdem canonicis sit contra consuetum.

sistat. Is autem cui secus ipsa contulit vel legatus praeconferentis, amplioris praerogativa exstat, aliis praeferendus. Idem.

Cum singula officia sint singulis committenda personis, et dissolutionis ac evagationis materia sit religiosis personis auferenda: praesenti prohibemus edicto, ne aliqui monachi vel religiosi alii pluribus prioratibus vel ecclesiis curam animarum habentibus, etiam si cura eadem non per ipsos, sed per presbyteros ad eorum praesentationem per episcopos institutos habeatur exerceri, absque sedis apostolicae licentia praeficiantur: nisi forte unus ex eis ab alio dependeat, vel adinvicem sint annexi: statuentes, ut quicunque ipsorum prioratum vel ecclesiam talem obtinens alium receperit, primum, quod sit ipso iure privatus, statim omnino dimittere teneatur: sed perinde ad quem pertinuit libere aliter conferendum, ac si nullatenus fecerit, exinde eo ipso efficiatur inhabilis, tanquam ambitiosus ab huiusmodi penitus repellatur. Circa eos autem qui plures prioratus vel ecclesias huiusmodi nunc detinent, decernimus ut infra mensem postquam praesens constitutio pervenerit ad eosdem, unum ex ipsis quem retinere voluerint, dimissis reliquis, eligere teneantur: alioquin extunc penitus sibi vacare singulos. Prohibemus insuper, ne prioratus vel ecclesiae aut administrationes seu officia unius monasterii, consueta per certos monachos gubernari, committantur deinceps absque sedis apostolicae licentia alterius monasterii monachis gubernanda: nec aeterno commissa dimittantur eisdem: sed per eos ad quos pertinet libere ordinentur. Sed cum illud non liceat habere locum in diversis monasteriis quorum unum ab alio non dependet: nec aliorum monasteriorum non canonice transferantur ad ipsa prioratus, ecclesias, administrationes vel officia gubernare

Quod vero contra prohibitionem praesentem, praeter de certo alterius monachis commiserint vel dimiserint iam commissa, ea vice ordinandi de ipsis sint potestate privati, et de eis per dioecesanos, si exempta non fuerint, alioquin per sedem apostolicam ordinetur. Hi autem qui ea susceperint vel suscepta praesumpserint retinere, reddantur inhabiles ipso iure. Idem.

Cum in ecclesiis cathedralibus receptio aut praebendarum vel beneficiorum collatio communiter facienda, absentes canonici, si commode fieri valeat, sint vocandi, nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari: alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit, eis instantibus irritari debebit. Idem.

Praesenti declaramus edicto, statutum fe. re. Clementis pp. iv praedecessoris nostri de beneficiis apud sedem apostolicam vacantibus per alium quam per Romanum pontificem minime conferendis, locum habere in beneficiis quae legati aut nuntii sedis eiusdem, vel quivis alii ad Romanam curiam venientes, vel inde recedentes ab ipsa, obtinere noscuntur, si eos in locis vicinis ipsi curiae mori contigat, quemadmodum si in loco ubi eadem curia residebat morerentur. Idem est si aliquis curialis causa Romana vacatione peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quavis causa ad locum curiae vicinum secedens, causa cessante in huiusmodi loco vicino decedat, dummodo ibi ad ipsam curiam recursum eius domicilium vel domus propria non existat. Loca vero intelligantur vicina eidem curiae in praemissis, quae remota ultra duas dietas legales, quas in hoc casu sic specialiter volumus computari, a loco ubi moratur ipsa curia non existunt. Sane si quis in loco ubi degit curia sive originis domicilium

Cum singula. Religiosi non possunt habere plures prioratus vel ecclesias curatas nisi sint annexae, licet curam per alios exerceant; et si quis curam habens aliam receperit, privatus ipso iure est, et privatum tenetur dimittere; et nisi hoc faciat, est ineligibilis et ambitiosus repellendus. Habentes hec constitutionem ad praesentiam. Item monachi unius monasterii non possunt habere ministeria, officia sive administrationes alterius absque licentia papae. Et si abbates aliquibus commiserint vel dimiserint iam commissa, privantur potestate ordinandi, et transfertur ad episcopum et ad papam. Monachi contra facientes sunt inhabiles ipso facto et iure.

Praesenti. Beneficia eorum vacare in curia, qui ad curiam venientes vel recedentes a curia prope per duas dietas moriuntur. Idem est si vacatione Romana causa peregrinationis seu infirmitatis vel alibi non recedentes. Secus si aliquis curialis de Roma vel de villa curiae recedit non ut curialis existat. Cum vero curia transfertur, si ipsam sequendo quis longe moriatur, decedentis beneficia vacant in curia.

Quamvis. ¶ Hic dicit papa quod concessit archiepiscopo Ravennati ut duo vel tria beneficia clericorum suorum decedentium vel decedendorum posset conferre uno contextu. ¶ Postea vacavit [illegible] non facta mentione de provisione archiepiscopi [illegible] eidem archiepiscopo provisum conferendi beneficia ad sedem apostolicam devoluta [illegible] non facta mentione de concessione [illegible].

huius diei claudat extremum in ea. § Ipsius beneficia sub praedicto non aliter includuntur statuto quam si curiales essent omnino, et dicta occasione curiae morarentur. ¶ Porro cum curiam de loco ad locum transferri contingit: si curiales in veniendo curiam sequentes, vel in loco unde recedit ipsa curia forsitan remanentes infirmi, decedentes ibi eximantur humanis, praemissum statutum, quantumcumque locus in quo decedunt ab ipsa curia sit remotus, ad illorum beneficia se extendit. Idem.

Si apostolica sede vacante aliquas praebendas ecclesiasticas vacare decedendo contigit apud ipsam. Statuimus ut de eis, ne propter vacationem diutinam periculum valeant animarum afferre, per eos ad quos pertinet possit libere ordinari. Constitutione felicis recordationis Clementis papae praedecessoris nostri de beneficiis apud sedem ipsam vacantibus per alium quam per Romanum pontificem minime conferendis, vel alia quavis contraria super hoc edita non obstante. ¶ Intelligimus autem de illis quae licet ipso Romano pontifice vivente vacaverint, si de ipsis per eum ante ipsius obitum non fuerit ordinatum. Idem.

Si cui nulla praefixa forma expressius sit gratiose concessa facultas, ut auctoritate apostolica possit aliquibus personis idoneis in certa ecclesia providere, vel beneficia quorum collatio est ad sedem apostolicam legitime devoluta conferre, contradictores eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam compescendo: huiusmodi concessio quam cum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram, non expirat re integra per obitum concedentis. ¶ Secus si sibi providendi certae faciendae personae sit data potestas, eadem non ob suam, sed eius cui providere mandatur gratiam vel favorem concessa, quae expirat omnino si concedens re integra moriatur. Idem.

Si cui. Sit data potestas providendi duos canonicatus [illegible] voluit gratia non expirat morte concedentis. Secus si ob favorem alterius magis in theologia [illegible] quam provideatur ei.

Si apostolica. Sede vacante praebendae ecclesiae in curia vacantes conferuntur per ordinarium, idem si papa vivente vacaverint et per ipsum collata non fuerint.

Si episcopus. Archiepiscopus cui [illegible] ordines [illegible] ordinantium non habentem titulum tenetur ipse ordinans eidem providere. Si vero personas tradidit quas non habentes titulos erat providendum obligatus existit. Item dioecesani dantes licentiam ordinandi non habentibus titulum tenentur eis ad titulos, non ipsi ordinantes.

Si episcopus cui nullis personis expressis ignitus commisisti, ut infra tuam dioecesim ordines celebraret, ad sacros ordines promovit quempiam titulum non habentem, ei cum in clericum fuit ordinato eidem tenebitur vitae necessaria ministrare, donec sibi per eum vel per alium de competenti beneficio sit provisum. ¶ Si vero certas commisisses eidem ordinare personas, si tu quos providere hoc casu an haberent titulum debuisti, tali ordinato ad providendum, donec per te beneficiatus fuerit, obligatus existis. ¶ Episcopi autem quibus a dioecesanis datur licentia, ut possint a quo voluerint episcopo ad quoscumque sacros ordines promoveri, non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam, cum eam dare non debeant titulum non habentibus, ad praemissa si titulum non habeant obligantur. Idem.

Quamvis est nuper in generali concilio providerimus beneficia sex clericorum tuorum decedentium vel decedendorum auctoritate nostra personis idoneis conferendi, si canonicatum vel praebendam quos in tua ecclesia, in qua post praefatam gratiam est factam, mandavimus cuidam specialiter provideri, obtinebat quondam ex eisdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes, cum illi pro quo scripsimus debeantur; sola praemissa generali gratia est facta, derogat posterior specialis, etsi de illa non fecimus mentionem. ¶ Idem dicendum si post facultatem tibi concessam a nobis conferendi beneficia tuae dioecesis quorum collatio est ad sedem apostolicam devoluta, si illorum aliquod ante quam tu conferres, conferremus specialiter alicui, vel conferri mandaremus, de concessione tibi facta non facta mentione: facta per nos collatio canonica est censenda. Idem.

Si is cui de canonicatu et praebenda et dignitate personatu vel officio per felicis recordationis Nicolai vel Celestini papae nostri literas gratia in aliqua ecclesia facta

Si his cui. Per beneficia revocatae sunt gratiae Nicolai et Celestini [illegible] fuisset possessionem adepta [illegible] canonicatum et praebendam cum dignitate [illegible] praebendam adeptam in dignitate non est revocatum [illegible] ad dignitatem [illegible] canonicatum cum dignitate [illegible] nisi canonicus fuerit [illegible] praebenda [illegible] non intelligitur quod ad praebendam revocatum. Item si episcopus [illegible] canonicatum habebat [illegible] dignitatem [illegible] non canonico quo ad neutrum intelligitur revocatum.

Ad idem ... Si mandat(ur) ... de b(e)n(e)f(ici)o spectante ad collationem ... mandatum ... singulares ... et b(e)n(e)ficia que ... canonicatui et singulares ... prebende vel dignitati ... non se extendit ad b(e)n(e)ficia que prebendam ... mandatum ... spectante ... in concilio.

erat, sub expectatione, nisi revocatorie quo canonicatum
et prebendam dignitati personatui vel officio alicui
non annexam: erat acceptus sed dignitatem personatum
seu officium inibi expectaret sub qua expectatio-
ne hoc privatus non intelligitur iuxta quam canonicatum
et prebendam fuerat canonice assecutus. Sed id tamen
quod ad dignitatem personatum vel officium compete-
bat eidem, iure ubi tunc revocationis intelligitur
revocatum. ¶ Non sic autem si canonicatum cum
dignitate personatu aut officio conferri tamen canonico
consuetis fuerat assecutus sub expectatione
prebende, sed cum ius magis dignum quam iste in
dignitate personatu seu officio huiusmodi iam habebat
ius minus dignum canonicatus retineat, sed cum
canonicatus tunc ius eidem salvum remanet
ad prebendam nullatenus alii de iure debitam apostolica
ante ipsum auctoritate recepto. ¶ Sed et si ex episcopi
vel alterius cuiuscumque collatione vel provisione acceptus
fuerat in eadem ecclesia dignitatem personatum seu
officium conferri tamen canonico consueta sed prebendam quam
canonicatum auctoritate apostolica iam habebat, idem erat cen-
sendum. Idem.

Quodam p(etro) lucas. fr. Re. pp. nich. p. n. canonicatus sub expectatione vacature prebende
de in eadem ecclesia optinente sed successore eius ce-
lestino quintum alterum similiter in eadem ecclesia gratiam
fecerat, qui omnibus et ante ipsum auctoritate apostolica vel
quovis alia in ecclesia ipsa receptis voluit
anteferri cum intercipiente decreti sed prius tamen ad
primum et eius executores se gerit notitia per-
venisset vacans prebenda eiusdem primo per suos
fuit executores collata. Sed post hoc autem et ante
factam secundi collationem ipsius prebende nostra constitutio
revocatoria emanavit et quia quis eorum ius
habeat in prebenda huiusmodi dubitatur. ¶ Nos neutri
illorum ius habere de eiusdem in eadem sed prima
eius collatio per istam decrevimus. Adeo inter potentia
celestino facta et ab ignorantibus et ignorantia
non obtinet firmitatem sed ius vero quod secundo ad pre-
bendam non in prebenda habet competebat: cum nostram
revocationem eius collatio non precessit per eam penitus
est sublatum. Idem.

Mandatum apostolicum directum ut tali
clerico de beneficio spectante ad collationem narbonensis
capituli providetur sed beneficia ecclesie capituli suum dantur
in communi per ipsum cui per canonicos ecclesie ecclesia singla-
res iure ac auctoritate eam aut ex iure ipsius de con-
suetudine vel statuto mixto comprehendit sed ad
beneficia tamen tunc dignitatum personatuum vel officiorum quae non
nulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia
ad certe collatione spectancia mandatum huiusmodi mi-
nime se extendit. Sed item est decernimus si mandatum
prebendarum suarum ad ipsos canonicos de eorum beneficiorum
collatio singuli pertinere noscatur sed si continentur
forsitan in mandato eodem quod eidem clerico provi-
deatur de beneficio ad collationem Narbonensis ecclesie pertinente
communiter vel divisim sed tunc de beneficiis quae ad ipsorum
collationem pertinent nec huiusmodi per eorum potest provideri. Bonifacius
Bonif. De clerico egrotante vel debilitato. rubrica.

Pastoralis officii debitum exequentes de-
claramus atque statuimus eo ad coadiutorem episcopi
ac superiorum prelatorum duntaxat intelligendum esse de-
cretalis maioribus et deferendam esse ad sedem apostolicam
ac ab ea consuetudine non obstante contraria tantummodo
postulandam. ¶ Licet nec hoc preterea carere existi-
mus presertim in remotis dispendia patiantur.
¶ Nos eorum indempnitatibus in hac parte providere
volentes sed hac generali constitutione sancimus ut si episcopus
senio aut valitudine corporali gravatus vel
alias adeo impeditus perpetuo ut officium nequeat exercere.

Quodam. Dicit quod Nicholaus dedit canonicatum sub expectatione
vacature prebende. Celestinus successor dedit canonicatum
secundo in eadem ecclesia volens ipsum preferri et assecutione primi ...
primum et executoribus primi iam ei prebendam ... adeptus
pervenit notitia decreti ... ad Celestini ... collatio
prebende facta fuisset per executores secundo ... quod ideo ... per
decessorem fecerat revocatum. Dicit quod neutri ius habet in prebenda
quia ... decreti Celestinus ... ante ... in primo revocationem ... secundo
autem ius secundo.

Pastoralis. Dicit coadiutorem episcopi pertinet ad sedem apostolicam et de
maioribus ... in remotis ... non possit esse ...
in ecclesia ... coadiutores ... assumat vel ...
... capitulum ... coadiutores ... quod si episcopus senex ... eo
adiutores nolit ... de iure ...
ipsi ... coadiutores episcopum reddat episcopo vel capitulo vel
successori.

Et si [illegible] ad institutionem presentati [illegible] si sit ydoneus [illegible] in sacris [illegible] ad ordines [illegible] uicarium [illegible] possit ordinari.

possit de suo consilio et consensu capituli uel maioris partis ipsius auctoritate apostolica unum uel duos coadiutores assumere ad dictum officium exercendum. Si uero episcopus demens fuerit et quod uelit aut nolit exprimere nesciat uel non possit, consueuit eius capitulum uel due partes ipsius capituli eadem auctoritate unum aut duos coadiutores assumant ydoneos per quos eius officium exerceatur. Si autem episcopus senio aut incurabili morbo grauatus uel perpetuo impedimento detentus ad sui executionem officii reddatur inutilis, et coadiutorem assumere uel habere noluerit, licet a capitulo super hoc requisitus se illius suffragio non indigere forsitan asserendo, tunc id per capitulum sedi apostolice nuntietur. Hec autem in prioribus casibus capitulum dicti episcopi et ecclesie sue conditionem et statum ac etiam circumstantias uniuersas que circa id possint fideliter et explicite describere, ad notitiam dicte sedis recepturi deliberare et efficaciter impleturi quod super hoc per sedem ipsam contigerit ordinari. Presenti etiam addicimus sanctioni ut quos coadiutores huiusmodi per prelatos predictos in quorum assumi contigerit auxilium suum recipiant moderatos, ab alienatione quibuslibet de bonis ecclesiasticis prelatorum ipsorum uel ecclesiarum suarum omnimodis scientia penitus abstinentes, et non solum in districto examine sed in prelatis eisdem sicut sane minus existunt ac capitulis cathedralium seu etiam ipsorum prelatorum successoribus si hi animam non fecerint plenariam redditam. Ceterum quod de episcopis premittitur ad superiores et prelatos esse uolumus et intelligimus referendum. Bonifacius VIII.

Et si capitulum sede uacante. De institutionibus.

Et si. Capitulum sede uacante presentatos ad uicarias [illegible] beneficia quorum ad collationem episcopi spectat [illegible] conferre beneficia ad collationem episcopi spectantia.

uacantium beneficiorum quorum ad collationem episcopi pertinent conferre non possit, presentatos tamen a patronis potest admittere si sint ydonei et eos instituere in beneficiis ad que fuerint presentati, licet ad episcopum si superstes esset admissio et institutio huiusmodi pertineret.

Si is ad quem rectoris prouisio [pertinet]. Idem.

Si an alium per ecclesiam parochialem ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in sacris presentet ad eam, ipsum dummodo aliter sit ydoneus et infra tempus a iure statutum ad ordines quos ipsius ecclesie cura requirit ualeat promoueri, tenemur admittendum. Innocentius IIII dilecto filio Andree capellano nostro.

De concessione prebende et ecclesie non uacantis.

Quia cunctis iura [?] Proponebatur nobis pro parte tua quod cum prebenda preposita [?] dudum uacabat per eum quo conferre poterat ipsum collata fuisset, collatio huiusmodi extitit maioris [?] et nulla per potiorem ipsum quod illam impedire possit in publico peteslit [?]. Dicebat autem pars altera quod cum premisse littere sedis apostolice uacante fuissent in capitulo publicate ac prelatus episcopus tunc de capitulo ipso esset, ubi presens extitit, ignorare non potuit mandatum apostolice super conferenda memorato uiro prebenda uel dignitate sine cura, quod ipse duceret acceptandam, cum primo in ipsa ecclesia uacaret aliqua fuisset directum, presertim si per consequens facultate esset sublata conferendi huiusmodi dignitatem, presertim cum appareret quod nec per se nec per alium prelatum preposituram curam non habentem animarum conferat, et primo post mandatum ipsum in ecclesia prebenda uacauit potuit alicui prebendam conferre, presertim cum illas dictas fore coram publicato mandato memorato prelato uiro prebendam uel dignitatem curam huiusmodi non habentem, quod primo uacaturam ecclesia uacare contingeret contulisset, nec aliter etiam ut allegabatur potest esse ipsius episcopi ignorantia in hac parte

Quia cunctis. Episcopus cuidam contulit prebendam quam duceret acceptandam, quidam ei executorem dedit qui potestatem suam in capitulo publicauit. Uacante prebenda antequam acceptaret iste episcopus cuidam alii prebendam dedit, ex quo ad iudicium petebat prebendam. Episcopus dicebat quod data potestate prouisionis [illegible] episcopo potestas adempta quia potestas fuerat ipso episcopo existente de capitulo publicata, non obstante postea quod licet episcopus ignoraret, dummodo tamen ad notitiam alicuius deuenisset, quia tamen prouisionem peruenit ad notitiam alicuius, quod episcopus eum excusare non potest, et tale excusare non ualet cum si episcopus prouisionem ignoraret [illegible] de posito fuerat qui se de posita ignorabat. [illegible] de certo [illegible] si quod fieret contra mandatum. [illegible] alia replicabatur quod non fuerat [illegible] potestatem conferendi episcopo non episcopo [illegible] executor [illegible] acceptationem in petitionibus collationis episcopo [illegible] de nullius [illegible] potestatem conferendi prebendam haberet, non tamen conferendi episcopo autem non in habeat [illegible]. [illegible] in petitione esset collatio prebende [illegible] quam duceret acceptandam [illegible] de prebenda prouidi, nec illud potuit executor antequam acceptasset [illegible] per episcopum collatam [illegible] in petitionis acceptatione [illegible] replicabat quod licet episcopus contulisset prebendam alii antequam acceptasset [illegible] quod non requisiuit eum [illegible] acceptare uellet [illegible] quod in conueniens esset si [illegible] ipsum in potentie [illegible] acceptare uellet in qua uacante [illegible] quod illius collata est prebenda per episcopum donec prualebit per eius [illegible] iudicatum.

sententia: si alicui a sede apostolica concedatur quod
excommunicari non possit / licet id forsitan ignoret
episcopus: non tamen per hoc eius ligatur sententia. si quis pres-
tatur in ciuitate; ¶ Similiter si alicui conferendi pre-
bendas aliquas tribuatur a sede apostolica po-
testas: ex hoc ipso uidetur quod sic episcopo conferendi tec-
ta penitus interdicta facultas / nec obstaret
si obiceretur forte quod lex siue constitutio uel man-
datum nullos astringunt nisi postquam ad noti-
tiam peruenerint eorundem / aut nisi post tempus infra
quod ignorare minime debuissent / quod in pri-
uilegiis et indulgentiis seu concessionibus
specialibus secus existit. in quibus sufficit ad illos
quibus conceduntur noticiam peruenisse / similiter per.
cum indulgetur alicui quod excommunicari non possit
sicut supra est expressum / Et quotiens cum tribuitur
alicui potestas conferendi prebendas: uidetur procul
dubio ei concedi aliquid speciale ¶ Adiciebatur
insuper quod cum sententia statim arceat et ignorantem:
quoniam si contra prelatum aliquis absentem depositionis
sententia proferatur: contra eum quamuis ignoranter
postea ut prelatus nullum robur obtinent
firmitatis / et in suspensionis litteris irritum decre-
uimus et inane quicquid super hoc prebenda uel
dignitate contra nostrum contingeret attemptari
mandatum: collatio quam idem episcopus post tale nostrum
decretum siue illud ignorauit siue non: de pre-
fata prepositura per se uel per alium fecerat: non
ualebat / Ex parte uero altera extitit repli-
catum: quod hec de illis priuilegiis et indulgentiis equi-
tate suadente debent intelligi: que suam uim
habent mox cum ad illos quibus conceduntur peruenerint
sed ex quorum tenore liquido nosci potest quod talis con-
cessio fuit intentione concedentis / ut patet cum alicui
conceditur quod excommunicari non possit: ex hoc enim euidenter

apparet aliis excommunicandi eum acceptatam esse penitus
facultatem; ¶ Non sic autem si alicui conferendi
prebendas siue certas siue incertas tribuatur
potestas / Non enim tunc esse uidetur tribuentis
intentio ut per hoc ei ad cuius donationem prebenda
ipsa pertinet conferendi possibilitas adimatur.
sed non prius nisi ille de notificet quod eam uelit per huiusmodi potesta-
tem conferre / aut ei collationem interdicat illius.
siue postquam illi notificauerit talem potestatem
fore de concessam uacaturam decernat et irritum: si
secus de ipsa presumat ¶ Quia cum illi non
amplior detur potestas quam ipse romanus pontifex
habeat in hac parte / sicut per eam quam obtinet ipse
Romanus pontifex facultas conferendi beneficium
uel prebendam nisi suam insinuet uoluntatem
alicui non aufertur / Similiter et per eam quam talis illi
ab ipso conceditur ei. ad quem ipsius prebende spec-
tat collatio priusquam insinuet ille eidem quod eam uelit
conferre uel et conferat si forte uacet potestas
non tollitur conferendi / sed non forsan quod ipsam confer-
re non possit exprimatur in concessione huiusmodi potesta-
tis / Tunc enim licet talem concessionem fortassis igno-
ret: sua tamen collatio si postmodum prebendam ipsam
conferat non ualet. cum satis super hoc concedentis in-
tentio agnoscatur / sicut cum indulgetur alicui quod
excommunicari non ualeat / ut in superioribus est
premissum; / Subiunctum et extitit quod cum memo-
rato priori per presentes litteras mandassemus ut
memorato .D. prebendam uel dignitatem siue
curam quam acceptandam duceret si uacaret tunc
uel quam primo uacare contingeret / in ecclesia predicta
conferret / idem prior conferendi ei de prebenda
uel dignitate ipsa. nisi post acceptationem
ipsius non habebat aliquam potestatem / Verum cum sepe-
dicta prepositura fuerit et antequam illam idem .D. ac-

d. acceptaret praefati episcopi auctoritate collata: huiusmodi collatio talis mandati nostri praetextu facta, si post illud esse rite sancitum, non poterit vacuari. Nimirum autem in hac parte decretum ad praebendam seu dignitatem, quam in praefata d. acceptaret, deferri debebat, si aliquam sibi in ecclesia eiusdem conferri non aliquam alterius eiusdem. ¶ Ex eadem etiam ex adverso respondemus, quod si praefatus prior iam dictae d. praebendam vel dignitatem, huiusmodi cum vacaret ante huiusmodi acceptationem conferre nequiret, si tamen d. praebendam vel dignitatem talem licite possit et valeat acceptare, si eius praefato episcopo providere proposito: cum non prius cum requisierit an acceptare vellet: eadem antequam conferre non potuit, sed inimmo ipsi collocavit talem d. provisionem ipsum: postmodum acceptavit irritam. Debebat enim concessio praedicta tam archipresbyterum quam ecclesiam d. stabilis permanere. Sic cum legatur alicui unus ex servis quem elegerit vel optaverit et heres ante obitum vel electionem illius manumittit aliquem vel alienat ex illis, profecto manumissio vel alienatio tenet, et debitur ille legato si legatarius eum duxerit eligendum. Ex quo etiam non per partem tua proponitur extitit quod id in invitis voluntatibus tenet. Nec praemissa in legatis fuerint quantum ad modo in excambiis huiusmodi locum, ex non est ad optandum seu eligendum ex illis sic extitit, pro tamen assignata. Si gratia inferius concedit quod deinceps in ecclesia vacaret si quam mandaret aliquis de beneficio quod duceret acceptandum in aliqua provincia, quod primo illud vacare contingeret per mortem: oporteret ipsum in singulis beneficiis postmodum inibi vacantibus prorogari non absque periculo forsitan ipsorum collationem tenere, si unum cum saepefato priori fuisset. In iniunctum non debeo.

d. praebendam vel dignitatem quam acceptandam duceret si vacaret in ecclesia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare, si auctoritate apostolica conferret, sed tamen extitit d. circa futuras suis vacaturas praebendas vel dignitates taliter ipsius electio optio data esset non poterit per huiusmodi memorati episcopi in illa quam vacaret collocationem provideri, si non fuerit cum aliquam ex eis vacare contingeret illam tunc d. prius quam eam conferret episcopus acceptaret, vel etiam non ante vacationem alicuius ipsarum vacaturam ex huiusmodi praebendam vel eam omnis seu ex aliquam eam ulteriorem duceret acceptandam quam taliter acceptatam conferre postmodum episcopus non valeret. ¶ Nos itaque tam tuis quam praefati d. votis plenius intellectis ex certa scientia praeposituram ad te noviter pertinere: ipsum et huiusmodi nostro consilio adiudicare canonicum memorato d. et eam praevenit.

De concessione praebendae non vacantis. Bonifacius VIII.

Detestanda improbitas praesumptionis abstinere nesciens a vetitis non debito modo gravitate concessis dignitatibus plerumque officium excitat praesumentis ad ea quae iusta fuerant constitutione concessa cum in abusum ea vergere contingit praecipiunt discretione provida revocanda. ¶ Sane licet olim fuerit canonica constitutione decretum quod hi qui promittunt aliquibus de beneficiis ecclesiasticis cum potuerint vel cum se facultas obtulerit providere promissiones suas facultate se offerente teneantur adimplere, quia tamen sic experientia docuit per promissiones huiusmodi quae per importunitatem nimiam per quosdam non decentia instantia et ambitione improba ut plurimum extorquentur aperitur via sub tali palliatione illorum ad praesumptionem damnabilem et laqueum conscientiae beneficia vacatura sub mortis alienae voto igitur

Detestanda. nulla est provisio praecedens facta de beneficio non vacante nec ex ea aliquis obligatur

Ne captantes. non valet acceptatio facta de beneficio vacaturo et eadem beneficium vacat in modo oferunt praelati non obstantibus processibus factis post acceptatione.

Executor. aliquem non potest inhibere generaliter collatio non offeat non expresse in ipsis litteris comeditur. potest tamen reservare primum beneficium et inhibere ne illud conferat. et si contra factum fuerit non valebit.

[et] ecclesiis ac prelatis, et personis ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur. ¶ Nos eis malis hiis et aliis periculis occurrere cupientes, ¶ promissiones easdem et alias quaslibet, sub quovis modo aut forma verborum de certo faciendas, per quas directe vel indirecte aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate apostolica testimonio penitus et omnino irritamus vacuamus, decernentes per eas vel ipsarum aliquas ad providendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari. Idem.

Ne captantes alienae mortis occasionem ex benignitate gratiae sedis apostolicae tribuatur, declarandum duximus quod is cui ab eadem sede ut ei provideatur de prebenda, dignitate vel personatu, aut alio beneficio in aliqua provincia, diocesi vel ecclesia quod vel quod duxerit acceptandum, concessum est, super hoc executoribus deputatis gratia noscitur esse facta, scilicet ignorans primum personatum, dignitatem, prebendam seu beneficium in eadem provincia, diocesi vel ecclesia vacaturum nunc forsan seu ulterius, si retinabile cum illo sit, valeat acceptare, sed cum tamen non expressum sit quod vacet acceptare non potest; quod si fecerit, et si per executores eius secundum acceptationem huiusmodi facta fuerit reservatio, inhibitio, vacationes, processus ac sententie promulgate, acceptatio ipsa quoque processus viribus careant, nec aliquam obtineant roboris firmitatem; sed immo non acceptator ille dignitatem, prebendam, personatum seu beneficium taliter acceptatum et reservatum per collationem vel institutionem postmodum factam de vacante iam adepto vel ei iure in ipso fuerit acquisito, sed per eum ad quem eorundem personatus, dignitatis, prebende aut beneficii collatio seu provisio pertinet, dictis acceptatione ac executorum processibus minime secutis nequaquam obstantibus, de illo vacante licite poterit alii provideri. Idem.

Executor super provisione alicuius a sede apostolica per generales litteras in aliqua provincia deputatus prelatis et aliis ad quos beneficiorum in eadem provincia spectat collatio, ne ad provisionem aliquorum procedant donec illi provideatur cui scribitur, sic provisum non potest generaliter inhibere, sed non expresse in ipsis litteris facultas inhibitionis huiusmodi concedatur. ¶ Potest tamen reservationem eidem et inhibitionem facere specialem de primo vel secundo illi ex beneficiis spectantibus de facto vel ulteriori beneficio vacaturo in ubi eidem electo conferendo; sed quicquid contra talem reservationem et inhibitionem ab eo ad quem beneficii reservati collatio pertinebat fuerit attemptatum, non tenet. Idem.

Si capitulo alicuius ecclesie, cui ad ipsum in canonicum recipiendum ac prebendam conferendam pertinebat, ut tenetur canonicum recipere et de prebenda si qua vacaret ibi providere, vel cum se facultas offeret, sed executor, quando capitulo negligente mandatum apostolicum exequitur, directa fuerit specialiter nominatio sed persona illorum presentatione capitulo ipsi facta, absque alia executoris insinuatione, inhibitione, seu reservatione beneficii per quem est offerendo separatim ad eum est assecutus, quod de illo aliter facta collatio non obtinet firmitatem. ¶ Immo si capitulum in continenti conferret etiam ab executore predictum mandatum apostolicum ei prebendam directam, quantum potest non duxerit adimplendum, extunc ipsum executorem potius provisionis huiusmodi consequitur, sed et executor ipse cum dicto canonico in continenti poterit et dare ac plenam sine

Si capitulo. praesentat tamen capitulo quod mandatur non male in canonicum recipiat et mandatur executori non expresse impleat nisi ipsi faciat et sic si alii oferunt post insinuationem per executorem factam non obtinet firmitatem in modo tollitur ipso executore providendum. potest si capitulum non implebat in facto tunc ab executore praeterita.

Si soli ordinario. ordinario mandatur vel executori ut quod faciat alio de canonicatu provideri non adimitur sibi hoc potestas alii conferendi nisi inhibeatur de certum vel nisi ei executor inhibeat ei ne conferat vel nisi in possessione canonicatus sit recepta

alia capituli vocatione vel monitione si vacat
vel cum obvaluerit se facultas. Idem.
Si soli ordinario de beneficiando
sive executore non dato, sive ordinario
et executori ut cum ad faciendum quod mandatur
compellat, sive autem soli executori ut id faciat
de canonicatu et prebenda vel alio beneficio in certa
ecclesia diocesis sue provincie providendi mandatum
apostolicum sit directum, per talem presentationem mandati
dicti ordinario ipso facto licet, si contra faciat,
provisionem existat, ei tamen potestas sic non adimitur
conferendi quin teneat alteri facta collatio ab eodem
si nondum in gratia est facta de eo invenerimus [illegible]
mane que fieret contra ipsum. Sive autem executor huiusmodi ordi
nario suam insinuans potestatem ne alteri
conferat beneficium de quo est sibi secundum tenorem huius
mandati apostolici providendum interdixisse
certe probetur: cum inhibitione dicti [illegible] vel non [illegible]
[illegible] mandatum [illegible] in canonicum iam re
ceptus sive etiam in plenitate collatio alteri facta similiter
[illegible] aliquid non valeret. Idem.
Habentes [illegible] capitulum [illegible] quo
ad prebendam primo in partitione eiusdem
vacaturam nisi alii de iure debita: in eiusdem
ecclesia canonicus est receptus. Secundo alio [illegible]
certa similiter gratia est acceptus. Sed tertio de mandato
nostro in ipsa partitione ecclesie in canonicum
fratrem recipitur cum prerogativa gratie quod omnibus
predecessoribus nostris auctoritate [illegible] nostra recep
tis in assecutione prebende debeat anteferri.
Post hec autem quamvis vacat prebenda in eadem
memorata: Sed queritur quis eorum alteri preferatur
in sua quod ordine prebendas assequi debeat eorum
predicti. Cum igitur ex tenore gratie tertio a nobis
concesse appareat evidenter nos voluisse

primo tertium et secundum tertio anteferri. Secundum vero
quod prima sue. sed tertius et tertiam primo obtineat
obtinuit plenitatem. Sed alia forma mandati mi
nime servatur. Sed est expressa cum sue prima ob
tineri non possit. ex parte tamen tertii qui primum superat
illam habeat. Sicut contingit in successione
illius qui ab intestato relictis patre in adop
tiva familia constituto, matre atque fratre dece
dit. Sive inque successione pater ex se matrem
excludit. Sed quoniam tales patrem agnatus matrem vincit
agnatum matrem non excludit ipsa sed agnati per [illegible]
in successione huius auferentur. Idem.
Quia in creatione nostra per quos palo post promo
tionem nostram ad summi pontificatus apicem
eius collationes, provisiones et concessiones de suis et omnibus
super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, preben
dis, officiis, portionibus, patrimoniis ecclesiis p
arochialibus ruralibus et aliis quibuscumque benefi
ciis ecclesiasticis vacantibus cuicumque nunc reclamant
ac et super canonicatibus sub expectatione dignita
tum vel aliorum concessionis beneficiorum in quibus non cer
tus est [illegible] [illegible] Alexandri [illegible] felicis recordationis
[illegible] et celestino [illegible] predecessoribus nostris fratres suos
concessas auctoritate apostolica in eam nostre presentia
omnino cassavimus, irritavimus et vacuavimus
cassas, irritas et vacuas nunciavimus et nul
lius fore decrevimus firmitatis, multe du
bitationes insurgunt. Sed ut iuxte presente consti
tutionis revocatorie predicte edicto in presentiam
eius quoque pertrahit. Sed presenti declaratione diffini
mus sanctione quod in illis qui editionis eiusdem supradicte
ultra statutum numerum erant per eosdem pre
decessores canonici sub expectatione prebendarum
vel in portionum. ceterum consilio locum hic. Si autem
huiusmodi recepti ultra numerum distributiones et alia

Alex. [illegible] concessit eandem prebendam primo vacaturam in eadem parrochie. deinde [illegible] similiter gratia in eadem ecclesia [illegible] aliis. deinde tertio in eadem ecclesia canonicatum et prebendam aliis concessit et voluit eum omnibus anteferri non sua [illegible] predecessorum suorum auctoritate receptis. dicit quod [illegible] primam. Tertio [illegible] et primo etiam.

Quia ex constitutione [illegible] [illegible] bonifacii revocavit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illas que ultra numerum statutum in [illegible] canonicatum et prebendam [illegible] expectabant. Si autem [illegible] recepti ultra numerum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per eorum decessum illius [illegible] ultra numerum [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] non intendit revocare illos [illegible] recepti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de numero [illegible] [illegible] non sunt revocati [illegible] [illegible] [illegible] expectata. [illegible] revocavit illos qui in [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] per executores ipsorum [illegible] [illegible] [illegible] collationes eis de beneficiis vacantibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuisset.

Si ad episcopum. Capitulum communiter pertinet collatio praebendarum mortuo episcopo vel suspenso potest capitulum conferre vacantes. Idem est potest si capitulum suspendi vel excommunicari contingat. Si ad episcopum spectat cum consilio sui capituli non potest capitulum se intromittere de eisdem. Subiectum quod de consilio episcopi confert libere potest conferre si episcopus sit defunctus vel in remotis partibus constitutus.

ut canonici de numero existentes, sic super de revocatione haberent quod per cessionem vel decessum illorum qui erant intra numerum certum, maioris portionis gratie nil amplius alicuius expectabant, vel distributionum seu proventuum suarum augmentum: cum frustra esset ecclesia in qua canonicatus non autem portionum minimus vel praebendarum distinctio habebatur. Quamquam inter pauciores cuius ecclesie dividitur proventus tanto maiores fieri possunt singulorum percipientium portiones sed ad istos vel eos qui per litteras facultatis decretorum praedecessorum nostrorum in aliquibus ecclesiarum canonicatus erant recepti, ut praebendas vel alia beneficia expectarent, constitutio eadem est non extendi praefata.

¶ In illis vero qui ultra numerum antedictum praefata in aliquibus ecclesiarum canonicatus iam recepti quantum ad capitulum et ad chorum ac distributionum perceptionem cottidianarum plenitudine, tamen canonici de habebant: sed in eis dignitates personatus praebendas portiones vel alia beneficia quae tamen tantum existentibus de numero expectabant, constitutione praefati locum habere ratione huius expectationis dubium non existit.

¶ Sane in huiusmodi qui sunt canonicatibus praebendis et dignitatibus personatibus vel aliis ecclesiis seu beneficiis quibuscumque a dictis praedecessoribus nostris litteris impetrarunt: et si per executores illorum sunt fuerint reservationes decreti et processus varii processo, et si eadem beneficia tunc vacabant et per impetrantes petitum fuerat ab executoribus quod eis illa conferret: non tamen ipsorum beneficiorum vacationem collatores tempore erant facte. locum habet constitutio supradicta. Sed ubi est, hoc gratie quae tunc tempore non erant ad collatores pervenire, in sic per consequens iure in re non fuerat in ipsis impetrantibus acquisitum. intelligatur penitus revocate. Bonif. VIII. Ne sede vacante aliquid innouetur.

Si ad episcopum et capitulum communiter pertinet collatio praebendarum, mortuo episcopo vel a beneficiorum collatione suspenso, potest capitulum vacantes conferre praebendas: et si episcopus in ecclesia habeat in collatione huiusmodi ut prelato.

¶ Item potest episcopus si capitulum aliquam collationem suspendi contingat vel singulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari.

¶ Cum vero ad solum episcopum praebendarum spectat collatio cum consilio sui capituli vel assensu, sublato episcopo vel suspenso, non est in potestatem relaxationis suspensionis huiusmodi sit in mora, capitulum se non potest intromittere de eisdem.

¶ Ubi vero de speciali alicuius ecclesie consuetudine vel statuto beneficiorum collatio ad quemcumque cum consilio episcopi noscitur pertinere, sublato episcopo de medio, cum consilium nequeat tunc peti ab eo, non erit propter hoc vacantis beneficii collatio differenda, nec etiam si egerit in remotis, ita quod non possit ipsius presentia induci haberi, super hoc inquisito vel expectato eius consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere. Innocent. IIII. De rebus ecclesie non alienandis

Dudum ij. Dicto vero archidiacono ex adviso respondit illas decimas illi ecclesie restituit non debere sed potius in medium (iudicium) archidiaconum quondam episcopi dimidium de consensu capituli sui etiam sed inter alia continetur, quod idem episcopus attendens proventus archidiaconatus dimidium adeo fore tenues et exiles: quod non sufficiebant ad eius onera supportanda: praefatas decimas archidiaconatui memorato concessit. etc. Sed quia vero in concessione huiusmodi praefatam ecclesiam cum vacaret legitimo carent defensore: quod de iure ab eodem episcopo debuerat deputari: sed super hoc tractatus solennis et diligens quod in talibus concessionibus perpetuis et alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur non fuit habitus in eadem: sed ordinandi et concessioni iurium probavit cui etiam necessitas quae

Dudum. Assignate fuerint decime cum sede vacante archidiaconatui tali dicit ius quod non valet praedicta assignatio quia praedicte ecclesie non fuit datus defensor legitimus nec tractatus sollempnis et diligens intervenit. nec necessitas vel utilitas hoc urgebat.

Hoc consultissimo. Nullus prelatus per submissionem ecclesiam suam laicis absque licentia pape et consensu capituli ... recognoscendo vel advocando vel aliter submittendo in perpetuum vel ad tempus non modicum ab officio et administratione ... et clerici qui negligerent nuntiare ... nulli quoque sunt contractus iuramento vel pena roborati ... laici compellentes excommunicati ... submissiones remiserint ... et illi qui compellent in posterum ... et similiter contra ... invitos aliquid usurpent nisi moniti desistant sunt similiter excommunicati.

Licet in tua. Aliqui in tua diocesi expectant beneficia vacatura; quidam alii volentes sua beneficia permutare illa resignent. Ita super vacaturis non extenditur ad sic resignata.

fieri debet vel validitas non subsistet: de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere. Procurationes decimas ipsi ecclesie taliter pertinentes ad cameram ... adiudicare curantes.

Gregorius X. in generali concilio Lugdunensi.

Hoc consultissimo prohibemus edicto universis et singulis prelatis ecclesiarum, ne bona immobilia seu iura ipsarum laicis submittere, subiicere seu supponere absque capituli sui consensu et apostolice sedis licentia speciali presumant, non concedendo bona ipsa vel iura in emphyteosim, seu alias alienando in forma et casibus a iure permissis, sed constituendo vel recognoscendo seu profitendo ab illis ea tanquam a superioribus se tenere, seu ab ipsis ea advocando, prout in quibusdam partibus vulgariter dicitur, aut ipsos patronos vel advocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarum perpetuo aut ad tempus non modicum statuendo. Contractus autem omnes, etiam iuramenti, pene vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos, quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia et consensu contigit celebrari, et quicquid ex eis secutum fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, ut nec ius aliquod tribuant, nec prescribendi etiam causam parent. Et nihilominus prelatos qui secus fecerint, ipso facto ab officio et administratione, clericos vero qui scientes contra inhibitionem predictam aliquid esse presumptum id superiori denuntiare neglexerint, a perceptione beneficiorum que in ecclesia obtinent sic gravata, triennio statuimus esse suspensos. Laici vero, qui prelatos vel capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hactenus compulerunt, nisi post competentem monitionem remissa submissione, quam per vim vel metum extorserint, ecclesias et bona ecclesiastica submissa taliter in sua libertate dimiserint; illi vero qui de cetero prelatos vel personas easdem ad talia facienda compulerint, quicunque sint conditionis aut status, excommunicationis sint sententia innodati. Ceterum hi etiam, qui preter casus superius premissos absque licentia et consensu intervenientibus hactenus invitis, vel quasi in futurum invitis contigerit, seu circa illorum prelatos ultra id quod ex natura contractuum ipsorum, vel ad habita in illis lege permittitur, aliquid usurpare presumpserint. Qui vero secus egerint, nisi legitime moniti ab huiusmodi usurpatione destiterint, restitutione facta ea que taliter usurpaverint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Et extunc ad supponendum terras ipsorum, si opus fuerit, ecclesiastico interdicto licite procedatur.

Bonifacius VIII. De rerum permutatione.

Licet in tua diocesi aliqui auctoritate apostolica beneficia pridem vacatura expectent, si illi tamen qui secundum formam iuris sua beneficia in eadem diocesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes libere ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignarint: volumus easdem permutationes eque presentes in ac pre rigore certa facientes permutationem beneficiorum huiusmodi, que aliter minime resignassent, nullatenus impediri. Bonifacius VIII.

De testamentis et ultimis voluntatibus.

Si pater filium et filiam heredes impuberes et uxorem ... filiam: iure certo filium vero heredes suos universales heredes instituat, et uxori aliquid in suo testamento legaverit, adiciens ut si decederet filia sine liberis, eidem filio, et si ipse absque liberis obierit, filio prefate filie moriente, Christi pauperes instituendo heredes, si utrumque sine liberis mori contigerit filiorum, testatore mortuo, ac deinde filio subsequenter et filia, superstite matre, defunctis

Si pater filium vel filiam impuberes eos heredes instituit, et eos et eorum heredes substituit adiciens quod si nullus heres ex se heredes legitime procreaverit omnia bona eius ad pauperes devenient, istius institutionis inerunt pupillaris et directa ad pauperes de voluntate expressa ex directa substitutione pupillari. Si mater deducere potest Trebellianicam non debitum naturale, licet filia ipsa matri posset debitam naturale privare non posset.

Religiosus. non potest sine licentia superioris executionem testamenti suscipere. Item si plures sint simpliciter deputati executores in testamento, mortuo vel in remotis agente vel exequi nolente alius potest perficere quod incumbit.

[illegible]

ante tempora pubertatis, sublata detractione trebellianice, filii parentis iure nature debite faciendam ipsius pupillis bona omnia restituere tenetur, sub promisse namque substitutiones fratre de filio ad filiam, et econverso, et de illis ad pupillos, directe debent intelligi pupillares, sub cum in substitutionibus semper sit interpretatio facienda, dummodo sic intellectu propositio earum verbis et personis conveniat substitutionis, ut substitutio directa intelligatur potius quam obliqua: quia per directam intentio ad fratrem omissum eius evacuabitur. Cum autem filius testatoris sui matrem portionem iure nature debitam privare non possit, pater tamen in testamento quod filio impuberi facit potest, cum testamentum huiusmodi pupillare patrimonium vel pro parte patris sit concessum. Idem.

Religiosus executor ab aliquo in sua voluntate ultima deputatus non potest, cum velle vel nolle non habeat, huiusmodi officium suscipere vel exequi, nisi a superiore suo petita super hiis licentia et obtenta. Sane pluribus a testatore simpliciter executoribus deputatis, uno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut de exequendo forte nolente, sine voluntate testatoris impedito, vel nimium differenti, contingat quod possit alius, nisi testator aliud expresserit, officium executionis in ultime voluntatis adimplere.

Bonifacius VIII. De sepulturis.

Animarum periculis et ecclesiarum dispendiis, que frequenter ex hiis provenerunt, obviare volentes, universis religiosis et secularibus clericis, cuiuscumque status vel conditionis existant, in virtute sancte obedientie ac sub interminatione maledictionis eterne districtius inhibemus, ne aliquos alliciant ad vovendum, iurandum vel fide interposita seu alias promittendum inducant, ut apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam ulterius non immutent. Si vero secus actum fuerit: electiones tales decernimus nullius penitus existere firmitatis, statuentes ut hii qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias ullatenus sepeliri, nec alibi, nisi de voto vel iuramento aut promissione huiusmodi a se factis mandatum habeant veniendi, possint eligere sepulturam, sed quandocumque taliter decedentes sepelientur omnino apud illas ecclesias apud quas sepeliendi iure fuissent, si alias sepulturam non electam forsitan decessissent. Si vero huiusmodi religiosi vel clerici predicti in suis ecclesiis vel cimiteriis presumpserint sepelire, ad restitutionem sepultorum corporum si petitur, que in obitum, que occasione sepulture illorum pervenerunt, quomodolibet ad eos, teneantur infra decendium integraliter faciendam, ipso facto obligati esse censemur; quod si non fecerint, ecclesie ipse apud quas sepulta fuerint, necnon et cimiteria earundem eo ipso sint, et tamdiu maneant ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium predictorum. Idem.

Cum quis cuius maiores sunt soliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri, ea dimissa eligit alibi sepulturam, sibi canonica portio dimisse non debetur ecclesie, sed illi duntaxat in qua ille officia consuevit audire divina et ecclesiastica recipere sacramenta. Cum autem eo quod duo habet domicilia, se collocans equaliter in utroque, in loco tertio eligit sepulturam, parochiales domiciliorum ecclesie habebunt inter se dividere canonicam portionem. Si quis vero antiquam dimissa novam

Animarum periculis. Inhibet ecclesiasticis personis ne aliquos ad vovendum iurandum fide interposita vel alias promittendum inducant ut apud eos sepeliantur vel immutent sepulturam electam, et si contra fiat electio nulla, et si possunt sepeliri ubi elegerunt nec alibi nisi in parochiali ecclesia, et si sepeliantur apud inducentes tenentur ad restitutionem sepultorum et funeralium, et si ita infra decendium faciendam vel interdicti sint donec plenarie restituerint supradicta.

Cum quis. debetur canonica portio ecclesie parochiali dimisse non illi in qua consueverunt parentes alicuius sepeliri. Si quis habet in duabus parochiis domicilia et alibi sepeliatur, parochie dimisse inter se dividunt canonicam portionem. Item si quis relicto magis religioso loco in minus religioso loco velit sepeliri valet.

Is qui hinc. Si aliquis in villa non electa sepultura decedens non valet sepeliri in parochiali ecclesia vel in maiorum suorum sepultura sepeliatur. Item mulier que plures viros successive habuit cum ultimo sepelietur si non elegit sepulturam.

et in loco minus religioso elegerint sepulturam, sed electam: hec licet iura super hiis vitiantur esse dubia: nequaquam volumus impugnari. Idem.

Is qui habens domicilium in civitate vel castro, quandoque ad villam ruralem se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat in eadem, si non electa sepultura decedat ibidem: non in ecclesia dicte ville, sed in sua parochiali vel in ea parochie in qua maiorum ipsius ab antiquo sepultura extitit: sepeliri debebit, dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari. ¶ Mulier autem que plures viros habuit successive: si sepulturam non eligat: est cum viro ultimo cuius domicilium et honera retinet, tumulanda. Idem.

Licet pater minores filios qui nequeunt antequam ad annos pubertatis pervenerint eligere sepulturam: possit si consuetudo terre id habeat quo voluerit sepelire: sed hic tamen non potest ubi consuetudo hoc non habet sed sunt cum suis maioribus vel in parochiali ecclesia tumulandi. ¶ Minus autem filius familias absque patris assensu sibi possit eligere libere sepulturam: sed pro anima tamen sua preter ipsius assensum non peculium castrense aut quasi castrense habeat: aliquid legare non potest. Idem.

Religiosi non a propriis monasteriis adeo forsitan sunt remoti: quod ad ea cum moriuntur: commode portari non possint. nequaquam cum velle vel nolle non habeant sibi eligere sepulturam: sed sunt apud sua monasteria tumulandi. Gregorius X. de fratribus predicatoribus et minoribus. De decimis.

Discretioni vestre mandamus districtius inhibentes, ne talia quod audientes a decimarum seu aliarum rerum ecclesiis debitarum solutione retrahant vel alias contrarium aut directe vel in sermonibus vestris alibi promovere de cetero presumatis, sed imo verbo et opere informetis eosdem ut ad solutionem predictorum prompte voluntatis animo sint intenti. Alexander IIII.

Statuto generali declaramus quod indultum illud apostolicum quo plerisque conceditur ut novalium decimas pro ea portione percipere valeant qua veteres eos contingunt, sed ad illas novalium decimas, que tempore illo quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultum, alii possidebant, cum de hiis in ipso indulto nulla fiat mentio, nullatenus se extendit, sed nec ad alias etiam non in hiis tamen locis ubi veteres decimas quas eidem indultum impetrantium sive ipsi impetratores habebant, sed pro ea solummodo portione quam ipsi tempore impetrationis huiusmodi percipiebant antiquis. ¶ Statuimus preterea quod talium indultum obtentum ab hiis qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas ultra medietatem decimarum novalium nullatenus extendatur. quod non est verisimile si de plena et integra perceptione veterum fuisset expressum: quod apostolica sedes pariter et similiter novalium decimas in tam grave parochialium ecclesiarum dispendium indulsisset: sed quia de tali indulto seu impetrato seu impetrandi deinceps non possit in novalibus que amodo fient: vendicari et acquiri vel percipi plusquam medietas decimarum ipsorum novalium, et si amplius in veteribus habebant, sed cum non sit dicendum alias prius, sed prius precis et benignius si super decimis futurorum novalium contra parochialium ecclesiarum gravamen, quod ex dilatatione indulti huius possit accidere taliter obviatur. ¶ Religiosos tamen cisterciensis et cartusiensis ordinum statuto et declaratione huiusmodi quantum ad hos duos articulos videlicet de medietate decimarum novalium comprehendi nolumus vel

Licet pater. Impuberes sepeliendi sunt cum maioribus vel in parochiali ecclesia nisi ex consuetudine patres possint eis eligere sepulturam. Item filius familias absque patris assensu potest eligere sepulturam. Item non potest pro anima sua aliquid legare sine patris assensu nisi habeat peculium castrense vel quasi.

Religiosi. Sunt sepeliendi in suis monasteriis nisi sint remoti quia tunc non possunt eligere sepulturam.

Discretioni. Prohibetur predicatoribus et minoribus ne populum retrahant a solutione decimarum et aliarum ecclesie debitarum.

Statuto. Statuimus quod in vulgaribus privilegiis ut percipiant decimas novalium pro parte qua veteres eos contingunt non extenditur ad eas quas alii possidebant tempore impetrationis nec ad alias in tantum in hiis locis pro illa portione quam habebant tempore privilegii in potestate. Item si in privilegio percipiant decimas antiquas non percipient ex privilegio nisi medietatem decimarum de novalibus. Non sunt Cistercienses et Cartusiensis ordinum. Item debent providere ne gravetur plebs quia aliquando contingit et cum alia onera solvant. Item religiosi decimas in feudum laicas non possunt recipere absque assensu ordinarii nisi ante concilium lateranense illas in feudum tenuerunt. Item cognitio de gravamine parochialium ecclesiarum pertinet ad episcopos non exemptos. Item religiosi exempti et non exempti solvere decimas de possessionibus acquisitis super hiis parochialia ecclesia. Item si acquirunt decimas a manibus laycorum non possunt prescribere.

Is qui monasterium. Post xiiii annum quis ingrediens et habitum portat post xv annum presumitur esse professus in luce de forma cum professis et aliis noviciis consilium nesciat distinctio habitus noviciorum et professorum et intelligitur si dissimiles sint vestes vel si vendicantur cum professis diversis vel si aliquid aliud fiat per quod discernantur.

contingi. Ubi autem per huiusmodi concessiones decimarum parochiales ecclesias adeo gravari contingit, quod earum rectores de ipsarum residuis congrue sustentari, et commode iura episcopalia exsolvere non possunt: supplevit per locorum ordinarios et adimplent taliter, quod eisdem rectoribus tantum de illarum relinquatur proventibus, quod ex eis competentem sustentationem habere, et episcopalia iura solvere valeant, aliaque onera debita supportare. Hanc constitutionem forte a religiosis exemptis, et aliis fiant infeudationes de decimis detentis a laicis, sive etiam huiusmodi laici, quod illas ab ipsis religiosis in feudum teneant, recognoscant: sed non tamen liceat religiosis eisdem post talem infeudationem vel recognitionem sic de facto praesumptam, huiusmodi decimas de manibus laicorum ipsorum acquirere vel recipere absque dioecesanorum expresso assensu. Illas autem decimas intelligimus posse tantum a religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quae ante Lateranense concilium ipsis laicis in feudum perpetuo fuere concessae. Dioecesani vero parochialium ecclesiarum ad requisitionem rectorum earundem de ipsis religiosis super decimis, quas habent vel eas habere contingeret, quae quidem aliter ad ipsas expectavissent ecclesias, non deferendo exemptis agant exhibeant iustitiae complementum. Ceterum huiusmodi religiosi tam exempti quam non exempti de terris et possessionibus acquisitis hactenus et in antea acquirendis, decimas integre solvant illis ecclesiis, quibus ante eorum possessiones ipsae solvebantur, decimales si non super hoc speciali iure vel privilegio sint muniti. Nec per eo quod forte in aliquibus parochiis quasdam maiores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt praedicare vel sibi porrigere extenuo per modum fiant novalia in eisdem parte vel parte novalium decimas earundem, sed non alia rationabilis per quam hoc facere valeant causa subsistit. Insinuatione iiii.

De regularibus et transeuntibus ad religionem

Is qui monasterium ante completum decimum quartum annum ut monachus efficiatur ingreditur, sed non eo completo professionem faciat in eodem, sed habitum religionis suscipiat, qui dari professis consuevit, seu professionem alias ipso facto: tamen expressam habeat liberam potestatem infra ipsum sequentem annum ad saeculum remeare. Qui si per totum sequentem annum in monasterio permanserit, ubi professorum et noviciorum est habitus indistinctus, professionem per hoc fecisse, sed si quam ipso fecerat tacitam habuisse videtur. Si nisi tamen indistinctio in habitu habeatur: quod et professi et novicii ac et alii cum eis vitam cum eis ducentes, sibi penitus habitu induantur. Qui vero post xiiii annum habitum religionis assumpserit: si per annum illum gestaverit, sed certe religionem assumptam praesumitur velitque esse professus ubi professi a noviciis dissimilitudine habitus minime distinguuntur. Et si alii degentes cum eis similibus vestibus utantur. Nam cum iam hic ad discretionis annos pervenerit, quod agat agnoscat, ac ideo susceptum discretionis tempore ordinem post huiusmodi annum, plenum tempus spatio, intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem cum eorum quae agit plenum non habeat intellectum. Distinctos quos seu dissimiles intelligimus esse habitus, cum noviciis, cum professis dissimiles vestes tradunt, vel cum benedicantur cum professis tantum, vel cum aliquo alio fiat per quod noviciorum ac professorum habitus discernatur. Idem de scholaribus.

Non solum. ii. Licet zelum. Extravagantes. In modo. Mendicantes eas iure iurando solvere

Non solum. prohibetur mendicantibus ne infra annum probationis vel xiiii aliquem faciant profiteri. Quod si faciant non obligatur et ipsi recipientes attemptando professionem suspenduntur et puniuntur.

Beneficium. Ingredientis religionem non per alium conferri ante annum nisi ipse consentiat vel petierit. Si ipse debet sustentari.

cupiatis quod tamen decet et expedit ut curis saecularibus
purificari non desit iudicium vestris ne unitae
spiritualis profectus quietatur salutis dispen
dium subsequatur. ¶ Nos de fratrum nostrorum con
silio in virtute obedientiae et sub poena excommunicationis
auctoritate praesentium districtius inhibemus ne ante
annum probationis elapsum quod est maxime in subsi
dium fragilitatis humanae regulariter insti
tutum quisquam ad professionem vestri ordinis seu ad
renuntiationem saeculo faciendam recipiatur. Nec constitutionem
tamen infra annum aliquatenus impedire quominus
infra ipsum ad aliam religionem quam maluerit
transire valeat nisi maior tamen .xiiij. annis
existens professus sit tacite vel expresse aut eui
denter ostendat illam vitam voluisse mutare.
Sed tamen non praesumitur nisi clara probatione vel operationi
bus indiciis ostendatur ordo ad saeculum redeun
di de sua voluntate processit praesumatur.
¶ Nec si forte contra haec nostram prohibitionem quemquam
recipi praesumpseritis decernimus eum qui taliter re
ceptus fuerit nullatenus vestro esse ordini alli
gatum. Sed volentes accipientes quemquam ad professionem
eiusdem ordinis fore eo ipso suspensos et in suspensione
poena subiacentes. Quam talibus ipsius ordinis praelati in
fligi gravioribus consueverunt. Bonifacius viij.

Constitutionem in hac materia nostram quam prohibet con
versorum professionem recipi ante annum proba
tionis elapsum piae memoriae Alexander
papa .iiij. praedecessor noster ad fratrum praedicatorum et minorum ordi
nes dumtaxat declaraverunt extendi. Sed vi
nos paris similitudinis ratione inducti decla
ramus eandem ad aliorum mendicantium ordines
prorogamus. ¶ In aliis autem religionibus professio
expresse vel tacite facta post lapsum etiam anni
sed expresse emissa et saecularium habitu non mutato:

Constitutionem. Mendicantes ad professionem non possunt recipi infra annum probationis; qui non in alia religione professus fuit expresse illi religioni obligatur. Sed qui tacite professus est non obligatur illi sed alteri religioni si tradito praesumitur.

illi religioni praesumitur obligat quam professi
est professio tacite non fit. infra probationis
annum per susceptionem habitus qui profitentibus
tamen datur: non illi specialiter cuius habitus est
susceptus sed generaliter religioni alicui re
cipientem obligat. Si in aetate apta sit
si sciens et voluntarius ac devote praesumitur.

Beneficium illius qui religionem Idem.
Ingreditur nostrae est infra probationis an
num alicui conferendum. Si non ad id ipsius accedat
assensus aut constet quod vitam voluit abso
lute mutare vel professionem expressam fecit
seu scienter habitum receperit professorum. Sed interim
eius beneficio per alium deserviri debebit assi
gnata sibi congrua de ipsius proventibus por
tione. Idem.

Qui post votum a se de certa religione in
tranda emissum relictam aliam in qua rationem ing
ditur et profitetur in ipsa. Sed post votum non obstante
priori cum tamen simplici per ipsum sollemne
negatur derogatum remanere licite in eadem:
sed voto tamen non completo erit eidem poenitentia
iniungenda. Idem.

Si abbas solum alterius praeficeat electionem mo
nachorum eo defuncto nequibit novus monachos
a conventu creati. Sed aliter poterit si eorum creatio
spectet insimul ad utrumque. Bonifacius viij.

Episcopo Biterrensi. De voto et voti redemptione

Quod votum debeat dici sollemne ac
per consequens matrimonium effectum nequeat
consulere voluisti super quo quaerenti respondemus quod vo
ti sollemnitas ex sola constitutione ecclesiae est inventa.
Sed matrimonii non vinculum ab ipso ecclesiae capite
rerum omnium conditore ipsum in paradiso et in sta
tu innocentiae instituente unitatem et indissolu

Qui post votum. Aliquis vovit ingredi ad minores ingreditur ad monachos ubi remanebit sed poenitentiam faciat.

Si abbas solum. Abbas praeficeat monachos in ... non potest de monachis alterius sic.

Quod votum. Sollempne ad divinum dicitur simplex per sacri ordinis susceptionem vel per professionem expressam vel tacitam. Aliter non.

bilitate: accepit per presentes declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solenne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solennizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui de religionibus per sedem apostolicam approbatis. Reliqua vero vota, et si contrahendum matrimonium impediant, contractum non dirimunt, quantumcunque manifesta fuerint emissa: tamen propter plurimorum scandalum et exemplum diutiorum ingressoribus declaratur: non tamen rescindi possunt: minora post contracta. Bonifacius viii.

De statu regularium.

Periculoso et detestabili quarundam monialium statui, que honestatis laxatis habenis, et monachali modestia sexusque verecundia impudenter abiectis, extra sua monasteria nonnunquam per habitacula secularium personarum discurrunt, et frequenter infra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt, gravem offensam, religionis opprobrium, et scandalum plurimorum, providere salubriter cupientes, presenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura sancimus, universas et singulas moniales, presentes atque futuras, cuiuscunque sint religionis vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cetero permanere clausura: ita quod nulli earum religionem tacite vel expresse professe sit vel esse valeat quomodolibet deinde vel cum sit, nisi forte tanto vel tali morbo evidenter eam aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari, monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullique aliquatenus inhonesta persona, nec etiam honesta, nisi rationabilis et manifesta causa existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia, ingressus vel accessus pateat ad easdem: ut sic a publicis et mundanis conspectibus separate omnino servire Deo valeant liberius, et lasciviendi opportunitate sublata, eidem corda sua et corpora in omni sanctimonia diligentius custodire. ¶ Sane ut hoc salutare statutum commodius valeat observari: districtius inhibemus ne in monasteriis ordinum non mendicantium aliquae recipiantur de cetero in sorores, nisi quot poterit de ipsorum monasteriorum bonis sive proventibus absque penuria sustentari: si secus actum fuerit, irritum decernentes. ¶ Cum autem abbatissa vel priorissa cuiusvis monasterii presentis, pro eo quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe seu domino temporali, debebit homagium vel fidelitatis sacramentum prestare, nisi quod per procuratorem illud prestare possit efficere apud eum, de monasterio cum honesta et decenti societate exire poterit eo casu, licentia pro homagio faciendo quamprimum commode poterit, seu fidelitatis prestito sacramento, ad ipsum monasterium et vestigio reditura, sicque in fraude residentie sine more claustrali non fiat omnino. ¶ Porro ne moniales etc. seu ordines evagandi principes seculares ac alios dominos temporales rogamus, requirimus, et obsecramus per viscera misericordie Jesu Christi, in remissionem peccaminum nostrorum suadentes, quod abbatissas, priorissas et priorissas ac moniales quascunque monasteriorum suorum curam administrationem negotia gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus seu curiis litigare

Periculoso. Moniales presentes et future includi debent nec aliquis persona ad eas ingredi preter [illegible] ipse infirme non possunt cum aliis absque scandalo commorari. Non debent aliquae apud non mendicantes recipi nisi quot possunt sustentari: alias secus factum est irritum. Si abbatissa habet feudum recognoscere vel homagium vel fidelitatem facere, per procuratorem statim reditura [illegible] ad eas admittere per procuratorem in suis causis et [illegible] iudices compellant [illegible] ordinarii se in [illegible] maledictionis divine debent eas includere [illegible] sua vel apostolica auctoritate [illegible] vel suis.

Religionum, illa 3. nouitem ordies ul' religione iuēt te ul' hītū religiōis assumēt 7 imediatee inuēta p' lat' eal' reuocant q' n' possūt recipe n' loca sua alienare ai sēm fir ē reitam 7 sūt exēati n' possūnt pdicare sepe lire ul' cōfessiōes audire. Carmelitani 7 Augustini n' sūt reuocati inuo ad quē pfess cōditū se extēdit pe sūt ire ad aliū ordinē dū m' ō se n' transferūt

pmictant ne p cōstituendis pcuratoribꝫ. q aeconati in aliqbꝫ ptibꝫ mūti pantur. seu alijs hꝫ casibꝫ oporteat euagari. ¶ Si qui uo ꝯ pmissa fecerint exorta cōi hꝫ edabili/ atqꝫ scē obtēpate nolētes cū sit uiri ōiuꝫ qꝫ mlies pb'a religiose p se ipas litigare coguntur. 7 a uia de uiet honestatis 7 piclm aiar inducat. ad hꝫ p suos ordiarios ecclīastice censura ecclīastica ꝯpellant. ¶ Epis aūt 7 alijs plaris supioribꝫ 7 inferioribꝫ qbꝫcūqꝫ iniūgimꝰ. qꝫ 7 ipi cās seu negōa q' p'fate mlies hēbūt agere corā ipis. aut in curijs eorū siue sint homagia. fidelitatis sacmta. litteras l' qcqd aliud/ ipm p pcuratores eas fieri faciant 7 tractari ¶ Et quīa par ēēt ꝯtēniata. n' cēnt q ea exeqūm debite demādarent: patriarchis. pmatibꝫ. archiepis. 7 epis uniusis districte in uirtute scē obediencie sb obtestatiōe diuini iudicij 7 interminatiōe maledictiōis eterne pcipiendo mādamꝰ quatinꝰ eorū qlꝫ in ciuitate ac dioc. ppria in monastijs monialiū q ordinario iure sbiectis sua in hijs u' q ad romanā ime diate spectant eccliā sedis aplice auctē sibi datas uo 7 alijs tā exēpti q' n exēpti p'lati ecclāꝫ monastiorꝫ 7 ordinū quoꝝcūqꝫ i monastijs hꝫ sbiectis de clausura ꝯueniēti u n' ē. ipoꝝ monastiorꝫ expensis 7 fideliū elemosinis q's ad hꝫ procurent diligentiā facienda 7 de ipis monialibꝫ includendis q' pmū ꝯmode poterunt puideant 7 uitent si diuine ac nr̄e indignationis nolūit acrimoniā euitare. ꝯdictores atqꝫ rebelles p censurā ecclāsticā appellatiōe post posita ꝯpescendo. inuocato ad hꝫ si opꝰ fuerit auxilio brachij secularis. ¶ P hꝫ aūt in monastijs exēptas ordinarij locorꝫ quo ad alia nullā ē credant iurisdictionē uel potestatē aliquatenꝰ attributā. Greg. x. in g'. ꝯci. lugd.

De religiosis domibꝫ.

Religionum diuersitatē nimiā ne ꝯfusionē induceret: generale ꝯcilium ꝯsulta phibitiōe uitauit. Sꝫ qꝛ n̄ solum importuna petentiū inhiatio illaꝝ postmodū multiplicatiōē extorsit uerū 7 aliquoꝝ psūptuosa temeritas diuersoꝝ ordinū pcipue mendicantiū quoꝝ nondū approbatiōis meruere pncipiū effrenatā q'i multitudinē adinuenit repetita ꝯstitutiōe districtiꝰ inhibentes. ne aliqs decetō nouū ordinē aut religionē inueniāt ul' hītū noue religionis assumat ¶ Cunctos affatim religiones 7 ordines mendicantes p't dictū ꝯcilium adinuentos. qui nullā ꝯfirmatiōē sedis aplīce meruerunt ppetue phibitiōi subiacimꝰ 7 quatenꝰ processerant reuocamꝰ ¶ Cōfirmatos aūt p sedē eandē post idē tamē ꝯciliū institutos. qbꝫ ad ꝯgruā sustentatiōē redditꝰ aut possessiōes hēre pfessio suā regula uel ꝯstitutiones interdicit. sꝫ p questū publicū tribuere uictū solet incerta mendicitas m' declaramꝰ sbsistere infra scripto uidelꝫ pfessoribꝫ eoꝝ ordinū ita liceat in illis remanere si uelint. qꝛ nullum de incepꝰ ad eorū pfessiōē admittant nec de nouo domū uel aliqꝫ locū acquirant nec domos. seu loca q' hnt alienare ualeant sine sedis eiusdē licentia spāli ¶ Nos eī ea dispōni sedis

41

Prebri. ad aum p monachos plena sunt pretu n. pessunt p monachos q cura collectudo sit amoui uel ab epo n. remouibilis ea subsit.

aplice reseruamus in tex sce constitutiois l paupu; uel alias usus p locor ordinatos ut eos qlis sentes ipa omisit ostendat. ¶ Si uo secus psumptu fuit / nec ipe receptio nec domor / uel locor acqsitio aut ipor cedorq: bonor alienatio ualeat. Et nichilominus oium faciuntes sniaz excois incurrant. ¶ Ploris q: ipor ordinu ouo interdicimus q ad exteriores predicatois / et audiendis ofessiois officiu ac i sepulturam. ¶ Sane ad predicator / et minor ordines. quos euidens ex eis utilitas ecce uniusali puenies pbnib; approbatos pnoi; n pmi mittimus ostetq extendi. ¶ Ceterum heremitar sci augustini et carmelitar ordines quor institutio dictum oncilium gnale precessit i solido statuto uolumus pmanere. ¶ Ad hec psos ordinum ad q's ostio plena extenditur tm sentidi ad reliquos ordies approbatos licentiam ocedimus gnale; fuo q nullus ordo ad aliu l'oruentus ad ouentum se ad loca sua totalr transferat. sedis eiusd sup hoc p missione spalr no obtenta. Bonif. viii.

De capellis monachorum.

Presbri q ad capellas monachor / Pertinere ppli p monachos i eor eccijs pntantur epis. et instituuntur ab epis / etiam teleant ee perpetui ostitucoie uel statuto q uis dno no obstante: ab eisdem nequunt ecclijs n p epos ex ca rationabili amoueri. Bonif. viii.

De iure patronatus.

Si laycus ius patronatus ecce sibi competens eidem; uel alti ecce seu loco religioso duxerit oferendum / sibi collo quamuis absq assensu epi facta fuerit: efficax e censenda. ¶ Presentatum tn collateri uiri epi q eide; assensu; n pbuit: nolumus in aliquo te rogari. ¶ Ubi ul'; psonis laycis ad psentandum tpe hat qudrimestre duntaxat spacium tn uel monasteriu cui facta e a layco iuris colle pronatus: tpe hec semestr s; olo qrtu ad psentandu ptinz / n ut psonis laycis. S; ut psonis de ecclastici reputari. Innoc. iiii.

De censibus, exactionibus et procurationibus.

Romana eccla. et s. Statuimus ut qlz archieps suam uolens uisitare prouinciam; prius ecce sue capitulum ac ciuitatem et dioc ppriam plene uisitare procuret. / nec sit soluz erga maior s; et i minor eccias. nec circa clicor tm: s; et pplor uisitacoes; intentus / et si comode uel absq difficultate accedere ad unam q'q: n potuit: de pluribus locis ad unum ogreguz: clicos et laycos studeat ouocare: ne in illis uisitacio postpoiatur. ¶ Deinde liceat ei p totam prouinciam uel eius ptes; uisitacois offici exercere / ciuitates et dioc suffraganeos suor / et eor ecclesias cathedralem; et aliar eccliar capitula. monasteria eccias et alia religiosa et pia loca clericos et pplos libere uisitando / ac procuratoes a locis tm recipe uisitatis. ¶ Et q" cu aliquis de epis dioc uisitare cepit: nuq" p'ea suu totam sive ptem eius uisitauit: recitata ea uisitacoies ad illa; pocq oes reliquie epus prouincie dioc in toto uel in pte qs secutus uisitare potuit: et sua tenuis fuerit uisitare / q si forsan eidem; dioc. uel aliq ibi eccla. plus aliis indiguerit uisitari: de aliam uisitacoe iterum missa: redeat ad eandem; / si a loci dyocesano requisitus extiterit / uel de oium aut maior res ptis epor eiusdem prouincie pcesserit

Si laycus. Iuc patronatus s ompetens [illegible] cui cuiq ote ne pt uis assu epi p quam alloce iur epi q [illegible] in tim nu pbuit nullatenus de iure. Aut si layco ius patronatus ecce. Ecca n hz quadrimestre tempus ad psentand ut laycus s; semestre.

Romana. archieps suam uolens uisitare prouincia d; pri uisitare suu capitlm et ciuitate dioc suam. clicos et laycos deinde p suffraganeos dioc uisitare. procurationes recipe solu a locis pse uisitatis. ex quo ea aliquis dioc cepit uisitare siue ptem siue totu uisitauit n redeat n pro uisitatis alius n illa ecca plus i diguerit et hoc sic redeat [illegible] uel maior pte suffraganeor uel extima [illegible] et postq oibus uisitatis recte reuisitar pt pdictum eccla suffraganeis et d; pri uisitare eccl q pri n fuerit uisitata et ignorare d; de oibus uisitacoe clicor absq [illegible] et si i ueniat aliquem diffamatu renunciet epo ut ignitur. sz notoriis uo d; se i fornie [illegible] epi p'sumerit negligis moderatas procuracoes recipiat i uictualibus munera eu n recipiat ipe n familiaris si fecerit male dicen e et restituat ad duplu. Itis forma uisitacoes ab epis et aliis de obseruari.

Exigit. Qui pecuniam pro procurationibus receperit vel a volente seu
munera vel victualia sine visitatione duplum dare tene[a]tur reddere
infra mensem; vel ex tunc si non reddiderit, episcopi et superiores sint suspensi
ab ingressu ecclesie, inferiores ab officio et beneficio donec
reddiderint, non prosit eis remissio.

consilio et assensu, sed ad quod huiusmodi se procurationes ex-
tendant, nec animarum profectu aliquatenus negliga-
tur. Si vero maliciose in hiis difficultatem
adhibuerint: archiepiscopus licentiam super hoc a se-
de apostolica postulet obtinere. Postquam autem
semel suam provinciam sic visitaverit: li-
ceat ei postea per tres suffraganeorum suorum
requisito consilio et ipsius diffinitione super hoc ha-
bita coram eis, quam in scriptis redigi volumus
ut possit aliis esse nota, visitationem per eandem
reiterare provinciam, iuxta modum superius
annotatum. Et si non intervenerit in hoc
suffraganeorum ipsorum assensus, sed illam semper
provinciam adibit, ut in posterioribus vi-
sitationibus illas ecclesias, collegia, clericos et personas
per se visitet, que non fuerunt ab eo in prioribus
visitati, sed ut magis sit aliis visitationis
officium opportunum. Sane licet in precursis
officium proposito illo dei: quatenus debita solli-
citudine ministrantium in ecclesiis et clericis aliis divi-
no cultui deputatis, ac ceteris que ad officium
ipsum spectant absque coactione et exactione qualibet
intendat, sed ad ipsorum emendationem per salubria
monita nec levia nec aspera, iuxta datam sibi
a deo prudentiam diligenter intendens.
Quod si de aliquibus orta fuerit infamia, co-
ram ordinariis ipsorum ut super hiis solemniter
inquirant denuntiet, si viderit expedire.
Notoria vero crimina, que examinatione
non egent, cum super hiis metu notari possit
ordinatorio negligentia corrigere, licite corri-
gat, penam prout debitum infligendo. Procura-
tiones autem recipiat secundum quod est in canonibus constitu-
tum, sed nullam tamen pecuniam ipse vel aliquis de sua
familia occasione alicuius officii aut consueti

divinis seu quolibet alio etiam nomine spiri-
tualium expensas, tamen recipiat modera-
tas. Caveat insuper ipse vel quisquam
suorum aliquod munus quodcumque sit, et si sibi
que offeratur presumat recipere, ut non que
sua sunt videatur querere, sed que Iesu Christi.
Quod si fuerit contra presumptum: recipiens male-
dictionem incurrat, atque nihilominus duplum
restituat. Volumus enim in hiis fraudem
quamlibet primitus evitari. Hanc autem visitan-
di formam ab universis et episcopis aliisque
prelatis ordinariis iure suo vel alias recte
visitantibus plene observari precipimus,
salvis super hoc laudabilibus et approbatis reli-
giosorum consuetudinibus et regularibus insti-
tutis. Gregorius X in generali concilio Lugdunensi.

Exigit perversorum audacia ut non simus
sola delictorum prohibitione contenti, sed pe-
nam etiam delinquentibus imponamus. Consti-
tutionem itaque felicis recordationis Innocentii pape IIII predecessoris nostri edi-
tam super non recipiendis in pecunia procurationibus
seu super receptione munerum visitantibus et eorum
familiis interdicta, cuius metas multorum fertur temeri-
tas preterire, volentes inviolabiliter ob-
servari, eam tenendo pene adiectione duximus
innovandam, statuentes ut universi et singuli qui
ob procurationem de iure visitationis debitam
exigere pecuniam seu etiam a volente recipere seu
aliquas ... recipiendo munera seu
visitationis officio non impenso procurationem
in victualibus seu aliquid aliud procura-
tionis occasione violare presumpserint, dupli-
cato quod receperint, ecclesie a qua id receperint
infra mensem reddere teneantur.
Alioquin ex tunc patriarche, archiepiscopi, episcopi

Felicis rec. non obstante constitutione praedicti praedecessoris episcopi et alii praelati pecuniam recipere possunt pro suis procurationibus moderatis facientes in victualibus diebus quibus visitant, ita quod non nisi unam recipiant procurationem sive unum locum visitent sive plura; si unus non sufficiat ad procurationem integram persolvendam.

duplum ipsum ultra praedictum quae restituere p differentes, ingressum sibi ecclesiae noverint interdictum. Inferiores vero ab officio et beneficio noverint se suspensos, quousque duplum huiusmodi gravatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hac dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura.

Felicis recordationis Bonifacius VIII. Gregorius papa X praedecessor noster prohibuit in concilio Lugdunensi, ne aliqui procurationem ratione visitationis debitam exigere pecuniam praesumerent vel in recipere audeant. Verum quia iam experientia nos instruxit ex hoc tam personis visitantibus quam locis et ecclesiis visitatis multa incommoda et dispendia provenire, concedimus ut patriarchae, archiepiscopi, episcopi et alii, quibus ex officio competit visitare, audeant ecclesiarum et locorum visitatorum rectoribus seu personis pecuniam recipere valeant pro suis procurationibus moderatis, facientes in victualibus diebus quibus visitationis officium exercebunt. Adicientes quod non liceat visitanti nisi unam procurationem recipere una die, sive unum locum visitaverit sive plura; et si locus quem visitat ab illo sufficere ad procurationem integram persolvendam, sed cum ceteris sufficere debeat, ut temporalia metiatur a locis praedictis visitatis et praedictis quibus eius spiritualia submittuntur. Ceterum in eiusdem praedecessoris constitutione in suo volumus robore permanere.

Quamvis pedagiorum exactio Idem. Quamvis tam iure canonico quam civili regulariter inhibita sit damnata, statuto tamen ducimus ne ab ecclesiis et personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportere expresso sed id fiat maioris in transgressionis reatum incurrit et offensa contemnentium aggravatur. Cum igitur clerici ecclesiasticaeque personae ac res ipsarum non solum iure humano quinimo et divino a saecularium exactionibus sint immunes, constitutionem felicis recordationis Alexandri papae IIII praedecessoris nostri, quae statuit ecclesias et personas ecclesiasticas ad pedagia et guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel solvendum talia pro rebus suis, quas non causa negotiandi deferunt vel deferri faciunt seu transmittunt, volentes propter multorum insolentiam et abusum penitus ad initio adiuvare[?], adicimus districtius inhibendo, contraria consuetudine quacumque, quae dicenda est corruptela verius, non obstante, ut nec collegium nec universitas, nec alia quaevis singularis persona, cuiuscumque sit dignitatis, conditionis aut status, a praefatis ecclesiis aut personis pro personis ipsis aut rebus praedictis talia exigat vel extorqueat per se vel per alium suo nomine vel alieno, aut eas ad huiusmodi persolutionem compellat. Qui vero contra fecerint, si personae fuerint singulares, excommunicationis; si autem collegium vel universitas civitatis, castri seu loci alterius cuiuscumque, ipsa civitas, castrum vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant, nec ab excommunicationis huiusmodi absolutionem vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenarie restituerint et de transgressione satisfecerint competenter.

Perpetuo Idem. Perpetuo declaramus edicto archiepiscopum posse secundum tenorem constitutionis Innocentii papae IIII praedecessoris nostri super hoc editae suam provinciam visitare, licet non sint eius suffraganei negligentes in visitatione ecclesiarum, ac procurationes a locis recipere visitatis secundum consuetudinem

Perpetuo. archiepiscopus potest visitare et visitationis recipere procurationem quod suffraganei non sunt negligentes, non obstat ei consuetudo [?] visitat de sellis ... solvere.

Quamvis. pedagiorum nec collegium nec civitas nec aliqua singularis persona possunt exigere pedagia a clericis vel de eorum rebus, et si fecerint civitas vel collegium est interdictum et singularis persona est excommunicata.

Si ecclesiam pollui contigerit sanguine vel semine, si cimiterium sit contiguum pollutum est, secus si est remotum. Et si cimiterium polluatur non propter hoc polluitur ecclesia, ne minus dignum maius ad accessorium principale trahere videatur. Item polluto uno cimiterio contiguo alii non polluitur contiguum.

si quod forsan ab ipsis suffraganeis vel ab
aliis allegetur privilegium contraria non obstante.
¶ Potest etiam archiepiscopus dum visitat confes-
siones subditorum suffraganeorum audire, ac ab-
solvere confitentes, et ipsis penitentias iniungere salu-
tares. Bonifacius VIII. De consecratione ecclesie vel
altaris.

Si ecclesiam pollui sanguinis aut
seminis effusione contigerit: ipsius cimiterium
si contiguum sit eidem: censetur esse pollutum, sim-
iliterque reconciliandum fuerit: non debet in eo aliquis se-
peliri. Secus si remotum fuerit ab eadem. ¶ Ipso
sic quoque in casu consilio sententiamus, vel intelligimus polluto
cimiterio, cuiuslibet ecclesie contiguo debeat ecclesia
reputari polluta, ne minus dignum maius
ad accessorium principale ad se trahere videa-
tur. ¶ Si non unum sed plura cimiteria esse noscantur
que quamvis sibi contigua pariete tamen medio se-
iunguntur: si uno violato eorum alio aliorumve
de uno ad aliud per portam immediate transeatur
accessus: non propter hoc reputabuntur violata. Boni-
facius VIII. De reliquiis et veneratione sanctorum.

Gloriosus deus in sanctis suis et in maiesta-
te mirabilis cuius ineffabilis altitudo providentie
nullis inclusa limitibus nullis terminis comprehensa
recti censura iudicii celestia pariter et terrena
disponit et sic artifex eius mirifice magnificat
alios de cetero honoribus et celestis efficiat be-
atitudinis possessores, illos tamen ut dignius digna
rependat preclaris attollit insigniis digni-
tatis et premiorum ubiori retribuit prout cernit
quos digniores agnoscat et comprobat ingentiori
excellentia meritorum. Sic et alma mater eccle-
sia sacra vestigia prosequens exemplo duc-
ta laudabili licet universos in regnis celes-
tibus constitutos studiis honorare sollicitis
et honoris efficere pro eorum non desistat.
Gloriosissimos tamen sane fidei principes ac
hastas dei electos invictos seu victores lingua
una mundi intelligit et redemptoris apostolos
numero duodenario comprehensos qui invictis
pene pro Christo certaminibus suo proprio sanguine
plantaverunt ipsam erigendo sublimiter et dis-
ciplinis salutis dirigendo reverentissimos
et patres utique clarissimos quatuor eu-
angelistas dum per quos diligentissima studia
eidem ecclesie sacra evangelia conscripserunt egre-
gios quoque ipsius doctores ecclesie beatos Gregorium
qui meritis inclitis sedis apostolice curam gessit
Augustinum et Ambrosium venerandos antisti-
tes ac Geronimum sacerdotii preditum titulo exi-
mios confessores summis attollere vocibus
laudibus propterea precipuis et specialibus disponit
honoribus venerari. Sunt hi quippe doctores pre-
lucida et salutaria documenta predictam
illustrarunt ecclesiam decorarunt virtutibus et mo-
ribus informarunt. Sed per ipsos preterea cum lumino-
sa ardentesque lucernas super candelabrum in
domo domini positas errorum tenebras prefu-
gantis totius corporis ecclesie tanquam sidus irradiat
matutinum eorum et fecunda facundia celes-
tis irrigui gratia influente scripturarum enig-
mata reserat solvit nodos obscura di-
lucidat dubiaque declarat sed profundis quoque ac
decoris illorum sermonibus ampla ipsius ecclesie
fabrica velud gemmis vernantibus rutilat
et verborum elegantia singulari gloriosius sublimata
coruscat. Sed predictorum causa precta presentia decre-
tis sedis que actibus intenta salubribus et opibus
exposita pietatis liberter et solerter ex-
equatur quod sit dei permissa sollicite dignique

Gloriosus. Apostolorum evangelistarum et doctorum, Gregorii, Augustini,
Ambrosii et Ieronimi festivitates sunt duplices

confitentes et debita [illegible] perlustrans
ad divini nominis honorem et gloriam exalta-
tionem catholicae fidei salutemque fidelium
merito censuit dicere providit apostolis evan-
gelistas et confessores eorum in universali
ecclesia honorifice pretiosis xeniis attollen-
tes ut ab ea tanto propensius honorari se
sentiant quanto ipsorum praeteritis excellentius illus-
trantur. Nos itaque piis ducti consiliis dig-
nisque studiis excitati, nonnullorum praedeces-
sorum nostrorum Romanorum pontificum qui spiritualis devotio-
nis prosequentes affectum aliquorum festa sanctorum
sub duplici ordinaverunt officio celebranda
imitari sollicite intendentes, sanctorum
apostolorum evangelistarum et confessorum festivita-
tes praecipuas de fratrum nostrorum consilio et assen-
su sub officio duplici per universas orbis ecclesias
volumus statuimus et praecipimus annis sin-
gulis perpetuis futuris temporibus solenniter celebra-
ri. Alex. iiii. De immunitate ecclesiarum et cimite-
riorum et rerum [illegible].

Quia nonnulli habentes
(seculare) temporale dominium vel potius gerentes
officium secularis libertatem et immunitatem ecclesias-
ticam laedere ac minuere tanquam honoris et pri-
vilegii earum invidi moliuntur, expedi-
re per diligentiam et cautelam sedis apostolicae quae curam
habet ecclesiarum omnium et tutelam consultum cautius
et conamina opportunum remedium apparari,
ut ecclesiae ipsae plenitudine iuris sui et liberta-
tis integritate laetentur ac detestabilis ma-
lignorum audacia et insolentia nefaria
temeritatis propulsetur. ¶ Quoniam ut intelleximus
in regno Franciae communiae, sca-
bini, seu consules et alii domini temporales et hi
qui iurisdictionem in ipsis communiis civitatibus

castris et villis temporalem exercent vel quibus in illis
commissa est executio iustitiae saecularis, molesti
sunt nimium ecclesiis saecularibus et religiosis, et inter
cetera nituntur et statuunt, ut vel collectas, tal-
lias et alia huiusmodi exigant ecclesiae praetextu bonorum quae
acquisiverunt tribuant et persolvant vel extra ma-
nus suas ponant huiusmodi acquisita. ¶ Volentes ita-
que super his omnibus prout expedit sollicite pro-
videre, tantisque temeritatis ausibus congruis reme-
diis obviare, auctoritate apostolica praehabita cum fratribus
nostris diligenti deliberatione decernimus ne huius-
modi praefatis communiis, scabinis et his qui in eis
iurisdictionem temporalem obtinent vel iustitiam saecularem
exercent, tallias vel collectas seu exactiones
quascunque ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere vel
exigere ab eisdem pro domibus, praediis vel quibuscunque
possessionibus ab eisdem ecclesiis vel personis ecclesiasticis
legitime hactenus acquisitis vel imposterum acquiren-
dis, sed et si ipsae ecclesiae vel personae vel res huiusmodi sint infra
illorum districtum vel territorium constitutae. ¶ Nec
et liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum
vel alienandum aut extra manum suam ponendum acqui-
sita iam vel quae deinceps acquirent aliquatenus
coarctare. Greg. x. in gen. conc. Lugd.

Decet domum Domini sanctitudo, decet ut cuius in pa-
ce factus est locus, eius cultus sit cum debita veneratione
pacificus. ¶ Sit itaque ad ecclesias humilis et devo-
tus ingressus, sit in eis quieta conversatio, Deo grata,
inspicientibus placida, quae considerantes non solum
instruat, sed et reficiat. Convenientes ibidem
nomen illud quod est super omne nomen, a quo aliud sub caelo
non est datum hominibus in quo salvos fieri credentes
oporteat, nomen videlicet Iesu Christi qui salvum faciet
populum suum a peccatis eorum, exhibitione reveren-
tiae (i. exaltent) specialis attollant, et quod generaliter scribitur

Quia nonnulli. Nota quod aliquis dominus temporalis colligere collectas ab ecclesia pro possessionibus vel rebus acquisitis non debet compellere ecclesias ad alienandum sic acquisita vel acquirenda.

Decet domum domini sanctitudo. Ut sit in fidelibus in silentio reverentia debet cessare in ecclesia universitatum [illegible] publica parlamenta quae possunt offendere [illegible] non sit in negotiationibus fori iudicia [illegible] quae sunt in lite sunt [illegible] sectarium.

Clericis laicos. Statuit quod quicumque prelati ecclesiastici collectas tallias decimam, vicesimam, centesimam vel millesimam seu quamvis quantitatem aliam solvant vel promittant sub adiutorii mutui vel doni nomine vel quovis alio titulo vel colore absque auctoritate sedis apostolice, quod principes qui talia exegerint vel receperint et prestantes huiusmodi consilium auxilium vel favorem sententiam ipso facto excommunicationis, universitates interdicti incurrant, et prelati qui solverint vel promiserint ipso facto excommunicati, ita quod nullus ipsos absolvi valeat absque speciali mandato.

ut in nomine Ihesu omne genu flectatur singuli singulariter in se ipsis implentes precipue dum aguntur missarum sacra misteria gloriosum illud nomen quandocumque recolitur flectant genua cordis sui quod vel capitis inclinatione testentur. Attendantur in ecclesiis et earum cimiteriis precordiis sacra solemnia devotis animis et orationibus insistatur. Nullus in ecclesiis et earum cimiteriis quibus cum pace et quiete vota convenit celebrari seditionem excitet conclamationem moveat impetum vel committat. Cessent in illis universitatum et societatum quarumlibet consilia conciones et publica parlamenta. Cessent vana et multo fortius feda et prophana colloquia. Cessent confabulationes quelibet. Sint postremo quecumque alia que divinum possunt turbare officium aut oculos divine maiestatis offendere ab ipsis prorsus extranea ne ubi peccatorum est venia postulanda ibi peccandi detur occasio aut deprehendantur peccata committi. Cessent in ecclesiis earumque cimiteriis negotiationes et precipue nundinarum ac fori cuiuslibet tumultus omnisque in eis secularium iudiciorum strepitus conquiescat. Nulla inibi causa per laycos criminalis maxime agitetur. Sint loca eadem a laycorum cognitionibus aliena. Ordinarii locorum hec faciant observari sua tamen debita suadente et contra introductam huius canonis auctoritate compescant. Ad hec alios et in ecclesiis ipsis magis assiduos et ad premissa ydoneos deputando. Et nichilominus per censuram ecclesiasticam iudicia secularium ac spiritualium predicte sive in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero premissas sanctiones ausu temerario contempserint preter penam a diocesanis et deputatis ab ipsis divine ultionis et nostre poterit acrimoniam formidare donec suum confessi reatum cum similibus firmato proposito deliberaverint abstinere. Bonifacius VIII.

Clericis laicos infestos oppido tradit antiquitas. quod et presencium experimenta temporum manifeste declarant. dum suis finibus non contenti nituntur in vetitum et ad illicita frena relaxant. nec prudenter attendunt quod sit eis in clericos ecclesiasticasve personas et bona interdicta potestas. ecclesiarum prelatis ecclesiis ecclesiasticisque personis regularibus et secularibus imponunt onera gravia ipsosque talliant et eis collectas imponunt. ab ipsis suorum proventuum vel bonorum dimidiam decimam seu vicesimam vel quamvis aliam porcionem aut quotam exigunt et extorquent. eosque moliuntur multipharie subicere servituti suaeque submittere dicioni. et quod dolentes referimus nonnulli ecclesiarum prelati ecclesiasticeque persone trepidantes ubi trepidandum non est. transitoriam pacem querentes. plus timentes maiestatem temporalem offendere quam eternam. talium abusibus non tam temerarie quam improvide acquiescunt sedis apostolice auctoritate seu licencia non obtenta. Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes de fratrum nostrorum consilio apostolica auctoritate statuimus quod quicumque prelati ecclesiasticeque persone religiose vel seculares quorumcumque ordinum condicionis seu status. collectas vel tallias. decimas. vicesimas. seu centesimas suorum et ecclesiarum proventuum vel bonorum laycis solverint. vel promiserint. vel se soluturos consenserint. aut quamvis aliam quantitatem porcionem aut quotam ipsorum proventuum vel bonorum estimacionis vel valoris ipsorum sub adiutorii mutui subvencionis subsidii vel doni nomine

Quia ut intelleximus. Qui petentes litteras apostolicas vel ad [illegible] ecclesiasticum recurrentes super his que ad idem spectant forum de iure vel de consuetudine impediunt capiendo iudices ecclesiasticos impetrantes vel litigantes vel propinquos ipsorum et res eorum vel ecclesiarum per se vel per alios et qui prestant [illegible] fieri excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto, nec absolvuntur donec satisfecerint iudicantes parti de dampnis et expensis.

seu quivis alio titulo vel quesito colore absque auctoritate sedis eiusdem, necnon imperatores, reges seu principes, duces, comites vel barones, potestates, capitanei, officiales vel rectores, quocumque nomine censeantur, civitatum, castrorum seu quorumcumque locorum constitutorum ubilibet, et quivis alius cuiuscumque preeminentie, conditionis et status, qui talia imposuerint, exegerint vel receperint, aut apud edes sacras deposita ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum ubilibet arrestaverint, saisiverint seu occupare presumpserint, vel arrestari, saisiri aut occupari mandaverint, aut occupata, saisita seu arrestata receperint, necnon omnes qui scienter in predictis dederint auxilium, consilium vel favorem publice vel occulte, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Universitates quoque que in hiis culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto. Prelatis et personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientie et sub depositionis pena districtius inhibentes, ut talibus absque expressa licentia dicte sedis nullatenus acquiescant, quoque pretextu cuiuslibet obligationis, promissionis et confessionis factarum hactenus vel faciendarum in antea, prius quam huiusmodi constitutio, prohibitio seu preceptum ad noticiam ipsorum pervenerit, nihil solvant, nec supradicti seculares quoquomodo recipiant; et si solverint vel predicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. A supradictis autem excommunicationum et interdicti sententiis nullus absolvi valeat, preterquam in mortis articulo, absque sedis apostolice auctoritate et licentia speciali. Cum nostre intentionis existat tam horrendum secularium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire. Non obstantibus quibuscumque privilegiis sub quibuscumque tenoribus, formis seu modis aut verborum conceptione concessis imperatoribus, regibus et aliis supradictis, que contra premissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari. Idem.

Quia ut intelleximus quorundam iustitiariorum, ballivorum, iudicantium secularium ac aliorum dominorum temporalium presumptuosa temeritas sic excrevit, ut intra eorum districtus litteras apostolicas impetrantes vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotiis seu questionibus que de iure aut antiqua consuetudine ad forum ecclesiasticum pertinent obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel apostolicas litteras iustitie complementum, quin potius cives illos recurrere ad iudicium seculare vel a lite cadere seu cessionem desistere compelluntur: Nos iustitiam ministrare et eam sponse nostre nolentes negligere quominus in sua iustitia confovemus, statuimus, ne quis impetrantes litteras nostras vel alias ad forum ecclesiasticum recurrentes super causis que ad idem forum de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium ad desistendum vel in foro seculari de quibus litigandum per eorum iudicium ecclesiasticorum vel impetrantium aut litigantium seu volentium litigare aut propinquiores ipsorum seu res illorum aut ecclesiarum suarum capiendo, molestando aliisve quibuscumque compellat seu compelli faciat vel procuret, nec per se aliosve impediat, quominus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinariis querelantes de causis que, ut premissum est, ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere, nec ad predicta faciendum dent consilium, auxilium vel favorem. Si quis vero contra presumpserit, excommunicationis se

Eos. qui temporale dominium obtinentes et prohibentes non emant uel uendant aut emant libere uel aliud simile fiat cum talia fiant contra libertatem ecclesiasticam uel quod dedit[?] eo ipso [?] excommunicationis sententiam incurrunt.

Epus. per commissionem alii qui faciat iustitiam de aliquo omicidio nec propter hoc est irregularis.

ipō fcō nouit' subiacere ſ acq̄ ñ taz iudi
catis cognitio fuit īpedita ul' iurisdictio ·
usurpata · qͣ ptā q̄ turbata ī pseruac' fu
erit sui iuris de iniuria dāpnis · et expēsis ·
emēdac' · p pertz integre fuit satisfactum
nullatenus absoluatur · Idem ·
Eos q tpale dñium obtinentes suis sb
ditis · ne platis aut · clericis seu psonis eccla
sticis quicq̄ uendant · aut emant · aliquid ab
eisdem · neq; ipsis bladum molant coquant
panē aut alia obsequia p̄stare p̄sumant aliq̄n in
terdicunt ſ cū talia interdictiōe libertatis
ecclesiastice p̄sumantur · eo ipso excōicatiōis
sñie se nouerint subiacere. Boif. viij.

Ne clerici uel monachi secularibus nego
cijs se immisceant

Statutum · fe · re · honorij · pp · iij · p · n · quo decanis · archidiaconis
ppositis · plebanis · cantoribus · et aliis clericis
psonatus habentibus p̄sbris · audire leges · et phisicam inter
dicitur ſ ad eos q parrochiales ecclias obtinēt noscā
tur pie memorie clemētis · pp · iiij · p · n · ues
tigiis inherentes declaratiōe p̄ntis cōstitutiōis
oraclo done decernimus hoc ñ extendi ſ ñ exte
ndi ecclie fuerint plebanie sub se capellas habē
tes, in quibus instituantur clerici perpetui necessariū
tes ab ipsis absq; causa racionabili amouendi. Idem.

Ut periculosa religiosis euagandi ma
teria subtrahatur: districtius inhibe
mus · ne de cetero aliquis quorumcumq; religionum ta
cito ul' expresse · professus in scolis · ul' alibi
tenere habitum religionis sue dimittat ſ nec
accedat ad quevis studia literarum · nisi a suo
prelato cum consilio sui · conventus ul' maioris partis
eiusdem sibi eundi ad studium licentia primitus
sit concessa. Quicumq; autem hoc temerarius

Statutum. prohibens ecclesias habentes non sit plebanie quod alios perpetuos instituunt possunt audire leges uel phisicam.

Ut periculosa. Religiosi professi habitum suum dimittentes nec uel ad studium uadentes sine licentia prelati et cum consilio conuentus uel maioris partis est eo ipso excommunicatus et doctores qui scienter habitu dimisso leges aut phisicam eos legunt.

uiolator extiterit: excommunicationis incurrat sententiam
ipso facto. Doctores quoque scienter magistri
qui religiosos habitu suo dimisso leges ul'
phisicam audientes scienter docere aut in sco
lis suis presumpserint retinere: simili eo
ipso sint sententia innodati. Idem.

Epūs seu quiuis alius platus ul' clericus iur
isdictionem obtinens temporalem: si omicidio
aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdic
tione sua commisso ballivo suo aut alii cu
icumq; iniungat ut super hoc ueritate inquisita
iustitie debitum exequatur ſ irregularis
censeri non debet: si eius ballivus ul' alius contra ma
lefactores ad penam sanguinis processerit. ita
tamen mediante ſ nam licet clericis causas sanguinis
agitare non liceat eas tamen cum iurisdictionem
obtinent temporalem debent et possunt metu irre
gularitatis cessante aliis delegare. Boif.
viij.

Hic incipiunt tituli iiij. libri. De
sponsalibus et matrimonijs.

E sponsalibus puris et certis
etsi consanguinitatis. affini
tatis. frigiditatis. religionis
aut alia quavis de causa sint nulla dum
modo non sint nulla ex defectu consensus ori
tur efficax ad impediendum et dirimendum
sequentia sponsalia ul' matrimonia ſ non
ad precedentia dissoluendum impedimen
tum iustitie publice honestatis ſ et
ille qui sponsalia pure ac determinate cum
aliqua muliere contraxit ſ et postmodum cum ba
poris consanguinea tertio[?] ... ſ exceptor[?] spon
saliorum uigore quibus per publice honesta
tis iustitiam ex secundis sponsalibus sub se
cutam minime derogatur ad matrimonium

Ex sponsalibus. nulla propter consanguinitatem uel affinitatem aut religionem sed in dubio oritur publice honestatis iustitia ad impediendum subsequentia matrimonia secus si sit nulla ex defectu consensus. Item propter predicta sponsalia impeditur precedentia matrimonia. Unde si quis desponsauit duas consanguineas successiue tenetur remanere cum prima et si contraxit cum prima per uerba de futuro et sub condicione et cum secunda pure et de presenti cum secunda remanebit cum sua.

Nec dum inter. Cognatio spiritualis contrahitur inter baptizatum et baptizantem et inter baptizantem et filios suscipien-
tis. Item et autem cognita et inter suscipientem et patrem et
matrem suscepti vel baptizati que dirimit matrimonium iam
contractum. Item ex confirmatione similiter contrahitur cognatio predictis modis
impedit matrimonium et dirimit iam contractum.

contrahendum cum prima remaneat obligatus. Si ille
vero qui sponsalia cum aliqua muliere sub condicione
contraxit, sed si postmodum ante condicionis eventum cum
alia forsitan consanguinea per verba contrahit de pre-
senti: cum hac remanere debebit. Sed cum ex sponsa-
libus condicionalibus ante condicionem extantem sicut
et ex consensu non habentibus vinculis nulla pu-
blice honestatis iusticia oriatur. Hoi. viii.

Si infantes. De desponsatione impuberum.

Si infantes ad minus, vel uno maior septennio,
et alio minor, sponsalia (de facto) contrahunt ipsi, vel paren-
tes pro eis, nisi post cohabitatione eorum mutua,
seu aliter verbo vel facto ipsorum liquido appareat
eosdem in eadem voluntate factos maiores
septennio perdurare, sponsalia huiusmodi que
ab initio nulla erant per lapsum dicti temporis
minime convalescunt, sed et ideo cum sint nulla
tamen defectu consensus publice honestatis iusti-
ciam non inducunt. Item quod si pubes et im-
pubes, sed vel duo impuberes non proximi pubertati
et in quibus etatem malicia non supplebat
per verba contraxerint de presenti sponsalia cum illa
quidem interpretatione tamen fuerint sponsalia
de futuro licet verba consensum exprimentia
de presenti haberent et matrimonium contrahere inten-
derent contrahentes, pervenientium pubertatis in
matrimonium non transeunt de plano sicut nec
matrimonium quod ut matrimonium etate non tenuit
prohibente per lapsum dicti temporis convalescat.
Sed nisi per carnis copulam sit secuta vel aliquem
modum alium de predictis contrahentes eosdem
cum eiusdem perseverantia voluntatis ad pub-
ertatis tempora pervenisse constiterit evidenter
sponsalia tamen de futuro que valiture ut potuerint non
fuerint agebantur publice honestatis iusti-
cia est inducta. Porro ex sponsalibus que
parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque
contrahunt: ipsi filii si expresse consenserint vel taci-
te, ut si presentes fuerint nec contradixerint obligantur.
Et ex eis oritur iusticia publice honestatis. Si
vero filii tempore sponsaliorum absentes et igno-
rantes, eadem sponsalia post scientes rati-
ficaverint tacite vel expresse, sed aliter ex sponsalibus
huiusmodi a parentibus pro filiis nec ipsi filii obligan-
tur nec publice honestatis iusticia inde
surgit. Hoi. viii.

De cognatione spirituali.

Nondum inter baptizatum
et illum qui eum suscipit de baptismo, ac inter
eundem baptizatum et suscipientis filios et uxo-
rem ante susceptionem carnaliter cognitam a leva-
simo? et inter suscipientem, patrem quoque baptiza-
ti et matrem cognationem spiritualem in baptismo contrahi
constat quod cognatio huiusmodi impedit contrahen-
dum et dirimit post contractum. Et eadem quod de suscipiente est
dicta, est et de baptizante censenda. Ex con-
firmatione quoque seu frontis crismatione spiritualis
cognatio eisdem modis contrahitur matrimonia similiter
impediens contrahenda et dirimens post contracta. Preter
Inter alias vero personas quam suscipientes in bap-
tismo vel confirmatione non impedit matrimonium contra-
hendum ac dirimit post contractum decernimus contra consue-
tudine quacumque addicta contracta inter illas ma-
trimonia non obstante. Idem.

Per cathecismum qui precedit baptismum
sacramenti fidei [illegible] et ianua reputatur cognatio
spiritualis contrahitur per quam contrahendum matrimonium impeditur non ex
precessoris n. clementis pp. iii. decretali colligitur
evidenter, dicendo ei quod talis res non contrahendo
matrimonio impedimentum offerret velle videtur
quod affectat, nam quod non sit, si tamen dubium non existat.

per cathecismum impeditur matrimonium contrahendum sed non dirimit iam contractum.

Si infantes. Duo infantes vel unus maior septennio alter minor non possunt sponsalia contrahere nec per huiusmodi sponsalia inducitur publica honestas, nisi forte per cohabitationem seu verbo vel facto eos in eadem voluntate per septennium constiterit perdurasse. Idem est si pubes et impubes vel duo impuberes contrahunt de presenti, quia non valet nec convalescat per lapsum temporis nisi per carnalem copulam vel aliquid aliud appareat consensisse; sponsalia de futuro et inducunt publice honestatis iusticiam. Item inducitur si parentes contrahant pro filiis puberibus vel impuberibus filiis consentientibus tacite vel expresse et inducitur. Et si filii tempore contractus ignoraverunt et postea consenserint et ratificaverint; aliter autem non ratificant non obligantur nec publice honestatis iusticia inde surgit.

Quamvis. Si plures accedant ad baptizandum simul [illegible] cognatio contrahitur inter [illegible] et [illegible] [illegible]. Idem non in confirmatione [illegible] non [illegible] [illegible] in [illegible] excepto cathecismo.

spiritualem autem congregationem minime postea contractum minime separatur. Idem.

Quamvis non plures quam unus vel una mulier accedere debeat ad suscipiendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta, si tamen plures accesserint spiritualis cognatio inter omnes contrahitur, et matrimonia contrahenda impediens, et contracta post dissolvens. De confirmatione idem censetur ad hoc videlicet cum baptismo. Ex collatione vero aliorum sacramentorum cognatio spiritualis nequaquam oritur, que matrimonium impediat vel dissolvat. Bonifacius VIII.

De accusationibus inquisitionibus et denunciationibus. V. lib.

Postquam coram eo qui de eis scire poterat criminibus inquisitor fuerat deputatus et reatum criminum fuisset confessus, frustra confessionem suam criminis punitionis exceptione prout iustitia suadebit eo pretextu impugnare contendit quod super eisdem criminibus non fuerat ante diffamatus vel quod per eundem inquisitorem capitula super quibus de eo volebat inquirere exhibita non fuerunt. Idem.

Sic tamen de eo commissa fuerat simpliciter inquisitio super dictis criminibus facienda processerit de parte, nec reclamante, aut quod ipso sciente et recipiente infamie inquisitione omissa ad veritatem eorundem criminum inquirendam processum fuit, ex eo quod non fuit de infamia primitus inquisitum, ulterius impugnare nequibit. Gregorius X Remensi archiepiscopo et suffraganeis eius.

De hereticis.

Quoniam episcoporum numerus ad degradationem clericorum a canonibus constitutus non potest de facili convenire, concedimus ut per successorem vel alium clericum in sacris ordinibus constitutum, cum pro heresi fuerit seculari curie relinquendus aut perpetuo immurandus, convocatis abbatibus aliisque prelatis et religiosis personis ac litteratis sue diocesis, de quibus expedire viderit, suus solus possit esse de gradu [illegible] vare. Alexander IIII.

Quicumque hereticos, credentes, receptatores, defensores vel fautores eorum scienter presumpserint ecclesiastice tradere sepulture, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententie se noverint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulent et proiciant huiusmodi corpora dampnatorum, et locus ille perpetua careat sepultura. Inhibemus quoque ne cuiquam laice persone liceat publice vel privatim de fide catholica disputare, qui vero contra fecerit excommunicationis laqueo innodetur. Heretici autem credentes, receptatores, defensores et fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium publicum admittantur. Quod si secus actum fuerit decernimus irritum et inane. Ad hoc quecumque iuris ecclesiastici qui ad presens huiusmodi pestilentium per dignitates, personatus et quecumque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti, ex nunc privamus talibus acquisitis, volentes quod tales et habitis careant perpetuo, et si receperint illa scienter, et ad alia vel similia nequaquam imposterum admittantur. Illorum autem filiorum emancipationem quoque parentes post emancipationem et hoc appetunt [illegible] veritatis ad hereticos super facti condicionis sive in iure declinasse nullius volumus esse momenti, velud fraudem de iuribus suis, cum dignum sit ut ipsi tanti auctoritate delic-

Postquam. Confessio criminis coram inquisitore non [illegible] excipere quod diffamatus non fuit super confessis, vel quod capitula exhibita non fuerunt.

Sic tamen. Si inquisitor accusato [illegible] non reclamante ad inquisitionem [illegible] possit infamie inquisitione omissa non potest excipere postea accusatus quod non fuit de infamia inquisitum.

Quoniam. Conceditur quod successor possit degradari a solo episcopo, abbatibus et prelatis et aliis convocatis clericis.

Quicumque. Sepelientes hereticos scienter, credentes, receptatores, defensores vel fautores eorum excommunicati sunt et non absolvuntur nisi prius extumulent, et locus careat perpetua sepultura. Item laicus non debet disputare de fide publice vel privatim. Item heretici receptatores et defensores et filii eorum usque ad secundam generationem nullum ecclesiasticum aut publicum officium possunt habere, et qui ad presens huiusmodi sunt beneficiati sunt eis privati sine spe restitutionis si sciebant ipsos esse hereticos. Sunt privati. Item non valet emancipatio facta ab hereticis. Si procreati tales apparuerint quod ipsi auctoritate delicti eorum filii ipso facto sunt sui iuris.

Filii vel heredes. Si aliquis pater in fine receperit hereticorum consolamentum, filii non debent admitti ad probandum quod pater non erat sane mentis quando recepit, si constiterit contra eum vel si erat diffamatus vel suspectus prius; alioquin admittuntur, sed in dubio ...

In fidei favorem. Admittuntur in testimonium contra hereticos et defensores eorum excommunicati et participes criminis, presertim si alii testes deficiant, et non falsa dicere presumantur.

46

ti filii esse imparentum hereticorum delictis pena-
te. Idem inquisitoribus heretice pravitatis.
Filii vel heredes illorum qui dum in egritu-
dinis lecto decumberent receperunt
hereticorum consolamentum ut ab eis per manus impo-
sitionem consolationem reciperent secundum consuetudi-
nem eorundem, sicque viam fuerunt universe car-
nis ingressi, ad probandum quod ipsi defun-
cti consolationem illam, immo verius desolationem,
non sane mentis affectu susceperint
vel post perditam iam loquelam, cum tamen
moris sit ut dicitur apud eos quod nullum tali
consolentur qui non sit sane mentis et memo-
riam habeat ordinatam, admitti non debent,
sed si dum vivebant diffamati erant de heresi
vel suspecti, aut legitime constiterit quod sane
mentis existentes huiusmodi hereticos receperunt, ali-
oquin admitti poterunt predicti filii vel
heredes ad probandum premissa, sed non tamen per
uxores, filios, familiares vel de suis
aliquos, sed per testes alios fide dignos
et specialiter fidei zelatores. Idem eisdem.
Super eo quod scriptum legitur ecclesia
nulli claudat gremium redeunti,
sequitur hii qui post abiurationem erroris vel post-
quam se coram antistitis examinatione purga-
verint si deprehensi fuerint in abiuratam
heresim recidisse seculari relinquuntur iudicio
sine ulla penitus audientia relinquendi,
secundum scripture huiusmodi videantur sibi invicem
adversari, quod tenendum sit per sedem
apostolicam postulastis. Quesitis itaque inqui-
sitioni vestre de fratrum nostrorum consilio respondemus
quod talis deprehensus etsi ut dictum est sine ul-
la penitus audientia relinquendus sit iudicio

seculari, si tamen postea penituerit et penitentie
signa in eis apparuerint manifesta, ne-
quaquam sunt hiis petita sacramenta penitentie ac eu-
charistie denegenda. Idem eisdem.
In fidei favorem concedimus ut in ne-
gotio inquisitionis heretice pravitatis excommunicati
et participes vel socii criminis ad testimo-
nium admittantur, presertim in probationum
aliarum defectum, contra hereticos, credentes, fau-
tores, receptatores et defensores eorum, si
ex verisimilibus coniecturis et ex numero testium
aut personarum tam deponentium quam eorum contra quos deponitur
qualitate ac aliis circumstantiis sic testi-
ficantes non falsa dicere presumantur. Idem.
Presidentes regimini (Eisdem)
alicuius regni, provincie sive loci,
licet excommunicati vel de facto tamen et non de iure
iurisdictionem, ac eorum officiales, sed ad requi-
sitionem ordinariorum vel delegatorum episcoporum aut
inquisitorum heretice pravitatis non valeant sine
more dispendio vel negotii periculo recursum
haberi ad superiores qui legitime in locis ipsis pos-
sint iustitiam exequi, possunt et debent contra he-
reticos credentes, fautores, receptatores et
defensores eorum iustitiam et suum officium ex-
ercere, sed nec requirentes huiusmodi excommunicatos propter hoc
sententiam excommunicationis incurrunt, sed non tamen presidentibus
prelibatis vel officialibus eorundem propterea in aliis
casibus intelligatur concessum aliquid vel permi-
ssum. Idem eisdem.
Cum contumacia in causa presertim fidei
suspicioni presumptionem adiciat vehementem,
si suspectus de heresi vocatus ad iudicium non de
fide responsurus excommunicationis vinculo pro eo quod
parere subterfugit aut contumaciter se ab-

Presidentes. Alias regimini de facto vel excommunicati possunt de hereticis exercere iustitiam, et requirentes eos non sunt propter talem participationem excommunicati.

Super eo. Heretici relapsi sine audientia condempnantur; sed quia ecclesia non claudit gremium redeunti, si manifeste penituerint non denegentur eis penitentie et eucharistie sacramenta.

Cum contumacia. Si suspectus de heresi vocatus noluerit ad iudicium venire, excommunicatur; et si per annum in obedientia excommunicationem sustinuerit, est ut hereticus condempnandus.

sentiat per vos fuerit innodatus, quam per annum animo sustineat pertinaci, ex tunc velut haereticus condemnetur. Idem eisdem.

Accusatus de haeresi vel suspectus, contra quem de hoc eminens magna et vehemens suspicio orta erat, si haeresim in iudicio abiuravit, et postea committit in ipsa, censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam haeresis crimen probatum non fuerit contra ipsum. Si autem levis et modica suspicio illa fuit, quamquam exinde sit gravius puniendus, non tamen debet in haeresim relapsorum poena puniri. ¶ Eum vero qui in una haeresis specie vel secta commisit, aut in uno fidei articulo seu ecclesiae sacramento erravit, et postmodum haeresim simpliciter vel generaliter abiuravit, si exinde in alia haeresis specie sive secta, aut in alio articulo seu sacramento committat, volumus ut relapsum in haeresim iudicari. ¶ Ille quoque qui post eius lapsum in haeresim ante abiurationem constiterit, vel nunc constat, si post illam haereticos receptet, deducat, visitet seu associet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat seu favorem eis impendat qui excusari non possit, sed et sine [illegible], ut verbis utamur, merito debet iudicari relapsus, cum illum ex approbati a se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse. ¶ Licet vero periuri a testimonio et post poenitentiam repellantur, si tamen hi qui coram inquisitoribus iurantes tam de se quam de aliis super facto haeresis dicere veritatem, eam celando deierent, et postmodum velint corrigere dictum suum contra se ac alios suos complices deponendo, cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis appareant tales non animi levitate aut odii fomite seu corruptione pecuniae, sed zelo fidei orthodoxae dictum suum velle corrigere, ac modo quae prius tacuerant revelare, sed in favorem fidei non aliud obsistat, stari debet tam contra se quam contra reliquos attestationibus eorundem. ¶ Sane cum negotium fidei quod summe privilegiatum existit perturbationes alias non debeat impediri, inquisitores haereticae a sede apostolica deputati de divinationibus seu sortilegiis non haeresim sapientibus manifeste intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos. ¶ De quaestionibus praeterea usurarum motis contra illos quibus restitutionem usurarum in poenam pro haeresis crimine iniungeretur, ac illi se in sua ad hoc facienda iudicio etc. obligaverint, intromittere se non possunt, nec per causas huiusmodi offendiculum negotio fidei praeparetur. ¶ Si vero pro his quae in haeresi receptando vel defendendo haereticos, seu eis favendo, non tamen existentes haereticos, quis commisit sub certa forma suorum inquisitoribus se astrinxerit ad recipiendam ab eis poenitentiam et complendam, sed ea licet iniuncta non tamen peracta decessit, si pro huiusmodi poenitentia onus impositum fuerit pertinens ad salutem in bonis eius temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent haeredes vel alii ad quos eiusmodi bona huiusmodi devenerunt. ¶ Porro si quis pro huiusmodi haereticorum receptatione, defensione seu favore quos ad faciendam poenitentiam quam inquisitores iniungere ipsi vellent bona sua obligavit eisdem, sed antequam iniungeretur ei poenitentia decessit, eius haeredibus non est satisfactio pro crimine iam commisso iniungenda. ¶ In eo vero casu quo haereticus

Accusatus. de haeresi vel suspectus contra quem erat magna et vehemens suspicio, si abiuravit haeresim et postea committit in ipsa, debet censeri relapsus, non autem si ei suspicio prima fuit levis. Item si relapsus iudicatur qui [illegible] in uno articulo vel sacramento et post generaliter abiuravit haeresim, si in uno articulo incidit errore. Item relapsus iudicatur ille de quo constat quod prius fuit haereticus et post abiurationem haereticos receptet vel visitet vel munera eis donet. Item licet quis sit periurus qui veritatem celavit inquisitoribus super haeresi, si apparuerit ipsum ex bono zelo velle dicere veritatem, admittatur. Item inquisitores non debent se intromittere de divinationibus vel sortilegiis non haeresim sapientibus manifeste. Item non debent se intromittere de quaestionibus usurarum licet ipsis poenitentibus [illegible] in poenam haeresis restitutionem iniunxerint earundem. Item si quis non [illegible] receptator eorum decedit non peracta poenitentia, possunt compelli haeredes eius ad complendam poenitentiam de bonis ipsius super hoc obligatis. Si fautores haereticorum obligaverint se ad agendam poenitentiam quae non iniungitur et moriatur antequam iniungatur, non est satisfactio haeredibus iniungenda. Item si sit talis haeresis casus quod haeredes debent [illegible] si accusatus sit morte praeventus et post probatur haeresis, [illegible]. Item clerici possunt capi ab inquisitoribus qui impediunt negotium inquisitionis in [illegible] haereticos vel eorum credentes de [illegible] falsitate vel eorum [illegible] veritate. Item religiosi sunt graviter puniendi qui contra haeresim inventi sunt aliquatenus deliquisse.

Statutum. Si sit aliquod statutum per quod impediatur inquisitio haereticis in aliquo castro vel civitate debent compelli ad mutandum vel ad moderandum ita quod removeatur impedimentum.

47

a successoribus: non deleant ob haeresim sui actoris admitti. Sed non obstante quod actore ipso vivente haec non fuerint inventa, ex post ipsius morte per sententiam declaratam ad occupationem bonorum post mortem etiam eorum nomine proceditur. ¶ Sacerdotes insuper et alii clerici qui negotium inquisitionis instructo eidem haereticos vel eorum credentes de celanda falsitate seu eos in debito liberando inventi fuerint impedire, sed cum non sit dubium ipsos ea facere in favorem haereticae pravitatis, per inquisitores ac talibus competenti possunt poena debita castigari: tam per captionem personarum quam alias, prout culpa exegerit delinquentis. ¶ Religiosi et sunt immunitationis poena vel alia gravius puniendi quam saeculares, si inventi fuerint in haeresi vel consimilibus deliquisse. Urbanus IIII.

Statutum civitatis, castri, villae vel alterius loci per quod negotium inquisitionis haereticae pravitatis directe vel indirecte nec minus libere procedi valeat, contingit impediri vel quomodolibet retardari, nullius existere firmitatis. Et si ipsi potestas civitatis vel loci dominium praestantes, capitaneum consules vel rectores per quem vel per quos eadem civitas seu locus regitur quicunque nunc censeantur ad statutum huiusmodi loci dyocesano vel eius vicario aut inquisitori seu inquisitoribus labis praefatae sine more dispendio exhibendum. Et si tale inventum fuerit revocandum omnino, vel saltem eatenus moderandum quod per illud inquisitionis processus non impediantur vel aliquatenus retardentur poena simili ecclesiastica decernimus compellendos. Clemens IIII.

De inquisitoribus haereticae pravitatis.

Ne aliqua dubitatione sollicitam creantes in dubium revocent an officium inquisitionis haereticae pravitatis sollicitudini vestrae .i. et consimilibus ab apostolica sede commissum expiret per mortem romani pontificis qui commisit, praesenti declaramus edicto ipsum officium non solum quo ad negotia vivente mandatore incepta, sed immo et quo ad integra et non incepta. Et quia plus est quantum ad ea quae tunc nequaquam emiserat in favorem fidei post committentis et obitum perdurare. Idem eisdem.

Ut officium inquisitionis contra haereticos iniunctum vobis iter officium est commissum auctoritate apostolica possitis efficacius adimplere, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus vos ipsi factam provinciam simul vel separatim aut singulatim per ut negotii utilitas suadebit contra haereticos credentes receptatores fautores et defensores eorum, necnon contra infamatos de haeresi vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas, hominum metu divino timori postposito procedatis. ¶ Si quos aliquos ex eis dictis haeretica labe penitus ab iniquitate redire voluerit ad ecclesiae unitatem eis iuxta formam ecclesiae absolutionis beneficium impendatis et iniungatis eisdem quod iniungi talibus consuevit. ¶ Porro sollerter nec simulata conversione redeant fraudulenter et vos immo se ipsos fallentes sub agni specie lupum gerant. ¶ Verum quia tanti gravi crimine cum multa oportet cautela procedi ut in reos sine ullo praeferatur errore dure ac digne severitas ultionis, volumus et mandamus ut in examinatione testium quos recipi super crimine praedicto ipsum contingentibus oportuerit adhibeatis duas religiosas et discretas personas, in quarum praesentia per publicam si commode potest

Ne aliqua. Delegatio inquisitionis haereticae pravitatis non expirat morte mandantis quo ad negotia incepta nec etiam quo ad negotia incipienda.

Ut officium inquisitionis. Per inquisitores procedi in fide pravitatis commissum in negotio inquisitionis et si aliquis reconciliari voluerit qui ab haeresi abiuravit sic providendum admittatur et ne sub specie agni gerat lupum. Item testes contra haereticos sunt recipiendi coram tabellione vel duabus personis religiosis et ad praedicta scriptura tenentur [illegible] tabelliones saeculares. Item [illegible] possunt impedire sermonem inquisitionis. Item [illegible] inquisitores [illegible] possunt [illegible] saeculare aliquid [illegible] possunt [illegible] vel [illegible] fautores [illegible] publicam [illegible] non obtinebunt aliquam firmitatem.

tis tunc potestatis; sive aut per duos viros idoneos
fideles coram te; depositiones testium conscribantur.
¶ Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium
et ad faciendum omnia que in commisso vobis officio
ad scriniarii seu tabellionis officium pertinent
teneri districte precipimus cum pluries fuerint re-
quisiti quoscumque et singulos vestri ordinis fratres qui dudum censen-
tur in seculo tabellionatus officium habuisse ac exercui-
sse noscuntur; sive et illos et quibus iterum tabellionatus
officium tunc presenti negotio fidei fuit ab apostolica
sede commissum et impositum committetur. Concedentes
his fratribus nec non et aliis religiosis quibus similiter
dudum censentur in seculo tabellionatus officium habuisse
et exercuisse quibusvis et clericis secularibus officium per
ipsum habentibus et si iidem fratres religiosi et cleri-
ci se illaqueare ordinibus constituti exercendi libere offi-
cium ipsum quo ad premissa non obstante sta-
tuto aliquo sive canonis vel ordinis quacumque firmitate
vallato munimine potestate; ¶ Compescendo
preterea monitione premissa per censuram ecclesiasti-
cam appellatione postposita predicatores questuarios
vel contingentes per inquisitionis seu fidei negotio congre-
gationes fieri sive alias circa negotio consimilibus ex huiusmodi
impedimentum aliquod afferri a predicationis officio
quod ad negotium nullatenus pertinet; quos interest tamen
caritativa sollicitudine suppliciter petere ac indulgen-
tiam si forte hanc exponere libeat vobis et singulis
vestrum concedimus auctoritate presentium facultatem; ¶ De-
nique ut cuncta premissa plene vobis et singulis
vestrum collationis expedita et inviolabiliter ad-
sit auctoritas. volumus ut ea omnia utiliter
exequamini. si opus fuerit invocato auxilio brachii
secularis. contradictores per censuram ecclesiasticam
appellatione postposita compescendo sive non obstanti-
bus aliquibus privilegiis vel indulgentiis quibuscumque

personis cuiuscumque conditionis dignitatis vel gradus
religionis vel ordinis communitatibus vel univer-
salibus civitatum et locorum specialiter vel generaliter
sub quacumque verborum expressione vel forma a memo-
rata sede concessis vel imposterum concedendis.
sive ex hiis vel aliis privilegiis et indulgen-
tiis nullum vobis in dicte pietatis negotio
ullimodum obstaculum interponi sive et constitutione de
duabus dietis edita in concilio generali.
¶ Statuimus insuper ut potestas capitaneus
sive rector vel consules seu quicumque alii qui
civitatibus presunt vel locis aliis ad presens aut
prefuerint in futurum: ad requisitionem diocesanorum
vel vicariorum suorum seu inquisitorum heretice
pravitatis iurent prestare attente inviolabi-
liter et servare ac facere a suis subditis obser-
vari in toto tempore sui regiminis infra terminos sue
iurisdictioni regimini subiectis constitutiones
contra hereticos credentes receptatores fauto-
res et defensores eorum ipsorumque filios et ne-
potes a sede apostolica promulgatas ac etiam ap-
probatas sive que qui iurare noluerit et ser-
vare ut infamis et tamquam hereticorum fautor
ac de fide suspectus officio et honore sui re-
giminis expellatur sive nec ulterius potestas capi-
taneus consul vel rector habeatur in aliquo aut
deinceps ad aliquam dignitatem vel officium publi-
cum ulterius assumatur sive et quicquid ut potestas bal-
livus consul vel rector fecit nullam obtineat
firmitatem. Bonifacius. viii.
Ut commissi vobis officii debitum utilius
et liberius exequamini sancte memorie In-
nocentii. Alexandri. et Clementis. predecessorum nostrorum vesti-
giis inherentes sive vobis et vestrum singulis commi-
tendi citationes et denuntiationes sententiarum quas

Ut commissi. auctoritate potestatis in questionibus committendi citationes
et denuntiationes sententiarum contentas ... eorum fautores latas quoque
... in virtute obedientie eis papistas que potestas ... presenti
... et ... exhibeant liberis ...
... contra hereticos ... cum diocesanis
potestas mitigandi vel minuendi penas hereticis vel fau-
toribus eorum et puniendi eos ... nisi fuerit ex peccato
ita tamen ut si ... ecclesiasticas per ... citatio
fiat.

Declarat, quod hereticorum maritorum non debent confiscari bona uxorum catholicarum tempore quo sciebant eos hereticos.

inquisitoribus hereticos, credentes, receptatores, de-
fensores et fautores eorum citatis, seu advocan-
di quoque, prout expedierit, peritos quoslibet, ubi
assistant et in defendendis seriis plerant consili-
um opportunum, seu ac eis quod ubi super hiis habi-
turi parcant in virtute obedientie iniungendi, seu con-
vocandi et clerum et populum civitatum, castro-
rum aliorumque locorum, prout ut dicto negotio fidei
viderint expedire, seu etiam contra illos, quos in provincia
in qua ubi inquisitionis officium est commissum
hereticos crimen constiterit commisisse, licet ad ali-
as partes se transferentes duxerint, procedendi,
seu nec non faciendi aliquibus assignari ubi
libros seu quaternos et alia scripta inquisitionis
facte ac processus per quoscunque auctoritate sedis
apostolice vel legatorum eius habita contra hereticos con-
tinentur aliquibus, seu illorum qui venis obedientes
habitis mandatis statim propter heresim in carcere vel
muro reclusi penam una cum prelatis quo-
rum interest iudicium subiciunt, mitigandi vel mutandi cum
viderint expedire, seu privandi perpetuo vel priva-
tos perpetuo nunciandi dignitatibus, personatibus
ac aliis beneficiis ecclesiasticis de dyocesanorum
vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, seu et
officiis publicis ac honoribus quibuscumque consti-
tutos credentes, receptatores et defensores
ipsorum et eorumque filios [illegible] et nepotes ple-
narie concedimus facultatem. Quod autem dio-
cesani in privando tales vel nunciando privatos
beneficiis hiis requirendi seu non forte constaret legi-
time quod ipsos scienter hii prius eadem beneficia
contulisset, seu tunc cum eorum in hiis requirendos non
esse censemus, sed pocius a suo iudice puniendos. Idem.

Contra christianos qui ad ritum iudeorum transeunt

Contra christianos qui ad ritum iudeorum transeunt vel redeunt procedendum est tamquam contra hereticos vel fautores eorum.

vel redierint iudeorum, seu etiam si hii, redeuntes dum
erant infantes, seu aut mortis metu non tamen
absolute, sed conditionaliter coacti baptizati fuerint,
est tamquam contra hereticos si fuerint de hoc confessi, aut
per christianos seu iudeos convicti, seu et sic contra fautores,
receptatores et defensores hereticorum, contra fau-
tores, receptatores et defensores talium proce-
dendum. Idem.

Decrevit felicis recordationis Innocentius papa IIII quod propter he-
resim maritorum uxorum catholicarum dotes non
debeant confiscari, seu quod intelligendum fore decerni-
mus, seu non forte mulieres ipse cum viris matrimonium
contraxissent quos hereticos tunc sciebant. Idem.

Statutum felicis recordationis Innocentii et Alexandri predecessorum nostrorum, ne vi-
delicet heretici, credentes, receptatores, de-
fensores et fautores eorum ipsorumque filii usque ad
secundam generationem ad aliquod beneficium ecclesiasticum seu
publicum officium admittantur, seu quod si secus actum
fuerit sit irritum et inane, seu primum et secundum gradum
per paternam lineam comprehendere declaramus, seu per
maternam vero ad primum duntaxat volumus
hoc extendi. Hoc sane de filiis et nepotibus
hereticorum credentium et aliorum huiusmodi qui tales esse vel
tales et decessisse probantur intelligendum esse vi-
detur, seu non autem illorum quos emendatos esse constite-
rit et re incorporatos ecclesie unitati, seu ac penitentiam
huiusmodi ad mandatum ecclesie penitentias recepisse, seu qui
ipsi vel iam perfecerunt vel huiusmodi prosecutioni eius
insistunt, seu vel parati fuerint ad recipiendas easdem.

Inquisitores heretice pravitatis Idem.
ab apostolica sede vel alio seu aliis quibus deputa-
tum de hoc extitit inquirere contra episcopos nequeunt, aut
eius pretextu procedere contra eos, seu non in literis commis-
sionis apostolice quod hoc possunt continentur expresse. Si
tamen inquisitores ipsi episcopos vel alios superiores

Statutum. Filii non nepotes hereticorum per paternam lineam de sede
dicte et fautores eorum non possunt
habere beneficia ecclesiastica nec et
filii per maternam lineam de secundo gradu
et hoc intelligendum est de illis qui
decesserunt heretici non de hiis qui fuerunt
emendati.

Inquisitores non possunt procedere contra episcopos vel eorum superiores nisi
eis expresse committatur, sed debent quod de eis sciunt sedi apostolice
nunciare.

Porro. Per haec non auctoritas episcopis in quaestione contra haereticos pro commissis [illegible] vel alias [illegible] delegatur in [illegible] eius vel dioecesi [illegible] dioecesanis [illegible] valeat derogari. Item. Ut [illegible] ita quod episcopi possint procedere [illegible] communiter vel specialiter ordinariam habentes ipsis concessam.

praelatorum sciverint vel invenerint circa crimen haeresis commisisse, aut etiam de hoc diffamatos extitisse vel suspectos, id tenebuntur sedi apostolicae intimare. Idem.

Porro per haec quae negotium haereticae pravitatis aliter vel aliquibus ab apostolica sede generaliter et aliquibus specialiter pro certa civitate vel dioecesi delegantur, dioecesanis episcopis quin et ipsi auctoritate ordinaria vel delegata sibi habita in eodem procedere valeant, nolumus derogari.

Verum ut dictum inquisitionis negotium efficacius et melius utrinque procedat, statuimus quod per episcopos ipsos et per inquisitores deputatos eodem inquirere valeat coniunctim vel divisim, ita quod si divisim procedetur, teneatur alter alteri communicare processus, ut per hoc possit melius veritas inveniri; et non liceat inquisitoribus in sedibus praelatorum dioecesanis vel capitulis durante defectione, sed per universis quod simul sententia proferatur, sed in quibus defectione si non convenerint per utroque negotium sufficienter instructum ad sedem apostolicam remittatur.

Sive autem ordinaria sive delegata episcopi potestate procedant, illud in praedicto modo observetur quae inquisitores possunt et debent per universa communia vel per speciales concessiones seu ordinationes sedis apostolicae observare. Idem.

Ut inquisitionis negotium contra haereticam pravitatem ad Dei gloriam et augmentum fidei nostris temporibus prosperetur, leges quasdam per Fridericum olim Romanorum imperatorem tunc in devotione Romanae persistentem ecclesiae promulgatas, quae ad honorem Dei et ecclesiae sanctae honorem promovent et haereticorum exterminium prosequuntur, et statutis canonicis non obsistunt, approbantes et observari volentes, universos saeculi potestates et dominos temporales ac rectores quarumcunque civitatum aliorumque locorum rectores quibuscunque dignitatibus vel officiis aut nominibus censeantur requirimus et monemus, ut sicut reputari cupiunt et haberi fideles, ita pro defensione fidei dioecesanis episcopis et inquisitoribus haereticae pravitatis a sede apostolica deputatis aut in posterum deputandis pareant et intendant in haereticis credentibus fautoribus receptatoribus et defensoribus ipsorum investigandis capiendis ac custodia diligenti cum ab eis fuerint requisiti; et ut praefatas personas pestiferas in potestate seu carcere episcoporum aut inquisitorum praedictorum vel ad locum de quo ipsi vel aliquis ex eis mandaverint infra eorum districtum praecipue vel rectorum districtum ducant vel duci faciant sine mora, ubi per viros catholicos a praefatis episcopis seu inquisitoribus vel eorum aliquo deputatos sub arta et diligenti custodia teneantur, donec eorum negotium per ecclesiae iudicium terminetur. Ut quoque de haeresi a dioecesano episcopo vel inquisitore seu inquisitoribus condemnatos praefati potestates domini temporales seu rectores vel eorum officiales seu nuncii eos relictos statim recipiant, indilate animadversione debita punituros, non obstantibus appellationibus seu proclamationibus praedictorum, neque favore alicuius secundum ordinationem praedictam. Nihilominus quod secundum legem imperialem appellationis beneficium expresse sit haereticis et credentibus ac eorum receptatoribus fautoribus et defensoribus interdictum.

Prohibemus quoque districtius potestatibus dominis temporalibus et rectoribus eorumque officialibus supradictis, ut episcopi de hoc crimine cum mere sit ecclesiasticum quoquo modo cognoscant vel iudicent, sive captos pro eodem crimine absque diocesanorum episcoporum seu inquisitorum aut saltem alterius eorundem licentia vel mandato a carcere liberent, aut executionem pro hoc crimine a dioecesano vel inquisitoribus seu inquisitore iniunctam promptam praestare ad suum spectat officium facere seu ad implere distulerint.

Ut inquisitionis. Statuitur quod fiunt leges contra haereticos contra haereticos vel fautores procedit et quod dominus teneatur eos capere, pro ut dioecesani vel inquisitores declaraverint et quod captos dimittant custodire [illegible] ipsi in [illegible] animadvertant non obstante declaratione quacumque, et quod non cognoscant de crimine [illegible] non in aliquo impediant processum, et [illegible] eos quod si [illegible] sunt [illegible] ipso facto et si [illegible] per annum sustinuerint sunt ut haeretici puniendi.

alias dioecesani

Cum secundum leges civiles bona hereticorum eo ipso quod sunt heretici sunt confiscata, sed executio debet fieri per episcopum vel aliquem habentem potestatem super hoc ut hic, et eciam

Item si necesse sit accusatores et testes de quibus supra patet periculum de ponendo ... publicentur coram aliquibus personis fide dignis quibus iniungetur quod secretum teneant et si revelaverint sint ipso facto excommunicati. Sed ad hoc secretum non potest episcopus obligare inquisitores nec econtra, ita quod per revelacionem non possunt se mutuo excusare. Si vero sit periculum accusatoribus vel testibus debent sicut in causis aliis publicari alia. Vero contra hereticos statuta per ordinariam in aliis vel ... sunt ab ipsis inquisitoribus observanda

aut dioecesani aut inquisitoris iudicium sententiam seu processum directe vel indirecte impedire presumant. ¶ Si quis vero de predictis potestatibus dominis temporalibus rectoribus vel eorum officialibus seu ballivis contra predicta fecerit aut prefato fidei negotio sese dioecesano episcopo vel inquisitoribus impudenter se opponere forte presumpserit vel ipsum aliquatenus impedire, necnon in quolibet casu de impedientibus dederit auxilium consilium vel favorem, excommunicationis se noverit mucrone percussum, quam si per annum animo sustinuerit pertinaci extunc velud hereticus condempnetur. Idem.

Cum secundum leges civiles nefarias nature contrarias et incestas nuptias contrahens contra suarum dominum de ... et mulier humanarum legum transgrediens et ipsarum penalibus sanctionibus non consentientibus raptoris nuptias eligens bona omnia que pelegerit obveniant a raptore ac aliis consortibus rapto ipso iure amittat, decreto quod cautum de fertur infiscari ac in illicitas species transfugiens aut dei nectarium professionem omittens carnem sponsi et dei compleatur hic ipso puniretur et fisco dei et sponsi dictari presentes acquirantur bona hereticorum qui gravius horribilius ac detestabilius quam predicti delinquunt ipso iure de fratrum nostrorum consilio decrevimus confiscata. ¶ Confiscationis tamen huiusmodi executio vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per principes aut alios dominos temporales vel .ggg. p. n. declarationem antequam per episcopum loci vel alium personam ecclesiasticam que super hoc habeat potestatem sententia super eo crimine fuit promulgata. Idem.

Statuta quedam fe. re. Innocentii. Alexandri et cl. p. n. que contra heresticos et addictis declarates decrevimus quod inquisitionis heretice pravi tatis negotium procedi possit simpliciter et de plano et absque advocatorum ac iudiciorum strepitu et figura. ¶ Adicimus tamen quod si accusatoribus vel testibus in causa huiusmodi intervenientibus seu deponentibus propter potentiam personarum contra quas inquiritur videant episcopus vel inquisitores grave periculum imminere si contingat fieri publicationem nominum eorundem, ipsorum nomina non publice sed secreto coram dioecesano episcopo vel eo absente eius vicario quam inquisitores procedunt quam vero procedit episcopus coram inquisitoribus si haberi commode possit copia eorundem ac nominibus suis episcopus seu inquisitores expressit aliquibus aliis personis providis et honestis iuratis peritis quos ad hoc vocari et eis totum processum super quo deliberant et seriose manifestari ac integraliter explicari et de ipsorum consilio ad sententiam vel condempnationem procedi volumus et mandamus. Sic quod non obstante quod ille contra quem huiusmodi deposuerunt nomina eorum non fuerint publicata ad huiusmodi sententiam non ad cognitionem indicias instrumentorum plena fides depositionibus testium eorundem. ¶ Et ut eorundem accusatorum et testium periculis efficacius occurratur et cautius in quesitionis negotio procedatur presentis constitutionis auctoritate permittimus quod episcopus vel inquisitores secretum possunt indicere illis quibus ut premissum est processus huiusmodi explicabunt et in eos si archana consilij seu processus eis sub secreto ab eisdem episcopo vel inquisitoribus patefacta preter ipsorum licentiam aliis patefecerint excommunicationis sententiam quam ex secreti violatione ipso facto incurrant si eis expedire viderint promulgare. Sic tamen quod inquisitores episcopum vel episcopus inquisitores non excludat hac de causa, sed ipsi ex iniuncto ex nunc exequentes ambo sibi invicem secreta oblivienat.

Statutum contra quod in causis questionis negotio procedi potest simpliciter et de plano absque advocatorum strepitu iudicij et figura

disticte precepto ad secretum huiusmodi teneantur.
¶ Cessante vero predicto suppositio accusa
torum et testium nomina prout in aliis fit iudi
ciis publicentur. Actum in huiusmodi omnibus supra
dictis episcopos et inquisitores putavimus et putamus
intendantur habere ne ad accusatores vel testium
nomina supplementa non est securitas predictum im
munitatem super hiis contra constitutiones onerantes
¶ Constitutiones vero ordinationes et mandata alia
predecessorum nostrorum in negotio heretice pravitatis facta
concessa seu etiam ad consulta sententia quae constitutionibus su
pra scriptis super eadem editis pravitate non ob
viant in suo volumus robore permanere. Bonifacius. Dum

Ad succidendos infructuosos palmites etc. Cardinales ... ad penas ... Bonifacius octavus Colupnenses

Ad succidendos infructuosos. De scisma
palmites pestiferos et nocivos confestim. ticis.
qui sicut facta domino de columpna produxit nescimus
entes in semitis iustitiae dirigere gressus suos
ad eam terram tecum et agere penitentiae dignos fructus
licet diutius expectavit. Jacobum videlicet de co
lumpna et petrum nepotem ipsius olim sancte romane
ecclesiae cardinales et filios quondam Johannis de co
lumpna fratris dicti Jacobi et patris petri predicti pos
tes seniores et sequaces eorum in veritate altissimi
exigentes spiritualiter et temporaliter contra eos duximus
procedendum. Consequenter dictis clericis J. et P. et secta
tenentibus in profundum malorum et inobedientibus in su
tilem tunicam domini sancte videlicet ecclesiae scindere et
unitatem et ut gladium acuentibus linguas
suas et proponentibus non tamen in verba blasphema
et scismatica quinimmo insana que in scriptis redac
ta sub sigillis quibus antiquitus erant deposita mit
tebant per urbem et diversa mundi climata testi
nantes exclamantes loquacitate facti diu iam
et maledicere consuetae bone signum et sofisticam
materia disputandi quia veritate non poterant

nec saltem lacerare conviciis presumpserunt quod
dicta licet possemus superiori ascensione convicte
et luce clarioribus rationibus confutare diu
mus eorum latratibus et non dare responsum ut
conticeat eorum rabies a victis sonora prestan
tes in supremo iudicii solio frangerent et prius
veritas per se ipsam veniret in publicam nec
tem utrumque silentium in supplicium eius fore
processum tamen quod prius et alias fecimus successi
vamque diversisque temporibus spirituales et temporales pe
nas et sententias continentes multis. Quorum
quia totum tenorem contentorum presentibus inserere longum
esset ex eis quedam compendiose collata huic
inserimus constitutioni duximus inserenda ad certitu
dinem presentium et memoriam futurorum videlicet
quod ex causis quae rationabiliter nos movere
de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos J.
et P. a cardinalatibus ecclesiae ecclesiae et ab omni commu
latu omni et honore ipsorumque iudicavimus
scismaticos et blasphemos et tanquam hereticos
punientes exclusimus privis eorum a titulibus
capitalibus omnibus beneficiis officiis honoribus
dignitatibus et prelaturis precario pro vantes
costas et redditus inhabiles ad haben
da alia eorum bonis mobilibus et immobilibus
iuribus et iurisdictionibus publicantes. Condem
nantes insuper et posteris dicti Johannis spiritualiter
et temporaliter duximus multipliciter procedendum
eorum bonis et iuribus et publicans et confisca
tis ipsis posteris dicti Johannis per masculinam
et femininam lineam descendentibus indignis pre
tio reddidit ad cardinalatum honorem
et quibus officia beneficia et ministeria in ecclesia me
moratam vel eius curia alibi vero usque ad quar
tam generationem omnes personas perpetuum et

futura; cuiuscumque fuerit eminentie conditionis
dignitatis aut status ecclesiastici vel mundani
ni et si foret sancte romane ecclesie cardinalis et qui
ipsos .J. et .P. vel eorum alterum scienter in re-
bellione et per cardinalibus habuerit et tenuerit ad cardinala-
tum admiserit seu votum eorum aut alicuius
ipsorum suffragium in electione romani pontificis
admiserit aut in pontificem romanum elegit
nominaverit assumpserit vel receperit seu receperit
in hiis vel ad hec auxilium consilium vel favorem ex-
communicationis sententiam durimus innodandum a qua absque expres-
sa licentia romani pontificis non possit absol-
vi nec et per collegium cardinalium apostolice sedis
caterisque privatione dignitatis status et hono-
ris ecclesiastici omnino privamus nominibus tamen qui dictis
.J. et .P. alias et natis dicti Johannis favorem prebu-
erint vel auxilium in rebellione vel scismatice
persistentibus eorundem sententiam innodantes. Hec et alia
per nos facta in predictis nostris processibus et in litteris
nostris bullatis super eis confectis contenta hu-
iusmodi processibus nostris valitura ratificamus confirma-
mus et innovamus caterisque de novo facimus
et de fratrum nostrorum consilio providimus et ut dictorum ma-
litia non inveniat successores et pena transgressio-
nis exemplar retrahat alios ab offensa.
hac in oblivione viventes veniens non vagetur
in eternum constituimus atque decernimus ut et ipsi in-
violabiliter observentur et quod similis excessus
et expresse poenis similibus in posterum puniatur.

Innocentius iiij. in concilio Lugdunensi. De homicidio.

Pro humani redemptione generis de sinus
celorum ad yma mundi descendens et mor-
tem tandem subiens temporalem dei filius Ihesus
Christus ne gregem suum precioso sanguinis glori-
osi redemptum ascensurus post resurrectionem ad
patrem absque pastore desereret ipsius curam beato
Petro apostolo ut sue stabilitate fidei ceteros in
christiana religione firmaret commisit eorumque mentes ad
salutis opera sue accenderet devotionis ardore
commisit. Unde nos etiam apostoli effecti dispone-
te domino licet immeriti successores et ipsius redemp-
toris locum in terris quamquam indigne tenentes circa
gregis eiusdem custodiam sollicitis excitati vi-
giliis et animarum saluti vigilis attentione cogita-
tionis intendentes submovendo noxia et auge-
do profutura delemus ut excusso a nobis negligen-
tie sompno nitique cordis oculis diligentia
sedula vigilantibus animas deo lucrifacere sua nobis
cooperante gratia valeamus. Cum igitur illi qui sic or-
renda inhumanitate detestandaque sevitia
mortem sitiunt aliorum ut ipsos faciant per assassi-
nos occidi non solum corporis sed mortem procurent
et animarum nisi eos exuberans gratia divina preveniat
ut se armis spiritualibus premuniant. ac omnipotens
pacis tribuat a domino ad iusticiam recentisque iu-
dicium extendi. Nos tanto periculo volentes oc-
currere animarum presertim tam nefarios persecutores omnium
mente alacritatis et studio militare fecerit presertim metuens
pene metu his persecutoribus existat presertim personis cum
invicti magnates tales persimi formidantes eo-
rum fuerint securitatem ab eorum de assassinorum
domino impetrare sicque ab eo non absque christiane digni-
tatis obprobrio redimere quodammodo vitam suam.

Sacro approbante concilio statuimus presertim ut quicumque
aliquis princeps prelatus seu alia quevis ecclesiastica
secularisve persona quempiam christianorum per predictos assassi-
nos interfici fecerit presertim vel et mandaverit quamquam
ex hoc mors forsitan non sequatur aut eos recep-
taverit vel defenderit seu occultaverit excommunicationis
et depositionis a dignitate honore ordine officio.

Pro humanum. quecumque ecclesiastica secularis vel persona quempiam christi-
anorum per assassinos receperit acceptaverit seu occul-
taverit est eo ipso excommunicata et a toto populo christiano separata
et alia sententia requiritur contra eum.

Prelati vel clerici qui de maleficiis suis emendam petunt sibi exhiberi ne contra eos talia de cetero presumant protestando expresse quod ad vindictam seu penam sanguinis non intendunt, non irregulares, licet reus per sententiam secularis iudicis occidatur.

et beneficiis careat suis ipso facto et illa libere aliis per illos ad quos eorum collatio pertinet conferantur. Sic etiam autem in suis bonis mundanis omnibus tanquam profane religionis emulus atque profanus proprio pretio diffidatus. et postquam probabilibus constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse nullatenus alia citatione vel temporis seu diffidationis adversus eum sententia requiratur. Bonif.

Prelatis vel clericis quibuscumque qui Bonif. de lesis suis maleficiis querelam penes seculares iudices deponentes petunt emendam de eis fieri competentem, ne contra eos talia de cetero presumant. Protestando expresse quod ad vindictam seu penam sanguinis non intendunt imputari non debet quamvis alias in tali casu de iure debeat pena sanguinis irrogari si iudex mortem vel inferat iustitia exigente. Alioquin si prelati aut clerici propter metum huiusmodi quod iudex ad penam sanguinis possit procedere de suis maleficiis talibus iustitie complementum non auderent dare plerisque materia crescendi consuetudinem et ipsorum bona libere exponerentur depredandi. Idem.

Is qui mandat aliquem verberari licet expresse inhibeat ne occidatur nullatenus vel membro aliquo mutiletur irregularis efficitur si mandatarius fines mandati excedens mutilet vel occidat cum mandando in culpa fuerit et hec evenire posse debuerit cogitare.

Is qui mandat aliquem verberari licet expresse prohibeat ne occidatur vel membro aliquo mutiletur irregularis efficitur si fines mandati excedat ut eum mutilet vel occidat cum mandatio in culpa fuit et hec evenire posse debuerit cogitare.

Greg. x. in gen. conc. Lugd. De usuris.

Usurarum voraginem que animas devorat et facultates exhaurit compescere cupientes constitutionem Lateranensis concilii contra usurarios editam sub divine maledictionis interminatione precipimus inviolabiliter observari. Et quia quo minor feneratoribus aderit fenerandi commoditas eo magis adimetur fenus exercendi libertas, hac generali constitutione sancimus. ut nec collegium nec alia universitas vel singularis persona cuiuscumque sit dignitatis conditionis aut status alienigenas et alios non oriundos de terris ipsorum publice pecuniam fenebrem exercentes aut exercere volentes ad hoc domos in terris suis conducere vel conductas habere aut alias habitare permittat. sed huiusmodi usurarios manifestos .i. tres menses de terris suis expellant, numquam aliquos tales de cetero admissuri. Nemo illis ad fenus exercendum domos locet vel sub alio titulo quocumque concedat. Qui vero contra fecerint si persone fuerint ecclesiastice patriarche, archiepiscopi, episcopi suspensionis, minores vero persone singulares excommunicationis, si autem collegium seu alia universitas interdicti sententiam ipso facto se noverint incursuros. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, extunc terre ipsorum quamdiu in eis iidem usurarii commorantur ecclesiastico subiaceant interdicto. Ceterum si laici fuerint per suos ordinarios ab huiusmodi excessu omni cessante privilegio per censuram ecclesiasticam compellantur. Idem in eodem.

Quamquam usurarii manifesti de usuris quas receperint satisfieri expressa quantitate vel indistincte in ultima voluntate mandaverint, nihilominus tamen eis sepultura ecclesiastica denegetur donec de usuris ipsis fuerit prout patiuntur facultates eorum plenarie satisfactum vel illis quibus facienda est restitutio si presto sint aut aliis qui eis possint acquirere vel eis absentibus loci ordinario vices gerenti sive rectori parochie in qua testator habitat coram aliquibus fide dignis de ipsa parochia quibus quidem ordinario vicario et rectori predicto nomine

Usurarum voraginem statuit ut nullus recipiat nec admittat de terris suis volentes fenerari nec domos eis locent vel conductas habere permittant et infra tres menses eos expellant. Quod si fecerint episcopi et superiores suspendantur, minores excommunicentur ipso facto et interdicantur universitates.

Quamquam. Usurarii manifesti de usuris quas receperint satisfieri expressa quantitate vel indistincte restitui mandaverint non tamen sepeliantur donec de usuris satisfecerint vel de satisfaciendo cautum fuerit loci ordinario vel vicario eius vel curato ita quod certa exprimatur quantitas si sit certa vel moderetur secundum recipientis arbitrium si sit incerta. et si ipse minor est moderetur ad satisfaciendum residui teneatur. Religiosi et alii qui aliter eos recipiunt obligati sunt pene in constitutione promulgate nullus de testamentis usurariorum intersit aut eos ad confessionem admittat vel absolvat nisi de usuris satisfaciant vel caveant prestitit et testamenta aliter ab ipsis facta sunt irrita ipso iure.

cautione huiusmodi coram non liceat presentis constitutionis
carentem recipere ita quod ulli persone actio ac-
quiratur. aut suo publico de ipsius ordinarii
mandato ydoneam de ipsius restitutione fa-
cienda sit captum. ¶ Ceterum si receptarum
usurarum sit quantitas manifesta: illam semper
in captione predicta exprimi volumus: alioquin
aliam recipientis cautionem huius arbitrio mo-
derandam: sed ipse tamen scienter non minorem quam
verisimiliter creditur moderetur: et si secus
fecerit: ad satisfactionem residui teneatur.
¶ Omnes autem religiosos et alios qui mani-
festos usurarios contra presentis sanctionis formam
ad ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepul-
turam: pene in Lateranensi concilio contra usurarios
promulgate statuimus subiacere. ¶ Nullus
manifestorum usurariorum testamentis in-
tersit aut eos ad confessionem admittat. sive
ipsos absolvat. nisi de usuris satisfecerint
vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum
prestent ut premittitur ydoneam cautionem.
¶ Testamenta quoque manifestorum usu-
rariorum aliter facta non valeant. sed sint irri-
ta ipso iure. Greg. x. **De excessibus prela-**
torum et subditorum.

Cum ex eo quod predica-
tores. minores. et religiosi alii men-
dicantes in civitatibus. castris. villis.
aut locis aliis ad habitandum domos vel loca
de novo susceperunt seu olim suscepta
dimittentes se ibidem ad alia transferentes
dubia scandala quandoque proveniant et frequentes
clamores ad sedem apostolicam perferantur.
¶ Nos super hoc providere volentes hoc presenti
prohibemus edicto. ne de cetero aliquis vel
aliquem de predictis quicunque super hoc privile-
giis muniti existant. qui ipsis contra tenorem con-
stitutionis presentis nullatenus volumus suffra-
gari in aliqua civitate. castro. villa. seu loco
quocunque ad habitandum domos vel loca quecunque
de novo recipere. seu acceptata mu-
tare sive ea venditionis. permutationis. dona-
tionis. aut cuiusvis alienationis titulo quomodolibet
in alios transferre presumant. absque se-
dis apostolice licentia speciali plenam et expressam
faciente de prohibitione huiusmodi mentionem: qui si secus egerint:
irritum decernentes. ¶ Per hoc tamen eis qui vitam
duxerint heremiticam seu solitariam eligendam
de maiorum suorum licentia quin cellas. mansiones.
seu habitacula in heremis sive locis ubi non sit ho-
minum habitatio de propinquo possint acquire-
re ac mutare non intelligimus interdictum. In-
nocentius. iiij. **De privilegiis.**

Volentes libertatem quam nonnullis apostolica
sedes privilegio exemptionis indulsit sic
integram observari ut et illam alii non infringant.
et ipsi eius limites non excedant. ¶ Declara-
tione irrefragabili diffinimus quod quantacunque
sic exempti gaudeant libertate. nihilominus tamen ratione
delicti sive contractus aut rei de qua contra ipsos agitur.
rite possunt coram locorum ordinariis conveni-
ri: et illi quoad hoc suam in ipsos iurisdictionem
prout ius exigit exercere. ¶ Nunquid ergo ca-
reant omnino in his commodo libertatis? non utique:
quia nec coram ordinariis ipsis dum tamen sit in
loco exempto commissum delictum vel contractus initus.
aut res litigiosa: nec ubi domicilia habent.
si alibi delinquunt. vel contrahant. aut res ipsa con-
sistat. conveniri possunt aliquatenus super
illis. ¶ Ceterum domiciliorum pretextu locorum dyocesa-
ni si ubi delinquunt. vel contrahunt aut res ipsa

Cum ex eo quod predicatores. prohibetur ut nullus predicator
minor aut aliquis de ordine mendicantium recipiat de no-
vo domum seu mutet seu vendat aut donet sine
licentia se. ap. per hoc tamen non prohibetur heremite solitarii do-
mos recipere seu mutare.

Volentes. Statuitur ut religiosi exempti quantacunque libertate
gaudeant ratione delicti vel rei de qua agitur possunt coram ordinariis
conveniri et nihilominus sunt ibi quia non coram ordinario conveniuntur si
delinquunt seu contrahunt in loco exempto nisi res litigiosa existat
nec possunt conveniri ubi domicilium habent si alibi delinquunt
vel contrahant aut res litigiosa existat nec dioc. monachos exemptos
possunt monachos compellere ratione domicilii ut eis respondeant ubi
deliquerunt etc. vel teneantur eos illic. Item dicendum est de illis quibus
est indultum ne respondeant nisi sub uno iudice. Item si concedatur
aliquibus ne valeant excommunicari interdici vel suspendi per illa cum illo
vel loco ordinarii quia ad predicta non possunt in eos aliquam iurisdictionem
exercere ... non tamen priores vel monachi resi-
dentes in prioratibus subiectis ordinariis.

Abbates quibus concessum est ut possint benedicere populum. vel possunt quando divina officia celebrant in ecclesiis suis ubi tenent pleno iure. alibi non nisi hoc expresse eis apostolico privilegio sit indultum. nec conferre possunt tonsuram nisi monachis suorum monasteriorum. aliis convolantibus ad eadem seu eis subditis in ecclesiis et qui episcopalem iurisdictionem obtineant nisi eis id competat ex plenitudine apostolice sedis.

consistit illi conveniatur remittendi eos ille vel ipsis vel illic sententiam iniungendi habeat aliquis potestatem. salvis nichilominus casibus aliis in quibus eos episcoporum iurisdictioni sub certa canonica proponunt instituta. ¶ Et ad ipsum decernimus circa illos. quibus ut non nisi sub uno certo iudice teneantur de se consentientibus sedis apostolice privilegio est concessum. ¶ In eos autem quibus interdum suspendi vel excommunicari aliqui quod valeant a sede apostolica est indultum sicut sunt religiosi quod plerique ipsorum privilegiis continetur neque quod episcopi vel archiepiscopi. monasteriorum suorum monachos pro nulla causa nullo ve loco interdicere suspendere vel excommunicare presumant. ipsorum ordinarii iurisdictionem suam quantum ad ista ubicumque illi fuerint. penitus exercere non possunt. Nisi forsan episcopi monachi ad monasteriorum suorum prioratus ordinariis eisdem subiectos. ut vel gerant illorum regimen vel in eis tanquam in propriis locorum proprium monachi resideant fuerint destinati. de eis et similibus possint ad eadem monasteria revocari: ac cum illorum quod ipsorum prioratuum monachi reputentur. cum non sit inconveniens aliquem sic ubique locum habere monachi cum unius alicuius sub certo monasterio vel abbate noscitur dependere deceat tamen correctionem prioratuum dicti ordinarii sua iurisdictione suscipere. et quo ad premissa conditionem moram habent illi licite uti possunt. ¶ Idem.

Cum de diversis mundi partibus multi confluant ad sedem apostolicam: que mater est cunctorum ad eam tam ipsorum quam aliorum omnium commoditatem paterna sollicitudine intendentes ut sit eis mora huius fructuosa: providimus quod ibi decetero regatur. et vigeat studium iuris divini et humani canonici videlicet et civilis. unde volumus et statuimus ut studentes in scolis ipsis. penes sedem eandem: talibus privilegiis omnibus libertatibus. et immunitatibus. gaudeant quibus gaudent studentes in scolis ubi generale geritur studium. ac recipiant integre proventus suorum ecclesiasticorum sicut illi. ¶ Alexander iiii.

Abbates quos apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali privilegio insignivit in ecclesiis que ad eos pertinet pleno iure cum in eis divina officia celebrant possunt post missarum sollemnia et vesperas. ac matutinas laudes benedictionem sollempnem super populum elargiri. alibi vero aut publice. aut per vias civitates. castra et villas. populis et plebibus benedictionem facere vel impertiri non valeant nisi hoc eis expresse apostolico privilegio sit concessum: sicut nec eis licet sit aliis quam monasteriorum suorum monachis et que ad illa convolaverint et in eis ecclesiastica: et qui episcopalem iurisdictionem obtinent primam clericalem conferre tonsuram. nisi eis id competat ex pleno prefate sedis indulto. ¶ Idem.

Auctoritate sedis apostolice de fratrum nostrorum consilio statuimus. quod oratoria. vel capellas in locis non exemptis sine dyocesanorum locorum ipsorum licentia. exempti construere non presumant. sed nec in sic constructis. nec tempore interdicti casibus expressis in iure divina vel exceptis in locis non exemptis celebrent. Si vero faciant celebrari divina sed que sicut alia presumpserint: ab hiis per locorum ipsorum ordinarios compescantur. et si qua per hoc exemptorum ipsorum conservatores in eos sententias protulerint: illas penitus revocamus. ¶ Inhibemus autem ne in locis et exemptis. hii ipsi exempti facere audeant.

Cum de diversis mundi partibus ad curiam. Bo. Romana curia tamquam omnium ut sit eis mora fructuosa statuit quod ibi sit studium generale iuris divini et humani canonici et civilis et quod gaudeant privilegiis quibus gaudent residentes in studio generali et redditus suos recipiant sicut illi.

Auctoritate. Sic. prohibet ne exempti in locis non exemptis oratoria construant nec in sic constructis celebrent tempore interdicti nec in locis non exemptis celebrent et si super hoc sit per ordinarios compescantur. et in locis exemptis [illegible] hii non habeant super hoc privilegium speciale. Item videlicet exempti accipere [illegible] homines suos que ad eos pertinet.

sed alia privilegia quecumque singularibus personis concessa ut quod excommunicari vel interdici non possint non extenduntur ad huius-
modi? seu prelatis ordinariorum non sit concessa regibus vel reginis vel eorum filiis vel religiosis favore ordinis vel locorum

sum super huiusmodi licentiam vel privilegium habeant sedis apostolice speciale. ¶ Causas quoque suarum lites proprias suorum hominum liberorum que vel ad ipsos homines pertinent, ipsorumque excepta suo nomine suum ut actores seu ut defensores aliquatenus non assumant. Et si sint ipsis dicti homines censuales, sed et ne

Nequaquam licitum sit eisdem. ¶ Cle. iij.

Ne aliqui de indulgentiis apostolicis confidentes alios fidentius in suo iure molestent et ordinariorum iurisdictionem contempnant penitus et eludant, sed omnes indulgentias et privilegia quibuscumque singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus cuiuscumque sint preeminentie, dignitatis, conditionis aut status, sed quod interdici a quocumque vel excommunicari non possint, sed nec terre nec ecclesie ipsorum ecclesiastico interdicto supponi sub quacumque verborum forma concessit, sed illa que regibus et reginis eorumque filiis, nec non et religiosis quibuscumque non [illegible] tanti. Et ordinum privilegiatorum vel locorum ratione in hoc immutans, huiusmodi concessione duntaxat exceptis; de fratrum nostrorum consilio ad ordinariorum instantias et precibus edicto perpetuo prohibemus exte[n]-

Ut apostolice sedis benignitas. ¶ Cle. iiij.

nitas, que nonnullis abbatibus aliisque prelatis quibus non competit expressa dignitate concessit in decorem suarum ecclesiarum et honorem, quod mitra et aliis pontificalibus uti possint, sed prudenter ne in scandala convertatur, sic tamen quod ipsi privilegiati suorum privilegiorum non sortiantur effectum, et ex maioritate ac decore maiori ornatuum minoritas appareat dignitatum, sed de fratrum nostrorum consilio presenti decreto statuimus, ut abbates et alii quibus mitre usus est ab eadem sede concessus, excepta quidem in provincialibus conciliis et episcopalibus sinodis quibus ex illis eorum interesse tenentur mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamen aureas laminas aut gemmas habentibus uti possint; sed non excepta vero simplicibus et albis et planis utantur. ¶ In aliis vero locis exceptis et non exceptis mitris illis liceat uti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt. De privil.

Cle. v.

Cum persone ecclesiastice tam religiose quam seculares plerumque presumant, que ipsis infamiam pariunt et aliis inferunt lesionem, sed pretextu exemptionis vel libertatis quam asserunt se habere, ordinariorum correctiones et ordinationes subterfugientes ac eorum forum iudicium declinantes. ¶ Nos volentes super hoc de salubri remedio providere, statuimus ut hii qui se asserunt per privilegia seu indulgentias apostolice sedis exemptos, a locorum ordinariis requisiti, huiusmodi privilegia vel indulgentias quibus se dicunt fore munitos, ipsis ordinariis in loco congruo et securo aut aliquibus prudentibus viris omni suspicione carentibus ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminum competentem pro qualitate ipsorum ordinariorum vel delegatorum suorum arbitrio moderandum, iusto impedimento cessante, ostendere ac ad legendum integraliter exhibere, sed nec non de articulis de quibus dubitatio fuerit transumptum tradere teneantur. ¶ Si autem ad fundandam intentionem suam super huiusmodi libertate solummodo prescriptionem canonicam duxerint opponendam, sed eisdem ordinariis vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis de prescriptione huiusmodi fidem debeant facere. ¶ Et si tales privilegio et prescriptione asserant se munitos privilegium quidem

Ut apostolice. abbates exempti in provincialibus conciliis et episcopalibus sinodis quibus interesse debent uti tantummodo mitris aurifrisiatis non tamen laminas aureas vel argenteas aut gemmas habentibus; non exempti utuntur simplicibus et planis; in aliis locis quilibet utentur de privilegiis.

Cum persone. statuitur ut exempti et privilegiati requisiti ab ordinariis teneantur exhibere sua privilegia infra moderatum tempus et articulos de quibus contendunt [illegible] transumptum tradere teneantur; et si dicant se prescripsisse libertatem debent facere de hoc fidem ordinariis vel ab ordinariis delegatis; quod si privilegium privilegium et prescriptionem allegent, privilegium exhibeant, et si privilegium non sufficiat, tunc [illegible] prescriptionem tenentur in possessione libertatis [illegible] et si non exhibeant privilegium sufficiens aut solum privilegium allegent [illegible] allegat ordinarii [illegible] sua [illegible] prescriptio sit probata.

Per exemptionem ecclesie eximuntur ipsi monachi vel canonici clerici et conversi [illegible] obligati eximuntur, et non ecclesie [illegible] parochiani; si eximuntur canonici, clerici non sunt exempti; si [illegible] clerici, canonici sunt exempti, non ecclesia, si non aliud exprimatur.

ipsum exhibeant, ut in primo huius constitutionis articulo superius est expressum; et si privilegium exhibitum ad plenum per se non sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobandam. ¶ Sed tale est saltem, quod causam praestat praescribendi contra praelatos praedictos annorum .xl. praescriptionem pacificam, contrariam probare seu praescriptionis causam probare contendente. Licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur, tamen ex privilegio quod saltem causam praescribendi praestet, sicut dictum est, facultate in libertatis vel exemptionis possessione non violenta, non clandestina, nec precaria [illegible] per tractum decennii [illegible] coram [illegible] scienter non tueantur. ¶ Si vero privilegium per se sit sufficiens, quamvis solo privilegio se defendunt, vel saltem tale quod praescriptioni canonicae causam praestet, cum praescriptione allegant, non exhibuerint, ut est dictum, sed cum de iure communi ordinariorum intentio sit fundata, sua iurisdictione uti possint libere in eosdem, donec de praescriptione canonica, ut praemissum est, fecerint plenam fidem. Idem.

Episcoporum aliorumque praelatorum querelis frequentibus et querelosis clamoribus excitati, praesenti decreto duximus statuendum, inhibendo expresse, ne aliqui saeculares aut regulares, quantacunque exemptionis seu libertatis sedis apostolicae privilegiis, immunitate cuiuslibet ordinis religiosi status vel conditionis exsultent, scienter celebrent vel faciant celebrari divina in civitatibus, castris, villis, seu in ceteris eis aut concedit, seu locis aliis interdictis ab ordinariis suis vel delegatis eorum, vel etiam excommunicatos publice vel interdictos ad divina officia vel ecclesiastica sacramenta vel ecclesiasticam sepulturam admittant; quod si fecerint, praeter alias poenas a iure statutas, ingressum ecclesiae sibi noverint interdictum, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius cuius sententiam contempserint satisfecerint competenter. Idem.

Per exemptionem ecclesiae conventualis ipsa ecclesia et ipsius monachi vel canonici, clerici et conversi professione obligati, non autem eiusdem ecclesiae parochiani, qui parochiae curam habent quod ad ea quae ad curam spectant pertinet, nec ipsi parochiani intelliguntur exempti. ¶ Verum si canonici alicuius ecclesiae eximantur, ipsi soli canonici, non autem ecclesia vel alii eius clerici sunt exempti. ¶ Si autem clerici cuiusvis ecclesiae eximantur, tunc tam canonici quam alii clerici eximuntur, non tamen ecclesia, si non aliud in exemptionis privilegio exprimatur.

Si papa in aliquo privilegio. Idem.

Si papa in aliquo privilegio scripta non sententia [illegible] principaliter super datione vel sententia exemptionis seu libertatis alicuius ecclesiam ad ius et proprietatem romanae ecclesiae pertinere, vel consimilia illa narret, sic non per narrationem huiusmodi exemptio est probata, nec de libertate aliter docetur. ¶ Si autem ecclesiae vel monasterio exemptionis privilegium concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando, cum de ipsius exemptione negotio ageretur, asserat ipsam ecclesiam fore exemptam, aut eam iuris beati Petri existere, seu ad ius et proprietatem romanae ecclesiae vel ad romanam ecclesiam specialiter aut sine medio vel simpliciter pertinere, per hoc plene exempta videtur huiusmodi ecclesia iudicari. ¶ Cum enim verba communia [illegible] per eorum diffusionem ad ecclesiam romanam pertineant, sive ideo alicui concedit ecclesie vel de ea per sententiam iudicetur, ex hoc ipso approbatur exemptio, ex privilegio non autem allata concessio cui concedatur in sententia nullum aliter data subsistit, ecclesia quod fecerit praerogativa cum illa aliquo

Et potest [illegible] ne [illegible] vel faciat celebrari divina [illegible] locis aut ab ordinariis vel [illegible] de iure iudicialiter [illegible] aut excommunicatos publice vel interdictos recipere ad divina officia vel sacramenta vel sepulturam [illegible] ; si faciunt, est ingressus ecclesie interdictus donec satisfaciant ad arbitrium eius cuius sententiam contempserunt.

Si papa [illegible] aliquam ecclesiam [illegible] vel ad Romanam [illegible] pertinere [illegible] principaliter non [illegible] exempta [illegible] sententia [illegible] vel privilegium [illegible] exempta [illegible] vel [illegible] ecclesiam simpliciter pertinere [illegible] privilegium [illegible] exempta [illegible] libertate, seu [illegible] solvit ad [illegible] libertatis [illegible] vel eximuntur [illegible] potestate vel [illegible] ordinarius [illegible] non [illegible] vel [illegible] sibi subiectos [illegible] non sunt exempti [illegible] filios vel [illegible] solvat annuum censum [illegible] privilegii [illegible] seu [illegible] non possunt [illegible] subiugantur [illegible] libertatis solvatis tale [illegible] subiecti [illegible] privilegiorum [illegible] generali.

Ita ut ... accessu sit ... interdicti ianuis clausis excomunicatis et in-
terdictis exclusis submisse celebrare possint. aliude uero etiam si
priuilegiati sit ... si accedit singulari ... non modo ...
diuina celebret eius familiaris ... admittuntur si sic non est ... fa
miliaris collegii seu conuentus in hac familiaritate gaudere ... aliquo
modo ... sub hiis interdicti.

opati celebrant offerant gre spalis.
¶ Et e ite: si priuilegium contineat ul' ipse
pp p modo exprimat sup scriptum q ecce
sit libra. seu q pciat tone ecce liberta
te. ut q i h prerogatiua gaudeat spali
aut si dicat indistincte q ecce rone a
nuum censum soluat ad pcepte ... z
libertatis . sic q ipaz eccaz eximit ab
ordinarij ptate . l' q n audeat illic epi
cathedram collocare . aut impandi seu or
dinatem ... leuissima; facien ... exerce
alicu ptate: ¶ Simile si aliq recipiant
i pp̃os et spales sb ... : censetur excep
ti . so sic si in ppos et spales filios rone
ecce sint suscepti . tales q̃ppe excepta ppea
n exiistu . ¶ Si uo dicatur simpliciter.
q aliq eccia rone ecce annuum censum sol
uat . n ppp h excepta eccia dici d3 ¶ Item
dicimus si ecce aliq cui p priuilegium conceda
tur libertas et clausula de censu annuo p
soluendo sequitur . u si aliqb q ab
alio q a pp seu eius legato excoicari sh
pendi aut i tdict nō possint . ul' aliqd
aliud spale a sede apl'ica sit indultum uel
dicatur q in spales toe ecce filios s
assumpti . et sequitur q ecce toe ad indicatu
libertatis pcepte annuum censum soluat . sh
ei et consimilib casib l3 sit i ecc. priuilegiati
articulis ordinarior iurisdictioni qntu ad
alia sunt sbiecti ¶ Lic3 aut sic diuisos p
uilior qlb ecce ac monasteria eximantur
tenores ad litium materiaz amputandam
duximus desinandos . p h tn aliis exempcio
nu si recipiant seu aliarum libertatum modis
ul' eor effectib nolumus aliquatenus dero

Vrgati . Idem.
Licet ub accessum existat . ut interdicti
tpe ianuis clausis excomunicatis et interdictis
exclusis . uoce sb missa . diuina celebrare
possitis . ad ea tn aliqs et si alibi uer
nimt n sup hec priuilegiati existant: recipe
nulla rone debetis ¶ Cum accedit singulari p
ut tn pmisso tpe interdicti celebrare ualeat.
ul' audire diuina . eius familiares domes
tici ad audiendum cum ea et celebrandum s diui
num offim licite admittuntur ¶ Non sic aut
in familiaritatib alicuius conuentus seu collegii
e censendum . illi . cum n priuilegiati sunt ad
mitti n debent ¶ Hi qs accessum gaudere
n potest is cuius cam seu culpa dolo ul' frau
de fuit snia interdicti plata . seu q ad pptratum
delictum cuius occone lata extitit pbuit

Q consilium auxilium l' fauorem . Idem.
Quoniam epi eorumq superiores se hnt
diuisis ex causis a suis eccliis et dyoc . abse
tare frequenter nec semp possunt commode
ad eccias accedere pmissa celebranda ul'
audienda i tpis sine q eos tnsire n decet;
absq ca rōnabili ullam dies . pnti constone indul
gemus eisdem . ut altare possint hre uiaticum.
et in eo celebrare . ac facere celebrari ubiqz absq
interdicti tnsgressione ut pmittitur celebrare ul'
audire diuina . Gre . x . ingh . cb . lug . Et
Et si pigraciones . i iuriis et damnis datis
qs uulgaris elocutio represalias no
minat . i qb alius p alio pgrauatur tamqz
graues legib . et equitati naturali contrarie cum
li sint constone phibite . ut tn eor phibicio in
ppis ecclasticas tanto amplius timeatur: quo
i ill' spalis inhibetur . eas concedi contra psonas

Q̃ m. epi et eor superiores possunt cum uiatico altari ubique diuina celebrare.

Et si pigraciones . seu represalie sint plures et si concedan
tur ul' fiant contra psonas ecclasticas sunt excom facientes ipso
facto et concedentes si sint singulares p uniuersitas est interdicti.

Romana eccl(esi)a. si as(sit) i(n) uisitat(ione) a(rchi)ep(iscop)o uisitanti uel familie sue ul' iniurias q(ue)s p(er) reg(ionem) suo t(ame)n ... [illegible]
et h(ec) notorie. l(ice)t a(rchi)ep(iscop)o hec puniat' et s(ic) manifestas
offensas i(n) notorias q(ue) ei uisitanti illatas l(ice)t ex hoc
sua iurisd(ictio) n(on) expediat(ur)

p(ro)curationes seu bona ip(s)or(um) fauet q(uo)cu(m)q(ue) gen(er)a-
lit(er) p(re)textu cuiuscumq(ue) (con)suetudinis q(ua)m p(oti)us
reputamus abusu(m) forte (con)cessas ad illas
extendi p(ro)uid(e) decreto districti(us) inhibemus.
Illi aut(em) q(ui) (contra) fecerint ad usus p(ro)p(ri)os castr(um) p(ro)c(ur)-
ationes. seu res p(ro)cessalias (con)tempto inter-
dicto adeas si n(on) p(ro)cul p(ro)c(ur)ationes h(uius)(modi) receperint
a (con)cessione ul' extensionis t(em)p(or)e .j. mensem
supradicte singulares fuerint: s(e)n(tent)ia; exco(mmunicati)onis i(n)currat
s(ed) (uni)uersitates eccl(esi)astico subiaceat i(n)ter-
dicto. Innocencius .iiij. De penis.

Romana eccl(esi)a (et) j. l(ice)t aut(em) teneri a(rchi)ep(iscop)o
sua(m) p(ro)uincia(m) uisitanti eos q(ui) (contra) s(e) l(uel) sue fa-
milie aut aliis q(ue)s p(er) h(uius)(modi) p(ro)catos p(ro)uincia(m) du(m)
gat. (et) s(ic) q(ua)m (con)silium (con)uertat eos q(uo)d uniuersis g(e)n(er)alit(er)
q(ue)s p(ro) illo s(ed) l' aut(em) p(er) p(ro)uincia(m) ip(s)a; sua debita
iurisdictione; intento transmictit inuiciari p(er)
sumit(ur). si hac (contra) sua iniurias i(n)p(ro)d(uc)atur
iurisdicto p(ro)uincia h(uius)(modi) du(m) nos ex(is)tat noto-
ria ip(s)a auc(torita)te puniri. nisi amplius circa
tenere (contra) (con)suetudine (con)p(ro)be(tur) dignoscit(ur).
Sibi (et) (et) metropolitanis aliis in suis
p(ro)uinciis dum sic in ul' iurisdictione: exte(n)dit(ur)
puniendi manifestas (et) notorias offensas
(con)tra eisdem illatas ul' suis. (et) si ex ite i(n)p(ro)di-
ti iurisdictione h(uius)(modi) no(n) (con)tingat illa s(e)c(undu)m n(ost)ra s(pi)r(itu)-
ali (con)cessione facultas. Bonifacius. viij. ep(iscop)o Beti(se)

Degradacio q(ua)lit(er) fieri debeat a ub(i) tua
fraternitas requisiuit sup(er) quo (est) talis sen-
tentia q(uo)d uerbalis degradacio seu deposicio ab
ordinibus ul' gradibus eccl(esi)asticis (est) a suo ep(iscop)o
(et) assistente in degradacione clericor(um) i(n) sac(ris) (con)-
stitutor(um) ordinibus. certo ep(iscop)or(um) numero diffinito
actibus facienda s(ed) q(uo)t(iens) (con)p(ar)i ep(iscop)i s(e)n(tent)ia s(i)n(e)
alior(um) ep(iscop)or(um) p(rese)ncia sufficiat in degradacione

cor(um) q(ui) minores du(m)taxat ordines receperi(n)t.
Actualis u(er)o siue solemnis celestis (et)
milicie militis tenetur clia degradacio
cu(m) ad ea fuit p(ro)cedendu(m): s(ed) fieri n(on) exau-
toritacio eius q(uo)d milicie desuit armatis
cu(m) militaria dicta i(n)t(er) insignia. sicq(ue)
a milicia remotus castris reiact(us) p(ri)uat(us)
(con)sorcio (et) p(ri)uilegio militari Clericus g(ra)d(um)
degradandus uestibus sacris inductus
in manibus h(uius)(modi) libri. uas ul' aliud i(n)stru-
mentu(m) seu ornamentu(m) ad ordine(m) suu(m) (con)p(er)-
tinens ac si deberet in officio suo solemni(ter) mi(ni)s-
trare ad ep(iscop)i p(rese)ncia(m) adducat(ur) s(ed) ei ep(iscop)us pu-
blice singula sicut sic uestes calix liber
seu q(uo)cu(m)q(ue) alia q(ue) illi iuxta more(m) ordina(n)dor(um)
clericor(um) in sua ordinacione ab ep(iscop)o fuerit tra(di)-
ta seu collata singulariter auferat ab i(l)-
lo uestimento seu ornamento q(uo)d dati ul' t(ra)-
diti fuerat ultimo inchoato. (et) descendendo
g(ra)datim s(ed) degradacione (con)tinuet u(s)q(ue) ad p(ri)ma(m)
uestem q(ue) tradit(ur) in collacione to(n)sure Deinde ra-
datur caput illius seu tondeat(ur) ne to(n)sure
seu clericatus uestigium remaneat i(n) eodem.
Poterit aut(em) uti ep(iscop)us in degradacione h(uius)(modi)
u(er)bis aliquibus ad terrorem ul' a posicione. que
in collacione ordinu(m) sunt p(ro)lata s(ed) dicendo pres-
bitero h(uius)(modi) l(uel) similia u(er)ba s(ed) i(n) remaciore plane
te auferimus (et) uestem sacerdotalem s(ed) (et) te
honore sacerdotali p(ri)uamus s(ed) sicq(ue) i(n) remo-
ci(on)e reliquor(um) insignium similibus u(er)bis u-
tet(ur). in ablacione ultimi q(uo)d i(n) collacione ordi-
nu(m) fuit p(ri)mu(m) infra scripto ul' alio simili
m(od)o p(ro)mittere s(ed) sum dicat s(ed) auctoritate dei omnipotentis
p(at)ris (et) filii (et) s(piritu)s s(an)c(t)i ac n(ost)ra t(ibi) auferim(us) h(abi)-
tu(m) clericale (et) deponimus degradamus spoliamus

De g(ra)dac(i)o(n)e (est) dup(lex) u(er)balis (et) actual(is) u(er)balis q(ue) ad (con)s-
titutos i(n) sac(ris) fit ab ep(iscop)o cu(m) xij (et) [illegible] ep(iscop)is. ep(iscop)us n(on)
solus minores clericos p(otes)t u(er)bal' degradare actual' no(n)
fit auferendo singularit(er) ali(que) o(mn)ia q(ue) i(n) ordinibus suscepit
ita q(uo)d i(n)cipiendo a summo p(ri)mo auferat(ur) et o(mn)ia q(ue) i(n) sacer-
docio sunt (et) d(einde) (et) sic descendendo tandem totali(ter) auferat(ur) (et) co-
rona p(ro)fessione capitis.

Quamvis. clerici confessi vel convicti sui de criminibus generaliter possunt ad tempus carceri mancipari

et exilium de omni ordine, beneficio et privilegio
clericali. Idem.
Quamvis ad reorum custodiam non
ad penam carcer specialiter deputatus esse nosca-
tur, nos tamen non improbamus si subiectos tibi clericos
confessos de criminibus, seu convictos, eorum excessi-
bus et personis ceterisque circumstantiis provida de-
liberatione pensatis, in perpetuum vel ad tempus pro-
ut videris expedire carceri mancipes, ad pe-
nitentiam peragendam. Idem.

Ubi ... si ad certam generationem pena imponitur, afficit eos qui non per lineam femininam sed per masculinam descendunt, nisi aliud in iure vel sententia exprimatur.

Utrique alicui in eius filiis seu pos-
teritate usque ad certam generationem pena imponitur
ab homine vel a iure, pena ipsa eos tamen afficit
qui per masculinam, non per femineam lineam descen-
dere dignoscuntur, nisi aliud in iure vel sententia
sit expressum. Idem.
Felicis recordationis Hono. pape IIII.
predecessoris nostri vestigiis inherentes, quisquis deinceps
in detestabile de communi fratrum nostrorum consilio hac im-
perpetuum valitura constitutione sancimus, ut siquis teme-
re in hoc sacrilegii genus irrepserit ut sancte
Romane ecclesie cardinalem hostiliter fuerit insecutus
vel percusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facti
eius, aut fieri mandaverit, vel factum ratum
habuerit, aut consilium dederit vel favorem,
aut postea receptaverit vel defensaverit
scienter eundem, sicut reus criminis lese maies-
tatis perpetuo sit infamis, diffidatus et
omnibus ... sit intestabilis, ut nec
testamenti liberam habeat factionem, nec ad ali-
cuius bona ex testamento vel ab intestato succedat.
Domus eius ab omni successione repellatur publica,
et repulsa confusio maneat ...iciat sue ma-
lignitatis successores, sed fiant hereditates eius, et des-
te, ut non sit qui eas inhabitet, teneatur eversa

Felicis recordationis. Hic ponitur que pena sit persequenti cardinales
percutientes in sequentes vel occidentes et que pena puniuntur potestates
negligentes facere iudicium de talibus occidentibus.

ipsius confiscata in ruinam, ut perpetue notam
infamie perpetua ruina testetur. Nullus ei super repe-
riatur, nullus ei debita reddere, nullus respondere
in iudicio ei teneatur. Sed quecumque in bonis inveniuntur
ipsius fisci vel rei publice dominio applicentur,
sicut ex illis nihil dismittatur impositis, sed perpetuo
adiungatur quodammodo damnetur et sua. Si qua vero
feuda, locationes, officia vel beneficia spiritualia vel
temporalia ab aliquibus ecclesiis obtinuit, sit eis ipso iure
privatus, sicque libere ad ecclesias revertantur, ut earum
rectores de ipsis pro sua voluntate disponant.
¶ Descendentes per patrem filium vel filios, heredes, nepo-
tes vel nepotes per rectam lineam descendentes
beneficiatum seu beneficiatos existentes beneficiis, et si ponti-
ficalem adepti vel adepti fuerint dignitatem,
sint eis ipso iure privati, spe promotionis omnino
sublata, sed nulli preterea talium filiorum atque ne-
potum eorumdem seu descendentium ab eisdem
alicuius aperiatur ianua dignitatis aut ho-
noris ecclesiastici vel mundani et ad alicuius
loci regimen sit ascensus. Sit eis postulandi ne-
gata facultas. Sit notorie iudicatus, in quo-
libet alio officio, ministerio publico iudicium
in iudiciis. Sed eorum assertio omnino quoquomodo non fidei, non credu-
litatis inveniat. Sed ad testimonium prorsus recipi-
antur indigni. Sit eis ad ordines ascensus inhibi-
tus, sic ad beneficium vel officium ecclesiasticum negatus
accessus. Sed et ut magis famosa sit eius infamia,
ad actus legitimos nullus eis pateat aditus; nulla
porta pandatur eisdem super aliquo premissorum omnino per
dispensationis acceptum. ¶ Presenti nostro adici-
mus statuto ut ex insecutione non intercausatione premissa,
sic ex iniectione manuum violenta ipso facto ex-
communicationis sententiam quis incurrat. Sed et eam insecutor quam
alii suspecti tanti mali participes quod divini sua

contumeliam irrogaverint singulis diebus dominicis
et festivis per plateas campanis et candelis accen-
sis per civitatem illius loci et diocesis in quo tantum facinus
fuerit acceptatum. sicut non civitatum et diocesum vi-
cinarum excommunicati publice nuncientur. nec ab alio quam
a Romano pontifice possint absolutionis beneficium
obtinere. nisi duntaxat in mortis articulo constitu-
ti. ¶ Cum autem fuerint absolvendi primo sufficien-
tem et ydoneam caveant quod inferende pene que
parebunt et auxiliante domino penitentiam peragent
iniungendam. ¶ Deinde per civitatem illius loci et dioc.
principales invitatoresque locorum diebus dominicis et so-
lempnitatibus incedant nudi coram populo preter femora-
lia cum lineis et ferulas deferentes in manibus
cum quibus per easdem ecclesias publice fustigentur. Ituri
postmodum ultra mare et ibidem acturi pe-
nitentiam per tres annos ad minus nec exinde post-
modum reversuri absque sedis apostolice licentia speciali.
¶ Nimium enim talis generis detestabilis actionis inolevit.
beneficio absolutionis obtento. indulgeatur eis licen-
cia ut suam et suorum iniuriam prosequantur et de-
bitorum illorum qui contra fuerint dum postmodum acquisi-
tis repetitionem non negetur. ¶ Illud autem non duximus
omittendum. quod si quis fuerit in premissis nullo
consilio vel simplici favore culpabilis: inter
in talem penam mereatur ex culpa ut sententiam que exces-
sus exegit vindicta probat. ¶ Ceterum quia dignum
est non nefandum hoc flagitium ulcionis severitas
amplius extendatur ut et propter enormitatem culpe
plagam morum excedat. nec penis solitis contentus
tamen: statuimus ut ad collaterales filiorum ulterius
ne potestates et preceptores talium possit extendere
penas in ipsi nostra constitucione contentas. et misericordia domini
pontificis prout clementia sua ad ipsos. Suadebitur
¶ Premissis et dignum censuimus annectendum.

Sicut si quisquam aliquem predictorum excessum quod
de clericis vel religiosis nostre familie vel car-
dinalium affici forte presumpsit: pro correctione
pena delicto ita quod vindicta ex equo exces-
sui respondere ad offensa maiorum. colubratam
de inceps manus temerarie formidine
ulcionis. que dei vel nostra seu fratrum nostrorum de-
ricta non cohibet. ¶ Si quis vero per se vel palam
occiderit cardinalem quod absit. vel ceperit causam
mortis. ulterius quod premissa continentur sic in
eum penas ultricis dictionis insurgat. sic rigor
ulcionis insiliat. quod contra vite subsidium mo-
rtis solacium innotet ultrices pene non extre-
mum vindicte specimen non offendisse. ¶ Praeterea quia sela-
tibus preciatibus non ad minimum facultate utun-
tur legibus contra tales. quas ad usus sacrilegos ca-
tholici principes condiderunt sicut quis non lacius regi-
minis potuit esse titulus sicut qui rector securita-
te gaudebit sicut si nostra ecclesia quoniam omnium ecclesiarum
disponente domino caput est et magistra casibus
istis subiciatur. si eius filij spirituales se periculis
exponunt. quin eorum filius. quod fratri zelatores
contumelia tanta non tangeret. et eo fusio tam aspera
non moveret. ¶ Porro si filius est dolebit. si
fidelis mater fratri lesa ledetur. ¶ Nos propter si
princeps senator consul. potestas vel alius dominus.
sive rector. contra presumptores predictos penitus contra
nis tenore: non fecerit observari sicut tam ipse quam
officiales eius infra mensem postquam hec ad
notitiam eorum pervenerit eo ipso sententiam excommu-
nicationis incurrat. ¶ Civitas vero quevis alia
preter urbem quae talia facientibus vel facientibus
seu presumentibus in hiis consilium vel auxilium
dederit aut favorem. vel infra mensem saltem
taliter delinquentes prout tanti facinoris enor-

Romana. Conquestores Remensis suffraganeorum non possunt citare subditos suffraganeorum ecclesie Remensis archiepiscopo. Nec archiepiscopus in concedendo indulgentias modum excedat concilii generalis.

minus exegit et facilius ei assistit non dubitet puniendos, pontificali et superiori sit eo ipso dignitate privatus et nihilominus remaneat in eodem. Innoc. IV. De privilegiis et excessibus privilegiatorum.

Romana ecclesia et infra. Ostendit autem falsitatem Remensis ecclesie, Remensi archiepiscopo seu eius officiales citandi suffraganeorum ipsius ecclesie subditos, quos ipsi conquestores sive rei sive actores nolle patere dixerint, ut super his operam coram ipsis, nequaquam tribuat potestatem super benigna vero ipsorum receptione ac subventione ipsis exhibente facienda possunt cogere suffraganeos et alios episcopos fideles Remensis provincie ac caritative moneri. Concedentibus quoque indulgentiis non excedat Remensis archiepiscopus statutum concilii generalis. Bonif. VIII.

Si episcopus concedit alicui ut eligat confessorem quem voluerit, confessor non potest absolvere in casibus episcopo reservatis, nisi de hoc specialiter concessum fuerit. Nec aliquis potest sibi eligere confessorem nisi de licentia superioris.

Si episcopus suo subdito concessit ut sibi possit idoneum eligere confessorem, si ille quem is elegit in casibus qui eidem episcopo specialiter reservantur nullam habet penitus potestatem: cum in generali concessione illa non veniant, que non esset quis in specie verisimiliter concessurus. Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis preter sui superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere vel ligare. Idem.

Indulgentie que ab uno vel pluribus episcopis concedantur non debent excedere statutum concilii generalis.

Indulgentie que ab uno vel pluribus episcopis in ecclesiarum dedicationibus vel aliis quibuscumque casibus conceduntur, vires non obtinent, si statutum excesserint concilii generalis. Innoc. IV. in Conc. Lugd. De sententia excommunicationis suspensionis et interdicti.

Cum medicinalis sit excommunicatio, non mortalis, disciplinans non eradicans, dummodo tamen is in quem lata fuerit non contemnat: caute provideat iudex ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis est et medentis. Quisquis igitur excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, et causam excommunicationis expresse conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum vero huiusmodi scripture teneatur excommunicato tradere infra mensem post diem sententie, si fuerit requisitus. Super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum vel litteras testimoniales confici sigillo authentico consignatas. Quisquis autem iudicum huius constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu ecclesie et divinis noverit se suspensum. Superior vero ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxans, latorem excommunicato ad expensas et omne interesse condemnet, vel alias puniat animadversione condigna, ut pena docente discant iudices quam grave sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hec eadem in suspensionis et interdicti sententiis volumus observari. Caveant autem ecclesiarum prelati et iudices universi, ne predictam penam suspensionis incurrant, quoniam si contigerit eos sic suspensos divina officia exequi sicut prius, irregularitatem non effugient iuxta canonicas sanctiones: super qua non nisi per summum pontificem poterit dispensari. Idem eodem.

Solet a nonnullis in dubium revocari, an cum aliquis per superiorem absolvi postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullam, sine contradictionis obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi: et an in absolutione huiusmodi is qui se offert in iudicio probaturum se post appellationem legitimam excommunicatum notatum vel intolerabilem errorem in sententia fuisse patenter expressum, sit interim excepto probationis illius articulo evitandus. In prima igitur dubitatione sic statuimus observandum, ut petenti absolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator vel

Cum medicinalis. Qui excommunicat excommunicationem in scriptis proferat, causam expresse conscribat, et si requiratur infra mensem copiam excommunicato faciat. Predictorum violator per mensem ab ingressu ecclesie suspenditur. Superior absque difficultate sententiam relaxabit, violatorem excommunicato ad expensas condempnabit et ad interesse. In sententia suspensionis eadem et interdicti sunt servanda. Si sic suspensi divina celebrant, fiunt irregulares.

Solet a nonnullis. Cum quis dicens sententiam excommunicationis in se latam nullam, a superiore petit absolvi ad cautelam, debet absolvi, nisi proponatur excommunicatio pro manifesta offensa, quod si ita, VIII dies prefigentur, nisi absolvetur nisi prius emendet et caveat vel caveas si offensa dubia proponatur. Iste autem qui se post appellationem legitimam excommunicatum vel intollerabilem errorem fuisse in sententia patenter expressum non admittetur ad agendum in iudiciis, sed ad actum tamen excommunicatus iudicium admittetur.

Statuimus. excommunicatio maior lata in participantes ante admonitionem non valet post admonitionem valet.

adversarius se opponat, non cum excommunicati pro manifesta dicatur offensa: in quo casu tamen vix dies indulgebitur sic dictum. nisi si probaverit quod opponit: non relaxetur sententia, nisi prius sufficientem praestiterit cautionem, vel competentem animo deponendo iuri, si offensa dubia proponatur. ¶ In parte vero ista quae statuimus, sive is qui ad probandum admittitur pendente probationis articulo, in ceteris quae non actor in iudiciis acceptavit: interim evitetur, sed est iudicium vero in officiis, postulationibus et electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur. Idem.

Statuimus ut nullus iudicum participantes cum excommunicatis ab eo in locutione et aliis quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare maiori excommunicatione praesumat, salvis constitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine praesumunt participare damnato. ¶ Quod si ex locutione et aliis quibus participans labitur in minorem excommunicationem fortius induruerit: poterit iudex praemonitione canonica huiusmodi participantes consimili damnare censura. Alias autem in participantes excommunicationis prolata non teneat, et proferentes poenam legitimam poterunt formidare. Idem.

Quia periculosum est episcopis et eorum superioribus, propter executionem pontificalis officii quod frequenter incumbit, ut in aliquo casu interdicti, vel suspensionis incurrant sententiam ipso facto. ¶ Nos deliberatione provida duximus statuendum, ut episcopi et alii superiores praelati nullius constitutionis occasione latae sententiae sive mandati, praedictam incurrant sententiam ullatenus ipso iure, nisi in ipsis de episcopis expressa mentio habeatur.

Romana ecclesia. ij. Ceterum. Idem.

Rescripti suspensionis vel excommunicationis sententias latas ab officialibus archidiaconorum quorumlibet aliis iurisdictionem habentibus suffraganeorum, eorumdem subditis, metropolitanus et eius officiales, omissis ipsis excommunicatoribus, non relaxarent: salva gratia super hoc convenienti dumtaxat sicut habent. ¶ Porro excommunicationis sententiae metropolitani sive eius officialium generaliter promulgatae subiectos eius iurisdictioni archiepiscopi tamen ligant. ¶ Sed nec in sententiam nec in genere pro delictis et offensis praeteritis per praelatos excommunicationum sententias absque competenti monitione praemissa promulgent. et si secus praesumpserint: iniustas noverint esse illas. ¶ Caveant etiam ne tales sententias suis specialiter sive generaliter in aliquos profitentes eius in tenebras si tale quid fecerint, vel etiam praemissis omissis, sub hac forma: si te ille infra tale tempus minime satisfecerit, proferre praesumant. non mora intervenienda satisfactione vel culpa seu offensa praecesserint, quibus merito ad iniungendam satisfactionem huiusmodi et talium prohibenda similia moneantur, aut alia rationabilis causa in ipsis sententiis exprimatur eam subsit. ¶ In universitatem vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum vitare periculum, quod exinde sequi posset, cum nonnumquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri. Sed in illos duntaxat de collegio vel universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur. Idem.

Dilecto filio decano Aurelianensi. ¶ Propterea cum secundum leges omnia iura cuilibet in repellere. cuicumque se defensare permittant, licuit utique ipsi decano si potestatis ballivus cum viris suis manu armata

Romana. Remoti archiepiscopus non potest relaxare sententias officialium archidiaconorum vel suffraganeorum excommunicatoribus irrequisitis. Item sententiae archiepiscopi non ligant immediate subiectos qui in iure sunt. qui generali vel speciali sine monitione canonica proferuntur, fiunt ferri praecepto vel sententiis eius nisi mora vel culpa vel offensa in exhibendo satisfactione praecesserit. Item excommunicatio non profertur in universitatem.

Dilecto. singulis diebus capituli episcopus viris suis simul sponte potest se defendere cum manu spirituali ipsum excommunicatos et cum hoc potestate se tueri.

ini iniuriose spoliare. vel ea violenter occu
pare presumpserit. vel cuius est expulsus: contra illius
violentiam et iniuriam se tueri. et quum adversus
eius nimiam potentiam sufficiens temporalis
defensio sibi forte non occurrat: potuit etiam se
spirituali gladio sui videlicet utendo officio
deffensare. ac decanus propter hoc adversarium spi
ritualia que sunt ecclesie possidentem. et per suo munimine ille
tum. ¶ Postquam cum dictus Balduinus post la
tas in eum et alios excommunicationis sententias sic
ut decano asseritur ipsum instanter extitit
provocando suis ipsis contentus bonis spoli
atum existere: sed et propter hoc postmodum ipse decano
sententiam tulit in eum dicta causa spirituali se mu
nitione deffendens contra illius iniuriam et vio
lentiam: sibi ab eodem ecclesie possessione sententiam.
et in ipsarum contemptum illatam: sed quod cum liceat
cuilibet suo vicino vel proximo pro repel
lenda ab ipsius iniuria suum impartiri au
xilium: sed immo si potest et negligit: videatur
iniuriantem fovere. ac esse particeps eius
culpe. ¶ Liquet profecto ipsi decano proprio
sibimet subvenire subsidio. et suam met
propulsare iniuriam sua propria spirituali deffen
sione tueri: sicque utrumque quodammodo gladium
temporalem et spiritualem alterum videlicet altero adiu
vare. presertim quia hii duo gladii convenie
re exigente necessitate sibi ad invicem
suffragari: sed et in iniuriam alterius subve
nire mutua frequentius extitere. ¶ Idem.

Venerabilibus etc. Ceterum Remen
sis archiepiscopus. vel eius officiales non possunt ex
communicatos ab archidiacono vel aliis subditis
suffraganeorum ipsius archiepiscopi: cum nec excommu
nicantium nec excommunicatorum sit iudices absol
vere: nisi super excommunicatione ante
ab ipsis suffraganeis vel eorum officialibus pos
sunt absolvere si ab ipsis litigantibus ad
eos fuerit provocatum: sed si contra nos pertinet appel
lante ¶ Quamquam ipsarum per archiepiscopum vel eius offitia
les ab excommunicatione sententia lata per reliquos possibiles
se absolvi. vel aliis coram eis de parte adversa
querimoniam sine appellationis interpositione depo
nat: non est in hoc ab ipsis cum non sit suus iudex
audienda ¶ Sed si excommunicatus reperiatur apud
eos de suffraganeo. ut imponatur ei presump
tionem per suo iudicio super iniusta excommunicatione quere
lam: audire utique debent eum. ¶ Secus autem
si conqueratur de ipso. ut relaxetur lata sententia contra
se ab eo pro alio promulgata: sed quum tueri habeat
causam non ad ipsum suffraganeum sed ad eum per quem est
sententia lata spectat ¶ Dictum si suffraganeus
vel eius iudicium pro suorum defensione iurium vel in
in iudicio ex suo pretendens officio. ingressu vide
licet vel simile quod agendo aliquem excommunicet: sed in hoc
convenientibus est ipse suffraganeus coram archiepiscopo
vel eius officiali. quia ipsius interest defendere causam
suam. ¶ Porro archiepiscopi vel eius officialis excommunica
tos a suffraganeis semper antequam audiunt
causam incipiant. in casibus in quibus eis iurisdictio
competit, iuris ordine formam debent absolvere.
utpote si post diffinitivam fuit excommunicationis
sententia promulgata. et ad ipsos fuit appellatum
sed exceptis casibus in quibus iura prohibent post
sententiam appellare ¶ Similiter si suffraganeus
vel eius iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa. vel
pro sui defensione iuris et excommunicatus querimoniam move
at: sed est ille primitus iuris formam circa absol
vendus. nisi suffraganeus probaverit se offensum quia
pro manifesta offensa excommunicationis eum iudicio incurrerit

Venerabilibus. Remensis archiepiscopus non potest absolvere excommunicatos ab officialibus archidiaconorum vel a suffraganeis. nisi ad ipsum fuit appellatum.
Idem si nemo pars appellet sed altera conqueratur non tamen potest absolvere nec audire. secus si conqueratur pars de iniusta excommunicatione episcopi. sed si propter
sperret defectu sententie non potest per simplicem querelam ad archiepiscopum causam deferri. sed si episcopus pro defensione sui iuris vel pro rebus ex officio suo excommuni
cet aliquem tunc convenientibus est coram archiepiscopo quia ipsius est defendere suam causam. Item archiepiscopus iuxta formam ecclesie debet absolvere excommunicatos a suffra
ganeis antequam audiat si per appellationem causa audire competat. Item absolvet subditum suffraganei conquerentem de iniusta excommunicatione nisi
ostendat eum suffraganeus pro manifesta esse excommunicatum. Item absolvetur ab archiepiscopo statim si per suspicionem contumaciam excommunicatus sit. vel si ipse se cap
tivus fuisse dicat vel impedimentum aut advenisse neveniret. sed si contumacia sit manifesta puta quia dixit aliquis quod non veniret non ab
solvetur nisi satisfaciat de expensis et prestita cautione de iudicio sisti. Item absolvetur si est excommunicatus quia non venit ad locum quem dicebat
non esse tutum si offerat se coram archiepiscopo. sed si iudex locum illum securum pronunciet et ipsum quia non venit excommunicet non audi
etur nisi in decennium interlocutoria provocet. sed si quis ex causa iniusta appellet et post excommunicationem constabit de causa potest absolvere superior ad
cautelam. et si certum est sententiam esse iniustam superiore cum adversarium remittat. nisi absolvet prius quam excommunicatus ipsum absolvere maliciose
recuset. sed si certum est quod est ex iure causa tunc statim absolvet non remittet sive dubium an iusta sit vel iniusta statim absolvere potest si
si remittat convenientius agit ubi autem ad superiorem competit cognoscere tenetur absolvere licet iniusta quia non absolvit contra ius communis
licet sit litigatoribus absolvat. Item archiepiscopus potest levare emendas pecuniarias a subditis suffraganeorum in causis in quibus sive iurisdictio
sub sunt. Item non licentiabit tolerabit eunte ex presulis in sententia absolvet excommunicato ad cautelam licet episcopus contradicat. Item absolvitur ad cautelam
volens constare cum post appellationem iniustam excommunicatum licet de iure causa appellationis non constet.

¶ Item est et si quis per plurima contumacia uinculis
quibus tenetur prestito iuramento non compulit excommunicatione
constringatur. qui si sic ligatus competenti cautione
petat ab archiepiscopo se absolui siue qui suffra
ganeus ex suo processit officio. siue qui est ad ipsum
archiepiscopum ante diffinitiuam sententiam appellauit et ab
aduersario compellitur. quod absolutus non sit nec
pati ei debeat iudicium aditus. nisi prius expensas
restituat et de iudicio sisti exhibeat cautionem.
si ipse respondeat quod recte contumax reputa
ri non debet. pro eo quod in uinculis captus uel alio impe
dimento detentus in termino comparere nequiuit. sed
proinde secundum iuris formam esse diffinitam debet absolutionis
impendi. ¶ Secus autem si se contumacem confitetur.
uel aliter de contumacia sua constet. quia forte probatur
in iudicio quod minime comparet. tunc enim cum manifes
ta sit contumacia et manifesta reputetur offensa. non
est ei nisi primo expensas satisfaciat. ac de stando iu
dicio cautione prestita absolutio impendenda.
¶ Et hoc idem est in similibus obseruandum. sicut si aliquis
ad certum locum citetur et ille comparuit ipsum non esse sibi
tutum. sed in iter positum in eum quod non probauit hic
nec compulit sententiam excommunicationis promulgeret. sed nam tunc
si excommunicatus ipse ad superiorem appellet et ante omnia
se ab eo petat absolui. aut probare uelit coram
eo locum ipsum non extitisse sibi tutum. et hoc est propter dubio
audiendus. secus cum presumpta tantummodo eius contumacia
uideatur. ¶ Sed si iuter competentialis locum illum
esse ydoneum et securum et ille non compulit. ac ex
inde excommunicatus cum sed ipse postmodum sit hic non pro
latam interlocutoriam in fine decennium prouocatus
nullatenus audiri debet. ¶ Sed si ex causa legi
tima seu probabili quis appellet puta quia locus
non est tutus. et post appellationem hanc excommunicatione ligetur
tur sed ac deinde constet sententia. quod ad ipsum ipsum
ex tali causa extitit prouocatum sed non tamen illico pro
nunciare debet excommunicationis sententiam fore nullam. sed potest
ea ad cautelam iuris formam esse relaxare
¶ Sane si certum est excommunicationis sententiam esse iniustam
uelud cum per manifestum excessum est in aliquem
promulgata. sententia iuste non prelatum sit immo
ta. excommunicatus ad excommunicatorem prius tenetur
debet sed nec debet eum absoluere. non excommunicator requi
situs malitiose ulla absolutionis diffinitam tene
gat exhibere ¶ Sed non constet hanc sententiam esse iniustam.
neque sit remittendus est ad suum excommunicatorem
excommunicatus sed debet sine difficultate aliqua mox
absolui ¶ Nec si dubitetur utrum sit iusta
uel iniusta. sententia non excommunicatori debetur re
laxare iuris formam esse. potest illam sed quis quasi hostis
tus et conueniens agatur. si ei defferat in hoc
casu ¶ Ubi autem sententia constat de excommunicatione
cognoscere. absolutio. seu relaxatio quam ipse fecit
tenet. licet forsan sit iniusta sed quem et si contra iusgu
rgatorie. non tamen contra ius constitutionis absoluit.
¶ Denique a sedibus suffraganeis emen
das peculiarias potest archiepiscopus secundum consuetudines
regionis exigere in casibus in quibus ei licet excommunicationis
uinculo innodare ¶ Potest ergo archiepiscopus diffinitam ab
solutionis iuris formam esse. nimirum imperare ad caute
lam sed utpote si asseritur in excommunicationis sententiam intolla
biles errorem fuisse parentem expressum. id est aliquod
sibi in precepta uel mandata apte in ea contineri. quod
communiter licet in suo genere est preciosum sed uelud si
forte aliquis dicat se a suffraganeo excommu
nicatum fuisse. pro eo quod elemosinam pauperi
tribuebat sed uel quia faciebat aliquid aliud
quod in se bonum est sed aut quia non operabatur id quod
suo actu illicitum est et perniciosum sed et suffraganeus
ipse asserat. quod pro digna et rationabili causa sed uel pro

De eadem. Iudices ecclesiastici debent compellere seculares ut excommunicatos ab aliis actibus legitimis in suis curiis repellant.

observanda et exequenda iniuncta hiis illi prohibu-
isset, vel etiam a iure sententia: tunc a sede ad cautelam
absolvi poterit. Cum sic licet si aliquis appareat se ante
diffinitivam sententiam in iudicio, vel extra post appellationem
ex causa legitima interpositam, vinculo excommunicationis astrictum,
semper a sede predicta, vel de hoc consistit et principaliter incipi-
at de iniquitate cause appellationis cognoscere: ab-
solutionis illi beneficium ad cautelam: iure [illegible]:

Decet ipsum. Alex. iiii.

Decernimus ut iudices seculares per cen-
suram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudicibus ca-
nonica monitione premissa, repellere excommunicatos
ab agendo, postulando, et testificando, in
suis curiis et iudiciis compellantur. Greg. x.

Constitutionem fe. re. Innocentii. Cum gravi. cali.

pape iiii. predecessoris nostri, qua participantes
excommunicatis in participatione, qua solum minorem
excommunicationem incurrunt, monitione canonica non
premissa, maiori excommunicatione ligari decernen-
tes, promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere
fore ad tollendum omne ambiguitatis scrupulum de-
clarantes, decernimus ita demum esse monitionem
canonicam in hoc casu, si aliis de iure servatis eos
qui monentur exprimat nominatim. Statui-
mus etiam ut in monitionibus, quas ut canonice pro-
mulgetur excommunicationis sententia statuimus debere premitti
seu iudices, sive monitionibus tot vicibus, sive una
pro omnibus: observent aliquorum dierum competentia intervalla.
nisi facti necessitas aliter suadeat moderanda. Idem eodem.

Presenti generali declaramus edicto, bene-
ficium relaxationis ad cautelam, quod ad interdicti
sententias in civitates, castra, vel quelibet alia loca, sive
terras aliquas generaliter promulgatas locum aliquatenus
non habere. Idem in eodem.

Quicumque pro eo quod in reges, principes,
seu barones, nobiles, ballivos, vel quoslibet ministros
eorum, aut quoscumque alios excommunicationis, suspensionis, seu in-
terdicti sententia fuerit promulgata licentiam alicui de-
derit occidendi, capiendi, seu alias in personis aut bonis
suis vel suorum gravandi eos, qui tales sententias protulerint,
sive quarum obtentu consimiles prolate sunt vel easdem sententias obser-
vantes, seu talibus excommunicatis communicare nolen-
tes, nisi licentiam ipsam de facto revocaverit, vel
si ad bona capta occasione ipsius licentie si pro-
cessum sit, nisi ablata ipsa fuerint infra viii. dierum spatium
restituta, aut satisfactum pro ipsis impensa: eo ipso
sententiam excommunicationis incurrat. Statuimus, quod sic sententia
innodati: omnes qui ausi fuerint predictam licentiam da-
tam uti vel aliquid premissorum ad quod committenda datam
licentiam prohibemus vel alias committere suo motu. Qui
autem in eadem sententia permanserit duorum mensium spacio:
ex tunc ab ea non possit nisi per sedem apostolicam absolutionis
beneficium obtinere. Bonif. viii.

Si iudex laicus maleficum clericum captum detinuerit
et ie se dicat dicens ad eam ecclesiasticam petat remitti
vel etiam ipsa cum tradi sibi clericum repetat iudice il-
lum insinuante clericum, ac ob hoc mentiretur dubi-
tationis. Hic autem si sit clericus qui repetitur clericus ad iu-
dicem ecclesiasticum super quo de re ecclesiastica et spirituali agitur
vocato tamen iudice seculari vel alio cuius interest cogni-
tio pertinebit. Et si notorium fuerit quod reus
maleficiorum sit clericus qui hic professio gravitate dele-
at statim absque alia cognitione vel fama publica
de hoc extiterit aut reus pro clerico communiter habeatur,
incunctanter et absque cognitione de clericatu ecclesie sit
reddendus. Hoc esse decernimus si reus ipse absque tempore
delicti pro laico publice se non gerens de professione
fuerit in habitu clericali, tonsuram videlicet ac vestes
deferens clericales. Talem decernimus clericum donec constiterit
de contrario reputandum. Sic de illo qui in possessione

Constitutionem participantes cum excommunicato non [illegible] participatione minorem non incurrit excommunicationem nisi [illegible] de [illegible] sententia excommunicationis [illegible] facti necessitas aliud exposcat.

Presenti relaxatio ad cautelam relaxatio non [illegible] locum in interdicto sine terminum.

Quicumque sententiam excommunicationis latam ipso facto qui mandat capi vel occidi iudices ecclesiasticos et excommunicatos vel eorum bona vel eos propter quos sunt late sententie, nisi de integro mandatum revocet et detentos vel bona infra viii. dies restituat. Idem et ceteri sunt qui hoc suo motu fecerunt. Et si per duos menses sustineat, non possunt absolvi nisi per papam.

Si iudex secularis detineat laicum qui se clericum dicat, si sit dubium, debet cognoscere iudex ecclesiasticus, secularis tamen parte non vocata. Sed si sit notorium illum esse clericum aut si gerebat se sic clericum et talis ab aliis habebatur vel fama ipsum clericum diceret vel si de professione et habitu clericali et prius se non gerebat ut laicum in omnibus predictis casibus statim absque alia cognitione est ecclesie reddendus. Sed si pro laico reputabatur et sic se gerebat et de professione et habitu clericali non est reddendus ecclesie nec pro clerico habebitur.

in generalitatis existit, si dicatur ab alio liberari. legalis est actoribus. non probabitur necessario non ipse. sed adversarius astringatur. ¶ Iustum est etiam ut ipse tales quae gestat ex habitu quibus appareat aliud presumatur quod esset eius cuius fecit habitum approbatur. ¶ Existimare namque consueto fallere subs in primi latitudinis falsificatis agnoscitur. sic ac custodes atque quos ... nominant. qui eis infligi solent annotatione signari: maiestatis omnibus et angariam minime non tenetur. ¶ Usque statuit aliquis esse intellectum: in quo ipse deprehendit. tunc divinum decreatur. ¶ Non sic autem volumus observari. si autem deprehensionis pro lapsu prius se gerebat. et pro tali communiter habebatur. quamvis deprehensionis tempore receptus fuerit in habitu clericali sive etiam restitutus non est: quibus fruitur de titulo fecerit clericali. sive autem ... ordinis censebatur per presumptiones que ad usque ipsum orta est ex relatione laycalis habitus precedente. ¶ Cum tamen ... iura quis processu in dubiis peritius ... Hoc.

Statutum. gg. pp. x. fem ad declarandum constitutionis in occultis: quod pro hiis participantibus cum excommunicatis. ea participatione quae solam minorem inducit maiori excommunicatione ligari minime canonica non premissa sub suspensionis et interdicti sententiis quas per hi participantes plectendos ab ordinariis vel delegatis iudicibus promulgantur: precipimus inviolabiliter observari decernentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas. Licet.

Licet excommunicationis sententia post appellationem legitimam promulgata per negligentiam appellantis: appellatione deserta minime convalescat sed excommunicatus tamen nuntiandus vel evitandus et excommunicatus quod post appellationem legitimam excommunicationis sententiam asserit in se latam. si appellationem causam istam esse ad ipsam pro se

quod ab homine vel a iure statutum non fuit. ut debuit prosequitur: lapso tempore ... excommunicatus potuit publice nuntiari sed etiam nec diu in iudiciis aliis: sed etiam et ex iudicialibus evitari. ac a legitimis actibus removeri debebit: quibus post appellationem legitimam excommunicatus fuit vel alias de ipsius sententie tollit nullitatem. Idem.

Si clericos tue iurisdictioni subiectos pro nullos excessu et pro lapsibus capi facias. et eos nec fugiant in carcere: pena debita postea castigandos. inclusos de illis capientes eo solum: licet ... appareat in corrigibus illos non committunt excommunicationem novam sed in hiis non alias ex proposito excedant ipsis. terminus vel iniuria nec sciat deprehendi. ¶ Colliges quod clericos si de proposito iniuria est fatui ... de dic causatis. decrevit non teneas non excessus ... mittis vel alia causa ... eos suasit decernere.

Si sententia interdicti profertur ... Idem.

Statuimus in clericis non intelligentur non aliud sit expressum. in ea interdicti ppls. nec in capitulo sive uno interdicto tempore alio licite admittantur ad divina sed certum cum propter delictum ... vel decedens. Cum civitatis interdicta sive cives eius qui culpabiles non existunt: divina inibi et ipsi propter omnium vel decedens perveniendum incens non eunt interdicti. possunt extra ipsas licite interesse divinis. ¶ Cum ideo alicuius terre populus interdicto noveris sigilantes ex eo potest quod interdictus esse constat: ne sententia existat carcerat: cum divino audiendo et sacramentorum receptio pro ipso vel in iure suis non separat. non debet alicubi casibus ex pressis in iure dumtaxat exceptis: audire divina vel ecclesiastica recipere

Si civitas. castrum. Sacramenta. Idem.

Si autem villa subiaceant ecclesiastico interdicto

Si q̃s. eccã sãguie ul' semie polluta ul' ecc'a excõicatis celebrat inlaus ñ ē lic. q̃ celebrat i eccã i i'dicta irregularis ē i ielegibil ita ñ q̃ ad eligẽdũ cũ aliys admitti ñ debet.

Religiosis. Religiosis p' absolutiõe de i iectiõe manuũ i cl'icũ a d'esse ? cauis i quo debeo ne hoc pt'extu ãbitar euagãdi. Ite et eciam ẽ q̃ ꝑ atur religiosum. i ñ sit ꝑfesso tacite l' expsse.

illoꝝ suburbia ⁊ ꝯtinẽcia edificia eodẽ nõĩe intelligi uolumꝰ in eodẽ ꝑ nã lʒ ꝑdicta interdicatur ad multoꝝ ꝯbitũ euitãdũ: h̃ tñ cau ne uilipendi ualeat sñia icdõĩ ꝑ qͦd fieret si poss; in ipoꝝ suburbijs l' ꝯtinẽtibꝰ edificijs licite celebrari. ũ punis exprẽdit infp̃ rãcõẽʒ fieri lacõẽʒ. ¶ Hoc q̃ sillũ: si sit eccã intdcõ subiecta ꝑ nec i capellã eĩ nec i cimit'io ip'iꝰ extra; ecc'e ꝯtiguus celebrari pot'it ul' i sepeliri. ¶ Eccl'ia si ei ꝯtigua ñ existat. Idem.

Is qui i eccã sanguis aũ semis effu sione polluta: ul' q p'ntibꝰ maiori excõi catiõe notatis scient' celebrare ꝑsumit ꝑlʒ sit ad ꝯ ꝑtinitate h̃i puniendꝰ: irregla ritatis tñ eũ h̃ ñ sit expssũ; i iur' laq̃ũ ñ icurrit. ¶ Is ũo q sciet' in loco celebt' supposito intdcõ: ñ sit h̃ ꝑuilegiatꝰ exustat aũ a iur' sit ꝯcessũ; etc; irregularitatẽ icurrit ꝑ a q̃ negt' ꝑ aliũ q̃ ꝑ rõmanũ põ tificẽʒ liberari ꝑt' aceo efficit' ielegibil' q̃ nec ad eligendũ cũ aliys debebit ad

Quoniam i bapt'o. Sinicti. Idem.
Quoniam ⁊ ꝯfirmatiõe. q̃ iidẽ: puis ꝑ lʒ abs lutis. ꝑꝑ more ꝑciosũ reiterari possũt. licite ip'e icdõĩ crismatis unctiõe: posse. l; eccã intdcta existat ꝑ crisma die cene dñi ꝯfici dubiũ ñ existit. Idem.

Is aũ ẽ eccẽ intdcte igisso ꝑ eũ ẽ ꝑ ꝯse q̃s censeat' i ipa diuinoꝝ celebrãdo intdcta: irregularis efficit'. si ꝯ intdcti h̃i diuinis ineã se ingerat in suo agẽs officio sic punis. ¶ Tal' q̃ si h̃ icdõĩ durante decedat: nõ d; i eccã. l' i cimit'io ecc'astico ꝑ ñ penitũit sepeliri. ¶ Sane

sit excõicatio. sic ab officio l' ab igssu ecc'e la ta suspensio aũ ip'iꝰ effectũ ꝑ appellacõẽʒ se quẽtẽʒ minie suspendũtur. Idem.

Religioso q manꝰ uiolentas in cl'icũ secularẽ; ingessit nec h̃ pretextu h̃eat materiã euagãdi. potest ab ep'o eo casu absoluc'õis b'n'ficiũ exhiberi q̃ seculari cl'ico poss; si aliũ cl'icũ ꝑcussit; ¶ Sõnimus aũ eis q relligioꝫ ingrediũt'. relligiõis debeti aũ effectũ ñ pos sit. donec sit tacite ul' expsse ꝯfessꝰ. si q̃s tñ manꝰ uiolentas in eũ iniciat ex cõis a canõe late uinculũ ñ euadat. Idem.

Eos q a sñia canõis ul' h̃oĩs cũ ad il lum a quo al' de iur' fuiant absol uendi nequit ꝑꝑ iminẽtie mortis arti culum aut aliud impedimentũ legitimũ ꝑ ab solõis b'n'ficium h̃ere recursum ad alio ab soluantur ꝑ si cessante postea ꝑiculo ul' impedimito h̃i se illi a q̃ h̃ijs cessãtibꝰ absol ui debebat q̃ cito comode potũit ꝯtempserit ꝑntare mandatũ ip'iꝰ sup' ill'. ꝑ q̃bꝰ ex cõicati fuiant h̃ilt' recepturi ⁊ satisfacturi: ꝑ ũ i iusticia suadebit. decinimꝰ ne sic censure ecc'astice illudat' i eadẽ sñiã recidẽ ip'o iur'.

¶ Statuimꝰ de h̃ijs q̃bꝰ aũ a sede ap'. l' legatis ip'iꝰ absolõis b'n'ficiũ a q̃bꝰ ius seruys ꝯceditur iniũgit' ũ ordinatioꝝ suoꝝ l' alioꝝ q̃ꝫ suscepti pn'iã; ab eisdẽ se ꝯs pectui reprñter psentis. sutias seu h̃ijs q̃b' ꝑꝑ h̃ obligati existũt satisfactiõẽʒ exhibeant cõpetentẽʒ. si h̃ cũ primũ comode potuissẽt nõ curauit adimplere. Idem.

Dum q̃s absq; mãdato manꝰ iniecit in cl'icũ tuo nõĩe uiolẽtas; si h̃ ratum hueris. excõicatiõẽ; lata a canõe icurrerit

Eos qui. a q̃ ꝑ̃ mag ꝑiculũ aut aliud i pedimentum absoluũt' a ordinario de h̃ijs de q̃bꝰ absolui debebãt ap' ul' ab alio supiore. ip'o iur' se recidũt in sñiã si sic facto comode ꝑ tũt se supiori iudici nõ ꝑsentẽt. hoc ē de h̃ijs qui absoluuntur ap' ul' ale gato i ta q̃ satisfaciãt suis ordinariis arbitrium q̃ se a dũt' i eadẽ sñiã; si se ordi nariis nõ ꝑsentẽt.

Quoniam ẽ crisma, ⁊ ꝯfirmatio ⁊ sicut i intdcto ñ ecc'ã iterãdũ.

Is aũ. q' i igssu ecc'e i i'dcti ẽ irregularis si diuina i eccã celebrat sic ipõ ñ talis debet i eccã l' cimit'io sepeliri. Ite sic excõicatio ñ suspẽdit' ꝑ seq̃ntẽ appellatiõẽ sic ñ suspẽsio ab igssu ecc'e ul' ab officio suspẽdit'.

Dũ quis. absq; meo mãdato manꝰ iniicit i cl'icũ meo nõĩe uiolẽtas ⁊ ratũ h̃uero. incido excõi. cũ in malificio ratihabitio mãdato ꝯpet'. q̃d sim eodẽ nõĩe i eccio ñ fuit facta lʒ peccatum ratũ h̃ndo ñ sũ excõicato cũ q̃s ratũ h̃e negat q̃d eius nõĩe nõ est gestum.

incurrit, sed cum ratihabitio reuocato taliter mandato desierat operari. ¶ Qui uero casu tuo nomine non sit factum, tunc licet processerit ratihabitio, non tamen propter hoc excommunicationis illius uinculo innodatur, sed tamen qui ratum habere negat quod suo nomine non est gestum. Idem.

Alma mater ecclesia plerumque, quae nullatenus tolerabiliter admittat et consulte, quae sui latente subiectorum utilitate postmodum consulens ac tolerabilius reuocat in melius siue commutat. ¶ Sane a nonnullis dudum fuit praedecessoribus constitutum, ut in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nullis certis casibus et sacramentis exceptis, diuina celebrarentur officia uel ministrarentur ecclesiastica sacramenta. ¶ Quia uero ex districtione huiusmodi statutorum excreuit indeuotio populi, pullulant haereses et infinita pericula animarum insurgunt, ac ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur: nos, super his habita diligentia, decreuimus quod tempore interdicti ab homine uel a iure prolati, non tantum morientes sed etiam uiuentes, tam sani quam infirmi, ad poenitentiam, quae propter pronitatem et facilitatem hominum ad peccandum summe necessaria est, licite admittantur, sed dum tamen excommunicati non fuerint, sed quos admitti prohibemus. ¶ Si illi et propter quorum culpam, dolum uel fraudem lata est sententia interdicti, seu qui ad perpetrandum delictum, cuius causa fuit interdictum, praebuerint auxilium, consilium uel fauorem, nisi de ipso delicto, si sint tales quod id facere ualeant, prius satisfecerint, uel de satisfaciendo idoneam praestiterint cautionem, sed alii si satisfacere nequiuerint, sed uel huiusmodi cautionem praestare nequiuerint, quod cum potuerint satisfacient eandem sententiam efficacem habere uel eos qui fecerint ipsam, debent et possint praestandam, dabunt consilium

auxilium, ac uires posse suum fideliter laborabunt. Non est praesumere dominium aliquatenus accedendum, sed nec tunc etiam quando ad istos uel ad alios, qui certa huiusmodi nomine delinquunt, ubi ciuitas uel locus aliquis seu uniuersitas interdicti existunt, facienda est relaxatio interdicti, sed eis solummodo est iniungenda poenitentia salutaris. ¶ Addidimus praeterea quod singulis diebus in ecclesiis et monasteriis missae celebrentur et alia dicantur diuina officia sicut prius, submissa tamen uoce, ianuis clausis, excommunicatis ac interdictis exclusis, et campanis non pulsatis, sed et tam canonici quam alii clerici certi, in quibus distributiones cotidianae eis qui horis intersunt canonicis tribuuntur, si ad officia non uenerint supradicta, distributiones easdem amittant, sicut perderent interdicto non existente, si diuinis officiis non adessent. ¶ In festiuitatibus uero Natalis Domini, Paschae ac Pentecostes, et Assumptionis uirginis gloriosae, campanis pulsatis et ianuis apertis, alta uoce diuina officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis ad missas, quibus ob reuerentiam dictarum solemnitatum et ut Christi ad uisitationis gratiam et recordationis omnium facilius inclinentur, praefatis diebus participationem permittimus diuinorum, sic tamen quod illi propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. ¶ Ceteris quae circa obseruationem interdictorum a nostris praedecessoribus instituta in suo robore duraturis, sed non obstantibus quibuscumque priuilegiis ecclesiis, monasteriis, ordinibus, collegiis seu personis ecclesiasticis, secularibus uel regularibus, exemptis uel non exemptis, sub quauis forma uel expressione uerborum ab apostolica sede concessis, sed quidem tenorem praesentis constitutionis nulli

Alma mater. ecclesia interdicta ab homine uel a iure tam sani quam infirmi recipiuntur ad poenitentiam, si non sint excommunicati uel non causam uel auxilium dederint interdicto, qui illi non admittuntur nisi satisfaciant uel de satisfaciendo caueant, sine interdicti. Nec eos uel alios relaxandum est interdictum, sed eis iniungenda est poenitentia salutaris. Item in ecclesiis singulis diebus debent missae celebrari et diuina officia dici sicut prius submissa uoce, ianuis clausis, interdictis et excommunicatis exclusis, et canonici non interessent officiis cotidianas distributiones amittant. Item in festis Natiuitatis, Paschae, Pentecostes, Assumptionis uirginis debent celebrari diuina ac si non esset interdictum.

Venientes contra ipsos vos. certe filios non sunt excepti. Item de ... locum intelligitur qui non est habitus vel etiam et est ultra memoriam Sarracenis detentus et in talibus locis sint in dubium ... Item quod intendens ad ... episcopis ... Item quod ... privilegium de novalibus datum.

Constitutionem. Cum dicit quod de defectu eorum ... electi primum cognoscatur in visu auditu vel memoria defectu manifesto ... conspiratores ... ne aliquis ... et quod ... usque ad summam se opponant statutum super hoc factum detestabile iudicat.

volumus suffraganei vestri quibus licet tam secularibus quam regularibus sufficit declarare non tenere in dicto mandato premisso diebus celebrent supradictis. Innocentius IIII.

De verborum significatione.

Venientes et cetera. Per illa verba privilegii in scriptis et presentibus certe vestre filios vestros recipimus sive dictos fratres exceptos non intelligimus esse ipsos ex illo in privilegiis contentos certe filios suos esse receptos quod ab alio quam a romano pontifice vel legato ab eius latere destinato indicta vel exhibita aliquatenus non valeat declaramus. Illius locum debitum in premissis intelligimus qui non habitatus penitus nec etiam fuerit sive ultra memoriam hominum secundum intelligentiam lucis sub Sarracenorum potestate detentus sive censentes ecclesias in talibus debitis locis a fidelibus ipsis constructas vel et construendas in eo plena libertate gaudere ut secundum intelligentiam nostram non ab ipsis legis dicti nunc valeat per episcopos exigi que secundum privilegium alterius non possunt in dicto seu exactioni supponi sive que in locis huiusmodi dicti fratres habeant pretextu a sede apostolica indulgencia conducendi sicut alique cum suis plebibus per suos clericos ydoneos gubernent sive que ratione plebium examinandi episcopis presententur ut ab eis animarum recipiant curam cum plebes episcopi sint subiecte. Ceterum dicti fratres decimas de laboribus et novalibus suis que propriis manibus aut sumptibus excolunt et aliis bonis que a deo prestitis in proventibus eliciunt ordinis sui a quibus quarta vel tertia nullatenus exigatur cum integritate persolvant sive salva moderatione concilii generalis. In aliis eorum possessionibus iure communi seu quolibet alio ecclesiis parochialibus et dyocesano episcopo reservato. Predeclarationem autem huiusmodi volumus defensionibus aliis seu iuribus ex parte vestra fuit derogata. Nicholaus III.

Constitutionem felicis recordationis Gregorii pape X. editam in concilio Lugdunensi ut si forte inter certa que obiciuntur electo aut postulato sive seu alias promovendo ad aliquam dignitatem existente sancte sive vel aliud defectum opponi contingat de illo primum cognoscatur sive et si opponentes invenerint fuerit deficiens veritate ac tunc ipsius prosecutione totaliter sit exclusus sive et alias puniantur ac si in obiectorum probatione omnium defecissent. In illo quod manifestum defectum in visu auditu et aliis corporis sensibus nec non et in memoria et intellectu oportet electo locum habere sive ac quo ad intentionem ostendens ipsius manifestum et existentes etiam supponentes declaramus. Ceterum canonicos universis ecclesie quod statutum inter se fecerint sollenniter et iuramento firmaverint quod ecclesiam suam et se ipsos sive contra impetrantes canonicatum ipsius ecclesie defenderent usque ad iura vel summam quam possent ad iudicium domini pape sive vel mandatum specialis eidem sive et quod communibus expensis ac cum predicta modo sigillo capituli sigillato esset defensio fieret sive et quod quicumque aliquis de canonicis eiusdem ecclesie defensione huiusmodi et oppositione vellet predicto modo subtrahere alii canonia non possent nec de libertate recipere in canonicum nec huiusmodi per canonicum in capitulo vel extra capitulum ipse tenerent sive conspiratores et coniuratores contra sanctam romanam ecclesiam et libertatem et obedienciam et auctoritatem ipsius decernimus sive et eosdem tamquam conspiratores et coniuratores secundum canonicas sanctiones puniendos. Statuimus quod ipsum quod capitulo prelibato et singulis eius personis libertatem obediencia eciam romane ecclesie debitam exhibenti saltem usque ad summam et pontificis nostri iudicium.

P̉uiliũ. concessum ne h'itãtes i cellis excõm ul' su
spẽdi nõ possint n̄ a. sp. nec dessfendit h'itantes i priora
tibus ecc'ijs seu capellis.

seu sp̃uale mãdatum ligato interdicat' s' p'm
ptã futurorum grauaminum et expensarum
dispendiis ingerendis. s' legitimas sanctiões
et laudabiles notam excecrantur lites ue
tat s' iniustas lites mouere compellit s' iniq;
aduersarios. seu iura detento bonorum sitem
seu conscientiam agnoscere prohib; et adigit
ad peccandum. ¶ Conspiratões et coniuratõ
nes continere libertate; et acte. se. ap. ma'
iestate. ac al' detestabiles p'lusq; illicitum

Preputamus. Bonif. viij.

Priuilegium monasterio tuo concessum ut
monachi siue fr̃es i cellis ad monasteriũ p'ti
spectantibus. h'itantes ab alio q̃ a. sp. uel
eius legato excõicari aut suspendi / ul' i'ne
celle interdicto supponi n̄ possint s' n̄ fr̃es
in prioratibus ecc'ijs seu capellis eiusdem
mon. commorantes / aut ip̃os prioratus ecc'as
ul' capellas ab ordinarioz iur' dice in aliq̃
s' z residentes. tñ i cellis. et cellas ip̃as.
hec ẽ loca secreta et solitaria. q' ab homi
nibus separata diuinis s'ut ad contẽplãdũ.

Si eo uacanti sp̃ualr' d̃putata defendit
Statuit nobis significare ¶ Decet.
curam ẽ grato se concessimo: ut b'n'ficia cli
cor tuoz detenerit. ul' te detenerit possis
offerre s' eq; iste clia p'cendat suaz fru
ctu percipiant / si in suis ecc'ijs p'sonalr' reside
rent ¶ Dũ; q' dubitas q clicoz tuoz appl'
lõe debeãt contineri. Bñi respõdemus oraclo.
q' illos i hijs et similib; casibus tuos uolumus i'telli
gi clicos q p te n̄ q'sita p'ca l' recepta sũi fam
et fideles q'l ue tui clia familiares censent' et iaus cx
pẽsis continue domestica com' sales et si ex ill aliq'
aliqñ p'tius g'rdis negocijs abeẽ contingat. .

De Regulis Iuris. Bonif. viij.

Beñficiũ ecc'asticũ. n̄ pot' li[ci]te sine i'stitutiõe
canonica obtineri
Possessor male fidei ullo t'pe n̄ p'scribit.
Sine possessiõe p'scriptio n̄ p'cedit.
Pctm̃ n̄ remittit': n̄ restituat' oblatũ.
Pcti uenia n̄ dat': n̄ correcto.
Nemo pot' ad ipossibile obligari.
Priuilegiũ p'le p'z seq't': et extinguit' cũ p'.
Semel mal'. sep' p'sumit' eẽ malus.
Ratũ qs h'ere n̄ pt. qd suo nõi n̄ ẽ gestũ.
Rati h'itõe retrotrahi et mãdato n̄ ẽ dubiũ cõpari.
Cũ sit p'tiũ iur' obsc'ũ: reo pot' fauendũ ẽ q̃ actori.
In iudicijs n̄ ẽ h'nda acceptio p'sonar'. Cacton.
Ignorãtia f'ti n̄ iur' excusat. Excesc' hec.
Cũ qs i ius succedit alti'. iustã ignorãtiã h'ẽ cẽs'.
Odia restringi et fauores cõuenit ampliare.
Decet cõcessũ a p'ncipe b'n'ficiũ eẽ mãsurũ.
Indul'tũ a iure b'n'ficiũ: n̄ ẽ alicui aufẽrendũ.
Nõ firmat' tractu t'pis: qd d' iure ab i'nõ n̄ subsist'.
Nõ ẽ sine culpa q rei q' ad se n̄ ptin; se imisc;.
Qd semel placuit: amplius displicere n̄ pot'.
Nullus plurib; defensionib; uti p'hibet'.
Nõ d; aliqs. alt'ius odio p'grauari.
Sine culpa n̄ subsit cã: n̄ ẽ aliqs puniend'.
Qd qs mãdato iudicis facit: dolo facere
n̄ uidetur cũ h'eat parere necesse
Mora sua cuil; ẽ nociua. Cũ subsistit.
Ea q' fiunt a iudice si ad eũ n̄ sp'tãt officiũ: uirib;
Scienti et cõsentiẽti: n̄ fit iniuria n'z dolus. Scienti.
Que a iure cõi exorbitãt: neq̃q̃ ad cõseq'ntiã s't trahẽ.
Qd õs tangit: d; ab omib; app'bari.
In obscuris minimũ ẽ seq'ndũ.
Eũ q certus ẽ: amplius certiorari n̄ oʒ.
Nõ l; actori: qd reo licitũ n̄ existit.

Sicut. cũ aliq'bi concedit' n̄ b'n'ficia suoz clicoz possit
conferre sui clia i'telligit' qui sine fictõe sũt uere fa
miliares et i suis expẽsis cõtinue domestica cõmensa
les ...

Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.
Generi per speciem derogatur.
Plus semper in se continet quod est minus.
Pro possessore habetur qui dolo desiit possidere.
Utile non debet per inutile vitiari.
Ex eo non debet quis fructum consequi quod nisus extitit impugnare.
Cum quid prohibetur, prohibentur omnia quae sequuntur ex illo.
Pluralis locutio duorum numero est contenta.
Imputari non debet ei per quem non stat, si non fiat quod per eum fuerat faciendum.
Accessorium naturam sequi congruit principalis.
Qui tacet consentire videtur.
Is qui tacet non fatetur, sed nec utique negare videtur.
Inspicimus in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.
Is qui in ius succedit alterius, eo iure quo ille uti debebit.
Praesumitur ignorantia ubi scientia non probatur.
Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria vel iactura.
In poenis benignior est interpretatio facienda.
Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem.
Semel deo dedicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum.
Non praestat impedimentum quod de iure non sortitur effectum.
Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.
Qui prior est tempore, potior est in iure.
Qui sentit onus, sentire debet et commodum, et e contra.
In re communi potior est conditio prohibentis.
Contra eum qui legem dicere potuit apertius est interpretatio facienda.
Non est obligatorium contra bonos mores praestitum iuramentum.
Dolo facit qui petit quod restituere oportet eundem.
Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.
Quod ob gratiam alicuius conceditur non est in eius dispendium retorquendum.
Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.
Exceptionem obiciens non videtur de intentione adversarii confiteri.
Quae contra ius fiunt debent utique pro infectis haberi.
In pari delicto vel causa potior est conditio possidentis.
Cum non stat per eum ad quem pertinet quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset.
Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.
Potest quis per alium quod potest facere per se ipsum.
In malis promissis fidem non expedit observari.
In alternativis debitoris est electio, et sufficit alterum adimpleri.
Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus.
Actum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat a quo non potuit inchoari.
Quod alicui gratiose conceditur trahi non debet ab aliis in exemplum.
Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se praestitam servare recusat.
Delictum personae non debet in detrimentum ecclesiae redundare.
Rationi congruit ut succedat in onere qui substituitur in honore.
In argumentum trahi nequeunt quae propter necessitatem aliquando sunt concessa.
Nemo potest plus iuris transferre in alium quam sibi competere dignoscatur.
In toto partem non est dubium contineri.
In generali concessione non veniunt ea quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus.
Qui contra iura mercatur bonam fidem praesumitur non habere.
Bona fides non patitur ut semel exactum iterum exigatur.
Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.
Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur.
Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis imputare.
Infamibus portae non pateant dignitatum.
Certum est quod is committit in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem.

Explicit liber sextus decretalium [illegible]

[illegible]

61

62